

בכורי העתים

מנחת בכורים לראשית שנת

תקפ"ה

חבור כולל רבני חכמים וחידתם, אשר עורם בחיים חיתם, לרעת חכמה ופוסק,
להכין אמרי בינה, ועוד כלזה אליהם

מכתר המאסף

ערשטלינגע.

א"ן

נייאי אהרסגעשענק.

צור בעלעהרונג אונד אונטערהאלטונג

י"ג

געבילדעטע איזראעליטען.

(Bikure haitim)

(Erste Früchte der Zeiten.)

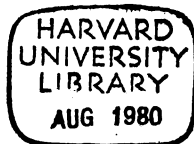
ו"ו

געדרוקט ביי אנטאן שמיד, ק. ק. פריווילעגירטעם בוכדрукער.

WIEN, gedruckt bey ANTON SCHMID. 1824.

PHeb^A 21.5 (5-6)

A



75*390

העתקה חדשה

מספר מורה נבוכים

מלשון ערבי ללשון עברי

מאת

הרב החכם המפורסם מוה' מענדל לעפין מסטנוב *

חלק א' פרק א'

רבים טעו לפרש מלת צלם שבמקרא בלשון תמונה ותואר. ועל ידי טעות זה באו לחשוב שהקב"ה הוא בעל גוף כמונו. לפי שנאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, ונראה להם מכאן שהש"ת הוא גוף בצורת אדם ובתמונתו ותוארו ממש. נחשבו שמי שאינו מאמין בדבר זה הוא מכחיש בדברי הכתוב. ולא עוד אלא שהוא כפירה בעיקר חז"ל לומר שאינו גוף עם ידים ורגלים כמוהו, אלא שלפי מברתם גוף הש"ת אינו בשר ודם כבן אדם השפל. אלא גוף גדול ובהיר יותר מגוף האדם, ויעי"כ הוא נעלה ומרום ממנו מאד. והנה יתבאר במופת שצריך להתרחק מן האמנת הגשמיות בהקב"ה לפי שהוא יחיד, וכל מי שהוא יחיד ומיוחד באמת אי אפשר להיות בעל גוף כמו שנפרש לקמן בסד. וביני וביני נבאר בכאן פירוש מלת צלם ודמות אליבא דאמת: ודע לך מעתה שמה שהמון עם קורין תמונה

(*) הנה ידענו את האיש הזה ואת שמו ואת סיוע תלמוד חזק לנחמין ו"ל וחזק מצעלי חסותות תחזקי המאסף ונעל חזק ספר חשבן הנפש.

תמונה ותואר. נקרא בלשון הקודש תואר. כמה שנאמר
 יפה תואר ויפה מראה, מה תוארו כתואר פני המלך,
 ואותן הצורות שהאומנים מחוקקים בגופים הגשמיים
 נאמר עליהם ג"כ במקרא יתארהו בשרד ובמחוגה יתארהו.
 וכל אלו הענינים אינם שייכים למהות הבורא יתברך
 חלילה וחס. וענין פי' צלם שבמקרא לפי האמת הוא על
 ענין הצורה המוטבעת במהות כל דבר ודבר שע"כ הוא
 ניכר ומיוחד מכל דבר אחר וזלתו בפרטות כמו שהאדם
 מיוחד מכל הברואים ע"י השכל וההשגה שבו, ועל שם
 ההשגה השכלות בלבד אמר עליו הכתוב בצלם, אלהים
 ברא אותו, ועל שמה ג"כ נאמר צלמם תבזה, לפי שאין
 בזיון שייך אלא בנפש המשכלת המוטבעת במין האנושי,
 ולא לענין תכונת האברים ותמונתם, וכן נראה לי ג"כ
 שקורין לפסילי עכ"ם צלמים, וענין כוונתם ורמזים
 המיוחדים שלהם לא על שם תמונתם ותוארם, ופירוש
 הכתוב צלמי טחוריהם ר"ל אותן הצורות המסוגלות לסלק
 מהן פורעניות הטחורים, לא תמונת הטחורים ממש
 ואמנם לו יהא שמלת צלם מורה ג"כ על תמונת הדבר
 ותוארו, מ"מ הוא מורה ג"כ על הצורה המוטבעת למהות
 מיני הדברים כג"ל, ומשמש ב' לשונות הנ"ל בשותפת
 השם, או שעיקר פירושו לכתחילה היתה להורות דבר
 אחד משניהם, ואח"כ הושאל להורות ג"כ על השני;
 ומעתה הוא משמש בלשון צורות המינים וצורות תמונת
 ותואר הגופים בידי שמים או בידי אדם כאחד. ומש
 נעשה אדם בצלמינו צריך דפרשו לפי ענינו על החשגה
 השכלית שהיא צורת המין שלו כג"ל, לא על שם התמונה
 והתואר, ועי"כ נתבאר לך החילוק שבין לשון תואר וצלם,
 ופירוש ענין צלם. ואמנם מלת דמות נשאלה ממלת
 דומה. ואע"פ שאינו שווין אלא באיזה ענין פרטי, כשה
 דמיתי לקאת מדבר. אע"פ שלא הושווה אליה אלא לענין
 האכילה שלה לא לענין כנפיה ונוצתה. וכן כל עץ בגן
 אלהים

אלהים לא דמה אליו ביופיו. חושיו לענין חיופי בלבד, וכן חמת למו כדמות חמת נחש, דמיונו כארי וכו', כולם לענין איזה דמיון שלהם לא בתמונתם ותוארם, וכן מה שנאמר דמות הכסא, דמות כסא וכיוצא בזה, ר"ל לענין הרוממות וההתנשאות לא לענין תמונת כסא בצורתה המרובעת ועובי' ואורך רגליה וכיוצא בזה כדעת הטועים, וכן פירוש דמות החיות שבמקרא וכיוצא בזה, לפיכך כשנבחון האדם מצד השכלתו, שע"כ הוא רחוק מאד מכל הברואים תחת השמש, ובפרט מצד השגת שכלו הפנימית, שאין בה שום שותפות לחושים הגופנים שבו ולא לשום אבר מאברים, אז יתכן לומר שהוא מעין השגת הבורא יתברך, שאין לה שום סיוע אברים וחושים חו', ואע"פ שאינו דמיון באמת, אלא בכדי לסבר את האוזן, מפני כך נאמר באדם שהוא בצלם אלהים ובדמותו על שם השכל האלוהי המדויק בו לא לענין דמותו ותוארו חו'.

פרק ב'

זה כמה שנים שהקשה לי חכם אחד קושיא גדולה, ויש להתבונן בקושייתו ובתירוץ שלנו עליה. וקודם כל דבר אקדים לך, שכבר ידוע שמלת אלהים בלשון הקודש משותף לשית ב"ה ולמלאכים ולשופטי ארץ ומצינו שתגנם אונקלס על פסוק והייתם כאלהים יודעי טוב ורע, ותהון כרברביא, מלשון שופטי ארץ כנ"ל, והוא פירוש אמיתי. ועתה נתחיל לבאר ענין הקושיא ופירוקה הנ"ל: אמר המקשה, לפי משמעות פשוטו של מקרא, שבתחילה לא נברא האדם אלא להיות דומה לבהמות וחיות שאין להם שום שכל ומחשבה לידע להכדיל בין טוב לרע כלל, ולאחר שחטא נשבר וזכה למדרגה הגדולה שלו, דהיינו להיות בעל שבד והשגה שהיא עיקר מעלת האדם שאין ערוך אליו בכל מעלותיו ומדעותיו האחרות בולם, והוא עיקר מין האנושי כנ"ל, והרי אין לך תימה גדולה

גדולה מזו. שחטא האדם וגרם לו שכר יקר, דהיינו לזכות
 לחשכלה שלא היתה אצלו קודם לכן. והא למה הדבר
 הזה דומה, למי שאמר אדם פלוני חטא ונתקנה ברייתו
 ונעשה כנגב בין צבא השמים ע"כ ביאור ענין הקושיא
 בשינוי לשון קצת. וזה לשון תשובתנו על קושייתו: אתה
 האיש הנמהר להתבונן לפום הדיטא עם כל הדומים לך
 הסבורים להבין ספר עמוק מורה דרך לכל דורות העולם
 כולם בעיון קל בשעה שהם פנויים מתענוגיהם, כמו שהם
 רגילים לקרות בספרי חול של שירים ודברי הימים, אין
 הדבר כמו שחשבת אתה לכאורה, אלא צריך להתבונן
 ולדייק בדבר זה היטב, כי הנה השכל אשר השפיע השם
 ית' על האדם שהוא תכלית שלימותו, ניתן בו תיכף
 מתחילה קודם החטא, ועל שם כך נאמר עליו שהוא
 בצלם אלהים ובדמותו, ובשביל זה דבר עמו ומסר לו
 מצותו, שנאמר ויצו ה' אלהים וכו', ואין מצווין לבהמות
 ולחסרי שכל, והנה ע"י השכל יכול האדם להבחין בין
 האמת והשקר ודיעה, והבדלה זו ניתנה בו בתחילת ברייתו
 בתכלית השלימות, אבל לענין דבר נאה ומגונה אינה
 שייך אלא בדברי הבלי העולם ע"פי מנהג המון העם
 והסכמותם, לא לענין הדברים המושגים בשכל, דרך משל,
 אנו אומרים השמים עגולים כתפוח הוא דבר אמיתי, והארץ
 שטוחה כטבלא הוא שקר, ואינו שייך לומר בזה נאה או
 מגונה, וכן בלשון הקודש אומרים על דבר קושט או בטל
 אמת ושקר, ועל דבר נאה ומגונה טוב ורע, וע"י השכל
 מכיר האדם בין האמת והשקר, ובכל הדברים המושכלים
 בולם. והנה מתחילה בשהיה אדם הראשון בתכלית
 שלימותו הנל במחשבותיו ותגבורת השכלתו, עד אשר
 נאמר עליו ותחסרהו מעט מאלהים, ולא היה בו כח
 להשתמש בדברי הבאי ולא להשיג החלוקים שביניהם,
 עד שאפילו הדבר היותר מגונה לפי מנהג עולם דהיינו
 גילוי ערוה לא הרגיש בגנותו ולא היה מגונה אצלו כלל,
 ואמנם לאחר שחטא ונטה לתאות יצרו והנאת חושי
 כמשה

כמש"ה כי טוב העין למאכל וכי תאוה הוא לעינים. אז
נענש ואז נודעה לו מדרגת יוקד אבדתו והפסדו. ומה
שנעשה ממנו עכשיו. ולפיכך נאמר והייתם כאלהים
יודעי טוב ורע ולא נאמר יודעי שקר ואמת. ויש להתבונן
במה שנאמר ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם.
ולא נאמר ותפקחנו עיני שניהם ויראו, כי באמת לא ראו
עתה דבר חדש מה שלא ראו קודם לכן. ולא היו להם
סגורים על עיניהם והוסרו מהם עכשיו. אלא ר"ל שנתחדשה
אצלם ידיעה חדשה דהיינו שנגלה להם דבר גנות באיזו
דברים שלא הכירו בגנותם קודם לכן. ודע שפירש מלת
פקח אינו ר"ל על חידוש ראיית העין אלא לענין גילוי
איזה ידיעה חדשה. וכן ר"ל מה שאמר הכתוב ויפקח
אלהים את עיניהם, אז תפקחנה עיני העורים, פקוח עינים
ולא ישמע. כענין שנאמר אשר עינים להם לראות ולא
ראו, ואכן פי' הכתוב משנה פניו ותשלחו (שנאמר ג"כ
על אד"הר). ר"ל שכאשר שינה אדם את מגמת פניו נשתלח,
כי מלת פנים הוא מגזרת פנה, לפי שהאדם מסיב פניו
כלפי הדבר שהוא חפץ בה. ולזה כיון הכתוב שכאשר
שינה לפנות ולהתכוון לדבר שנאסר שלא יפנה אליו
נשתלח מגן עדן. מדה כנגד מדה, מן השמים התירו לו
לאכול ולהנות בנחת ובשלחה. והוא הגדיל תאותו לרדוף
אחר המותרות והנאות הדמיון הנ"ל, ואכל מה שהזהר
עליו מלאכלו לפיכך הפסיד הכל ונשתעבד לאכול מאכלים
פחותים שלא הי' כדאי לעיון בהם קודם לכן. ואף גם זאת
בטורח ובצער כמש"ה וקוץ ודרדר תצמיח לך בועת אפך
וכו', ופי' הכתוב וישלחו מגן עדן לעבד את האדמה
אשר לקח משם. וגם הושווהו לבהמות במזוני ורוב
עסקיו כמו שאמר הכתוב ואכלת את עשב השדה. ופירש
לך במקום אחר אדם ביקר כל ילין נמשל כבהמות נהמו.
יהי שמו הגדול מבורך וחבמתו וכוונתו מופלאה אשר
אין בנו כח להשיג תכלית גזירתו ורצונו יתעלה.

הגה"ה

הגה"ה לפרק ב' חלק א' מספר מורה נבוכים *

רבים מתחננו בתירונו של הרצ ז"ל לומר כל תיכח צפוק ובייתם כאלהים שתרבו אונקלם ותהוון כרדעיו, אלא צפוק ויאמר אלהים הן האדם הי' כאחד ממנו לדעת טוב ורע מאי אינא למימד ? ויש לישב דעתו בלופן זה : דהנה ידוע שגדל הקצ"ה את האדם בעל צחידה חפצית * צדקי לראות שלימותו ולהיעצ לזולתו, לפי שזכו לזון קונו צדקת העולם להדלות שלימותו ** (להיעצ לצדק ***), ולענין זה חזן אותו צללו להכיר אמת ודק • האמת, הוא להנחין צין אמת לשקר ולעלות צפולס היציעות הללו לראות צנוד גדלו יתנוד (עיין אלה מורה פרק א' סימן א) • והדק, דהיינו שגדל את גופו מאגדים שונים חלולים חלולים, עלולים להדגש לנוד ועונג דהיינו טוב ורע הנפשיים, ועי"כ נעשה האדם בעל לרכים ותלות כצ"ח אלא שמתן צו דיעה לכלל לרכי צמטט ולגמול חסד צותר דהיינו להיעצ לצדק (הס), אלא כשהחל האדם לרצו ונעשו מזונותיו קשים ונפשו יצא לחמו, נעטע אין דעתו לראות צמחסורו של חצירו, ואין לריך לומר לראות צמטט ה' וכצדו, אמת שח"כ נתחננו להקל עול הפרכה ע"י מלאכת שונות ****) ע"י שהעדימו לספליא להם תחולות שונות בס צממת טוב ורע בופכיים,

עצמות

* ר"ל שיצור לו האדם מעצמו איזה עסק עושה פירות, לבמרו לפי טעה או להתחנן צו להיות מהיר צמלחכתו זו, ואם חירע לו אחר מקרה של טוב ורע, חזי יכול הוא ליטול ענה צמטטו להוליא הספדו צמכרו, לחסוקי לזון הנהתי שאין צו כח לזון מעצמו כל עיקר אלא חס כן מודעו ע"י איזה מקרה של טוב ורע ונזקק לעשות פעולתו תיכף ומיד ע"פי הנאה ולער של אותה רגע •

** כח"ל כל מה שגדל הקצ"ה לא צדל אלא לכצדו, נחמיר להודיע לזני האדם בצורתיו וכצדו דבר מלכותו, ויסד דקדק הבחון החסיד מוילנא ל"ע שמילת דצדק שצדקת מופקת מן כרעותיה דקאי איתבול ויתקדש דלעיל תינה, וכרעותיה ר"ל כמו שעלה צדונו תחילה שיתקדש שמו כח"ס ונקדש צצדו, ודומה לזה מ"ס צופח על הכל יתבול שמו של מת"ה וכו' צדונו וכו' וכתרו כל צית ישראלי •

*** עיקר ההצעה לזני אדם שהבי אחר לער שח"כ צע"ח לצדק האדם •

**** כיון לבדל עדרים להנות מחלנס וצחרס אמרס ועורס ולעזרת משח ולבדל צמקתס למידות וחילני מרק לזנין ולהסקה, להתחמס וללרף את הצדל ללני עצדות

טבחות לקחות כלחים ואידיים, שדים עם כוונים צהיגלי מלך ושרים (*).
אלא שכל זאת הדעת נותנת שסתם בני אדם עם פועי לנצח הם, לפי שכל
יגדל אשה מתחיל להשתעבד לעבודה צהמותו של מלך זקן וכסיל משך י"צ
שנים ולריך עלה וגנודה דבה להתקומם כנגדו וע"כ אין לנו אלא מתי
מספר בנורי נח שיכלו לנצח, וכמו שאז"ל דאש שאספר נדיקים מועטים
מפני ושתלן כל דור.

לא כן נאדם קדמוני שנצדק תיכף צדיקה והשכל ביותר חכם שכל
אלאיו (**). והונח בנ"פ יסד למולך צדיקה, והי' שריו צהשקט
וצעח מכל מיני טורח ודאבה של פגעים דעים שצערולם ולא עלה אפילו
על מלות שנין אדם לחצירו כגון חימוד אשת חצירו וצמנו ותאות הצמחלה
והכבוד, כמלא שכל עצמו מופנה לנלות ימיו לתת גדולה ליוצר צדאשית
דחינו לילך ולהכיר שלימותן ית' יותר לריח מחח למלך הכבוד, אלא שצנע
מחמת דרז טובה ופיתה צעלת נחש להדריד אחר מדותיו יתנצך לחשוד
שמחמת כילות או קנאה ח"ו אסד עליו עץ הדעת והתחיל לפתח מחשבתו
ולשום כל מעייניו לחקור צחמת טוב ורע הבוראיים, ע"כ תלו דחיים
צלוולדו ומתגרש מב"ע לנקה מחיית נפשו צזיעת אפר על אדמת נכר.
וזהו ענין הכתוב בן האדם הי' נאחד ממנו לרעת טוב ורע, פידוש נאחד
שאותו אדם שגדלתי ורומעתי לחסרהו מעט מאלהים נשתמש צלותן צלות
היקרות לחשוב מחשבות צתאות של מעעמים ולעעוס גם עתירות עת
במצים של איסור, וכיון שכן יש לחוש שימאווה עוד לפני עץ החיים ולהלדיד
דרשנו להשתעבד צדינה יתירה שלו לעבודת יו"כר מדחי אל דחי אין קץ.
כ"ז לפי דעת הרב ז"ל, ונאמת מדאש דצלא"ה לא קשה מידי, דהנה לפי
פשטות הכתובים משמע שהי' פרי האילנות מסבולים צטנע הצדיקה זה
לאדינת ימים וזה לפתיחת כלז ומי הביד לו למקשה שנפקחו עיניכם
צשכר עבירה.

אל

עבודת האדמה ולכל כלי מרון ואיהם שצערולם, ונחלה נפולר המון חסדנות
רצות האתחדשות והולכות מדור לדור עד היום הזה.
ר"ל לא חכמי' משושים שאינם יודעים להצחין צעידותם כמש"ה חיות חסד מהיר
צמלחכתו לפני מלכים ותינצ צל ותינצ לפני חסובים, וזהו ענין מה שכתבם
הזקנים על פסוק והייתם כאלמים ותהיון כרצוצה ר"ל גדולים צמלה, טק
דרשם על מסייתם מחליקי ססה להשתמש צלטום האשתמש לתרי.
(**) על יארי צדאשית צקומתם וצציונס בנצח.

א ל ה ד ר ו ר

(נאך קאסמעלי)

מדרוע עפּת אל בית פּלאַתִי
דרור ענוגה ! נא דברי,
האם שלומי תשחרי,
האם חסות על יללתי ?

עומי נא מבור השחת
אל קול בכי, אל הקשיבי !
פה אה רוחי תעציבי,
פה אין שלום אה אין נחת .

מפני איש נרוד הרחיקי,
אל שדי תרומות המלטי !
שמה חפשי תשוטטי,
שם רצון אה תפיקי .

אה טרם עזב תעזיבי,
עוד אמיף לך מלתי :
עומי דרור ! אל אהובתי,
אם תאבה תנחמיני !

אל

אל לשמה את־פי השאלי;
אהבה תענה בפניך,
בדמעתה על לחייך
את יפתי, דרור! תגלי.

אמרי, כי ראה ראיתיני—
הרגיעי, נפשה בתנחומתיך,
מהלי בדמעתה דמעותיך,
באחותך לבה נא הבני! —

. חיים בן דוב בער גינצבורג .



תפלת מנשה בן חזקיהו מלך יהודה.

בספרי חילונים המקראיים נעלמים (*אפוקרופ*) והנזכרים מספרי קודש כמו צדסירא, עוזיה ויהודית ועוד רבים, שמה נעלמת גם תפלת מנשה בן חזקיהו מלך יהודה, כאשר כלדוהו אנשי הלזא אשר למלך אשר נחומים, וילסדכו נחשמים ויוליכוהו צלה, וכלל לו אז חלה את פני מלכים ויכנע מאד מלפני מלכי אבותיו ויתפלל אליו ככתוב בספר דברי הימים (ג, י"ב — י"ד) ויאמר:

(א) אֲדֹנָי אֵל עֲלִיּוֹן אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב תִּרְעַם הַצַּדִּיקִים: (ב) אֶתָּה עֲשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ: (ג) אֶתָּה שִׁמְתָּ גְבוּל לַיָּם בְּמִאֲמָרָה גַם אֶתָּה סִבְרָתָ מַעֲיֵנוֹת תְּהוֹם רַבָּה בְּחוֹתָם צָר: (ד) גַּם הָמָּה מִסִּפְרִים כְּבוֹדָה וְכָל יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ רִגְוֹ וְחָלוּ מִפָּנֶיהָ וְחָרְדוּ מִפָּנֶיהָ אֲמִיץ כִּכְחָ בִּי רַב הוּא: (ה) וְלֹא יִכְבְּדוּ הַחוֹטְאִים וְעַמָּה בִּי אֵל קָנָא אֶתָּה לְצָרָה: (ו) אֲמָנָם מִה מֵאֵד נִפְלְאוּ חֲסִדָּהָ אֲשֶׁר עֲצָמוּ מִסִּפְרָה, אֶתָּה הוּא לְבָרָה אֵל עֲלִיּוֹן עַל פְּנֵי תֵּבֵל כָּלָה אֶרֶץ אֲפִים וּמְלֵא רַחֲמִים, לֹא תַחֲפוּץ לִיָּסֵר אוֹתָנוּ בִּי אֶתָּה יַעֲדָתָ בְּרוּב טוֹבָה הַסְּלִיחָה וְהַכִּפָּרָה לְכָל הַשָּׁבִים אֵלֶיהָ: (ז) וְאַתָּה אֱלֹהִים לֹא לְאֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב צִוִּיתָ לְשׁוּבָה אֵלֶיהָ בְּתַשׁוּבָה הִלֵּא הָמָּה הֵיוּ מַעֲוִלִם עוֹשֵׂי רִצּוֹנָה וְשׁוֹמְרֵי פְקוּדֶיהָ: (ח) אֵף לָנוּ בְּלִבְדּוֹ בָּנִים שׁוֹבְבִים מִמּוֹנֵי הַיּוֹם תִּקְנֶנָּה אִם יִכְשְׁלוּ בְּעֵינָם יִשׁוּבוּ עֲדֶיהָ: (ט) גְּדוּל עוֹנֵי מִנְשָׁא בְּחוֹל יָמִים רַבּוּ פִשְׁעֵי נִגְדָה, עָנוּ בִּכְהֵל רִגְלֵי לֹא אֲמָצָא מְנוּחָה: (י) יַעַן בִּי עֲוֹנֹתַי אֶת וְעַמָּה וְהַרְבֵּיתִי עֲוֹנוֹתַי אֲשֶׁר סָמָשָׁא כְּבֹד גְּבָרָה עָלַי, לָכֵן אֲשַׁפּוּף שִׁיחִי לְפָנֶיהָ בְּבִרְכִים כּוֹרְעוֹת וּבְקִבּוּ נִשְׁבָּר: (יא) אֲנָא חֲגִגִי וְעַנְגִּי חֲטָאתִי אֱלֹהִים

אלוהים חטאתי ואודה עלי פשעי. אגא סלח נא מחל נא אל
הנורידני בתהום פשעי ואל תאחזיני לעד בחבלי עוני:
(יג) הגני לפניך בנצור נחשב. רחם עלי בגודל חסדך וחסד
אחלה שמך כל ימי חיי: (יד) גם יתה יודוך כל צבא
מרום והכל יברך יה מעולם ועד עולם הללויה:

אמנם בתלמוד שלנו לא הזכירו חמיו ז"ל כוסח חמיו גם תוכנה כל
כשר על שפתם רק אמרו (בסנהדרין דף ק"ח ע"ג). שלשה כל
בעלילת קין עשו ומנשה, קין דכתיב גדול עוני פגשם אמר לפניך
דש"ע כלום גדול עוני מששים דש"ע שעתידים לחטוא לפניך ואתה סולח
להם? עשו דכתיב הדנה אחת היא לך אני? פגשם בתחילה קרא
לאלהות הדנה ולכסוף קרא לאלהי אבות ע"כ. והנה נעלמה וכסתרים
מה היתה בעלילה אשר שם כגד דכ בעלילה? ועוד נפלאות בעינינו הן
ופלא במאמר דני יוחנן משום דש"י (שם דף ק"ג ע"א) מאי דכתיב וישמע
אליו ויחתר לו, ויעתר לו מיצני לי? תלמד שעשה לו הקצ"ה כמין
מחפזים דנדיקע כדי לקצלו בתשובה מפני מדת הדין ע"כ. הכתוב הזה
נסתר במסתרים כאשר אנוניקן ואערכה לעיניך כמה שנאמר (דברנו הימים
ל"ב י"ג) ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחינתו, ואם מחמד
במסתרים כל כתיב קודם לל תמלא ויחתר לו, ודש"י כתב ששע דחון כמא
ויחתר לו, הנשמע שם דכ זה מעלי המסורה?

ועתה נדע כל אגלה אנוניקן מאמר דרזי לוי צירושלמי סנהדרין פרק י"ז,
ו"ל: אמר דני לוי מילא (קעפיג) של נחושט עשו לו (למנשה),
ומתנו אותו בתוכו, והיו מסיקין תחתיו, כיון שראה שזרמו לרה לל הכיס
עבודה זה שבעולם שלא הזכירה, וכיון שראה שלא הוסיף לו כלום, אמר
זכור אני שהי' אזי תקרא אותי את הפסוק הזה צדית הכנסת: **אלך** לך
ומלאוך כל הדברים האלה באחדית הימים ושנת עד ה' אלהיך ושענת
צקולו, כי אל דחוס ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את צדית
אנוניקן אשר נשבע להם, הרי אני קודם אחרת, אם עונה אותי מאמר,
ואם לאו כל אפיס שוין. והיו מלאכי השרת מסתמין את החלומות שלא
תעלה תפלתו של מנשה לפני הקצ"ה, והיו מלאכי השרת אומרים לפני
הקצ"ה דכונן של עולם אדם שענד עבודה זרה והעמיד כלם צדיק אתה
מקצלו בתשובה? אמר להן אם. **אין** אני מקצלו בתשובה הרי אני נועל את
הקלת מפני כל בעלי תשובה, מה עשה לו הקצ"ה חתר לו חתירה מתחת

כסא

כסא הכבוד שלו ושמו תחינתו, הדל הוא דכתיב ויתפלל אליו ויעתר לו, וישמע תחינתו וישיבהו, אמר דני לעזר דר דני שמעון צעדניא לוחין לחתרתה עתרתה ע"כ. נצמדש דנרים דנה פרשה ד' יש צו שימי קצת וכמוזה פתיחת שפתיו למפילה צ"ל: הכל: התחיל (מנשה) קודם להקצ"ה, אמר לפירו דנש"ע הרי קדמתי לכל מלוכה שבעולם וידעתי שאין צדק ממני, דנש"ע אמה הוא מלוכה על כל מלוכה ואם אי אמה עונה אותי אני אומר (שמואל ח"ו) כל הפנים שוות — אמר לו הקצ"ה הא דנש"ע דנין הוא שלל אענה אותך שהעסקת אותי אלל שלל לנעול דלת לפני השצים שלל יהו אומרים הרי מנשה ציקש לעשות תשובה ולא נתקבל לפיכך הדיני עונה אותך, מנין? שנאמר ויתפלל אליו ויעתר לו ויחתר לו, מלמד שהיו מלאכי השדת מסתמין וכו' (פה יש משען ומשענה לדברי דנש"ע) וצנלי: נקח בחוב ויעתר לו ע"כ. והנה צמדש דנה ויקדש פרשה ל' נצמדש המאמר הזה כלשון: דכתיב ויתפלל אליו ויעתר לו מה ויעתר לו? אמר דני אליעזר דנרי שמעון צעדניא לוחין לחתירתא עתירתא. וצנה יש סעד לתקן כוסח המאמר הנאמר דנש"ע דני שמעון בן יוחי — ונאמרים הראשונים צידושלמי וצמדש דנרים נפקחו עינינו לדעת העליטה החכרת צמלמך צנלי ונמעט היא נוללת מחדני תפלתו אשר פה נהנתקפיו צמלמו דסס עלי — ואז אכללה שמך כל ימי חיי.



מה יהן ומה יוסף לך לשון רמיה!
נצור לשונך מרע ודרוש שלום הבנסיה!

תחת שלש רגזה ארץ, כי זהם רזה רעם יושניה, ולא תוכל שלם
אותם, אם לא יעלה רוח המושל עליהם, לנלות פשע ולהתם
חטאת להעביר ממעלת אדון מן הארץ, כקדושתם המסים תנער שלם
את רעהו ובעדו יחדיו ואין מכנה. זקניו שלם היו לנו לעינים להורות
לנו את הדרך אשר נלך, ואם המעשה לעשות את הטוב והישר נתנו
ליונים לשלשם אלה שפטים הרעים וקדורו צמחם עלי שדות; קנאה,
מארה וכבוד, מי אשר לו עינים לראות ולז להבין ולהשכיל, לא ידעם.
ויצין אחדותם עדי אונד; הקנאה מכלה גוף האדם ומקנר ימיו במאעד
החכם: ורקצ עצמות קנאה, המקנא צמח ירמא, וצמח יכנה שלם קנאתו,
היעלה שמים ויקח לעצמו חכמה וצניח יתירה מחכמת ותצותם האיש קנא
זו, וכן! מי שמקנא בצורת זולתו, ציפיו, כבודו וכללחתו, אין
מרופה למכתו, עד מהרה ישב רוחו עם בויתו ללעצמו, אשר למאוס
יבא, מאין יעלה מאותו? אין אדם מת וצדו חני מאותו. דרוף ענוה,
וכבוד ילדפך, כי לא צד חזקה יוקח הכבוד לאשר אין כחן לו כפי מעלותיו.
כבוד חכמים ינחלו, הוא המסמן את האיש אשר לו נאום מהלה, אדם
הכבוד אשר ידדפו אחריו בעליו אין פמו שלם מהשלימות העונים, עמו
האך יכדור לאיש אשר לו הון יקר צניחו, ואשר לו אדוע עם בצורה
להרע לכל מי אשר לא ישקד על דלתותיו להשתחות לפניו ולדרוש שלמו,
כלל צח יצחו כללם להם צפת שלם יהיו לריבין לקבל עוצה מהון ועושר
אשר למו. ובהיות כי שלם אלה מתעוררים כללות צני אדם כלל עת,
הקנאי, כל מה שהוא רואה מתקנא צו, המתארה, כל מה שהוא מתארה
אליו ענדו ואמתו ושדו וקמורו וציתו ואשתו וכל אשר לרעהו, הבנה לב
החפץ כבוד, כל מי שפוגע צו מנאש עמו כבוד, ואין להם דגע כלל פגע.
והנה מלכך רעות רעות ועלמות המסתעפות מהפחיתות האלה, עד
מעטן מהם ענינים מעוררים מדינים משחיתים את כל משפחות הארמה.

וגם

וגם על זה שמו עיניהם חכמי התלמוד ואמרו: איך ואיך יש לעבוד על
 קדושי חומר, כי מאל מאל השחיתו דרכם על פני תבל, לא נאום לכסילים
 כבוד אשר הבחיל חרון העולם לפני האדם, כי הוא יצר עפרו מן האדמה,
 אשר לא עשה בן לכל הפלאים, הוא צוה מוליך הארץ לפני חיה, הוא
 אמר ישראל ה' י' שרץ נפש חיה, ולאדם אמר אני יצאתיך, אני בראתיך,
 אני הפחתי בפתך נשמת חיים, אם תאבה ותשמע לקולה אשריך בעולם
 הזה ועוז'ך לעולם הבא, והיית כאלה מלכא המרום, תעלה משפל מלכך
 לדור שמים, וצל אל אלים תדבר נפלאות. והנה הנס המירו את כבודם,
 כתצית שור לורל עש, תתעלם תשוקת השכיל, ועשתונות משתנות,
 להרבות מזהר ולהרחיב מסן, נעושים עלי ארץ בחלפו, נעזבים אחרי
 נפלו, כי עה חלקו צדו מכל עתלו שיעמול לגותו ולדעתו, וצידותים
 מלדם ככלב יחידתו, אם תצונות יצקו מפיה השכיל ענתו, על
 שקר הוא צועה, אל הקליון הוא רואה כהר צבוע ותלול, אחרי גיוור
 השליך נשמתו, אל מול קובי תעזובי צד התלמך צהשתללותו, בה
 הוכה, ילך אשה! צנגע הערוך ונצנע סכלותו, על אולדות חושך לורר
 וסוכה לרודה צלרר החיים, לא צוה תהי' תפארתו, כי עוד מעט ילאה
 רוח אלהים דעה לצזור כל חמדתו, וכי כלל היו חמשים אלפי זהב אשר
 צקרינס מר כבוד ציתו, אפס כי עלה הפורץ נעיד מוזהר לין חומה,
 ואין מעצור לרוח כי ילא ממחינאו רוחו של נעות המדרות, מפרק הרים
 הצבוחים ליעלים יועלת חן, ואילת אהבים יתהלכו צחשיכה, ונצוכים הם
 צארן על המחיה ועל הכלכלה, ולחס כזנים על חצות ועדורים יאכלוהו
 צענצון, מלא כף נחת ישיבו ממלא חפרים עמל ודעות רוח, ומקור
 רוח ומעצורה קשה לא ידעו ולא יצינו איזה דרך ישכון אור והחכמה מאין
 תמלא ויכלו צצל ימיהם, רוצם חשוקיהם כסף ולדמים יארוצו ולמלאות
 צחחותיהם כסף כאשר יוכלון שאת, וכל ישעם וכל חפצם צקנייני קין
 והכל יתמיון על דבר כזי צני האדם, עושין עושר לא צמשפט, יבולו
 ויחמסו, ישיבו בצולות, ינהבו חמור יתומים, יחצלו שור אלמנה, צוססים
 את הדל ויקחו ממנו תשאת צד, אולרים חמס וסד צארמותיהם, ולא
 ידעו עשות נכוחה, יתום ואלמנה הומו, לבד עשו צעושק, יצנעו דעיהם,
 כולצים טורפי טרף לשפך דם למען צנע צנע, ויקחו חוסן ויקר, הן המה
 אולים הולכי חשכים ואין כובה להם, פתאום יצול אידם, יתנו כיסם
 לכנני, כמי שהחשיך לו צדרך אשר הוא מתהלך על פני התבל, ועוצו
 לאחרים חיל וחומה אשר צבאו ואשר נעשו, לא להם יהי' הוצע כי אם
 אים אשר יירשם ואחרים יקלרו צדקה אשר לא עמלו צו, והמה ימקו
 צעוכם

צמחם , וזהם אשר מצינום מלכים משיקים , מן אל זן , הן ועשר
צמחם וצמחל מנוש מינו , החלו פארם וילנו צמחיות לנח , למות
היה את כלמח , רוח זמרים התעם וחו , עם בזרים יעדרו , ועם
הקדוה יתנו , ונחם זרים ילדו , כמו תנוד דוערה מלפס , ולא יוכלו
נקיון העמיקו שחמו , יבולו ימי הפקודה , יבולו ימי פלום , כימי הגעשה
תכוד עונם , ויפקד חטאתם , והאחרון ככזי , כי רונם ככולם קלק לנח
כל העם נפולו איש לאחילו , וכל איש בולך צמחיות לנח , והטוב צמיחו
יעשה , האמת והאמונה מתנודדים צמדד כרים , ואיש איך צלח לנח
אליהם דרך כל הארץ , כי השמן לנח העם ולטמו אינחם משמחם אמרי אל
אלהים לא תקלל : כי יפלא עמך דבר זין טהור לטמח זין קדש לחל ,
הסכת זונך ושמע את אשר יאמרו לך המורים , אמרותיכם אמרות טהרות ,
אדעת שפחותיהם כל ממנע מלהטות צלח ממלס , להעציר צמחית ה'
אלהיך , כי צמחונה הם אתך למען תשכיל להיעיז מחמתך , להסיר
משכת חק מנחם ה' לצלות , אפס כי עז העם הזה דרוב גלוס ירדו
השתות אשר עליהם הושחת העולם , ויהרסו ולא ינו , דלת העם נפולו
איש לאחילו , להיות קורד ומורה צמיתו ושם שם לו חקים לא טונים
ומשפטים כל ידעם ה' לישראל , והיום הזה תאמרה הסרים מאחרי
הבדולים חקקי לנח , יבולו מוחת לנחם , לפשיז לכל מזכית , על פיו יענו
לאמר : הלא כל העדה כולם קדושים קדוש יאמר להם , מדוע יתנשם אחד
לקס ממך העדה , ואחד חדה לשוני שלופה מתערה , להכות אתך צמח
דן , ואחד פיפיות צידו להגר לעם פשעם , מדוע פי האחרון יפתח צדורו
כשמואל צדורו , האיש העצז כזה , האחר צחצחי צח ימים קולו , קול
חיל מדבר צלחן דמים , וצדוה שפתיו יעמום על צני דורו , וימך יד לשוני
צאיוס דוחו , והדריך צמלים על צמתי ראשי האנשים אשר גוצה להם ,
והי' כי יאמר לו מדוע אתה עוצר את מלות המלך ה' לצלות , הנה
תשרצו הרמחה צלדו לאמור : מי שמך לאיש סר דעק , המן העץ החיים
אשר לוח ה' כללת לצדך ? הלא כל איש מישראל יוכל לעשות היכל ומקדש
מלך לעצמו , כבהה וכהנה לוועקים אנשי דמי ס צקול ענות לחדק מערכות
האנשים השלמים , וימדדו ודורו וישעמוהו צעלי חלים צחן שחוט לשונם
לאמר : ראי דרכך מה פשית , טול קורה מצן עיניך , אף אם הוא צמח
ייעור וריק מכל שלמות , לפי דמיונו צקדו קדוש , ופירות ה' צתוך מעיר ,
בס צוש לא יצח צשער שער צו לאמר : לא פעלתי און , ואין צדוהי
דמיה , אף אם צמינו עמך הנגע וחטאתו נגרד תמיד , ומכותלי ציתו

כיכר

B 2

יכר כי פחים וחצלים צומחו לרובו לולתו, לא ישיב מפני כל, ואזנס
 לעומים כמו פתן חדש משמוע בקולן של סופרים אשר תהלות ה' יתנו,
 וכל עוד שיוסף המורה דרך הישר לעדתו לדרג אל העם קשות, כן יוסיפו
 השומעים סרה, הוא יצנה וכמה ידרשו לעלות אל מול פניו לדרור
 לגלות ערותו, הן קרה אורך היריעה האחת, וקטנה היא מהכיל את
 העולה והשקר והחתם אשר תניז לו ידים, ויש לו רגלים, כל יסעו
 יתירותיו, יחדיו יבינו צלמן כל מנקשו, ותהי האמת נעדרת כל יבון
 צלמן, לא תקום ולא תהי לו יתר תקועה במקום, שם נפלו סדור אנשי
 אמת שכלי צנע, והאיש אשר לא היה טהור וצדק עושים לא הלך, וחלל
 מעשות משפט ולדקה צלמן, יתהלל צלמן כל חולות: חף אני מפשע, כי
 הוכה צגבעון וצגבעון ועיניו השע, זאת השעדרויה צנית ישראל צסיצת
 פידור הלצנות, הלא הוא צרצת צני עמינו, הן עם אחד ושפה אחת
 דחוי להיות לבולנו, כי אז- אחד לנו, אל אחד צדאנו, ומדאנן לא יהי
 לאחדים צלמן ישראל בול, אף גם זאת צהירות צלמן אויביהם, חין
 שלום ככל מעגלותם וחלק לצם, כי תלל את מסלע המחלוקות וצער
 ואין תכנה, כי כל אחד ציער עליה עמים צנך צנך, עד אשר תעלה
 השלכצת מאליה לא תכנה, ורצת שצעם לה הכפש הלעג ענן המדתא,
 צאצור: ישנו עם אחד מפורד ומפורד צין העמים, כי עם היותו
 מפורד צין העמים אשר שמה ההכרח גדול צלמן להתאחד, ולשצת אחים
 גם יחד, לצלמי יאצמו, ולא יהיה לשמינה צין העמים, לאמר: עם צווי
 וספל הוא, אנשי דיק ומדון המע ומי יצור צאהליהם, ומי ישכון צחצרתם,
 אם יקבצו איש את רעהו, לאמר לצציו לא דחיתי, ואת אחיו לא
 הכיר, וצעצור זה העם ה' מעל אצמו, ואיכנה כוכל לדרוש שלומם
 וטובתם, עם כל זה לא ינוחו, מפורד הוא צעצות, כי איש צצנו וצאחיו
 מאנשים ענדים נאים, הן תוי יענוו איש האלהים, הקדש שמו צישראל,
 רציו סצצצ, וצפי קלת מחכמי המלמוד, דצ, זה שמו חה וצור,
 פפול אצרי דצון צבול, ומיעוטן צעריות, וכולן צלמן הרע, הקודם
 המשליל כי יתנוון היעוצ על כל האמוד פה עם הספר, לא ישים אשם
 עלי צהפחסי מאמר דצ עם הדצ אשר שנו חכמים צמנה, והליצו
 ציונים להשפר משלש שפטים הרעים המוליצין את האדם מן העולם, כי
 אשם בצילות ואשם עריות ואשם עלות כצלות ממקור משחת
 יצאו אשר תתחלק לשלש ראשים, ראשי המעות עקלקלותם, וכאשר ידע
 האזור צמתני צני האדם כן חרצק מספחת וצרעת מעלרת שלש-הפשעים

סחכרים

החכמים צקדו לזיתם, בשנתם צציתם, ונלכתם צדדך, בשבתם וצקיתם
 צדדך דעתם לחריבם. ואל תפמה עלי מלת וכלן שהודלתו אין ליש
 פקוקה מעגן זה, כי על ההמון יסנו דצרות קדשו, היות קורא אותם
 צממותם עלי לחמות, שהם מתחלקים לשתי מערכות, המערכה הגדולה
 היא החומסת, והמערכה הקטנה היא היא המלאכה, חזר וכללם יחד, כי
 נולן כלכדים צעון לשון הרע, כי ויליו' דנתם דעה על מעונות אריות
 שצחצורה, אשר חזרו אל עמק של הלכה, לנלות ספורי טעמוי מעמוי התורה
 לדחש', כי טוב ה' לנפש תודשנו ותנשנו, ותלך לדורש את ה', אל
 חילים צדדך פשעם יתעו, מרחוק יעצודו וידעו עליהם סרה למען
 נחשם, ונקול הכידים ישעיעו צחוק קולם, ויורו על הפורים חלים
 שבוים נבחלי דתמים על הצדדים אשר ה' קורא, ולמחיה שלחם האלהים,
 דור דור וחכמיו, להופיע ממכון שנתם צד מלוא ותורה אור, ולחדש
 מקור נפתח לזית ישראל, מקור מים חיים, עליהם יבנו דיק, כי גם
 כמה הם נעור ודיק מכל השלמות, למען לא יליו עליהם על ענדם
 את דצריהם. ויפה אמר אחד מן החכמים: אם החפול אלה יכול ליקח
 הנגר לאכלה, כי המקום אשר הוכח שם בצור הוא מעל בצור, מנגה
 אותו ואומרת: מפרחת הוא. וכן מקדם ההמון אשר לא ישמע לקולן של
 סופרים ועתה ידי הקורא משכיל תדע כי סנת השחתת הארץ בצול
 ועריות היות שחתו צרות הלשון צדדו עמק על תמימי דרך ההלכים
 צפורת ה' ולא יעו חזון לשמוע קול הקורא: "זה הדרך אשר חלנו צו,
 סוד דעו ועשה טוב". וזה יתרון לנעל הלשון, אשר יסמור פיו ולשונה,
 צו כל הללחתו תלוי, ומתוך האדם מן הכהמה זולתו אין, הלשון עש
 סופר על ידו תבלה ותלחם החכמה הנפוכה בלשו, ולא לחזן ידע את
 אשר עש בלשו, והיה מן הראוי שלא ישחשם צדדו צדדי הצאי, כי
 אם דצרי אלהים חיים. ואמר אחד מן החכמים: אילו הייתי צהר סיני,
 הייתי מנקה מאת הקצ' להמליץ לכל אדם שתי פיות; כי לא יתוכן
 שכלי אשר כשתמש צו קורא, ישתמש צו חול, וציותם אם צו יצו לו
 לדע דע שלא כרת, הולך דכיל דוצר שקדים, מוליד דעה, חוקק ומדע
 לנעל צפתיו דצרי נבלה, ארור נוכח, אם תאכל, דאשו ופדרו, אותו
 לא תפקוד צחוק צבי ישראל; וצעצור זה אמרו הקדושים: לא מלאמי לבון
 טוב משתיקה, כי צדו דצרים לא יחדל פשע, יצחק ילעב יחדק ויקלל
 למעטורים צתפלה, וצחצורה תהי לו מדה, כי נפשו לא תשובדה,
 ומסיד אנו משמוע תורה. החיים והמות צד הלשון. היפה לפניו כלכלה

של תאנים חללה עק שלל עשרה, מנת ציד לשון, עשרה, חיים ציד
 לשון, כי ענין המעשר נשלב ע"י הדבור, כי ינטל נשפתיו
 ויאמר: הרי אלו מעשר על אלה, הנה קראית לדעת, הדבור
 מתקצב לו החיים, אם עשרה, והוא נעלמו מושך לו המות אם
 לא עשרה, והוא נח הלשון שהוא בולל דבר והפכו, ולמען ילמדו העם
 דעת להיות עיניהם פקוחות על פעולת האזר הראשי הזה. סופר מדבן
 במליאל ספקד על ענין עבדו לא וצין ללא לצי טעם מן שוקא, כפק חייתי
 לי' ליטן — ליומין אמר ליה פוק צין ללא לצי טעם מן שוקא, כפק
 חייתי לי' ליטן, וצוה ילמדו מוסר השכל, כי אין צמעה כמו הלשון
 ואין טוב ממנו, וכאשר אמר לקנות לו מזון דע הציא לו כמו כן הלשון,
 שאין לך דבר דע יותד דע ממנו, כי נח ובצורה שם היוצר בקדצו כאשר
 נפח נשמת חיים נאפיו, ויהי לנפש חיה, לרוח ממללא, ומי שיסמור
 לשונו מדע ושפתיו מדבר מדעה הוא החפץ חיים שמו נאה לו — נפש
 חיה. ואתה תחזה מה עמקו דברי חכמים כדדבורות נאמרו: האומר
 צפיו ענוש יענה יותר מן העושה מעשה אשר לא תעשינה, העלנס נותן
 חננים קלעים נאפט חרות ה' תמימה, ואשר שם עלילות שקר על
 האשה אשר ארש כי מעלה צו מעל והיא נעמאה, מאה כסף ישלם צמיט;
 וסיבת ההכדל צילד נאד היטב החוקר האלהי, אריה דני עילאי בגאון
 מהר"ל מפרגא ז"ל, כי האדם הוא קרוץ מחומר מורכב מהיסודות, לכן
 אין השכל נורת האדם, כי אין האדם שכל גמור, אפס השכל הדברי
 שהוא ע"י אבר גשמי, הוא הלשון, הוא נורת האדם, כי האדם יור ה'
 ית' נחממה, והתאחדו שני הפנים יחד נמושל אחד, הגויה ונשמת חיים
 אצולה ממדומים, הדבור הוא שכלי כאשר גדוהו צעלס חי מדבר, ונצל
 מכל החי אשר על פני האדמה, כי גדוה חי ולא מדבר, מפני היותו
 צהעד השכל, ולכן מונא דבה, חטאתו אשר חטא הוא צדצור אשר הוא
 נורת האדם, ונענורו הוא אדם שלם, נמספר מאה שהוא מספר שלם
 יענה, אולם בתושה מעשה המתחכם אל הגויה כי ילד לב הדע והוא מחלית
 האדם, על כן נחמשים ילא חפשי ויתקן עוותו, בערך כסף חמשים
 לאדם זכר, היות נורתו מוטענת בחומר, והשכל הדברי הוא נורה נצללת
 לאדם, והאדם עצמו נורתו מוטענת בגוף, וזה נקרא אדם, ואין האדם
 עצמי שכלי צלל בוף, נכתוב ויהי האדם לנפש חי', ולא נתיב ויהי
 האדם נפש חי', יורה נזה כי הדבור משלים האדם ואין הדבור המתמלא
 נפש חי' נדעת האונקלם הוא האדם, כי הוא צעל בוף והשכל הדברי
 אינו

אינו מתנוגע באלים, ועדן האדם הוא נורה מתנוגת בחרמיו. וכלש
 יתנוק האדם אל הרעות הנמשכות מסנות לשון רע, נקל יראה ויניע —
 כי דנים חללים הפילה, וע"י שאלה המלך דוד למפיושת אלה וליצא
 מחלקו את השדה, וקבל לשון הרע, אשר שאל יאלה הענך על אדויו,
 וזה ילחם את קול ואמרה: ודעם וידעם וחלקו את המלכות. וסנה
 התכלית מהחט הזה היא, לפנות פירוד וריחוק לאלה המדובר בו,
 לעורר עליו שאלה ומדנים, לכן נמשך ג"כ מהם החילוק בכל המלכות —
 ודעה אחר דעה מתבוללת בנסת מחלוקת המלכה פשטה מספחת עוצרי
 פ"ז, והרצו לשפך דם נקי, המה היו צעוקיו, צו בליה הוא ית' אש
 נצח ויחלל חיל וחומה, וישלחם ניד פשעם בלח לא להם, וכל זאת
 עדיין לא שצנו מתעויותיו, כאשר בוד אומר דניו שצצול, כי כולן כלכרו
 צדק לשון הרע, וחלק לזם עתה יאשעו, והנה מלכד הרעה הענשה
 הנמשכת מפעולת התועבה אשר נעשתה בישראל, כאשר יצא לכינו
 צמד העליון, ועל אמתת המאורע, הפיד חיס חי' רע פעלים, שמו
 מפחדים כל הבולים, פנו מקום לצד ליואלי, הוא הגאון מהר"ל מפראג
 מנחמו כבוד, מלכד זאת חרפה היא לנו לטוטם אמינו משמוע מאמר
 החוקרים אשר לא עזי עמינו, והפלינו בנמת בסדר מחונות האדם,
 וענאטיען פפליכטען דער גערעכטיגקייט, והאחת מהן היא הרחק
 מלך מלעשות או לצד צד אשר צו תחנך ותשפיל יקר דעין: מיידע
 אללעס וואס פערקענונג דעם פערזאנליכען ווערטהם דיינער געבעני-
 מענשען פערראמאדען, אדער דענועלבען העראבזעמטען קאנטע:
 רעדע אונד טהוע אלס נישטס ווארורד. דוא פערמאכטונג דעם מענש-
 ליכען געשלעכטס איבערהויפט אדער איינעם איינציגען מענשען אן
 דען מאג לעגען ווירדעפט, היטע ריך פאר הארטען אורטהיילען,
 פאר ארגוואהן אונד מיסטרויען אהנע הינלאנגליכע גרינדע, אדער
 דער אנמאססונג דאז אינגערע דער געווינגנען דיינעם מיטמענשען
 העראב צו ווירדיגען, איינען אום איהרעם געגענווארטיגען פפליכט-
 ווירדיגען בעמראנעם וויללען אללע עמפלאנגליכקייט פיר טווענד
 אכצושרעכען. זעלבסט דיינען גערעכטען אונוויללען אונד דא פער-
 אכטונג געגען דאז לאסטער, דריקע ניא אויף איינע ארט אויס,
 ווארורד דוא מיסקענונג דעם פערזאנליכען מענשענווערטהעם
 זעלבסט דעם לאסטערהאפטעסטען צו ערקענען געבען ווירדעפט.
 האלינו צוה על פי יסודות השכל הנדור, כי זה כל האדם כפי המעלה,

אין

איין טונענדהאפטער מענש. והמתזונן כיצד נדנרי רציו הקדוש.
 זאמר: איזווייז דרך ישרה שיצור לו האדם? כל-שהיה תפלת לעושים.
 ותפלת לו מן האדם: יראה מזוהר כי דעמו ודעת המחקרים ודורשים
 לתקדסוד העקרי דרכי המדות, אשר הוא לזן צוחן על כל פרטי המעשים
 אשר יעשה אדם על פני תכל, העושים אדם דעים המה, אחת היא, כי
 זלעדי זאת דבריו נחדה סתומה נעיי כל משכיל. כל נעלי מדע מסכימים,
 כי רק המעשה אשר התצורה העבודה מסכמת עליה לעשותה, היא
 הנכונה והישרה, והמעשה אשר לא ישרה נעיימה זרה היא לא תאמר לה.
 וכללו דבר זה בתאמר הכולל: האנדרלע ריין פֿערנינפֿטיג, וואס דיר
 דיינע פֿערנינפֿט אונאבהאָנגיג אונד ריין פֿאָן אללעם איינפֿלוססע
 דער נייגונגען אין איהר אורטהייל, געביעטעט: — התצורה היא
 תדני את אשר לחפץ, ואת אשר לעשה, דא פֿערנינפֿט מוס מיר
 דארשטעללען וואס איך וואָללען, וואס איך טוהן וואָללען. האט
 תשפוט על הכלל ותקעה יסד נמוקס נאמן, אשרי האיש אשר ישמור בכלל הזה
 זלכו למען דעת הטוב ורע נעיימי אלהים ואדם, וירחק הרע ויקרצ את
 הטוב, איך ווילל נון וויססען, וואס פֿיר איין געזעטץ דא ריין גע-
 ביעטענדע פֿערנינפֿט אלו דא האָכסטע, אלו דא אייגענטליכע
 גרונדגעזעטץ דער וויטליכקייט אויפֿשטעללעט, ואחרי ההתזונות
 זמנעות ודעת דליתי אור זהיר מזהר התצורה נאמן, וואס: איך וואָלל
 איסמער נור דא וואָללען, נור דא טוהן, פֿאָן דעם איך ואנען
 קאן: דים וואָלל יעדער מענש, יעדעם פֿערנינפֿטיגע וועזען, אונד
 טער עבען דענזעלבען אומשטענדען, וואָללען אונד טוהן. איך וואָלל
 מיר ניכט ערלויבען, וואס ניכט יעדעם אנדערן פֿערנינפֿטיגען וועזען
 עבענפֿאלס ערלויבט איז. איך וואָלל דא אלו איין געבאָטה אָדער
 פֿערבאָטה אויך פֿיר טיך אנוועזען, וואס איך אלו איין וואָלכעם,
 אונטער עבען דענזעלבען אומשטענדען פֿיר אנדערע פֿערנינפֿטיגע
 וועזען אנערקענע. האס ויין וואָלל, אונד דארום וויטטליך גוט
 הייסט, איז ניכט פֿיר מיך אלליין, וואָנדרען פֿיר אללע מענשען,
 פֿיר אללע פֿערנינפֿטיגע וועזען אללגעמיין גוט. — וואס ניכט ויין
 וואָלל, אונד דארום וויטטליך בענע הייסט, איז ניכט בלאָס פֿיר
 אנדערע, וואָנדרען אויך פֿיר מיך, פֿיר אללע מענשען, פֿיר אללע
 פֿערנינפֿטיגע וועזען, אללגעמיין בענע. דוועס אללעס דייטעט מיר
 אויף איינע אכטונג זיין, פֿאָן דער איך אנערקענע, דאס איך זא
 גענען

געגען אללעס וואס איין מענטש אונד איין פֿערנינפֿטיגעס וועזען איזט,
 האבען זאָלל־ איך ערקעננע נאָחמליך, דאס קיינער טהן דארף,
 וואס ניכט אללע דירפֿען, דאס קיינער טהן זאָלל, וואס ניכט אללע
 זאָללען. דאס איך מיר ניכט גענען אנדערע ערלויבען זאָלל, וואס
 ניכט איך יעדעס אנדערן אונטער עכען דענעלכען אומשטענדען.
 גענען מיך ערלויבען קאן. איך זאָלל אללע אלו מענש — ענל נפֿש
 כּוּסכּל־ — גלייך ווערטה האלטען, זאָלל מיך איבער קיינען היג-
 אויסזעטצען. וואָל פֿלעט נפֿשי, בי זולמי ענמי סדס נמלס כּתנל,
 לעפֿן טשיג פֿכליתי כּהס, זאָנדרען איך זאָלל מיך אונד יעדען אנדערן
 אויף גלייכע ארט אלו צוועק אנועהן, דען איך האבע אלו מענש —
 ענל נפֿש כּוּסכּל־ — איינען אונבעדינגטען אבזאָלוטען ווערטה פֿיר
 מיך — וכן ישׁוּ כּל זולמי ענעלי נפֿש כּוּסכּל־, איך האבע ניכט
 איינען בלאָסען פֿערדעלטניסווערטה אלו מיטטעל צו עמוראם אני
 דערן, ועל כּן חמי תכלית לעמי, דק כּדויות טשרדן כּהס נפֿש כּוּסכּל־,
 זינד צוגלייך אלו מיטטעל פֿיר מיך, אונד צו מיינעס געברויכע,
 וכן לנל כּמי סדס ענלי נפֿש כּוּסכּל־, חנל חמי, כּסיות חמי סדס —
 לינמי נמלס פֿה, אלו מיטטעל, אונד צום געברויכע פֿיר אנדערע
 מענטשען. איך בין פֿערדוואָן, וכל אָסר חן צו כּסות חיים, זינד
 ער זאָבען. דיעס ויטטענגעזעטץ ווילל אכטונג פֿיר יעדעס פֿער-
 געפֿטיגע וועזען, אונד דאס איך געזעס דיער אכטונג, מיט דער
 איך יעדעס פֿערנינפֿטיגע וועזען, נאך איינען אבזאָלוטען ווערטה,
 אלו זעלבסטצוועק — גלייך האָכאכטען זאָלל, מיר ניכטס ערלויבע
 וואס איך ניכט פֿיר יעדעס אלו ערלויכט אנועהן קאן, כּהס כּחק
 כּהס טשר יסדה חזמו כּחכּוּכּה כּסכּוּכּה צלמי עמיח למלות משללות
 פֿלות כּוּכּיה ללפות כּוּכּה חת כּלמלס, דיעס געזעטץ איזט אלוואָ
 דאן אָבערסטע ויטטענגעזעטץ, איזט דאן גרנדגעזעטץ דער מאָראַ-
 ליטאָט, ודק כּמעסס כּמסכּעפֿיס מחדס כּלדק כּהיס חועילים לכוּת
 גל משפּחות כּלמלס ענלי סדס כּלמלס יחד, כּלסס חחד, קאן פֿאָלל־
 קאָמקענסטע איינהייט אָרדנונג אונד הארמוניא הערפֿאָרגעהען,
 מעכטע דיס אללעמיינ געשעהן? ווירד עס איינמאהל געשעהן? —
 וואס קודם משכּל־ טעט אל כּל כּחכּוּכּה פֿה וסיס עינד על מלת פֿפֿלרת,
 אכּוּסלסו לעמתינו כּוּס: יקר, אכּערוכּבּ: לו טשכּיל, כּידנינו כּקדוּס כּוּלל
 כּמלמד כּקלר כּזה מעט כּמרות יסוד ועיקר משפּט כּמעסס אָסר ה'

אלהינו וירשנו האדם • ולמה זה אמר מחשים, ובפתח חרש יאמר אנו
משמע תובתה מוסר השכל והקבל האמת ממי שאמר, והאדם לא ידע
לדון דין ק"ו צעצמו כמו שאמר חכמינו ז"ל: ומה המולא שם דע על
עצים ואנשים כאשר קרה למרגלים כך הנאשו, ושם הוא י"ת עליהם
צעמו כנולמו: צמדנר הזה יפלו פגרינס, וכל פקדינס לכל מספרנס,
אף כי המולא שם דע על דעיהו וכיולא מהדגרים המגורים צעיני אלהים
ואדם • רבה המטמיה, פרו על פרו משמע כל לשון, לגש חיה מלחך
יולד הכה והנה עומים כל הדוביך, הלכח תכלל חרדך ולא מחזיח
ותדקן לשוקן לחכך? לכלמי ינול המשחית וציער כנס ה' לצלות מנער
ועד זקן טף ונשים ציום אחד, ואם נסנת עון לשון הרע מתעכרו ישראל
צמדנר ארבעים שנה איך מקוה לשלום למולא מנוחה, כי תכל העקרה
מלחך צניה לתוכה, כי מי מלחמי יעיו פניו למלך חף אמי משמע זאת,
ונופת מטומנה שפתי, ושקר שכלמי, ועתה הסנת ושמע דנרת האדם
הגדול אמדותיו מאירים כספידים דוד טוב לעמו להוליכנס צנתיצות
החכמה, ירעם צקולו קול עוז, כלחיה ישאב על כי הודיו צני האדם
את פדים מעליהם על חטא שחטאו צדוד פה, ויען ויאמר כאשר היו
יולאים צני ישראל למלחמה על ארציהם, ולה' הישועה כי הוא לוחם
מלחמתם, על כן יהיו מהירים מעומלת שפתיים כאלמר: כי תכל פחיה על
אויציר ונשדנת מכל דנר דע, ויש אס למסורת מכל דנר דע, כי קרול
ישראל צקד המהנה להילוס, ועם כי גדול עונו של צעל הלשון המסנצ
פירוד וריחוק צין הצדיות, ותועבת ה' גם שניהם, עם כל זה הוא החטא
היותר מריר, והיותר רביל מכל החטאים, לכן עוררני הקול • והנה
צצדון דוח ומלחצו לצי על עם צמושך וממורע דוד יתוס אשר איך לו
קלין ושוטר, ומוכיח על מעשיו, אולי ישמעו עם לא ציות דצני יוסד
ואמת, אף כי צני אדם אשר זה דרכם ואינס מצקשים דק תולאנה להגציר לשון
שקר, כאשר ישמעו דצני יוסד ואמת, מחזיקים עוד צהנלים, ויוסיפו
לענות סרה, אולי הדורות הצלות אשר לא נסתכנו צחטא הזה, ולא
שעצו כפסם, יפנו אל דצנינו אלה, ויזילו כפסם, ואחת-עץ פעולת לשון
הרע מזכיר, והי' זה לעד וללאזכרת עון על השלר שהם דצו כמו דצו,
ועל זה נקראתי להושיע אותם משוט לשון, והדנר הוא מביע אל הממים
ואל החיים, אלמים ודצנות מישראל, ולא יכלמי לעצמם אנוי מסלות דמים
אשר נשפך יוס יוס •

זה לשון הכתב הנשלח

מלאך ה' צווייטו, יסכון כבוד צווייטו, עטרת ראשיתו, עד לנח
 ישראל, הישג אמתו, אוראט עינים, יספיע זרק לאשתי חרן
 להקים, תורה וחוקים, אוראים ופלאים יורולו כדקום, לכבוד שם
 תהלתו, כל חדר הדרתו, לשמוע חכמתו — הארצה תאזן חזק ידים,
 תחת כל השמים, יפרוש כסא על ההרים לפני מחנה ישראל להאיר יומם
 ולילה, לא ימים מתוך אהלו, הליכות עולם לו, תמימות אמתה ילך
 בדרך חיים, להציל ולהארות תן צלם צל הארץ, אשר יחיה עמי נאמן
 קדשים, הוא הדגל המורא, אשר יאמר וצדק וחסד, אף יאמר וצדק
 ישראל ופרשיו, גאון עולם, תשג דורו, דאב ויחיה צד, וצדק יאמר
 לאורו, אלו מקנות הארץ נהור, הוא הגאון הכולל המופלא מהאור
 יהיה ליוש, יחי אדוני לעולם, וכסא כשתם ויהלם ירח אלה

במים זה אדונינו לשבת צדקנו חרן מעהדין, ידירות מנחותין, ועד
 ה' לאשמו, מלפחות צווחותו, טללים מנוקד, מפקדים נסמך ישר
 לפיך עדרים לשמוע תורתך, יאלו מדנותיך, כנסה חלף וגם בלשם נסמך וצד
 בלי, לבנו וצדקנו ירוס: אשריך חרן מעהדין גדול יקדך קדוש ישראל
 דאש גלות שומע אדני כל, תאור האמת והתורה, אשר עמנו יסא כל
 הפעדים, יאשנו מימינו הבלתיים, תפני ענה עמנו יתד, כל דבר יקד
 דאש עיני עין לא דאש זולתך צדוקינו, ועמה אדונינו, מדלות צדק
 פענונו, לנו ולמולדתנו, ביעה דאש את חופתינו, כנסה כלפה
 את פנינו, דאש צפנינו, מקול מחפשים ועדפיים, בעלי שון ידיל
 לשום יפענו לבלי חן, מכעיסה את ה' ואש עמו אשר צדוק דעס,
 יעשו אמתו מלחמה, צלמס עלינו כל היום שם של לנו ולנו: משפחות
 כל ל י ר ירחנו דצדיקם עלינו, ועל מחשבותם, שיח צד יאשי שער
 סער וצער, יחיק צדק ערש יוצא, על קדושי עליון צפחות וקדוה,
 בשמות טהרה, לרעות וטובות תחת כסא כבוד פלטינו צדוק
 סתים עם אדונינו, יקבלו פני אדונינו דאשורה, צמלים עלינו, דואים
 פני העלך הקדוש, המלכים והנעמים צדיקים, מלכים קלר, ומלכות
 כבוד לעשות לנו קורס וספן צדק, יחננו אלהינו לטובה, חנותם יעמוד
 לנו, ואשי צדק, וצדי קדוש, אהבה לרעם שום ועמל הוא צדיק,
 לאש שומע צדק, גדולי כבוד חכמי ישראל הקדושים וצדוקים לבנו
 קנאה

קנאה לשם ה' נצאום, יצדו ופלאות, נכחם אז נחם היום עמנו
 בחיותם, יוסף ה' ויארץ שותם, וגדלתם לאורך ימים, גם פנהיבי
 סדור גדולי ישראל אשר היו לפניו, וקמנו וחכמנו אשר ציענו הלו
 לענוותתם, תמ"נ' כולם מתעצמו לדרוש ולחקור אשר מולך בדבר, הבינו
 צידת ה' ודעת קדושתם, ברוך חכמתם עמדו וחקרו בחקירות שבעתים,
 מלאו העול והשקר הזה שלם היה מתחילתו רק - צעילות דברים,
 ואויבים הוללו לקול הזה והוא שקר מוחלט כאשר יראה לעינינו מישדים,
 צבתים כללו אשר נתנו חכמי הדור, שלם אשר נתן רוח צין הדבקים
 זה' אלזהו, יצדו לנקתם לעם גדול, שצני יה עדות לישראל כמע
 למתים, מנורת וצד, כולה זרע אשר קדש כלולים, ואשר לעינינו למה
 אלה תעמינו ונחמנו צד מורינו ותעמינו, ואיה קנאתך וגדולתך, המון דחמך
 ופחד עלינו התאסף, כי מה כאשר ומה בדבר, אשר אשר לעינינו אשר
 לעינינו אצור אשר מסיב סדור, ראש שצני ים, שצנ מישור שצנ
 מתגלות לעשות נדקה ומשפט נקד הארץ, ובדבר הזה תצני ותחיה
 ויחיה לעינינו אשר נשמעו ועקמינו, ולעקת אחינו אשר ישועו מזרוע
 דעם, ואף מושיע לנו ככל החכמים האלה, אשר ככל עמי ישראל, אשר
 סין פחד הולכים לשלח דוחך דוח חיים להחיות עם ד' עמי כל ישראל
 עליך גדול הזה, שלחך ה' למחיה להעמיד עלינו ותחיותם, כולם לא
 מלאו אלא לנחמם ולשרתם, דועם ישראל פאזיה, הצנ כל וראה שגדון
 לצינו, ולחצון נפשינו, ונפשות עם ה' קהל גדול אשר מימים דנים נחמה
 ותעצרה הפעממה הזאת ככל גלילות ישראל, דנו להבדיל, צנים יולדו,
 דור שליטים וסנו אליך, סנס ועקו מקלה ארץ, צמד נפשו יתחננו להרים
 המכשול הגדול הזה, מדרך עם ה', אלה פלצנים את פניהם שופכים
 דמיהם דם זרועותיהם, מנדיפיהם ומחמיהם ימקו צענוותיהם, אשר
 יוללו דוחם על ישימי עמד, יכנו על קדושים אשר צנ אלהים חסינתם,
 מתהלכים חוב עמים, מחיל אל חיל, יוללו פני אלהים, צני עליהם
 עלינו על מתבצתם, צדד אלה המעמיים שפת שקר, כגד מעלתם ידברו
 עשן, ואנחנו נצני צניהם כלנו לך, צנינו ונאמר, דוח עלינו, משה
 נדקינו, ויהי גדולנו! עין הארץ! עליך עמי ישראל יסדרון לאמור יבדעם
 ועלה בתחילה, כי לו כעת והגדולה, איש פלילה, יגיע אף יכדיו,
 בנור הקושיע, תמיד, וחריש, אלוף יהודה נפיוז אש וכלפיו יצמד
 צלוצינו ואויבי השם, יבער יתפכו מנפדתו, יחילו מליפתו, סקפו
 וגדולתו, אלה דגרתו, יתפוללו סדרי ער, צנח גחלות לימת
 נולדותיך

מלכותו, ילמונה צדק חיותו, יתכלנו ויכדנו כל אומי העם האנושי
 אליו, לחקות צנפיו, יתלו בצדק מנינם למלכות דודו, יסניעו על
 דברי אמת וענות נדק, חכמי תורה יודעי מלות ה' צדק, האלופים
 הצדקים אשר צדקת מעהרדיו, הסמוכים עליו, ואחריהם יחזקו ב"ב
 שרי המדינה, ומנהיגי לאן קדושים, בצדקי אנשים חקים פלושים, המה
 הגדולים האלופים, פשוטם מתגבשים לבנים דקל קדש פרא, אמרתי,
 כל אלה לא יסדנו כגד גדול אדומנו, ואלוף דודו, ואל ידחו את דבן
 לכל אשר יורשו, וינקה צדק פולה הזאת, אשר היא כבוד אלהים,
 חסד ואמת את החיים והמתים קדושי עליון אשרתי אלהים, ע"פי ראיות
 צדקות יחזו עדיהן, ילאו עין צעין, נקתם ותכלתם של האלופים,
 חכמי ישראל עשו אשר צדקת, וחס אמת אדומתו יגדל בלא! לא ימוש
 מדעו חרע זרעו עד עולם דברי המדבר, צדק, נאם, צדקת נאם,
 חלמיוך ישראל אשר נד יתפאר

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

הממשן יצא לצדק צדק העתיד לעל

מחלקות

מחלקות הארץ *

קָחוּ מִיַּד הַתֵּבֵל
קְרָא אֱלֹהִים מִמְרוֹמֵי
לִבִּי אָדָם, קָחוּ אוֹתָהּ,
תְּהִיָּה לָכֶם לְאַחֲזָה *
לְעֲמִיתוֹת, לְנַחֲלָה, לָכֶם *
נְתַתִּיהָ, אִפֹּס פְּאֲחִים
תַּחֲלֻקוּהָ בְּלֹתִי עִלָּה *.

חֵישׁ וּמַהֲרָה מְאֹד, וְקֶן
נָעַר, קֶמוּ מִתַּתָּם
יְדֵי בָלְמוֹ חָלוּ בָהּ
בְּחֲרוּצִים * הָאֶכֶר פְּרִי
הַשְּׂדֵמֹת תִּפְּשׁ, גִּבּוֹר
צִיד, יַעַר וְאֲשֶׁר-לוֹ *.

הַכִּנְעֲנִי נָשָׂא מְלוֹאֵי
אֶסְמֵי הָעוֹבְרִים לְסַחֵר,
וּנְשֵׂאֵי הָעָם בְּחָרוּ
בְּכַרְסִים וַיִּנּוֹתִימוּ *.

המלך

(*) פְּרִיעַ מִיִּבְעֵרוֹעַטְצוֹנֵב מֵאֵן שִׁילְלֵר *

הַמֶּלֶךְ סָגַר אֶת-כָּל-
אֶרֶץ, סָגַר מַעְבְּרוֹת,
וּבְקֶסֶם שִׁפְתָיו צָוָה:
עֲשֵׂה תַעֲשֶׂוּ לִי אֶת מַעֲשֵׂוֹתַי

וְיִהְיֶה כִּי כִלְתָה מַחְלָקוֹת
הָאָרֶץ, וַיִּקְרַב גַּם
הַחֶכֶם מִשְׁוֹט בָּהֶם — — —
אָמַם מִחַ חֲרָד לְבֹו,
בְּחֻזּוֹתָיו כִּי אֵין מָקוֹם
אֲשֶׁר אֵין לוֹ שָׁמָּה בְּעֵלָיו.

אֵתָּה אֱלֹהִים! בְּדִיקֶרְלָה
כְּמוֹנִי, אוֹתִי לְכַדִּי
מִכָּל אָדָם נְשִׁיתִי?
צָעַק וַיִּשָּׂא קוֹלוֹ,
וּלְכֶם הַיּוֹצֵר כְּרַע,
וַיִּקְוֹד רֹאשׁוֹ אֶרֶץָהּ.

וַיַּעַן אֱלֹהִים: עַל כִּי
הִתְמַהֲמַהֲתָ בְּמַמְלַכֶּת
חֲלוּמוֹתָהּ, תִּרְיֵב עַמִּי?
אֵיפֹא הִיִּיתָ, אֵיפֹא
עַתָּה נִחְלַקְתָּ הָאָרֶץ?

וַיֹּאמֶר הַחֶכֶם: הֲלֹא
אֶצְלָהּ קוֹנִי הִיִּיתִי,
עֵינִי דִבְקוֹ בְּפִנְיָהּ,
וְאֲנִי בִּימֵר שְׁמִיָּהּ.

אֲנִי

אָנא האַל שאַ לרוּחִי,
השְׂכּוֹל מַחֲלֵק-לוֹ
מַחֲלֵק הָאָרֶץ, בְּעֵד
תְּלִדְמָתוֹ וּשְׂכוּרָתוֹ
מְנַעֲמַת אוֹרֶךְ הַצַּח *

הִנֵּה אֶרֶץ נְתֻנָּה בְּיַד
אָדָם, בְּכָר נְתֻנָּה לְעוֹלָם,
מִה־תַּעֲשֶׂה? הַבִּיעַ אֵל *
מִן הַקְצִיר וְהַרְחוּבוֹת
וְצוּר צִיד, אֵין לִי מְאוּמָה *
אֲמָנָם אִם תֵּאָבֶה לְחַיּוֹת,
עֲמִדִי בַשָּׁמַיִם,
עַתָּה תִּדְפַק עָלַי שְׁעָרֵימוֹ,
אֲפַתְחֶם בְּהַפֵּץ נַפְסִים:

צבי בויער *

מכתבים בלשון עברי תחת עלמה חכמת לב

חנה מרים שורמן *

על בנפי ארץ שמועתו איש האלהים אביר הרועים
עטרת ראשי אדוני אנדראש רות בהגה *

מי יתן לי עם סופר מהיר למלא חשקי לבוא בבתי לפניה אבי
היקר אחלי יוצק חן בשפתותי ויהיה נחל נבע מקור בינתי;
וען אשר פציתי פי אל תפארתך אדבר אל אדוני אבי בלשון
קדש והיו לו בכורי לקחי, אבל אמללה אני במאד מאד לאגור מעץ
הדצת, ולא חשתי לקנות חכמה ובינה; על-כן אחרתי להתראות
לפניה והסתרתני כיענה שיראה מאור ער פי אחשב כי רבני עוללים
אשר רברים המה בלעגי שפה ימצאו חן בעיני אבותם מאמרי
הוד אשר דבר ידבר בחלקות, וזאת נחמתי בהעניי פי לה לבת
אנבי ולכן לא ימעט לפניה מעשה אצבעתי, וחייית ורבית אתה
וביתה *

בתך ואמתך חנה מרים שורמן *

שפתיו רעות רבים פעלים נר ה' אביר הרעים אדני
גישברת וותיום *

קוה קייתיה אלופי ורעי מגיה חשבי ומשנה רגלי באילות פי
אמנם דבריה לי כדרבנות ומקור חיים פיה אבל הסתרת
את

* הנה היתה מאגנות מחשלת מהשפחת אפרתי חורי עיר קהלן על נהר ליעם.
נחות גירס ה' לחדש חסעחצער שנת אלף ושל תחלת וסע למניחיהם,
ותהי

את־פְּנִיךָ מִמֶּנִּי וְעַמְדָתִי בְרוּחַלֹת מִנְשָׁבָה • אֶקְנֶה בְּאֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי
בֵּיתְךָ וְכָל הַהוֹלָכִים מִחִיל אֶל־חִיל לְשָׁתוֹת מִיָּם מִמַּעֲיָנִי חֲכַמְתָּךְ
אֲשֶׁר בָּךְ נִמְשַׁלְתִּי בַּחֲצִיר גִּזּוֹת אוֹ כְּסוּס כְּפָרָד אֵין הַבִּין • מִי יִתְּנֵנִי
כִּידְחִי קָרָם בְּרוּחַ תוֹרָתְךָ אֶת נַפְשִׁי בְּשִׁתְלִי יוֹתִים שְׁתוּלִים עַל
פְּלָגֵי מַיִם • מִי יִתְּנֵנִי אֶף לְלִקּוֹט שְׂבָלִים אַחֲרֵי לְמוֹדֶיךָ • חַיִּית
וְרַבִּית אִתָּה וּבֵיתְךָ •

תֹּאמַת לַחֲכַמְתָּךְ מִכְסֶּךָ, לַחֲסֶדְךָ מִחֲרוֹץ
נִבְחַר, חָנָה מְרִים שׁוֹרְמָן •

לְעִיר הַגְּדוֹלָה רוֹבְלִין, לְבַעֲלָה כְבוֹדָה דּוֹרוֹתָא מוֹר
לְאַלְמָנַת הָאִישׁ הַנִּכְבָּד בְּן־חֲזוֹרִים מוֹר מַעִיר וּטְרַכְתָּ •

לְבַעֲלָתִי כְבוֹדָה שְׁלוֹם

שָׁמַעְתִּי אֶת שְׁמִיעַךְ רַעֲיָתִי בַּעֲלָה כְבוֹדָה וְגִלְתִּי וּשְׂמַחְתִּי לְאַחַת
הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁאָף לָנוּ הַשָּׁמַיִם בְּיָמֵינוּ לְחַדֵּשׁ אֶת כְּבוֹר
עַמְּךָ • כִּי אֲנִי אִמְרָתִי, בְּכָלִי רַעַת גִּלְתָּה הַחֲכָמָה מִגֶּרֶךְ הַנָּשִׁים
שְׂבָאֲנָגְלָנָה אַחֲרֵי מוֹת הַגִּבֹּרֶת יוֹחָנָה גְּרִיהַ וּמִלְכָּה אֱלִישָׁבַע ז'ל
אֲבָל בָּאָה הַחֲכָמָה כְּלָבָךְ וְרַעַת לְבַפְשָׁךְ נַעֲמָה, בָּךְ בַּחֲדָה לְהִיֹּת
לְעֶשֶׂרֶת תַּפְאֲרוֹת לְכָל הַנָּשִׁים נִחְלָה שְׁפָרָה עֲלֶיךָ וּתְמַצְאִי אֶת
מִטְּמֵנִי מִסְתָּרִים, עַל כֵּן בִּפְעֻלֶיךָ שְׁשִׁיתִי כַּעַל אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ לְצִאֲתוֹ
וְנִכְסְךָ נִכְסֵּפִי לְאַרְבַּתְךָ וְאִמְרָתִי כְּלָבִי אֲבֹא נָגֵד יָקָר תַּפְאֲרוֹתְךָ
בַּעֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְפִי עֲנִיֹת רַעֲיָתִי לְכָרוֹת בְּרִית מְלַח בֵּינִי
וּבֵינֶיךָ, נִחַד נָא לְסַחֵר וּלְקַנּוֹת חֲכָמָה וּבִינָה, כִּי טוֹב סַחֲרָה מִסַּחֵר
בְּסֶךָ וּמִחֲרוֹץ תְּבוֹאָתָה • וְעַתָּה אִם מִצְאִיתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הוֹדִיעִי לִי
כָּל־חֲפְצֶיךָ וּבְרוּכָה אַתָּה לַה' הוֹר וְהָדָר לְעַמְּךָ •

רַעֲיָתְךָ וְאַמְתָּךְ חָנָה מְרִים שׁוֹרְמָן •

שֶׁר

ותהי לה רוח חכמה ותדע חכמתה מחכמת כל הנסים שנעשה חושך ורוקס
ונגלחלת חזן חרש וספל ומנלחת נבינות כלי זמר ושיר ותתפלל מחד מחד צעל
הרע וצעט סופר ונחנעל שונות ענני וערני רומי ויוני, כשלי וסרנסי
וכוסי, ותמהר לדלל נשפת לרפתי חגלי וחישליו וכל חכמי חמונתה קרחו לה
פוסת השמיני מתופת עולם •

שר צבא *

כסתמן עודד תוסד , ככלותך לבגוד יבגדו כך (ישעי' ל"ג ב') .

נכה יצין שר תפתה , בכור מות ,
ואישוני עיניו יבריקו חרף ועוז —
אחרי גבור חיל היאצא למערכה ;
הוא אשר הודהו אכוריות במרגוע
בלי להשטף מקצף אף ועברה
הוא אשר הטיח את לב איש חיל
מלחדור בתובו רש דהם * —
עתה יחלום תהלת אל-מות
מרחפת עלי עפספי עיניו השכורות
וקרני פאר הצמחנם לו מבעד לצמחו
רק שואפי דם רצח , רק צוררים
התאבים לעלות פסגות תלולי ערבו .

ולהיות

(*) בט זאת (כמו המליצה מות מחרף אלקים זניכרי העתים בשנה
העברה אשר גם היא שלחה לנו מלח המעוזק אכוכי , ורק ע"י שביחת
המסדר האופיות נאחזה אחי וואלף מאיעד נסיון מהב"ל) היא
העתיקה חפזית מתלככת חזן של המעורר המפורז קלאמפשמאק נספרו
Mesiade נלון תשכח ; גם נמחה זה הרהם המלון ירפי הסלחיה
הנלדות המורות נשכזות נלחי תכליות , שחין גלחה' ורעש הקרז אשר הליירים
תכניס נלשון לרפת Fracas תעורר את רעיון הקורח נמחה זה נרצח נסלח
עיון הקורח נלכתי אכמה : סילח זה פיסע סריו טען : לנס עמינו דגל
ישראל ה"ד"מ"ר נ"ע כך נמי . ואם הוא הניח הנייר הזה על המליצה
המכרה אשר הלכתי נשם העלים , לנני ואשר , אגם המליצה הזאת , משפחה
נליוס נלגז זה .

ולהיות זאב ערב וחתף שודד כמוהו.
 רק המה יקרו ללכבו הנרעש * —
 בדי שופר יאמר: האח! רוני נפשי!
 ומרחוק ישמע נחרת סוסים דהרות אבירים
 מרחוק יריח מלחמה. רעם שרים ותרועה *
 עתה יוצא הכפיר מסככו לצוות אכדון
 אונו תשמע ועינו תחזה קולות וברקים
 יתכוללו יחד במהומת ושאון שדה קמל * —
 ישחק לפחד ולא יחת לבלהות מות
 בצוארו ילין עוז ולפניו תרוץ דאבה
 נכוחו ירעיש בזעף ואחריו יאיר נתיב דם
 במצח נחשת ובלב חלמיש ישמע
 — קטורה באפיו ובליל על זדון רוחו —
 שוד חללי חרב ואנקת מדוקרי חנית * —
 לבו יקשיח כמו אבן. יצוק כמו פלח תחתית.
 משרתיו רשעים מיחלים לדברו כי יקרוץ בעיניו.
 מפיו הרג ומטפת יחלוכו. כידודי מות יתמלטו.
 את כל גבוה יראה. עשו לכלי חת —
 ובני אשפתו יעלעו דם. ובאשר חללים שם הוא *
 וישכח כולו. שגם הוא בשר ילוד אשה
 קרוץ מעפר. רמה ותולעה אדם מן האדמה
 ולא יזכור כי גם אותו יעורר האל
 לבוא במשפט בין כל מתי חלד — — —

בערנארד שלעזינגער

שוכן מהר (*).

לכן קר ער סמות (פמולל ס' ט"ו ל"ג):

האדם הנוע — עיניו תחשכנה
תעמרנה כסנורים כל תחזינה עוד;
פני הארץ ורקיע שמים ינוסו מפניו
תוך אישון לילה ואפלה מנודחת;
כל ישמע עוד דברת האדם וקול ידידות,
כל יוכל הביע מלל ולנאום אמרים;
כמעט יפטר (**). מאחזת מריעיו קרובי בשרו
בלשון רשט אין בינה ובשפה רועדת.
עתה שואב נשמת רוח ממעמקי קרבו
יזע (***) קר נוזל תחת, הולך עבר פניו,
לבו דופק לאט לאט — עתה ישבות
עתה יעמוד לבו — עתה ימות —
מהג'ל

הואב

(*) גם שיר זה מועתק חפשי מהמסורב המלך בחיבורו ה"ל, להמלך כי המות
זה בחלונני יושני הארץ על אחרים חטא חז"ר בעין הדעת, השכיל המסורב ודו
לחזר חיס יחיס משוכני ורח, יושב בקרב בני המפחתו, ומספר להם חדשות
והנורות חסר לא ידעון מעולם, והוא המרת לשר צו נעשו בני חס; כי
ברי ירח יען לא חסחו, לכן לא ידעו מות.
(**) לשון מילוח ע"ד פוסר מים (משלי י"א), ויטה שטח צו חז"ל, ונל"ה —
נמלאכספן, אבשיר כנחמטן — ונכוונה זאת טאטחי צו גם חזי פה.
(***) לשון זיעה ע"ד לא חגברו בזה (יחזקאל ח"ד).

הואב והרועה

מְתִאָּדָה לעדף הֵן הֵן זאב אחד ציער לנקש טרפו, ולא מלא דבר
 כי אם מלמעות כפידים מונחת תחת ללכה לחת, ויאמר בלצנזו:

אֶחָד חֹלִי מוֹכְלוֹ הוֹעִיל, בִּי מַעֲבֵנו צִי חַיִּים עֲרָךְ גְּדוֹלוֹת מַעֲבִי, וּתְחַשְׁבֵנִה
 סֹכְבִי הַרְבֵּיתִי, וּמְדֹלוֹ מַפְמִי, וּמִכְנָל, וּבִלְשָׁר דַּעַב כֵּן הִיב; מְדִי לִכְתּוֹ הַלֵּאָם,
 וְהִנֵּה כְפִיד לְרִיזוֹת שׁוֹאֵב לְקִרְלָמוֹ, וְיִחַרְדְּהוֹלֵב מֵאֵל וּיִכֵּם מַעֲבִיו, וְהִלְדִּי דָדָּ
 אֲחֵרִי. צִהַחַת כָּחוֹ, וְיִשָּׁן הוֹלֵב פִּתְמוֹס וְיִדֵּל אֶת הַמַּלְמָעוֹת לַעֲיִבִי הַלְדִּי,
 וְסוֹל עוֹמֵד וּמַשְׁתַּלֵּה, בְּרִלּוֹתוֹ נִאֲזַר צִלּוֹתוֹת הַעֵץ וְהַנְּצוֹדֶה כִּלְלֵה, וְכִי
 הַפְּלִיל לַעֲלֹת, וְיִחַשְׁבֵנו עַוְמָנוּ וְיִדֵּל מֵאֵל, וְיִלֵּךְ לְאֲחֵרֵי דָדָּ אֲמִי

מַטּוֹב וְעַד רַע — וְיִשְׁמַח הוֹלֵב עַלִי מַחְצוֹלוֹתַיו וְיִלֵּךְ בְּגִלּוֹן לְבוֹ נִכּוֹן
 וְנִטּוֹחַ — בְּהַקְדֵּשׁ כִּי לֹא תִלְוֶנֶה חֲלוֹי רַעַה — וְיִנְקֹשׁ אֶת הַמַּלְמָעוֹת
 לְאֲמִר: לִחְתֹּךְ מִתַּח לֵלֵכִים! עַם דַּעַב סַעֲבִי, הִיִּימֵן לִי מַשְׁעֵנִת, וְעַד
 זִקְנֵה וְשִׁינֵה לֹא מַעֲזוֹכִן; חֹלִי גַם לִכְנֹךְ דַּעַב וְעִדְדוֹ בָּכֵן, הַלֵּאָם! אֵין

כִּמוֹ כֵּן בִּדְבַר עַלִי תִגַּל — וְהִי בִלְכַת עוֹד בְּכִדַת אֶחָד, וְהִנֵּה הִר בְּצוֹה
 וְחִלּוֹל לִגְבֹּר עֵינָיו, וְעַל דַּעַב מַדְעָה לְנֶאֱחָן, וְלִדְבָלִי הִבֵּר עֲבָדוֹ אֶסְקִי
 כִּחֲלִים עֲמוֹק וְרַחַם יָדַיִם, אֲמִי בְּצוֹל לִבִּי עוֹזֵר דְּבָלִי, וְיִשְׁמַע שְׂרִיקוֹת עַדְדִּים

מַלְמָעָה, וְיִאֲמַר: עַתָּה מַעֲשֵׂה חֵיל, הַפַּעַם אֲחַנְכָּל! וְאֵם אֵין לֹאֵל יָדִי
 לַעֲזוֹר הַכֹּחַל, אֲמִיכֵם אֶת הַדַּעַב שֶׁם אֲמַעֲבֵה צַפַּת שָׂקָד, הוֹל צַחֲמוֹ
 יַעֲזוּרִי, בּוֹל עַד שְׁפִי בְּנִקֵּל, אִזֹּ אֶהְיֶה וְאֲמַעֲרַב צִין עִדְדוֹ, וְאֲשַׁעֲבֵה כַּחֲסֵן

לְבִי. וְיִקְרַב אֵל הַכֹּחַל מַעֲטָחִי קִשָּׁת — וְהַדַּעַב עוֹמֵד עַל דַּעַב הִבֵּר —
 וְיִקְרַב הוֹלֵב: „רַעַה, דַּעַב נִאֲמֵן! הַנִּי מַעֲבֵר וּמַשְׁמִיעַ שְׁלוֹם בִּינִי וּבִין
 „עִדְדִךְ הַכֹּחֵה, עֲבָדוֹ יָמִי הַזֶּעַם! כֹּל! — הִנֵּה עַתָּה הַעַם אֲשֶׁר כֹּל

„הַיִּלּוֹדִים יִמְתִּיקוּ סוֹד אֲחִיס וְדִיעוֹת, וְגַר זֹאֵב עַם-בְּנֵי בַּמְדַּחֵז, לֹא יִקְרֹוּ
 „וְלֹא יִשְׁחִיתוּ כֹל חִימֵי יַעֲר, דַּעַב אֲחֵד יִדְעֵם וְיִהְיֶלֶם צַמְעָה כְּעַם; וְהִ
 „לֵךְ מֵאֵת כִּי אֵין בְּלִשְׁמוֹ דַּעַב, הֵאֵל לֵךְ הַשְּׂנִיִּים נִתְּמָנוּ מַלְחֵי — צִהִיֹּת שְׁלִין
 „לִי תוֹעֵלֶת צַם בְּנִדְשִׁאֲסִיב, כִּי לֹא בְּנִחַם יִבְנֵר אִישׁ כְּמוֹמִי, עַל כֵּן הֵבֵן אֲוִקֵּלִי
 „וְרַשְׁמַע: כֹּל יָמִי הִיִּימִי פִּרְא בּוֹדָד, כִּי יִדְלֹו מַפְמִי כֹל חִי, בְּדָדוֹ מַחְצָתִי ;

חֲלֵחַת

"חלש עלי צלם ואל תצנן כפם, משכני כל אהרן צמנלום, צמקל וצמנלום סלון.
 "חס חשד כי חיותים ונתעלסה יחד צמפללות סענע וציופי העד,
 "חולה להצתי מימים ימימה" — כמשמורם התלסה סליו הדועה,
 "חלש צופך לשלום חים צשורה! חלף תודות לך עלי הצשורה הצלת סרה,
 ומהי תמורתה ידירות נפשי לך; אך עומי צשר לי וקדן לא חכה עלי דוח
 מעדום — צלשר כדון להיות גם צעת השלום חלשם — ולמשמע חוץ לא
 חונל שפוע חס חמת יהבה חנך, על כן סלח כל, ליר נאמן, חס חנקס
 חק ערד חחת ערס חסור למשמעך, כדחצ סין חלשם חלס חין
 נלשונך רמיה, כלשר חלל חדר, וחללסו ממעדני לצנעה — כמעט
 נלה לדר, ויפתח חלש חת פיו לצלי חוק, ויחלסו סיניו צמשער צלי צוק
 לעמי הדועה, ויחחק הדועה: סה! נושך צשיניו וקול סלום! ירשיער
 סין וגם חני — וידרוך קפתו עליו וימתכו וצנפלו ספר: "סלס יתעו
 "סרשי דע ומהי סחלומי גמורו".

מדרכי ליכמענשטערן

פילפס

פִּי לֶפֶס וסוֹסו *

יודע צדיק נפש בהמתו (תלמי י"ז י"ז)

אחי וריעי, שמעו נא מלתי,
הטו לבבכם ואזניכם לאַחוֹתִי!
מקריה עליזה אביעה חדות;
מקום לפנים ילין בו צדק **
עתה בו צומחים שמיר וחדק
ממנו אשמיע יושר מדות *

עיר החכמה! קריה נאמנה!
רבות מעלותיך מי מנה?
כך אֶתִּי גִּיָּא מְדַבֵּר נכבדות —
סְקֵרֵט גַּם פֶּלֶאָא כֵךְ יִצְרו
סִפְקָלִם וְעֵשִׂינִם בחומותיך שְׂרו ***
הִיפִי וְהִתְפַּלֵּא בהיכליך נוסדות.

צדק

(*) דוּחַ חֲדָעַע חֲדַע חוּמִים לְחִיּוֹן.

(**) חֲדָעַע עִיר הַחֲכָמָה נִחְדָּה וְנִחְקָמָה כִּסֵּר קִטָּן שֶׁהוּא עֵשִׂינִים.

(***) מְפֹרָשׁ סֶחֶל מִיִּנְעֵרְפֶּחַ חֲדָעַע נִסְכָּה הַחֲדָע מִנְחָשָׁת — זֶרְחָנֶע — חֲדָעַע.

הִי חֲדָע חֲמֵן פִּידִיאָס.

צדק ומשפט בשעריך נפגשו.
 חן גם חסד ברחובותיך נגשו.
 נודע ארסמך לשם ולתהלה —
 נפלאים חוקותיך בדברי ריבות.
 גם לכונון מדות שמת בית נציבות ;
 להללך פה אהנה אומר סלה.

אתשה מאנשיך גבורי המולה.
 לוחמי שערים באומץ ותחבולה ;
 מרתן ! וסאלאמס יצידו נפלאות — *
 טוב לי סלאן צדיק תמים.
 מכל גבורי חיל שופכי דמים !
 געימות מצותיו וכלתי נוראות . — **

בעיר המהוללה שופטים נועדו
 עד אנשי נבל אשר בגדו
 באנשים להם טובות גמלו :
 אולם חלפו ועברו שנותיהם
 מבלי בא איש לצעק לפנייהם ;
 לשוא עד כוש הוחילו ועמלו .

כי

(*) טמנה ספרות מעור — חסען — אל שדות מערכה חלל עיר —
 מחלחלחן — סר נח מילמיארם חס חסען על נחחות דדיוס העליונים
 ועסה לגוי וון תסועה גדולה חלל חס סאלאמים הנזיר סר נח
 טמססהלס חס חסען על לי חזיר סל קסרקסס ועסה חיל וסס רב .
 (**) יענ טחוקי דראקא כחונס דס .

כי נבלה כזאת יקרה מלפנים.
בעיר הזאת המפוארה ביונים ;
ויהר אפס למשפט להתוער . —
לכן היתה יחד עצתם
לקשור פעמון בחלון ביתם
לבלתי שבת לשוא עולם ועד .

וכי ידצה איש לחזות פנימו ,
ימשוך בחוט פעמון וישמיע אלימו .
כי יש לו לריב את ריבו — ;
למען יבואו לשמוט צדק .
לחרור גדר ולהחזיק בדרך .
לבל יבגוד אדם באיש נריבו .

ירחים חמקו וימים נוענו ,
גזו זמנים ועתות נחפכו .
טרם משך איש בפעמון ביתם ,
עד כי צמח חציר קירם ,
יען כל נשמעה נבלה בעירם ,
וגקו מפשע זה אז איתם —

בעת הזאת וכימים ההם ,
חיה שם איש ושמו ק' ל' פ'ס
ולו היה בסוסיו סוס זקן וחלש ,
אשר לא יכול לפעול עבודתו ,
וימאן לתת לו מספוא ארוחתו ,
עד כי בעפר חוצות התפלש .

גם לבית השופטים הסוס רץ,
יען לרעב מקונה משפטו נחרץ,
ויאבה לאכול מהחציר בגדר;
אמנם לריק יגע באין אונים,
לחנם התיצב על רגליו האחרונים,
כי בל יכול את החציר להגדר.

רק בחוט הפעמון משך ויצל,
והנה — הפעם נפשו משאול הציל!
כי השופטים לקול הפעמון נזעקו,
ויראו התוצה ולפניהם סוס צוחל,
ויתמהו יחד וזה לזה שואל:
למי הסוס? ושכיניהם מרס נרחקו

השיבו: כי פילפס הוא קונהו,
ומפני כילות כל יחפוץ עוד כלכלהו,
יען מרוב שיבה לעבוד כל יכול,
ויאמרו השופטים: „בשמים שהדינו!
„דבר הסוס בן * יבוא עדינו! — **
„הסוס יכלכל ורץ יאכל אכול.

„בוגד האדם, וזר ונבלה מעשיהו,
„הבוגד בבעירו אשר בנעוריהו,
„עבד בכל כחו לאדונו ובעליו,

„וככלות

(*) הסיפור כמו: בן צנות אלמד דונדות;

(**) הצווגים המשפטיים היום רחוקים לנוח לפני כם משפטינו, כמו: מי יהי' להם דבר
גא חלי, ועיון שם ציחור לנתינות השלום.

„ובכלות כוחו משלח יעזבנו!
 „הבוגד במטיבו אל בל יעננו —
 „סוג לב הוא, ומשחתים מעלליו!

„גם ענוש יעגש לב האבן!
 „רפת יתן לסוס גם מספוא ותבן.
 „ב' אכזרי הוא גם מוסר פורע —
 „עוד יתן לאוצר שלשים שקלים
 „לבלתי הוסיף עוד מעשה נבלים
 „כי צדיק גם נפש כהמתו יודע“.

יששכר בער שלעזינגער

ד ר ו ש

מחברת האמת, ומחזיק חבטתו והאמונה באלהים ית'.

עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בןך
את יחידך ממני (נדלשית כ"ז י"ג)

ידידי רעי! האדם נמחלת היותו הוא נעדר הקמיים והשלימות, אולם
יש נעצמו כחות והננות שונות על פיהן יוכל להקנות לעצמו
הקמיים אשר הוטנע עליהם לפי תולדו, אם יוחכו ויודגלו חמדי,
ולא יקל להם לסמור תפקידם ולשור את צעליהם; אמנם צלעדי ההדגל
החמד אין נכחם לקרצ האדם אל המצוקה ולמלאות חפצו, ולא זו בלבד,
כי אם גם האדם עצמו לדיך שיעמול וישתדל נחדינות חמדי, אם ירצה
להשיג דבר מה, ופעמים הדבר לא יוכל להגיע לתכלית מלאויו רק אחרי
ימעה ושקידה רבה, זהאיד מעל פמו לפני נבך אשר סניצו שחו לו,
זהלחמו עם אויבי נפשו ומאכשולות רבות העומדים לשעורו, ונעצור גם את
המאכז לו יותר, דבר נחירו דלמה נפשו, (כמאמר התנ"ך: לפוס לערם
לברא). דבר זה יורה עליו הכסיון החמדי ככל דבר וענין אשר נשתדל
להשיבו מקמיים הזמניים, וכמו כן הוא צעיר פמש צעין השבת האמת
ושלמות הכפשי. אמנם רוצ צמי אדם יחסו, כי די להם צמה שלקחה אזכס
שמן מנהו ציחי ילדותם, ולפי דמיונם המועטה דבת שגעה לה נפסס נדק
ומטפט ומישרים, ורצ להם להפקיע עצמם מאלותם ואינם לדיכים עוד
לבעות און לקול חממה צחוק מדוכה; לו חכמו ישיכלו זאת, יזכו ללחדייתם!
מי ימן ומפקחנה עיניהם לחזות מלאויו נטנס, אז יעמדו לדעת כי שקר
נחלו וכוז גדלם. כי האדם צלמת צפת נלחמו מנצול הסכלות והפחיתות,
עודנו חשולל מכל חכמה ודעת, וימים הדבר יחלופו ויעצורו עדס יקפה
פנמני האמת, אכן יגיע עליהם זהשחמש נחותיו אשר נתנו לו מלח
הטנע

הנפש, ובהעדרו מהסנות והפלתהיים אשר יוצאות אל הפועל ע"י החמך וההרגל הראוי. והסנות האלה שמים כנה צמין וממסר: אם סנות חלומות, ססן הלאמוד והמוסר, ואם סנות פמעות, וכן חפץ הנפש וחבנת הלב. גדלותו להרחיב ידיעותו, ולהחזיק עמודי אמונתו לגלי ימיו עסיוני האמן ומקדיו, ונחפזו לכוון את דגליו ולשמדם מלכד. עד כי נלך נטח בלרחות מישור ולא נמעה צמצומה העניות. וצמצומה הספקות או דודלי עלינו להשתדל ממיד נהשבת האמתיות הסכריות להשלמות המעלות והמדות ולא נלסם לחקור אחרי היסודות המעמידות אתהן על מלך ולנסון הספקות אשר יעמדו לנגדן לרעם נמה יופרו ויצטלו (כמאמדם ו"ל דע מה שמשני לאפיקודום) או נלך לנטח דרכיו וכשיצ האמת על כנה, ואז מוסדות אופריו יתחזקו, וקסוליו הכלחתינו יל ימעדו. הן חיי הכפש יסנו בלכתם ויעלו תמיד מעלה מעלה, אין מעמד צמורס ואין תמה צמצומתם (כמאמדם ו"ל הכדוקים אין להם תמורה לא צע"כו ולא צע"כ), כי צמצומה נפש האדם לשאוף תמיד אל המעלה היותר גבוהה, צמצומה פנים קדימה, ומעמד נקמה יתרחק עוד יופר ויתר, מדי עלותה צמים ה', לכן נריך האדם להוסיף אומץ יוס יוס ולהדבות מדת יופר, ובאשר יוסיפו ימיו ויפדיו שנותיו כן ידעם שליופיו וכן יפדיו. ויפה אמר הכל הזקן ע"ה: אל תאמין בעצמך עד יום מותך, כי בס הזקנים אינם ערבים לו לאדם לכל יסוג אחר וישו לאסלה; וגם הכדיק והחכם ציוד נריך סעד לחפזו ואזהרה אחד אזהרה להחזיק צמורתו. ח"כ דודלי נדיכים אהנו להשמד פאוד ולפקח פיינו על דרכיו, לסקל מסלם חיינו מלודי מנכול הכפולות מסניז למ וללסם המוגעים ומקרי אסון ופגם השעושים לכפות דגליו, למען טוכל מלט משחיתותם. הן מולדות האמן ומקדיו, הכפולים שמי-וממורה צמסיות הסכל צכללו או צמעללי סליס הפדני, כלמו פלוחי ההשגחה האלהית ולידים נאמנים הפה לנסות ולנחון את לצניו, למען חק תומתו ויושרו, ולצמצור סליס את כפשו ודוחנו לעוד לנו כל הימים ולהשניעט אורש ומי ועמיות נלח.

זכרו יידי ודעי! את אשר ספרה לנו תודתנו הקדושה צפרשם שלפנינו, הכינו אל נוד חלצנו, זה אגדהם אצנו, איס המופת, צעל האמונה השלימה רצ פעלים. ואז כמה יצומת ועצומת מלכו, כתרובו מנוחם הכדינוכו, כמה נסיונות מסנס! ועוד לא סד טעמו ודיחו לא מר, פדיו מוחק צמורתו ואמונתו לצנו לא השמנה; הוא אשר צימי עלומיו גדל צין עונדי סלילים, גללי צית אציו סצנורו, ומחך חסכת אפלה

לשלה אשר נסתה עמי מכל, אורי עמי שכלו ונפשו משוברה מפעמי שול
והכל; הוא אשר צימי היותו לחיש לנש נדקס בעריון, ויאלח צמדות ישורם
המשפחות אליהם ולדס, צהיותו אורכ נלחן לדעיו, מולס מפשקס, כרינ
לצ צמח צגורו ונפשו, אורכ הצריות ומקדנן ללניכס שגשמיס, כלמן
צענדורו ונלחצורו לללחיו; הוא כל צימי זקמוס לידי סנסיין היותו
בדול, להקרינ צמ יחידו צחיר נפשו לו לעולה, לללות תקות שיצור ונלחצות
כחצורו כצו דנע, וללשחית צדי אורו צחטפת חרנ, מי מצמי ממותה אשר
יצל חליו חלזה כולת ולא יחדד לנצו ויאלח מלעשותה! אך חייך כהב
לנדרס לנימ ע"ה? בני פלה עלצו סמן הכור נגדו ים? אם כחפסס
מלקייס בורתו? לא כן! אף דנע אחד לא נמעכז למללות דלון אל,
לצונת לנצו חזקה עס' ומדות טורו, ודורו נכון נקדנן לנצו צנולור,
כי לא ילזה ה' דנר. אשר לא יניע לנצות יליר כפיר, וידיעתו שליסה
ונלמכ, כי פלס ה' עמקה מחקור, ולכן מייכד ולא ליחד מעשות מלורו,
וצלחצורו הזכז כללחיס המנדז להשינ לו פקורו אשר הפקר מלמו צמחמה
וטנו לנצ' ונצו הלז שלח ירו להשחית סח כנו וגס הכן כושיט סח לולורו
כל כחלכלת ויהכ קול קורא מן השמים ללמד: אל תשלח ירך אל הנער
ואל תעש לו מאומה. צד עמדת ננסיון והלחית לכל כי יול אליהם
סח ונלחנן קליו זכז ושלמה ים סנר לפעולמן והדרך על כייך וזרען
ער עולם!

כה כהב ה' ים' סח לנדרס לנינו, מופת כלדקיס, לני כמלחמיס.
ועמה עליו לקחת עוסר וללחוז צמדת למורמו, כשרון מעש'ור,
ודח נפשו יעירו אורמו לעסול צילרמו וללחננר צמחצמינו, להשתכל
צלחמיות המנילות מדגוע לנפשינו, המלירות עיינו להניש נפללות
ממורמו, והמחוקות צלנצו סלחצו שליסה ונלמכ ללל, צמה שנסלפק
לסנול המקריס וללחננר צלצרת הסגולות כחניצות עליו ציור, אם
כלדקה מדרשס מלחמו.

אמנם לזיה הדרך ישכון אור? ומה העה הסנות כעזרות אורמו
להלחמן צלחמיותו ולהשינ התכלית סיקר הזכ? — ולורד
לחצות השלל הזלח כי חכרת האמת היל הסנצו הלחשית ובידיעה
המקורית לכל ידיעותיו, צה יתהלל המהלל השכל וידוע צמה נחקר
לללחיס, ומה ה' אליהו דרש מלחמו; צה כניד טונות הצורל אשר חננו
והכנחם הרצות אשר הכין צחלחמו למקן עניינו ולללחיו דרנינו; צה
מנצוק

נחזקן גודל מעלת התקיה אשר נחל לנו וכשנעזר צנפנותינו דר ערך
המחנות היקרות המנומנות לפועלתינו והנאות להשלמת עמדותינו • ולזה
כון המסורר ע"ה נאמרו: דע את אלהי אביך ועבדו בלבב שלם •
לפי דעת נלי הכנת הלב והבחנת השכל, ע"כ החיוב צלמו להתחזקן
בדברים המעלימים מדות הנפש ולצחון עינינו למותנו, למען כביש אל
האמת בהפריך העיקר מן התפל ולהעביל צין למגנת תמו למענות שלימה,
וע"י זה יאורו עינינו ופתחו שערי נצנו, ולא כולל עצור את ה' ית',
מקור השלימות ומנוע האמת •

ואולם דעו ידידי ודעו! כי החקירה לנדב לא תספיק למלאות התכלית
הנשגב אשר שם ה' למענותינו, כמו שאמרו ז"ל: לא המדרש
עיקר אלא המעשה, כי הידיעה והמעשה הם שני עינים מתחלפים,
החקירה היא מפועל השכל והמעשה מפועל הרצון • הכסיון יורה כי
דנים המה אשר עלו נחממם למדרגה עליונה, ומעשיהם אינם רלוים,
ולכן נהיות כי ידיעת העוז לא יתחייב בהכרח המעשה העוז, אל תחזק
דעתנו על מה שקנינו לעצמנו מהלמד וההכרה, כ"ש נשחל להחזיק בעוז
ולמעול לך כל יכלתנו • אחרי השוב לנדב היא מקור המוסר, ממנה
יסתעפו הקנינים המדותיים, אשר בהתחדש יחד יודענו הנפש אל המעלה
היותר עליונה; ומי זה אשר יפעל עוז מתשוקת הנפש וחשקה, הוא
החסיד המעולה, תשוקתו מתחזק תמיד ותתחדש יום יום בקדו, כמו
שראינו בהזכרה אנוני ע"ה, אחרי אשר הביע להכרת העוז והאמת,
התאמץ מאוד למעול העוז ככל אופן האלו נגלהו ומלמו, ידיעתו היא
המנהלת אותו בדרך החיים, ואהבתו אל העוז האידה נתינתו לכל יכשלו
רגליו ולא ימעדו אשוריו •

מה רנו המכשולות והמקשים הפרושים לרגלנו! וזה גדלה חוצותינו
להשקיף תמיד על מעשינו ולהשים עינינו על הדרכתינו והנהגתינו!
למען מכל להעיד צנפנות כי שמדנו דרך ה' ולא סדרנו מלשלם החזנות
אשר שמו עלינו האמונה והבדקה • השעירה המעולה ההיא הכרחית להשלמת
הנפש; כי כמה נני אדם החושנים צדעתם כי נצר קו מדת הלך ולא
יוכלו לסור ממנו, אכן ראינו כי בהשתמט מקריהם ויחסייהם, בס דעותיהם
משתנות, אמונתם אצרה, ומדותיהם הישירות ספוטתו מן צלחות • רנות
כמה הסנות אשר תלכנה השתנות דיעות נני אדם מעוז לרע, מהם
העושר המופלג, העוני החזק ושאר המקדים המתהוים בתצל • לכן עלינו
להשתמר מאוד ככל מעשלות ידיו לנל יורם ננין המוסר ובחזות, ולחזק

חמ"ך

מפני שכל דבר הנפש, צדק ששמים צדק ששמים, ונשאל
לעשותה שוללות ודעה כל מעללינו.

והדבילה שנסתה המעלות לנו השלמה הנפש והשמה היא חזק
הבטחון והאמונה באלהים ית', בעתד ובסוף ידעו
נחלשתינו והמליל אומנו ערד הצרות והטובות המשותפות. נאמר: כמה
מולה מעלת הצעחון! ומה רצו תועלותיו! כי צהצדד לנו מליאת הטוב, אשר
הוא חכם לז ולמין נח, תנוח נפשו מעצבן הדאגות והיגונות ולנח
נכון בטוח, כי חסדו וטובו כל יעזרונו לנח. אפס מה נעשה אם אין
לנו עמוד חזק אשר נוכל להשען עליו בזכרנו את רפיון יכלתינו, קולד
ידעתינו, ודעות המקרים המשתנים והמונעים הממלאים צעולס. רק הדעיות
הנכבד, כי יש צדק משגיה ומטיב, יחזיק לננו, ירצה תקותו ויעמוד
לימין אציון להקינו משפלותו ולהצטיחו כי אלהיו עמו אשר ירד צעיניו,
ולו הכח והמעשה לפדותו משחת ולהלילו מכל דע ומכאז אשר בור עליו
צחמתו וטובו, במאמר הנפוש: כי הוא יכאיב ויחבוש ימחץ וידיו
תרפינה.

ועתה ידידו רעי! נחקרה גם אחרי היסודות, אשר נשען עליהם
הצעחון השלם, למען נתחזק בו ולא יהיה נגונים ומתעים אלה
ואנה צעמק עבור הזה. דעו כי היסוד הנלשון וההמחלה להצעחון,
הוא האמונה החזקה והצדקה בצדקותיו ית', שהמה תחכמה והיכולת
והחגיגה. הנה גם על פני השני כולה סמני המדות הלה גלוי ודועים
ואינם נעלמים מעיני הצוחן כלל ישר, אומות גדולות ועדות נאמנה הם
לנו, כי הצדק ית' אשר הוא נעל היכולת והחכמה וההענה לפעול כל
אלה, צדקו ציכלמו גם להטיב עמו, ידע נאמנה מה טוב לנו, מכיר
הסגות הנאותות לטובותינו ונחזר גם ערד חסדו אהבתו וחמלתו. אך
צויתר יתגדל לנו עמין נאבד זה, כאשר נשים לז להסנוק ולהפגיל ערד
המקרים המשתנים צתל ומגורות תכלוכים, איך הסגות היחד דעות
לפי דמיונינו, כדוד פעם יתהפכו לטובות האדם כלל דעת, ונפתח פתאים
ויאיונו מן הערצות הגדול אל הסדר, מאלל לשפחה ומחשך לאור, הלה
תהיה זאת לנו לאות ולמופת כי יש משגיה עליון, דואה נתקומו וחספן
צאשדנו האמתי, ודארו לנו לנעוה צו. ואם נחזק עוד, כי פעמים
הדעה ינעם האנוש נח עזמותו, וחמתו ומגונותו לו למשען ומשענה,
עם ידיעתו קולד ינלמו; גם ישען צולתו, עם שהתנאל לו חסדותו
ודפיונו

ורפיונו, ולא נעלם ממנו נגידת האדם ופרמיתו; יקרה הטוב מן הקרימים האלהיים, עם שידע צאמת בי המה משתנים. ובעתדים ולא יקומו לעד. ואיך א"כ לא נעטח באלהים ית' אשר לו נצדו נחמנו עלילות? לא ישתנה ולא יתחלף, מכיל כל הכחות והמסוגגים, עולמו העליונה לא תכזב ולא תזלע, בחד ומקיים, פלוג ועושה, מוכיב צדקו כל כחות הטוב והפועלותיהם, וידו לא תקצר להשיע צדק או נמעט.

אך מתנאי הנעחוק האלם, שיתאמן האדם תמיד להיטיב לבו ולהיעזר מעולו, הלא אז מוכל לחכות לה', כי לא ימנע הטוב מאלמו, ותקומ לבנו מתגבר, כי תהיה משכרתנו שלמה ממנו חלף המעשה הטוב והישר, כמו שאמר המסורד ע"ה: בשח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה י ומתנאי הנעחוק עוד להראות אותותיו בכל ענין ודבר מה יקרנו, בימי דחלוחה, ובימי הרעה. צימי ההכללה מחוייבים לנו להכיר טוונתו ולהודות לאל חסדו אשר בנר עלינו, להשדל ולחזק צדקות ההסתפקות, לעלם הכותרות ולהשתמש בקרימים לטוונותינו ולטוונת זולתינו, ונלפיה העז והאומץ מאל, כי יקום אותנו צהכללתינו וישמור את כל רכושנו אשר רכשנו צאמנה וציושר. כל עוד שיתגבר העיון צנפשו כי הוא ית' מושל ודורס בכל, משגיח ומכריב כל מקרה צני אדם הכוללים והפרטיים, ולא יעשה דבר כי אם צדקו, וכל חגמתו רק לעז לכו, כן תהיה צשמחה מתהדת ושחק לא ישמחה, פיימו נחות, לבנו לטוונות, ונפשו מרביע צנו. אולם צהסיר ממנו העיון הזה, אז יצבה לבנו וירחנו עינינו, מאזי נפשו יעדיקו אותנו וציושו מורך ודלגה פמית צקדנו, ונפעם רוחנו צידלח אצדק את אשר השגנו, ומפחד הכליון את אשר קנינו, לשלם כנקם אז הענו, כי ישיגנו הנבעים, ומחת המנוחה נשיג אנה חלילה! גם בימי הרעה מחר, כי האלהים אנה אותם לידיו צחכמתו והשגחתו, אם על הדך העונש, או על דרך הכסיון, להעז למ צאחריתנו ולסנצ על ידיהם אשר הכפשו והשלמתה, ולא יעדרונו מורך קלם, וצהלחדם צל נאמר לואש, כי אם יחממה העז, נחכה לו כי צל ינא צל יאחר, כמו שאמר המלך הכנס ע"ה: פוחד בני אל תמאס ואל תקיץ בתוכחתו כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה.

ידידי ודעי! שימו נל לצנכם על דרככם והשדלנו עמוד להקנות לפשכם צדת הנעחוק אשר אין ערוך אליה, היא הברחית לאדם משך ימי חייו, ונפרט צמנו זה, אשר המה ימי הרעה צאמת, צהלמעט המחיה והכללה, והמקרה הכלה ודלה ייהי לצנכם שלם עם ה' ועם תורתו

אדמו , חזקו וכיו לאנשים , האמיתו נאלהים כי עתה כל אלה ואם
 עשה לנסות אדמו לעת אה אשר נלצנו , ולעוד נפשו להשתכל
 נאמחמו , להרחיק ולהסיר מאת לב מעמיים האוירים והחולפים , ולא
 קצק נאמדות מכל המדעות והצבולות , כי אם מעדוב נפשינו להדק
 נאלהים , לזכות אדמוינו ולהשתעשע נאנלות הנפש ויקרתה : אז נוכל
 לנעוה נאמח , כה' ית' יודע מכלנו וזרת לנצנו , הוא המכין נרי
 ותדופה לתחלואי נדיותיו , ואינו מתפח שכל כל יודיו , הוא העמתיק
 יני הכריק הכלחם עם יארו ומתגבר על מאותיו , והמשמח לנב המיחלים
 למסדו ; גם הוא יאור ידענו , מורה לרוח יולאמו , כימות ראינו דעה
 נן ישמחו , יענה אדמו ואם כל מתי מכל אל נמיז הכללחם , נאמחי
 ונרוב מסדיו אמן

שיר יסודתו בהררי קודש ליום הנקדש חג מתן
תורתנו הקדושה *

לאט לי נפשי אל תאיצי
מתגי תשוקתך ואל תפרוצי
הצנע הבט בבלע קדושים
הגבל הגיון כל תהרסי
פן תוקש כמעט תפלסי
ותחת ענבים יעלו באשים *

מי יתנה קדושת היום
מי בימים כמהו איום
יום מלכינו בשם קרא
נועד מאז לאהבת כלילים
לרוות דודים בקודש הלולים
יום הששי מראשית ברא *

בחורש השלישי ששי לחדש
פרש חופתו סיני בקודש
אשריך סיני מקום מה נורא!
זה היום וזה מקום כבודו
אזה מעולם לשכינת הודו
הרים קרנו עטהו אורה *

השחר עלה בעוז חביון
שבעתים בהדרו ליום אפריון
ירפר חרוץ על עכי שחקים

איום

אִיִּם וְנִשְׁגַּב מִמּוֹלַח בְּנֵעִימִים
גִּילָה וְרַעְדָּה בְּלִבִּי עוֹלָמִים
אֵשׁ מִתְּלַקַּחַת קוֹלוֹת וּבִרְקִים *

גַּם בְּנֵי אֱלֹהִים חָתוּ וְנִכְהָלוּ
מִה פֶּעַל אֵל זֶה אֵל זֶה שָׁאֵלוּ
נֹרָא! אִם לִשְׁבֹּט אִם לַחַיִּים
הִיעֲשֶׂה ה' כְּלָה וְנִחְרָצָה
וְאִם חֲמֵדָה גְּנוּזָה יוֹרֵד אֶרֶצָה
ה' תִּגַּה הַיּוֹדֵךְ עַל הַשָּׁמַיִם *

הַחֲתָן יִכְהֵן פֶּאֶר וְתַפְאָרָה
אֶלְפֵי שְׁנָאן נוֹשָׁאִים עֲטָרָה
שְׂרִים וְשִׁרּוֹת מְנַעֲמֵי זְמִירוֹת
מִנְצָחִים בְּקוֹל. שִׁירָה חֲדָשָׁה
וְשִׂרְפֵי קוֹדֵשׁ מִשְׁלָשִׁים קְדוּשָׁה
וְתַעֲבוֹר הַרְנָה בְּמַחֲנֶה מְאֹרוֹת *

הַכְּלָה לִקְרָאתוֹ תַּעֲרָה כְּלִיָּה
בְּצַעֲיָף עֲנוּה כִּסְתָּה פְּנֵיהָ
כְּלָה נְאוּהָ אֵין בָּהּ דּוּפִי
בַּת נְדִיב מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם
יִפֹּת פַּעֲמִים נִכּוֹנָה שְׂרִים
כְּלִילַת הַחֵן וְכְּלִילַת הַיּוֹפִי *

הִרְאֵה אֱלֹהִים שֵׁם נִפְגְּשׁוֹ
הִרְבּוּ מִשְׁאוֹת נְשִׁיקוֹת פֶּשׁוֹ
הִרְגוּעַ נִפְשֵׁי הָעַת לַחֲשׁוֹת —
דְּשׁוּא תַּעֲמּוֹלֶנָה שְׁפֹתֵי חוֹמֶר
לְכַלְכֵּל נִשְׁגָּבוֹת לִבִּיעַ אֹמֶר
כְּמַעֲט קֵט, וְחִלַּלַת קְדוּשׁוֹת *

מְהוֹלָל

מהולל אקרא בשפתי רננות
 באשרי כי אשרוני בנות
 כי בי חשק מכל בנות אמי
 האמירני ואנכי האמרתיהו
 חרויני צחצחות מנשיקות פיהו
 נפשי יצאה בדברו עמי:

„יפתי תמתי הטי אוניך
 שמעיני אנכי ה' אלהיך
 ארשתיך לי באמת ואמונה
 ארשתיך לי לנצח נצחים
 השמרי מהבלי שוא ומדוחים
 כי לא ראיתם כל תמונה“

כאלה וכאלה אוני תשמענה
 על לוח לבי חרותות כלנה
 אמרות טהורות מזוקקות שבעתים
 קול ה' חוצב להבה
 הצית בלכבי רשפי אהבה
 לא תכבה עד כלתי שמים*

והיום הזה שנה שנה
 מעלה אזכרה אהבה ישנה
 וגם נצח ישראל לא ישקר
 משגיח מחלונות מציץ מחרכים
 ואם יתמהמה אנחנו מחכים
 נפשי לה' משומרים לבוקר*

ש—א

מליצי עשרת הדברות •

אלהי עולם נמיני כהופיע
 ארצות חיים נחיריו להודיע
 צענן מתלקח רעם נודע,
 עשר דברים עמו לשמיע,
 חקי חיים למו כניע,
 צעשר דברים, יסודי התורה •

עצד ענדים עלו שם עליך
 צענודכ קשה המד חיך
 צניך ביטודים הסליך יסוד מענדים!
 עניך רעים עליך חמלתי
 צעשנים נודעים לותך בללתי
 „לחכי ללביך אשר הוללתיך מענדים!“

לולל לחכי צעפי שכותיך
 לולל צלחות וצמופים הוללתיך
 עצד עולם לל חיות!
 עצדי ללל צחסדי קריתך
 צקולי שמע לחכי פדיתך
 צקולי שמע ורצית וחיות!

לילי

אלילי לוען צמופתי ככלמו
עונדס הכותי והמה דמו
פלל הנדר החאנים האשמים!
לי תשתחווה, לי צדך תכריע
לי קולך תתרוומס, לי תכריע
„לא יהי' לך אלהים אחרים!“

גם אמונת שוא וחלומות הצל
גם נביאים אלה למשש ואצל
אנוס אוריך משחוט צקולס!
שקן תשקן מעוכן ומנחם
קוסם קסם צאלהיו מכחש
אל תפן להם מלפני פתלם!

קדושת שמי לריק כל תצטע
שפת כוז שמי כל יעטה
צמשפט שול צמורל שס קוריך!
מה אנוס צשמי לריק יזכרני
לא ינקה לשוא ופקדני —
„לא תשא לשוא שס אלכדי!“

ששת ימים נכסי החלך לקנות
צויעת אפר לחמו לצשרו לכנוס,
יעמל אדם תצל דלצ לנפשו!
ויום שניעי לנוח הוא, ענדו, וצנו,
צמו, אמתו, צעירו ובל אשר צמעונו,
„צמוד את יום השנת לקדשו!“

זו להצונן חכמת הצרחה
 זו לזכור ידי צלה צדקה
 ידלחך ונחלמך עלי יענה!
 לזכור צמזמים, משם הוללמך
 הנה שמור שנת לעולם לוימך
 מחללי שנתות נפשותימו להנה!

מה חייד עלי חלך ?
 דלשיתך הלא הוא ילך ?
 דפה — נח זאת מרחם ברחמך!
 על מראה יה צלחך חיים
 פס לא סקתה שדים
 פגוע ולא מעמוד דגע בעזרתך!

אל תגשה כבוד לאניך
 מיום העיז לנך פין
 קטנת מחסדים גמול בקומך!
 קמה מוסר וימך ילדכו
 ומה ומרי חייד יסחו
 „כדל את לניך ואת אמך!“

זכור ימים היית בעבודך
 מלא בחלית ונעשו שך
 צלן להנחם חתופך מות!
 מיום נולדת יהנך עלימו
 לזרעם עתלס צימי נצחמו
 פיקרם עני ישיבך מות!

כפות רוחי שכרי לל ימים
לקול מחוקמו כלען לל — ימים
בס ללף, טודף דסס וימים קלן ! —
לרות שנלמן נחדוק אל תיגע
ספיר פלחוקי קמסה דרגע
שופך דס הלדס יומס „לל מלנס!“

נכס חפן ריעך לקצנע
עמלו שמור לל לנגוע
לסח ציושר פן אלחוק!
בסד מרמס נמכר ומקסה
והעצמס ללס נלתי מונה
לכוד ללמס „לל נמנז!“

שכך מחוקמן ללשס ריעך
הלל נזנויס תכרוס חיין
ללסס מכלך כרוז נלף!
ברית — הפרת — ריז שלחס
ללכס כרס — נניס ברשס
תלדס קלן — „לל מללף!“

השופט יספוט למללס עיניו
דעס ללמס חשכו לעיונע
על פי עדיס יקוס וינקר,
מסללסו ולל ירשיע דעס
עדיס מלמד ללך מרשס,
„לל מענה נרעך עד שקר!“

ציון, טעם, ומצד חסד
חבל, יופי, ונאמן רשע
חסוס מלוח ולל מלכה!
לעמיקיו, עדיו, וזה ונאמן
למסור ונקדו ויגיעי כפר
ו"לל מלחמה" ולל מלחמה!

גם מלחין בלחין וצד
יש מין מלכו פשע וחטאת
הן כי חפה צחירי! אשר שמעתי בלחין!
מדדו לנצחם חרעו טעם
ינצחו לנח מלח מלח
יחזק מלחמי ו"לל מלחמה" ו"לל מלחמה"!

במים קדים לנפש עיפה
בשחר צקע אחרי מעופה
למחרי מוסר ללח הדברים!
ינצחו ויחמדו עובדי אלילים
בעדו מלחמה, מוסר ללח
למחרי מוסר ללח הדברים!

במח צבי ביער

פתרון מאמרי חז"ל *ופסוקים נעלמים אשר אין להם שחר.

א

עת לעשות לה' הפרו תורתך רבי נתן אומר הפרו תורתך (מפוס)
עת לעשות לה' (נכוח דף נ"ד ע"ה).

הפליאה צמחמד הזה יושנת צפתה עינים, מה הכרח דני נתן להרוס
סדר הפסוק להפכו סופו לראשו ולראשו לסופו? ואי' החדשות
אשר הוא מבין? והנה דנו דעות מפרשי התלמוד להלוי חזון וניאור,
ואחשבה גם אני לחות דעי, לפי דעתי אין כוונת דני נתן לחדש דבר או
לפרש הכתוב, רק לקיים מה שאמרו חכמי תלמוד לא תעמוד דרעה,
ודני נתן הי' כלוח לרצונו הקדוש צמחמד סדר המשניות. כאשר עיניך
תחזרה בתלמוד צא מליעל דף פ"ו, דני ודני נתן כללו האמור צדודות
סלפניהם וסדרו את המסכתות וחכמי התלמוד המדקדקים לגלי שס קבל
למילין המתנגדים הטוב או ליוה דעה, וכן סוגר התנא סוף. מסכת ידים
לסיום נפסקו וכשלקה מה אומר? ה' בלדק! לפי שאינו מאושר לסיום
בהנחת כופר לנצורה האומר מי ה' אשר אשמע בקולו? וזו הסנה תכלית
גם נספר משניות ממס' זרנות לגלי חותם משנה אחרונה סוף הפסוק
הפרו תורתך פותח ר' נתן וחוסם עת לעשות לה'.

ב

**** טוב שברופאים לגיהנם (קידושין דף ל' סע"ה).**

המאמר הזה הוא סתום ועמום ועלימו יתעלם העלמת טעם, נמה
בדולי ישראל היו רופאים, שמואל אסיס בזה, דני אנוס
אסיס

הפתרון לשני המחמרים האלה (א — ב) הוא צינת נזון נוצעת ומקור חכמה
חדוני חזי, הרב החכם המושלג כה"ת מוה' ישראל סג"ל לחד.

****** אמר המעריך פסר ב"ע אחיה דעו גם אני לחדר המחמד הזה: נוסח השנעים
זקנים

אסיה הוה, ואחריהם חננים תפוסתים כמו הדמיון והלחץ, ואיך בלא
וכדלזה עוז שברופאים לביהם? לכן אמרתי חלילה מהכונת המאמר יהי
פשטן חרוץ על בני אלף, צעלי חנניה ולקיים הפוסקים בחכמת הפואה
חלילה! אמנם המאמר הזה ידע לזן פנתו על מאמר אחר: אמריקן בתלמוד
(צגא בתרא דף ל"ח) צלש כל אסיון אלא ח' ד', ואמריקן צכנהדיין (דף
קי"ח) גם אלה ביין שגו ובשבר תעו — מקו פלייה ואין פוקה אלא גיהנם
כלומר שתיית יין הדזה גורם את האדם ביהם כמו שאמר החכם אל תרם
יין כי יתאדם כי המדנה שירות כל עזירות דומות לו למיטור זה טעם
טוב שברופאים הוא כנוי ליין שהוא ראש כל אסיון ואלה אשר ילקים
הוא מודיק שאלה לגיהנם.

2

פתרון מלת שרד* (שמות ל"א י"ד, ל"ב י"ט).

גלאו כל תפרשי תורה מלא פתרון למלה זאת, ועיין ציטור תרגום
האשכנזי בתב שגם הוא לא ידע פתרונו ולדעתו יחידה היא זו
ע"ש. והדמיון ז"ל העיר עור בני ציוות עשית צדדים לא הוצר עשות
צדדי שרד וגם צעיריו יפלא כי שמות ל"ט לאמר מן התכלת והאדמון
לעצת שני עשו צדדי שרד ולא נזכר שם עמא? עוד יש מקום להדגוש
דקדוקים שם צעיריו הזה. והעולה על דוחי הוא היות שרד לשון יתרון
כמו שגאמר (צמדד כ"א ל"ו) עד צלי השליד לו שרד, וכללה הדזה,
וכן הוא מדרש חז"ל ציומא (ע"ז ז') הניחו הערוך הזה, והיינו לפי שגאמר
(שמות ל"ו) והעלאתה הים דים לכל העלאתה לעשות אופה ו הו"ד,
ולא

זקנים נפסוק מתים כל יחיו רפאים כל יקמו (ישעי' כ"ו י"ד) הוא לפי
העתקהם (ויעי' *su de iatros sumen amashe*) רופאים כל יקמו. וזה
ידוע כי המעתיקים החלו היו מכת הפדושים, והפדושים היו מתגבדים לכת
האויים ויחי הנקראים צלשן הקודש רופאים, כי המלה הזאת היא ארמית כדוע
וכן תוארה צלשן ויני לידויה האלכסנדרי (*θεραπευται*) ולתי שצעלי כפ
הזאת היו מחזיקים תורה שצעל פה הכליתורו בהעתקה המכרת וכן צעלי
תלמוד אומרים טוב שברופאים לגיהנם.

נעקק מאחד מהכתובים השלוחים לעם ידי מאת אדוני דודי הרב הגאון החכם
המפורסם כ"ש מר' ועקקא סג"ל למדא ז"ל אשר גם עתה שפתוהיו דוצצות
הדזה חנניה ודעת.

ולא נאמר מה נעשה ב'תרון' הזה? ומה הלכתא דנפתא ה' למשמע
 מה לענין הזמנה מלפא, הקדש נטעות, קדשי צדק הצית, וכללה כלמות התלויים
 בשערה. ופי' חכם יצין אחרית דבר מראשיתו, עיניו דולות כי לפי דבר
 המתקדים צעם, הוא דבר הכמנוע? שיעלה תרומת התרומה צדיתא
 פ'י לדרך המלכה מצלי שום יתרון! לכן למען חזק לב המתקדים מן
 יחסו לעצמן שימלא הסתר מוטל צדיון ככלי אין חפץ לו! לכן מיד בלשד
 נטעו על הרמת תרומות הקדש, להפיס דעתם ולחזם, כונטח להם מלא
 בראשית כי גם מן היתרון יעשו צבדי קדש, ונשגם אלה יעלו לרצון
 לשרת קדש. ודעת לנחן מקל להטעים לעצמו, כי על כן לא הוזכר צדושת
 עשית הנבדים ערין צבדי סדר. ולאשר לא ידעו אז שירות צבדים אלו ומה
 יעשה זהם? לזאת עשו מן היתרון הזה מעשה אורב, ידיעות ישרות מצלי
 שום תפורה לצום, למען יהי' מוכשרי' לכל דבר אשר יהי' לדרך צאלה.
 ועשו חזקת מכל אשר נמצא צידם כותר הנשאר לפניהם אחרי העלות כל
 צבדי כהונה אשר נטעו עליהם צפדיות לעשות אותן, ועשו כאלה מכל
 עין לנדר מן התכלת והארגמן ומן התולעת שני, אחרם מן השש לא נמצא
 צידם כותר להעשות ממנו צבדי שדר, ולכן (שמות ל"ט) לא הוזכר שם,
 וכן צפ' תפעות (צמדנר ד') שם נאמר כי על הארון ישרו פלמנלה צבד
 תכלת, ועל השלחן יתנו צבד תולעת שני, ועל המזבח צבד ארגמן, ומאין
 ה' להם אלה הנבדים? הלא המה את אשר עשו מן הכותר לפניהם הן
 המה צבדי כסדר ומן השש לא היה כותר לכן לא נעשו עמו דצרי ונזה
 סדו יחד כל הקושיות והדקדוקים אשר ישתדלו עלו צענין הזה, ואורש
 דצד נמצא כי הוא זה שם הגולה להם להקדשות צבדי כסדר ודו"ק, כי
 לדעמי הדברים כמים ואמתים. ואפשר שגם הדלצ"ע צדמיותיו צמחוג
 מחיו על פי' זה יעו"ג, וע"פ הדברים האלה ראוי לתרגם כתובים אלו צל"ג;
 דיא געוואנדער פלאן דען איבערבלייבענדען שטאטלען —

ד

צופניה צפן רוח ושמן ימינו יקרא (משלי כ"ז ט"ז).

באור והעתקות דל"א של סמן ימינו על כח ידו חרועו ושיע לו,
 צלתי נבוגים צעניי הממה טעמים. (א) כי לא מאלנו שיכסה
 שלמה דצד מכל אשר חפץ להודיע, רק צאד הכל מפורש ואוס שכל. (ב) לא
 מאלנו ככל תנ"ך שם שמן הושאל על כח ושרף המקוץ תוך העצמות,
 כי למזון זה דאינו ומוס עלמותיו ישוקה (איוצ כ"א ט'); ואם כתוב
 וכשתן

ונשמן בעלמותיו (תכלים ק"ט) שם המונח על שמן פחם, וכער רישא
 של הפסוק נמים נקדנו, אשר הוא ב"כ מים פחם ג). מי יקחה לשמוע
 מפי מלך חכם נמורה, שילוב שהלים כל יסוד דון זעקת לשמו המרונה
 דק יינצוהו להכותה נאגדוף? ח"ל אמרו בחין ערכם: ילד תימך ולשה
 שפאל דוחה וימין מקדנת, והוא יתאכזר להחלק היותר חלש מזני אדם
 מי לא יורע שבהנים צדק יביאם מלעזרות חלושות המצב ודפוח כנריות
 פעם כרות, פעם מיניקות, גם נשעת ווסתן מלעזרות פלוד, ולין מלך
 חכם מכל בני אדם, אשר דוח קודש התנוססה על שפתיו, ימן מקל רשע
 מקל חונלים צדיק בעל מחקף, אשר חולי הביע הוא בעלמו מדון לשמו
 ע"י מעשיו הנשחמים, והדין עמה וישרים משפטיה? — חולם לדעתים גם
 פה לא סר הדורש טוד לעמו, האולל מסלת המוסר ומשמיע כשופר נועם
 המדות הנאות לאדם, להודיע נשער נת דנים מה שיפעה האדם וחי
 חיי נדקה וחקר; ודנריו לקוחים מחכמה המונית — פאפולארע פילא-
 זאָיע. — ולען: חלק הראשון מהפסוק נדר נארוהו דש"י והמכלול יופי,
 ונפעמיבם הלך כנעל תיקונים לציחור ותרגום רא"ס, ומה אופיך על
 דנדיהם? חולם נחלק השמי נראה כי השם ש מן מושאל פה להוראת השיע
 ההחלק והשווי — דאו גלאשטע זאנפֿטע געשמידיגע צו בעצייכנען—
 כעו וחלק משמן חכמה (משלי ה) דנו דנריו משמן (תכלים נ"ה). השם
 יי אחר האול"ה לפי שיקר נח והיכולת של אדם ציד והוא כלי חפץ לכל
 מעשהו ופעולתו, ע"כ השם הזה משתמש נלשון ע"ל הרחצה לעמרים דנים
 ושרים עכ"ל עי"ס' לכן נראה לי שגם פה מושאל שם יד על ההוראה
 הנקדחת נל"ס — בעטראגען, בענעהלען — יען דוד פעשה בני אדם
 נעשה נעזר ידס' ומעתה הנורה שעתה הכנס הוא שיחור עלמו נמדת
 הפעלות שדנד על לז לשמו כגלית סמו דנדי חן ודחמים, חולי יסוד
 לננה חליו יהפוך דוחה ותשתנה לעוד לו ותתפיים חליו. וכן דרך דודש
 טוד ורודף שום לרוא דוח הננעם, להיות מן הנעלנים ואינם עולנים,
 שומעים חרפתם ואינם משיבים, ונפדת מאוכזת חיקס, לשם צליתם, ויתורבם;
 זיא פֿערבערגען צו חאָללען היעסע דען ווינר פֿערבערגען; ער
 דופע ליעבער זיין זאנפֿטעם בעטראגען (גענען אידור) צו חילפֿע'

ג — ד ש — ג — י

יגיד

יגיד עליו דעו מקנה אף על עולה (איוז ל' צד)

הלחץ והחוק צפוסק זה לכל הפירושים הכתובים עד הכה נודע לכל קולל גם איוז והזנות היתה גדולה במלכה צביאור ר"ל ואלפסאסן. **ספיטצ** דעו ושיעורו דל' כו כמו דעיו וכמו צנת לרעיו **מכ"ל** ומה יגשם צתיצת עליו? אז יוגדח לענות כמו חליו; ולא מלאנו בכל פכ"ף פעל הביר דק לשמוע בלע"ה גרדח ולא למלת היחס חל. דוק וחסד: לפי גיאורו דקן מק"כ למלת חף וכנר הרס דס"י דיעה זו עו"מ. גם צתיצת עולה כלחן מאור. —

לכן אחרי דעתי גם אני: הן דס"י פירש שהפסק הדאשון הוא צתיצת מק"כ יען שהוא מועמד צעם דעיו, וחלק השני מתחיל מן מלת חף והנה ידענו שהזנות צס' איוז דנו כמו דנו, והכל מודיע לנו שהוא ספר יען גושן. ומכח"ד חס נמלכה צו מלת אחת שאותיותיה מתחלפות זו בזו? ואחשנן שהמלה דעו נחלפת ודליו לכיות דועה, ושיעורו דועה מק"כ ר"ל דרועים: אשר צסד; גם על עולה שיעורו האוסר וקוסר עול על לוארי בהנהמה לחרוש צסד, ובתיצת על הוא פעל כגור משם עול — בעצמנו — מבזרת דעו, ותיצת יגיד עליו הולכת על שני חלקי הפסוק, ומעמה הכוונה הכללית היא זאת: צפוסקים הקודמים בתלין. למסד פהמחזות הסמימיות מבשם ממטר מצדק לש תהלך אלה דעם לחצו קלוס עוציטת המדס המהלך לרחצי הדקיע ומצוה חצי קרנותיו להפגית על כל דשני אדמה; ועמה מצד שהמחזות האלה נודעות ונבליות לרעיו מקנה דרועים על פני אחו צמרחני כנר ועל תלולי יצול הרים, יותר מלשוננו צתים בחורים: מוחשכים צקריות והיכולם, צי המס צחומותיכם האפלות על ידלו וכל ינישו כנה מפלאת תמים דעים: גם האיכרים ועובדי אדמה האוסרים וקוסרים עול על למדיהם לחרוש ולעצוד שדמותיהם: גם המס יענו חף יגידו מה מרד וכהדד מהלך הטנע על פני חולות ושיעור בפסוק:

יגיד עליו דעם מקנה חף על (או אסר) עולה יגיד עליו.
ויחזק גם: יעדער פ"ח חירט קאן עו בעצינגען, יעדער יאכשפאנגער
עו פערקניגערן.

ב — ר ש — ג — ר

חילרות

הילדות*

ילד מאשר! מי זה יתן לי לחבל.
את רב טובך, ואת נפשך הטהורה!
כל עושר וכבוד, המה שוא והכל.
השלוח בלבך! אך היא אבן יקרה.

חישן לבטח, ועל עפעפיה תנומה;
חלמות שקטות, מנוחתה ישמורון.
אלה רעים גאמנים, לשנה נעימה,
עם שכיות חמדות, לפני דמיונה יעבורון.
תיקן, ותראה את אביה בשמחתו,
לקראת הערישה ירוץ, בצהלת פנים,
ישאף, כיאה, לאמה אהובתו,
על ברכיהם תשעשע, ירוך ערגים,
עליה תצפנה עיני כל קרוביה.

בראותם

הוופנצה הוא, חברו החכם ברקין והיא סחלת אצלו:
Hérenx enfant que je t'éhvie etc.

החכם הנ"ל היה לעמו תצפתים, את אשר היה החכם, קמח לאשכנזים,
שניהם עמלו בחינוך הילדים, להדריכם בדרך ישר, אשרי האבות חשכילים,
אשר ימצאו פרי היקרים אלה ביד בניהם ובנותיהם, כי או יצליחו להשכילם
ולתורם לפרנס, ושם כל הימים.

המעריץ

בְּרֹאוֹתֶם כִּי טוֹב לָךְ. חֲרוֹתֶם גְּדוּלָה.
שְׂמַחַת יִמְצְאוּ. בְּאַחַד שְׁחוֹק מִפְּנֵיךְ.
וּבְנִשְׁיָקָת פִּיךָ אֶתָּה. תִּשְׁכַּיֵּעַם גִּילָה.
בְּמַעַט תִּשְׁתַּפֵּק. וּבְשֶׁשֶׁה תִּתְמַיֵּם.
כִּי רְחוּקָה הַתְּאֵלָה. מִקּוֹר כָּל נְהִי.
לִבּוֹ עֵינֶיךָ כִּי יִבְטֹו דָּבָר מֵאוֹמָה
עוֹנֵג תִּמְלֵא. וְאִם חֲרָס אֲדַמָּה יִהְיֶה.
וְהַעֲצֹב בְּסִעְרוֹ בֵּין פְּרָחֵי נְעוּרֶיךָ.
רָגַע יְנוּעָךְ. וְעוֹד מַעַט תִּרְנִיעַ;
בְּהִבְיֵטִי הִדְמַע נוֹזֵל עַל לִחְיֶיךָ.
אֲבִיט מִצְחָךְ. בְּהִיר כְּעַצֵּם הִרְקִיעַ.
גַּם הַחֲסָרְנוֹת לְאִישׁ. בָּךְ נַעֲיֵמַת וְיוֹפִי;
בָּךְ נַחֲמֵד גִּלְעָג לְשׁוֹנָה וְשִׁפְלַת קוֹמָתָה
הֵן יִשְׁיִשִׁים. אֲשֶׁר בְּכָל חֲמֻדָּה יִתְּנוּ דוֹפִי
עִמָּךְ תִּהְיֶה לָהֶם עֲדָנָה. בְּגִלְגַּל אֶהְבְּתָה.

יֵלֵד מִצְלָח! מִי זֶה יִתֵּן לִי לַחֲכָל.
אֶת רֵב טוֹבָךְ. וְאֶת נִפְשֶׁךָ הַטְּהוֹרָה.
נִצּוֹר! נִצּוֹר! כָּל יְמֵי מוֹשְׁבֶךָ בַּתְּכָל.
הַגִּיל בְּלִבְכָּךְ. וְאֶת אֶבֶן הַיְקָרָה!
אֶהְיֶה! מִרְחוֹק אֲבִיט. לְהִקֵּת עֲנָנִים
אֵלֶיךָ לְעוֹף מִהַר. כָּנָף יֵאָרִיכוּ.
בְּרַעַם יִבּוֹאוּ. עֵתִים רַעִים וְשׁוֹנִים.
שְׂמַחַת יִלְדוּתְךָ בְּפּוֹאֵם. חֵישׁ יִבְרִיחוּ;
אִז תּוֹמַת נִפְשֶׁךָ. מִמַּת יַד הַבְּרִיאָה.
כַּפְנֵי חֵלֶד. לֹא תִצְלָה בְּיוֹם עֲבָרָה.
גַּם נִפְשִׁי — אֶהְיֶה חָנָם! — מִיָּגוֹן מְלֵאָה.

ולחצים

וּלְהִצִּים שְׁנוּנִים עֲפִים, נִצְבֹּת מִטְרָה,
 מִיַּד הַזֶּמֶן, שְׁתִּיתִי קִבְעַת סֶף רֵעַל,
 הָאֲהוּבִים וְהַנְּעִימִים לִי, עָלוּ הַשְּׁמִימָה,
 אֶת רִבְצִי שָׁדְדוּ, יָדִים בְּנִי בְלִיעַל,
 וּכְנוּגָה הַבָּרֶק, תוֹחַלְתִּי נַעֲלָמָה!
 הַמְזוֹל הָעוֹר, אִם עוֹד יִדְרוֹךְ הַקֶּשֶׁת,
 בְּשִׁגְעוֹנוֹ, בִּי לִירוֹת בְּנִי אֲשַׁפֵּתוּ;
 אֲדִיךָ יֶלֶד נָעִים! אֲמַהֵר לְגִשְׁתִּי,
 עֲמֶךָ אֲשַׁבֵּחַ יְגוֹגִי, וְאֲנַחֵם מִרְעָתוֹ —
 וּמִי לֹא יִמָּצֵא נַחַת בְּשַׁעֲשׁוּעֶיךָ?
 מִי לֵב קָשָׁה לֹא יַחְמוֹל עֲלֶיךָ חֲמִלָה?
 עַתָּה בְּתוֹמָתְךָ, תִּחְבֶּקֶנִי בְּזוֹרוֹעוֹתֶיךָ,
 רוּחִי לְכוּשׁ קִדְרוֹת, יַעֲטָה גִילָה —
 כָּל מְרֹאוֹת בְּאֶרֶץ, נִחְשְׁבוּ כְּהֶבֶל
 נִגְדָה דְמוּת הַיְלָדוֹת הַמְּאֻשֶּׁרֶת!
 וְהָעַת אֲזַמְּרֶךָ עָלֵי הַגִּיּוֹן בְּגִבֵּל
 מִפֶּל עֲתוֹת תַּיִי, לִי הִיא הַנִּבְחָרֶת!

יֶלֶד יִקִּיר! מִי זֶה יִתֵּן לִי לְחֶבֶל
 אֶת גִּיל לְבָבָהּ, וְאֶת נַפְשָׁהּ הַיִּשְׁרָה
 שְׁמוֹר מְדוֹר עֶקֶשׁ, מִדְּרִי תָבֵל
 דָּבַל יִגְזְלוּ מִמָּהּ, וְאֵת אֶכָּן הַיִּקְרָה!

יעקב שמואל ביק

שרי לא מצאנורו שגיא כח ומשפט ורב צדקה לא יענה
(חיוז 3' כ"ד)

משכיל לא – תפלה.

בֹּרָא עוֹלָם מֵאִפְסִי וְאִין.
בְּכַח וּגְבוּרָה עֲמוּדֵי הַבְּנֵה.
בְּחֶסֶד וִירְחֻמִּים כָּל טוֹבוֹ הַבְּנֵה.
מְרוֹם יִשְׁבֶּה מְרוֹם מַעִין.

נִסְתָּר אֶתָּה וּבִסְתֵּר נֶעְלָם.
וּבְכָל פֶּה שִׁמְךָ תִּהְיֶה;
פְּלִאִי אֶתָּה. רַב הַעֲלִילָה.
וּבַעֲלִילָה נוֹרָע לִיצוּרֶיךָ כָּלֵם.

גּוֹיִם וּלְאֻמִּים מֵאָז יִרְאוּךָ.
בְּמִשְׁפָּטִים שׁוֹנִים יַעֲבִדוּ אֱלֹהֵיהֶם;
בְּמִשְׁפָּטִם עֲבָדוּ וַיִּהְיוּ בְּהַבְלֵיהֶם.
הֲלֹא אוֹתָךְ אֶחָד? וְלֹא־בִשְׁם קִרְאוּךָ.

מֶה שִׁמְךָ כִּי תִקְרַב בְּקוֹל?
מֶלֶךְ מוֹשֵׁל – רוּחַ וְחַיִּים –
מֶלֶא הָאָרֶץ – רוֹכֵב שָׁמַיִם –
יְחִיד מְסֻתָּהּ וְנִגְלָה בְּכָל!

השפתי

השפתי בשר שמך ימללון ?
כלואי חמר יגיעון שמך?
עפר ואפר כי יקובון שמך
כבוד סתרה חלל יחללון *

במה אשחרך אני כי יתחמץ לבבי,
במה אהללך תכלית הדר והוד!
נפלאת מעיני, ונפשי נכספה מאור —
הראני נא כבודך ואזמרה אבי !

החידל ירומם אל קדשי לא הוחל ?
דמיתיה אלהים, ולחקור אחריה נלאתי,
אתה ידעת ואנכי זמותי — דמית —
אנוש לבי ולכלכלה לא אוכל *

פגית למרומים, איצה למעלה,
סביבותיה קדש שם מצאתיה,
מצאתיה ידעתיה, ועוד לא ראיתיה,
הליבותיה מננה ועיני מעופלה *

אביט ארצה, שמח אחקור,
בצאצאיה ומלואה, בחיות וצמחים,
בהדרה והמונה, בגבוהים ונמוכים,
בכפי תנשמת פרות לחפור *

ובירי תושיה, אלהים, חזיתיה,
בזאב טורף, ובקשה נאלמה,
בנפשי, דמותה, ובתולעת אדמה,
חזיתיה אחר — ופגים לא ראיתיה *

ובהפלותך

וּבַהֲפֹלֹתָהּ יוֹצֵר, יְצוּרֶיהָ מִמֶּה לֹא נִפְלִינוּ.
בְּגֵדוֹל פֶּקֶטָן מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ לֹא תִשָּׁבַח;
כַּמּוֹה יִדְעָתָם וְעַל-כֵּן נַעֲלִית שָׁבַח.
שׁוֹכְחֵי אֱלֹה גִדְלָתָהּ, אֱלֹהֵי! לֹא הִבִּינוּ *

נִשְׁנֵב אֶתָּה שׁוֹבֵן מְרוֹמִים,
וּבְרוֹמָמָה לִשְׁכֶּת, לִרְאוֹת הַשְּׁפִלָּת.
עֲנוּתָהּ תִּשְׁנֹכֶךְ, וּבַהֲשִׁילָהּ גִדְלָתָהּ.
אֵל אֵלִים וְאֲבֵי יְחֹמִים *

הִרְבֵּה נִשְׂאוּ יְלָדֵי הָאָדָם,
וַיִּמְרוּ כְּבוֹדָהּ בְּרֵהֲבִים וְשִׁקָּר;
אֱלֹה חֲלֹלָה אֱלֹהֵי אֵין-חֶקֶר,
וַיַּעֲרֹכוּ גִאוּנָה כְּשׁוֹכֵן חֲלָדָם;

וּבְגֵדֵל לִכְבֹּב אֱלֹה יִתְרוֹמָמוּ;
כִּי אָנוּשׁ הִמָּה וְאֶתָּה אֱלֹהֵיהֶם שָׁכְחוּ.
וַיִּסְקוּ מַעֲוֵן קִדְשֶׁיהָ וּמֵאֲדָמָתָם בָּרְחוּ.
וּבְעֵינֵי עוֹרוֹנָם רִאוֹת סִתְרָה וְקָמוּ!

שְׁמִרְנֵי מִשְׁגִּיאֹתָם, מִדְּרוֹף הַכְּלִי שׁוֹא!
פֶּן אֶתְגָּאֵה וְאֶנְשָׂא, וְלַעֲלִיֹן אֲדַמָּה *
הוֹדִיעֵנִי נָא קִצֵּי מִדַּת שְׁכְּלִי כַּמָּה;
פֶּן אֶפְרוּץ הַגִּדֵּר, נִטְעָתָהּ לִקְוֹ *

בְּשָׁגִם הֵם בָּשָׂר, וְחִטְאָתָם גִּגֵּר פְּגִימוֹ,
דִּרְכֵי רַחֲמֶיהָ בְּלִבָּם לֹא יִבִּינוּ;
מוֹסְרָהּ לִמְשַׁפֵּט לְנִקְמָתָהּ יִשִּׁימוּ,
וְאֵךְ קָנָא וְנוֹקֵם, חֲנוּן! אֶתָּה בְּעֵינֵימֹו *

קצרי

קצרי הדעת מהבין ועני לב משמוע ,
תעו מהו להכל , וכדי ריק יעפון ;
על כן ינאצו שמך וכבוד זכרך יחרפון ;
צר תחיה אנוש , ופקודתך עליו לרוע ;

אך לספוק על ירך נתת לו ידים ,
ואת פיהו פצית להקש בדברים ,
גם מצחו תארת נגדך להרים ,
ושבמו בכה הגבהת ליסרו כמלים :

ואתה אלהי השלום , תמים החכמה ודעת !
בחסד ואמת תדין , ובמשפט תשגשג ישע ,
הלא בעון זמתם אס-יאשמו שוקדי רשע ,
בכסלתם כשלו ואתה נעלית מבטם *

מה נפלאו עלילותיך , אלהים , עמקו מאוד !
משפטיך מה גאמנו , לעדי עד מלאכותיך *
אך הבל מרית אדם , שוא יתאזרו נגדך ;
במרדם תבצע אמרתך , נאצו , תתעלה הוד *

עדת מרעים כי ירועו , יתאזרו אנשי מעל ,
מועצותם עמל וזהות , וזמת סוד יעמיקו ,
סער קטב נפשם ורוחם סופם יפיקו ;
מגמת פניהם להרע , יפיהו מות וכליעל :

התרד אלוה להפריעם , וזרועך לשמנם תחלל ;
אסנפשם בקרבם תהפוך , ורצון לב אנוש תגער ?
חייהו עלי ארץ למה , ואדם מה חזית מעץ יער ?
טוב ורע איך תשפוט , ונקי ואשם במה תפיל ?
הלא

הלא אֵתָה דָּה' תִּשְׁקוּט, וְתִבִּיט מִכּוֹן עוֹלָמִים.
מֵעוֹלָם יִסְדֶּת אֶרֶץ, וְעִמּוּדֶיהָ נִאֲמָנוּ מֵאֲנוּשׁ
מֵעַט יַעֲוֹן פָּנֶיהָ וְהִדְרָה דָּגַע תִּמּוּשׁ.
אַחֲרֵיהֶם חַיִּים יִשְׁגּוּ, וְתִשׁוּעַת נֶצַח לְקַמִּים.

כִּי יַעַם עֲרִיצִים וְחֶמֶת חוֹשְׁבֵי שׁוֹר
כְּמִשְׁק אֲרֶבָה וְיִלֵּק בְּצִיצַת אֲזִיחַ רַעְנוֹ;
אֶךְ קִצְרֵיו יִלּוּקְקוּ וְשִׁרְשׁוֹ בְּאִיתָן שֶׁאֵין.
יִסִּיף כְּפָלִים פָּרִיו וּמִשְׁנֵה יִפְאֵר הוֹדִי.

אָבֵן "רוּחַ עֲרִיצִים כְּזֶרֶם קִיר"
יִרְעֶשׁוּ יִרְגֹּזוּן זָרִים, יִגּוּשׁוּ נִגּוּשׁ וְעוֹלֵל,
יִרְהֲבוּ יִמִּיקוּ וְיִהְרֹגוּ, שֶׁב וְגִבֹּר וְעוֹלֵל.
יִהְרָסוּ וְיִבְלִימוּ, הִרְבָּה בְּהִלּוֹת וְעִיר.

הלא רַעַם וְרַעַשׁ מַעֲשִׂיָה, סַעַר וְסוּפָה וְאֵשׁ מִתְּלַקְתָּת.
מִלֵּאכֶיהָ נִפְרִית וּמִלַּח, נִפֶּץ וּבִדָּד וְרוּחַ זִלְעָפוֹת.
שִׁרְפֵי מוֹת נִסִּיָּה, רֶשֶׁף וְלֶהֱב וּנְחָלִים עָפוֹת.
יִצְעַת תְּהוֹם רַבָּה, מִצְלַת שְׂאוֹל מִתַּחַת.

יִתְחַבְּרוּ יַחַד וְיִתְנַדְּדוּ וְהִדְעִידוּ סְבִיבוֹת אֶרֶץ.
יִתְפֹּרְדוּ הִרְרֵי אֵל יִמְסוּ וְיִתְּבוּ אֵשׁ אוֹכֵלָה.
יִשְׁתַּפְּכוּ אֵל חַם הָאֲדָמָה וְהִיטָה נִבְלָח וְאֵבֵלָה.
נִוָּה וּכְרָמֶל יִלְחַכּוּ וּפְרָצוּ רֵב פָּרִץ.

אַחֲרֵיהֶם תְּהוֹמוֹת יִפְתְּחוּ וְעָלוּ פְּרוּזֹן וּמִבְצָר.
עָבְרוּ שְׂטָפוֹ וְהִשְׁחִיתוּ וְיִסִּיפוּ מִהֶמָּה וְרִצָּח.
יִשִּׁימוּ קִרְיָה וְיִשְׁבִּיָּה וְהִיוּ לְמִשְׁוֹאוֹת נֶצַח.
אֶךְ עֲזוּבָה תַעֲזֹדֵד שָׁמָּה וְנִשְׁאָר אָנוּשׁ מִזְעֵר;

שׁוֹר

שֹׁד וְשָׁחַ וְשָׂאֵן וְכַבְדָּה יִלְלַת שְׂאִיה־
 הוּי וְאִבּוֹי יִרְעֵה נְהִי וְאֶהֱיָה וְאִכְלִי־
 בְּסֶתֶר אֶרֶץ צִלְמוֹת וְהֵם יִמְלֹא תִבֵּל;
 — — — בַּעֲצָתָהּ אֱלֹהִים יַגְדִּילוּ תוֹשִׁיָּהּ

מֵתִים לֹא יָשׁוּבוּ וְלֹא יִקְוּ מִטִּי שַׁחַת־
 בַּעֲצָתָהּ אֱלֹהִים נֶאֱסָפוּ וְנָחוּ מִצָּר וּנְאָקָה;
 עַל הַכָּבֶד תִּצְמַח יֵשַׁע וּמִכֵּין עֶפְרַם צִדְקָה־
 יִרְחֶקוּ יָגֹן וְאֶנְתָּה הוֹדְחוּ אֵל שְׂאוֹל תַּחַת •

עַל רֹאשֵׁי יְהוּדִים פְּלִטָה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה הַשְׂאִירוּ—
 הִמָּה יִרְבּוּ וְיִפְרוּצוּ וְצִאֲצִיָּאֵיהֶם לְהִמּוֹן עַמִּים;
 הִמָּה יִתְעַלּוּ וְיִרְוּנוּ וְאַחֲרֵיהֶם כְּגִלֵי יָמִים
 יִצְהָלוּ בְּשִׂמְחָה וְיִגְדִּילוּ יִמְרוּ אֶף יִשְׁרֹו •

א' ש' א

המלך ומשנהו

יום אחד היה למלך לחשוב, מרוב יופיו נתן לו המלך היתרון
 בכל הסוס אשר באות המלך, ויעש לו סוס זה כל משפיו מלאכי
 יקר משכנו מור ואהלים, ורוב עדיו מתנו ורסנו — ויהי עשוע המלך
 מתאוס, כי את הסוס היקר הזה, חיל ודעה לחסו, וחמסו צערה צו
 עלי שער האדום, ויקח את הדומם ציו וירן לקדחת להפית עבר צלי
 הבדל אליו חמסותו אשר חמס — ויהי כי לאה זאת אחד מן השליש היושבים
 ראשונה במלכות, וידע הדבר צעיקו מאלד, וילך לקדחת המלך וישתחו
 אפים אלה, ויאמר: אם לא מלאמי חן צעיקך עלך לצד! הדשני לא
 דבר כאשר עם לצדי, והסר פחדך מעלי, לכל אכחד מאומה פחת לשומי:
 ידעתי כל ימי שנתך על כסא המלכות, חסו עיניך על כל אחד מאכלי
 לחמך, וצדו אכנתך כסית על כל פשעיהם — אך זאת הפעם אלה לא
 אדומי המלך! הסכחת את אשר צוית זה שנים לא כצירים:
”ידע כל פושע מדוע ימות, בדם יובל למות.”

אולי יטעק לפיך ויחיה עוד כלל חסדך סלה, ועתה הדף לא מלכי!
 מעשות בדבר הזה, ואל לא יספק דמי ענדך צידך הנקיים, רק הויל
 לא הן אחרי לו אשר צוית — ויאמר המלך בים דצדק, כשלתי מרוב
 בעסי, קוס לך אליו והבד לו עשפתי מלאמי עליו צדק, ואחרי כן מור
 יומם הפושע ואשקוט ולא אכעס — ויקדל הסר את שער האדום ויאמר
 אליו: שגע משפתיך כי צאצות אתה מפי המלך; אך ערס מלכה אודיעך
 את כדך ככל פשעיך, צענורס ממזם כפשיך צמזות המלך, ואחת אחת
 אשמייעך אותן: ראשון שגית אשר הית הסוס היקר בכל הממלכה, ולצד
 עון כזה גדול מנשוא שנית, אתה הסיצות כי אף וחתה פעמו את לצ
 העוז במלכים שחתת רחמיו, הלת כלצו לנת אשועצרתו כלח שלישיית,
 נתת את אדרכו המלך לממזה צעמי עמו וצעמי כל דוליו; כי צהשס
 דמין צדד המלך, לו כאשר האכזרים יתנאם פמו צאחרית הימים, כל
 השומע

בזמנו יִשְׁמַח לֵב לְאִמּוֹ: לֹא כִּי אֵלֶּיךָ עָזָב, וְשָׁמַיִךְ דָּס בְּהִמָּסִים
 דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ" הוּא נֹרָא — וְיִהְיֶה עֲדָךְ תְּפִלָּתְךָ, הַמָּחֵס עַל פְּשָׁעֶיךָ —
 וְתָמָּה — הַמֶּלֶךְ עִמָּךְ וּמִשְׁתַּחֲוֶה עַל פְּשָׁעֶיךָ, אֲשֶׁר הִרְבֵּיז בְּנַפְשׁוֹ עִת
 לְדַר כְּדָרִים הַלֵּלָהּ, וְכִי אָמַם יִהְיֶה חֲנוּ, וְנִכּוֹן לָצֵד כִּי דָק עַל כְּבוֹדוֹ
 חָסוּ עֵינָיו: גַּם נִכְמְדוּ דַחְמָיו עָלָיו עֲבָדוֹ וְיִאֲמַר אֵל הַשֵּׁר: כֹּלֵךְ פֶּלֶא וְנִקְמָה
 עָלָיו שָׁדָהוּ בֶן חֲתָרֶת דְּנִדְרִיק הַיִּסְרִים בְּקִירוֹת לִצְדֵי, וְיִסַּר אֶת עֲצֵמָתוֹ וְאֶת
 דָּבִיד הַזֶּה אֲשֶׁר עָלָיו וְיִשָּׁם עָלָיו מִשְׁכָּחוּ וְיִקְדֹּם "כִּבְרָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ
 הַחֶפֶץ בְּיָקָר הַמֶּלֶךְ" כִּי יִהְיֶה כְּדָרִיק, לֹא יַעֲשֶׂה לֵב מְלוֹכָה, וְיִשְׁמַח
 נַפְשׁוֹ בְּגִלְלֵי • —

תִּיקַר כְּבוֹד רַעַךְ חָף מַעֲשֶׂה,
 כְּבוֹדךָ תִּחְגַּל וְגַם תִּשְׁיַג יֵשׁ •

מִדְרָכֵי לִכְמָעֲנֵשׁטִיין מִטְרִישׁ •

חֲשֹׁרֶה

ה ש ח ר

ליל נסו, גם חיונותיו חיש עפו, אימתו כל תנעתו, צדחו
 הכוכבים למעונתם, והנפידה מכנודה האירה, ותלכט פני
 הדקיע, גם הארץ מלאה חסדה, עדיה תעור קשתותיה, שלחה חיליה
 למרחוק, ותמה צוערת כלפידים, וכמו צנור לרון אורח רוכנת על מרכבותיה
 ישועה; בנני ליל עוזו מחתרותיהם, והולכי אורחות כל יחתו מחמת
 שורץ ערצ; חיאו טרף וחתף כל יפילו אימתן, צאגותן צעצד וערצה,
 וקול הינשוף כל ישמע ציער וחורש; ארזי אל ירימו דאשם, מוזהבים
 מרסיסי לילה אגלי על, ומצין עפליהם מומד עוף השמים זמירותיו —
 ואחיה, צן אדם! מה לך מדס צירכתי מטתך, תיסן תנוח סרוח על ערשך,
 מצלי להתענג מאור שלמת יונדך? מדוע לא תראה צעפעי שחר? —
 כל קצני תצל ואישיה נמוכים נמוכים אל האדם המדגיש המשיג המקשר
 והמנדיל, קלס שמרו עת נווא צלאתם מחדרי פוהו אל היכל הישות צשפת
 ימי הצריאה? מי יקסור מערכות השכל צלערו? מי יפתח מושכות המושגות
 אם איננו? מי יסוס מעמדיו חורש וחוש צלפסו? מי יטעה קו לדעת טנע
 אדניה צלחו? זה האדם חותם תכנית מלא שליעות מוכן להתעדן כדן
 יחד כוכצי צוקר וידיעו כל צני שחק — יתהפכו צתחצולותיהם זה כנר זה
 צחקים חק למו אדי ממעל; הוא שמחת הצריאה ותכלית כל היצורים,
 הוא תפארת עושיהו — לכן הקינה משינסך! כי הדגע צו צושפת
 מלחיות חיי ההרגשה וההשכלה, לנלח צל יסוד. פקח נא עיניך ודע כי
 על דגע אשר אצנת לריק יציאך האלקים צמשפט.

יששכר בער שלעזינגער.

תורת

תורת נפש בתת ה' המתפרצים במלכות נעאפל לפני חיל מלכנו הקיסר יר"ה *

אלהים! אתה יסדת סדרי חכמה בכל גלילות ממלכתך; אתה קשרת
 איש באיש מין ומין ושמת בזה עליהם; אהית מלכים ושומעים
 וקם בלכתם בארצות החקים חקוק להם בחכמה רבה, מגמת פניהם אל
 מערכתם, ובמלכותם כלשון מלך דרך אמת להם אז אל מחוז הכבוד והכבוד
 נטו כרוז חסדיך; נתת לעדת הכבודים מלכה עולדת צעמה ושנת נועם
 צידה לכל עדתם כחפץ חכמתך, אל משמעתה יסדו ותוצ להם לדקח
 נעימות הדש ללשון דונג להליר צבית אלהים; תפוח המלכה ושענורה
 צעדה, לא תאגור עוד כופת, ודונג לא תכין עוד, איש איש הולך אל
 אשר ישארו הדוח, ועוד מעט ואיכנו כן אלהים! אותה חכמתך ליסד
 אשר החזרה כסוד יחידה משמעת האחד, אשר עליו מת הוד המלכות
 ותהדרת הכבוד דוחו הפלית. עיניו על דרכיהם איש איש יאל
 לעצרתו שמת: האחד ישיב לזרע, כל יגיע נעימה לו, כי עמלו לפיהו,
 ומעצרתו ישל צרכה. הסוחר ישלח מדכלתו על פני כל חזות הפצל ולא
 ידאב, החקים למחסה לו. במדבר ציער ילך לנעם דרכו, באסוד המשפט
 ידי כל עולה וחד נוקמת מתהפכת לעיני השודד ומכעבו מעשות כל דע.
 אולם צפדוע פדעות צחדה, ואישיה יסלחו דסן מפני המורה והחק,
 עד מהרה חלל האושר, ותחת שלום דק צעתה, אין מלכה ואין מקשיב!
 המשפט מתאכל, המורה חוברת שק, והדשקה חרע צשנע גדל כל קמיה.
 דס דס נקיים על פני כל חזות, ועלי כס הממוחה והשלום, שענורה
 קטנ ושליה. אז צננו, צת צאמה, אשה צבעל נעוריה, אין חמלה, גם
 עפל גם שז — דוב שוקק! החזרה מוע תמוט, והצליחה תחשב לפול —
 כנה אלהים! נתת אשר האדם צידו כי תנחנו תצונתו, אכן אולתו
 תסלק

תסלק דעם, ודעם הרעה ילכך, צהשילך ודון לנו ללכת מוצצ צתהו אל
 דרך. — צליים רחוקים גדרה השערודה, וכמעט היתה יך שלטת לה,
 לולא נזית לחסידך. מלכנו, לעשות שךר למעול זה לכל ימח צעצרתו כל
 היקום; עורדת דוח מלכנו והוא נזה ומיליו עמדו צין השערודה וצין השלום
 ותעלז המבפס, לצדק חדצ מחנינו נסו המתפללים, ואיש איש נחפז אל מחנולו
 להמלט על נפשו; נזית ישועות צלך כי הבדלת מלכנו לשום המשרה על
 צמו, ללזת שלום צלך. הודינו לך אלהים! כי הפלית חסידך ראש
 צלוצים ולבציר נתתו על מלכים, לשמור מולא ספתיו צלאתם וצואם,
 סליו ישמעו וצעתם יעשו כן. יפרח שלום צלך ודקדק וחכמה ישורו,
 סל צל צמותת ערך מחנות מקיים, שמורה תהיה צידי המשפט, למקום
 נקס מלוצי המנוחה, מפירי צזית הסצדה צדון, להרוס סנך פנת אשרה.
 ימים על יפי מלכנו סנל סוסיפה, אלהי השלום והחסד, חיה יחיה ערך
 שפעת שנים עך צלי די, לצוצת עמיו ולשמחת כל ישרי לצ אמן.

ברוך שענעלך.

הקבר

ה ק ב ר *

עֲמוֹק הַקֶּבֶר עֲמוֹק מְאוֹד
 וְעָלֵי שְׁפָתַי אֵימָה חֲשֵׁכָה,
 שְׂאִיָּה חֲתוּלָתוֹ וְעֶלְטָה,
 וְאַרְץ לֹא-גֹדֵעַ מִבְּעַד לָהּ *
 נוֹעַם וּמֵרֶת בְּעָלֵי הַפִּנָּה,
 יִשְׁגִּי הַקֶּבֶר בַּל יַעִיר ;
 חֲנֻם הַטֵּעַ פָּרַחֶיהָ עָלָיו הָאֲחֻזָּה,
 בְּאֶפֶי יְדִידָה קְטוּדָה בַּל יִשְׁימוּ *
 הַכֶּלֶה תַּתִּיפֹחַ שָׁמָּה
 הַתְּפִרֵּשׁ בְּפִיָּה מֵרֶת רוּחַ חֲנָם *
 יָחוּס כִּי יִשְׁאַל נִבְאִים,
 שָׁתֵּם אֲנַחְתּוֹ, הַקֶּבֶר לֹא תִרְדּוּ *
 אֲבָן גַּם הַמְּנוּחָה, אֲבָן
 גַּם הִיא רַק בְּקֶבֶר מְעוֹן לָהּ *
 דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר רַק הַמְּסִלָּה
 הָעוֹלָה אֶל אֲרָצוֹת הַחַיִּים *
 בְּסַעַר יְהֵמָה הִלֵּכְ וְרוֹגֵנוּ,
 יִזְעַף וְלֹא יִשְׁקוּט בְּנִבְכֵי הַחֶלֶד,
 הַמּוֹת יָבוֹא וְשָׁלוֹם לְרִגְלָיו,
 תִּרְדַּל כָּל רוֹגֵנוּ, אֵין בְּעֵתָהּ *

כְּרוֹךְ שַׁנְפָּעֵלֶד *

נֶאֱדָר דַּעַם דְּרִיטְשֶׁנ

מֵאֲמֵר *

מֵאֲמָרֵי הָאֱמוּנָה *

שְׁלֹשָׁה מֵאֲמָרִים הֵמָּה נִבְרָרֵי הָעֵינָן
מִפֶּה אֶל פֶּה הִגְמוּ נֹכְעִים, וּמִקֹּדֶם בְּקִרְבָּנוּ.
כִּי הֵלֵךְ יְחִוָּה אֲמָתָם,
אָדָם, בִּיקָר בַּל יֵלֵן.
בְּבָגְדוֹ בְּשִׁלְשֵׁת הַמִּילִין

(ב) הָאֲנוּשׁ מְחֹלָל בְּחוֹפֶשׁ, וְחֶפְשִׁי הוּא.

אִם אָסוּר יֵצֵא מִרְחֹם,
אֶךְ אֵל תִּתְּנוּ לְקוֹל הָעַם לְשִׁנוֹת מִהֲאֵמֶת,
אֵל תִּתְּנוּ לִבְעֵר לְהַתְּעוֹתְכֶם בְּמַעֲלָלָיו.
מִפְּנֵי עֶבֶד, עָלוּ פָרוֹק יָפְרוֹק,
לְאֲנוּשׁ חֶפְשִׁי בַּל תִּירָא וְתִתְּרוּגִי

(ג) וְאֵת הַצִּדְקָה יִשְׁחַר הָאָדָם,

אֵינָנָה מִתְּבָלִי הַחַיִּים,
בְּבִשְׁלוֹ בְּכָל מִשְׁלַח יָדִים,
לֹא יִבְשַׁל בַּצִּדְקָה בֵּת הַשָּׁמַיִם *

והצפונות

(*) פִּרְיֵה אִיכָדְרוּטְצוֹנִג דֶּער דְרִיִּיא וואָרטֶע דַעס גלויבֶעכס אָן שיללער *

והצפונות משכל המשפילים.
נגדות ללבבות. הצדקה מכלפלים.

ג) אל אחד יש, רצונו קדוש וח.

לא ברצון אדם יחלוף ברגע.
רם מעל כל העתים וחוצות, מרחף
חי עליון אחד על כל רעיונות.
ואם הפל יתחוגג בנצח החליפה,
רוח שוקט אחד מעורר בתוך החליפה.

שלשה מאמרים האלה נכבדי הענין תנצורו.
מפה אל פה תביעום, מקורם בקרבנו,
ולבבינו יחיה אמתם.
אדם ביקר ילין, בהאמינו בשלשת המילין.

מאת צבי בויער.

קאניגליכער אבערלעהרער אן דער קאניגל. דייטשען-אונגארישען
אונד דער דאמיט פֿעראייניגטען, העבראישען שולע אין מאקא.

הציפור והעכבר

העכבר, מה זה רוחך סרה? ועדוע מנעת היום זמירותיך הנועמים לכל און שמעת?

הציפור, נאלמתי מסחר זלילה, נפלה עלי כמשל כנף לא אוכל שאת **העכבר**, מה קרה לך? אולי יש לאל יד לעורך, אהוני!

הציפור, הכני שוקט זבלות זלילה, כמעט מצלי שאף רוח, זא עלי אחד זללט — והוא מאכלי לחמי אדוניו — זהבדיל עלי עקב, חפז לזלעני חכם על לא דבר; לולי השמטתי מפנה לפנה עורך הטריפתי כדבעי.

העכבר, הבר כל לי צמה יאל לקדחתך צחד צמקל לו זאגדוף? **הציפור**, לא זאחד מכל אלה אשר דמית; רק דוח עושים כסף עלי, וכלל היה הייתי, הצלגתי, אך עמי חולה ולא אוכל זמור כחמול שלשום מאפס נח ורעיון.

העכבר, עמה ידעתי מי הוא אשר זא עליך ארבי הוא עד למות, ושמעתי אמרים לי, רק צעזעדי הרבה תת שזתו צצית אדוניו, להשגיח עלי מדי זאתי מאחד הקיר וחולה להברית בועי מעל עמי האדן. אמנם אליך רק לשעשע עמך זא, ולא להרנן; ועמה אל תירא מפניו, כי לא צער הוא, וידע אם ידע לך ישלם לו כפי מעליו; כי אותך אהבו כל בני צתינו מאד, חלף נעימות זמירותיך אשר צמד תתענגמו מדי שנתך פה.

הציפור, כן דגרת, לא אירא עוד מפניו, אך ארעך אירא דב ממנו, כי צתרמה עלת נפתלים יעלמני: היות סדק למות נפשי למען תת תואנה אל איש רינך להרע עמדי ולהמתיני ואז תמות נפשו זבללי, ואתה — תנלל —

כרשת לציפור לב מרמה!

מרדכי ליכטענשטיין

בן סירא

אויסציע

II.

אויסצונע

דער

שענסטען אויפזעטצע

אויס דעם

מ א ס ק

F 1

ה מ א ס ה

לחדש חשרי תקמ"ו

א

שירי

תחלים מזמור פ"א וכוונתו *

ברצות יהוה את עמו. חק לו בתקע שופר חג.
עדות בראש חדש שמו. לעד ביום
בסה בחג *

למנוח על הגפית ללס *

א נִשָּׂה עוֹרָה מְנִצָּח
עֲלֵי גִתִּית וְנִשְׁמִיעָה
נָאֵם אֶסֶף וְנִרְיָעָה
לְהֵלֵל אֵל לְשִׁבְחָה
קוֹרָא דָּרוֹר אֵלֵינוּ
וּפִרְקֵנוּ מֵעֲבוֹד צָרֵינוּ *

ברנינו

(*) אֲשֶׁל הַזֶּה הוּא הַמֶּלֶךְ בְּהַנֵּחַ אֲבֹרָהּ אֲשֶׁר הָזַר הָרֵץ הַכּוֹלֵל מוֹהֵר אֲבֹרָהּ חֲבָתוֹ
 הַדּוֹפֵק הַשֶּׁלֶם עַל כָּל ס' וְנִלְוִים, וְלִהְיוֹת הַסֵּפֶר הַזֶּה יִקָּר הַעֵרֶךְ וְחִינּוֹ מִלּוֹ
 בַּד כָּל חַיִּים וְלִיבָה הֵנָּה חֲתֻמָּה סִיכִים וְנִסְכִּיּוֹ בִּי נַעֲמֹר -

דברי המאספים *

F 2

הדינו לאלהים עזנו הדינו לאלהי יעקב

ב ופצחו שיר והרגינו
לעזנו מקום זבח
למחסנו מקום טבח
יקר דבו והבינו
קול מהלל השמיעו
ולאל אלהי יעקב הריעו *

שאו זמרה ותנו תף כנור נעים עם נבל

ג שאו זמרה וזמרו
תנו תף לאבי נצח
תהללותיו עלי מצח
לציץ ישעיהעטרו
חיש עוררו כל חבל
כנור נעימות עם נעימות נבל *

חקנו נחש שופר נכנס ליום חבנו *

ד ותקעו לו בראש חדש
בקול שופר וחללו
בעוז קרן תגדלו
לרובב על זכור קדש
זכרון תרועה תנו
לשמו בבסה זה ליום חגנו *

כי סק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב *

ה ראו פי חק וצו מלך
לישראל להצריח
ומצוה הוא להוכיח

כמו

כִּמוֹ אֱלֹה בְּכָל פֶּלֶךְ
שָׁנָה בְּשָׁנָה לָנוּ
מִשְׁפָּט לֵאל צוֹר יַעֲקֹב נִתְּנוּ •

עדות זיווסוף שמו זלאתו על ארץ עזרים שפת לא ידעתי לשמע •

ו יַעֲדוּת זֶה אֲדוֹן אֶרֶץ
בְּיוֹסֵף שָׁם וְאַפְרַיִם
בְּצֵאתוֹ אִז בְּמִצְרַיִם
בְּקָרֵב אוֹכְלֵי שֶׁרֶץ
בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי
שְׁפָה אֲשֶׁר לֹא לִי וְלֹא-יִדְעָתִי •

הסודותי מסגל שמו כפיו מדוד תעצובה •

ו אֲנִי אִז שָׁם הִכִּינָתִי
(יִדְבָּר אֵל) רִצּוֹן יֵשַׁע
וּמִסְכָּל בְּנֵי רָשָׁע
שְׁכֵם עַמִּי הִסִּירָתִי
כִּפְיוֹ לְקֹשׁ בַּל יִתַּע
מִסִּיר וּמִדּוֹר הִתְעַבְרָנָה פֶּתַע •

זלדה קולות וחללגלגל לעקב זסתור רעם לזחנק על מי מדינה סלה •

ח וְעַתָּה בְּצֹר קִרְאָתִי
אֲחַלֶּצֶה בְּכָל פַּעַם
בְּסִתְרֵי קוֹל הַמּוֹן רַעַם
עֲנִיתִיךָ רְאִיתִיךָ
עַל מִי מְרִיבָה סֵלָה
אֲבַחֲזוֹן אֲנִסָּה אִם בְּצִמָּא תִּלָּה •

שמע

שמע עמי ולעזרה נד ישראל כל שמע לי •

ט שמע עמי ואעידה
בך זאת בעבור תחי
וישראל בלי רחי
אניעה ואנידה
אם לי בלב ובנפש
תשמע ואם רק ב' תתפש חפש •

לא יהיה נד כל זר ולא תסתחוק לאל נכר •

י זכור ושמוז ולא יהי
בך אל זר ונקרטה
ולא תשתחוה אמה
לאל נכר אבי נהי
אל תחזיק נא זכר
מהאלילים מאלהי נכר •

כני יהושע המעלך מלח מלחם הכחז פין ואמלסו •

יא במצרים פקדתי
יהנה הוא אלהי
ומארץ משנא
אני אז העליתי
פיה פתח הרחיבה
לי ואמלאהו ולא אכזיבה •

לא שמע עמי לקולי ישראל לא שנה לי •

ב ועמי אז שכחני
ולא שמע ברוב מרד
לקולי הוא כמו פרד

וישראל

וְיִשְׂרָאֵל נֶאֱצָנִי
בְּחַר בְּאַרְחוֹת חֶדֶק
כִּי לִי וְלֹא אָבָה נְתִיבוֹת צֶדֶק

וּשְׁלַחְנוּ זְשִׁירוֹת לָנֶס יִלְכוּ בְּמוֹעֲזוֹתֵיכֶם :

וְרִנְתִּי וְשִׁלַּחְתִּי
לְאֹמִי בְּהַדּוּם יִין
בְּשִׁרְיֹרוֹת רְאוּת עֵין
וְלִבִּי יִבּוֹץ וְנִגַּחְתִּי
אוֹתָם וְיִסְתַּכְּסְכוּ
וּבְמוֹעֲצוֹתֵיהֶם כָּסוּס יִלְכוּ :

לֹא עָמִי שָׁמַע לִי יִשְׁלַח בְּדַרְכֵי יִהְלְכוּ :

וְלֹא עָמִי בְּרוּב עוֹשֶׁר
לְאֹמִי קִשְׁט שִׁמֶעַ
וְיִשְׂרָאֵל יִרְעַע
בְּלִכְתָּם בֵּין שְׁבִיל יוֹשֶׁר
לֹא לִי תָהִי נִמְשַׁכֶּת
נִפְשָׁם וּבְדַרְכֵי תִּמְאָה לָכֶת :

בְּמַעַת סוֹרִיזָהם סִכְמִיעַ וְעַל לְרִיבָם פִּשְׁיִי קִי :

כִּי אֲנִי אֲשַׁמֵּיד וְאֶבְנִיעַ
כְּמֹו רִנֵּעַ מִשְׁנֵאִימוֹ
וּכְמַעַט מִחֲטִיאִימוֹ
אֲשַׁבֶּרָה וְאֶכְרִיעַ
אֶת אוֹיְבָיו לִקְבֹּר
עַל צוֹרְרָיו אֲשִׁיב אֲנִי יָד שְׁבִיר :

מִשְׁכָּלִי

משנלי יבוס ינחשו לו ריכי עמם לעולם.

מִן מִשְׁתֵּאֵי אֵל יִכְרֹשׁ

אֲזִי לוֹ מִפְּנֵי פֶתֶר

יְהוָה אֵפֶי יָכַל יָחַד

נֶאֱוָנָם אֲזִי וַיִּכְשׁוּ

וַיְהִי לְעוֹלָם לָמוֹ

עַתָּה לְשֹׁכֵר לְעָרוֹץ אוֹתָמוֹ.

וישכילו מחלצ חטה ומלח דגש ששניעך.

יִן וְאֵז אֵל יֶאֱכִילָהוּ

דִּגֵּן חֲטָה וְכָר נֶפֶת

בְּהוֹר נֹזֵר בָּמוֹ תוֹפֶת

לִפְנֵי יַעֲמִידָהוּ

חֶלֶב יָכֹל אֲרוֹךְ

מִצּוֹר דִּבֶּשׁ תִּינֵק וְאַשְׁבִּיעֵךְ

2

מִדָּרִי ז' צַעַת מַחֲלָק עִם שְׂנֵאֵי דוֹדוֹ עַל עֵינֵי הַלֹּלֵצ וְהַתְיוֹמֶת בַּחוּפֵּן

שֶׁבֶט לִנְדוֹ הִ' מַכְשִׁיד וְדַע עֲלֵיו חֲדָדָיו וּפְסָלוֹהוּ וְשִׁלַּח לַעֲהָרָד

פֶּחַ לַעֲזוֹד, וְכֵה שֹׁמֵר:

רְבִים אוֹמְרִים: זִנְתָה תִמְרֵי!

וְאֲנִי יָחִיד, מַה אַעֲנֶה וּמַה אוֹמֵר?

עֲלִיךָ פֶּרֶץ! לַהֲפֹךְ בְּזֻכּוֹתָהּ.

אִמָּךְ הִיא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ.

הנקמה

הנקמה • משל •

איש אצון ונכה רוח עמד על יד שער המלך, לנקם לו מתי' נחמלת
הנשים שמה; והנה גם אחד משרי המלך צמח הכאים, איש זדון
ותלועל וטורח רשע: ויאמר לו האיש, אהם ערומי! תנה לי מה להחיות
אלם, בפשי ואת נפש ילדי העטופים בדעצ: ויחזק לו הצלועל ויחפרהו וישלך
לו סנן ליתאשש שלח העמי לקנל זה במול טורו: ותעל חמת האיש בקדצו
לאמר, הבס אם נתון לא ימן לי מה לי ולו כי יחפרמי היום קנל העם:
ויצק כעת לקחת נקמתו ממנו, לולא חכמתו עמדה לו לנצחית הדנות
מכאצו ונבטו: לקדעמו כי נכבד הוא מכל עבדי המלך ואדומו אהבו: סכן
שמד את הדבר כלצו, וישל האסנן צביסו, עד צל יצוא יום קס לו: ויהי
אחרי הדברים האלה ויקצוף המלך על עבדו אשר נשא כי זדון לצו השיאו
למדות גם את פי אדומו אשר אהבו: וילו המלך עליו לאמר, הדכינורה
על החמוד צדמוצות העיר ואחרו אל העם וישליכו צו אכנים ודמם וטיש
חומת, וקדלו לפמיו נכה יעשה לאיש אשר המלך חפן נקלוטו: ויהי
בשמוע אורמו העמי אשר חרשו בשער המלך, ויחור את האיש ואת אשר
עשה לו ואת האסנן: ויעמד ויקחבו מכיסו ויחן גם הוא החוצה להשליכו
עליו ולהשים לו במולו צדאשו: ויהי בהחפזו וירא את האיש ואת אשר
נבד עליו וסטה הוא שצע קלון ונח: ויהפך לצו ויעמד פחאוס כי
נכמדו רחמיו עליו וחמתו שגכה: וישלך את האסנן אלצה ויאמר, לא, כי
לא אקח נקמתי פליש מוכה ונבוע צעונו: ויש אל ציפו ויאמר:

אבל הנקמה לא — תועיל ולא תאות לבעליה!
כי — אם אדיר האויב סכל הנוקם;
ואם נדבה נקלה הוא אכזר — —

מִצְוַת בִּימִי

על דרך הנהגה חינוך הנשים כללית

פרק רביעי *

מיום היוותה. בעבירות מלכה.
גם בעבירות ימלאו ימיה;
כל החטאים מבני איש נכרתו.
לו נכרתה מתוך בני עמיה! —

גם הקבלה מזה גדועה למאד; ואם מנינו נעדים צעלי מזה הזאת, האשם לזר גמל על הכורים או על המהנכים, ונאשר המדה הזאת החלה לשדוך בלבנם, יסיה טורח הרבה ועמל גדול להכרית מקדש החסרון הזה צנת יבולו. ויען שהילדים מנעוריהם יש להם נטיה חזק פנימי לקבל צדיעיהם, ולנקט ג"כ מה שהם דואים ביד אחד, לכן חיוז על הכורים להשגיח בהשגחה מעולה ושקידה מדולה על זה, מצלי לתת תקומה למדה המבונה הזאת שלא תלך מבח אל הפועל לגמרי, ואולם אם כבר פרצה לזאת ולהתגלות מעט מאוחר, מאוד ישימו עין לזרז בתחבולות להכריעה ולהשמידה, לגנות דיק ולשפוך קוללה, חוק ובזול יסיתו כל תעצורנה. ודאשית דבר לא יעשו הנזל בין הנשים, לתת לאחד פי שנים על חלק האחד, או להלצים לזה בגדי משי ורקמה ולהאחד בגדים פחותי הערך, כי צום יעידו ויפיחו גחלת הקבלה הלוהטת תחת עפר השחרות, וצנת בואם צימים, האש הולך וצובר, וכלבה מצער, ותאכל נקלה המידות היקרות, ונאחריתם יקנאו אל כל מה שחסר להם, כי משורש הקבלה תלך הרבה מדות רעות, שכלה, נעם, רדיפת העומדות, צנע, רע גיין, ולדות רעות ודעות כדוכים צעקנותיה, נעו מעבדותיה

(* בין המוסף לשאת התקומה קפ"ז עד קל"ח .

מעבירותיה אל לשון נפש, כעם ומכאשרים, מביגה לז, תוחלת וכזה.
 אהל את נשדו כמו שאלמדו הדנה כנשים על מכות האיש המקנה.
 וקצ עמדות קנאה, ופותה חמית קנאה, תסמך מעדות נשדו נזכר קצ
 כל מקנה — !

ראו נא, מה שאלמדו ח"ל, לעולם אל יפכה אדם צנו צין הכנים.
 ששגל משקל ז' סלעים מילת שמתן יעקב ליוסף בתקאלו צו לחיו
 והמבלבל הקצר וידרו מצותיו למאריס' כמה גדול נח הקנאה, שיסנצ
 כזה דעות עד דוד דוד, ואיך ראוי ונכון להכיר ממנו, ולחקר הילדים
 מעבודיהם שלא ידבק מלפניהם צידם מן המכה האלה, אולם כדו לזר
 מילדים ולהלביז התשוקה נפשה, שיפיה האחד חרוך ושוקר ללמד כמו
 האחד ראוי לפי שעה לפת יתרון נמעט להאחד נאיה ענין להיות למורד
 להשי, ולשדו משגל לפי בעת והמקום והענין! אולם אם ידביש האב
 שמכונה נפש הנער נועה אל פתם הקנאה, צריך למנוע ממנו דווקא מה
 שמשפוקק, וכנה יעשה כל הימים עד שהוסר חסדון הזה מקצו.

עוד ישים על לבו להדריך הנער צין אנשים יקרים וירבו (כאשר יבחיף
 סרים ויוסיף דעת) איך כמה ששים ושמים בחלקם, יבילו למתת
 סלבים אם מעט ואם הדנה, לא יקאלו נעשר, לא ידעו להון, ולא
 יקצו טרפות כזערים הנעדרות מהם, וילמדו אורו ללכת נעקצותם; גם
 ילך עמו נחצרת חסידו לז, המקנאים צדע עיניו לכל אדם (כי הדבר
 מרד יתר מלך הפכו); כגם שיש להם כל הדרי נסח הזה אופיד, לא
 תביח להם הקנאה לישון, והמה יכלו ימיהם דלגבה, ומצטערים לנצור
 חיל ולא ישנעו מצוצם, ואם על דרך זה ידעו את חסדון הקנאה ועונש
 צעליה, שכל הנצרות והמאורות, כליון עינים דאזת נפש ומדות דוח
 טפלים נחלקה, שזאת נודל כל דע עין, חס מחלת כל מקנאים, ע"י בן
 יחד הנער ממדלח עיניו, תמונת הקנאה תנהלבו, דגליח יורדות מות,
 ואל רפאים מעבירותיה, אז ירחיק מעליה דרכו, לא יפלס נתיבותיה, כי
 אם להסתפקות יקרה, הוא תחיל אזהרה שזון וגיל, דרך ציתה ינעד,
 וישמור מצוות פסמיה, למען ימלא רצון צעירי סלבים ואנשים!

בללן אל דבר, שהמורה צריך השתללות להדגיל חניכו בכל מדה טובה,
 ולבנות צפיהם כל מדה דעה עד שיכירו החסדון צדעתם נאד
 גלי, חס פועלת גדול' ולדעתי לא טוב ונאה להכריח וללזת הכנים
 שיצאו לנצק סליחה על חטאם ופמדותם, נעוד סליחם מנידים מעלעם
 ענין החטא, כי הנקשה היום דק משפה ולחון, ולנצם כל עמם, ומה
 יעיל נקשת הסליחה, והוא לא ידע שששם? כלל צפיו תחטוים ינעד,
 וללז

ולנו כל עמו, וע"י כן ירגיל עצמו לחנופה וחלקקות, וזו דעה חולה
מאד. ממנו עוצה הדעה, אך עמין אחר הוא כשמיכל שביאותו וסודותו,
ומצין הדעות. אשר העוה ויצעיל להזכר ממנו, אז לנו נשכר בקדו,
וילך מעצמו לנקט סליחה מעלי הכרח ואונס כלל, כי כמשל כד, יכד
מעלו על לנו עד אשר ישמע מפי מורה שנסלח לו, אז פיו ולנו שחין,
מחשבותיו וצטוי שפתיו יחד יכונן ללכת מעגל טור.

ועוד ראוי לכל מורה משביל לספר לנעדים מהקוליס והמאודעות
שנחשבו מדוע המידות התגדלות, כדי שיתנו על לבם לעוצם, כי
הסיפורים כאלה מועילים מאד, לדרך חדרי צטנס, לעשות דושם כלצנס,
יצינו לאחריהם ועם פעלו המידות הדעות, ויזהרו ללכת בדרך עקש,
ועם פעלו המדות הטורות; ואמרו לנו ונלכה צעקנות מצימי דך, נודנו
דרכיהם ונאורם מלחם אור!

ש — ם

המאסף

המאסף

לחדש מרחשון תקמ"ו

א

שירים

חסופד למתו

אֵיךְ נֶאֱסַפְתָּ מִפְּנֵי הָרָעָה
וְאֵין שָׁם עַל לֵב בְּמִבְרִיךְ
עָלִי מְדוּת נִכְבְּרוֹת וְטוֹבוֹת
הָאוֹכְרוֹת בְּאַבְרֵן גִּפְשָׁה
אֲשֶׁר הִיא בֵּין חֲסִידִים תַּתְּחַסֵּד
כִּי בִיקְרוּתֵיהֶם בִּיקְרוּתִיךָ—
לְבָנִים הָיוּ כָּל עֵת בְּגִדֶיךָ
מִהֲרִית וְרַחֲצֵת בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרְךָ
וּבְגָלוֹל שָׁלַג גְּלָגְלָתָהּ גְּלָגְלָתָהּ
דָּבָר מִן הַחַי לֹא אָכְלָתָ מִמֶּנִּי
אֶף בֵּינִי וְשֹׁכֵר אֵינְנוּ מְהוּל סִבְאָה;
וְעַל אֱלֹה גְבֻרָה מִדַּת עֲנוּתֶיךָ
כִּי מַעֲוָלִים לֹא הִשִּׁיבוֹת לְמַקְלֶיךָ

ולא

ולא אנפת במבועי־סוף
 כי אם נתת למפלים גיוה
 ותט שכמה לסבול עליה
 ומפני רצון אחרים בטלת רצונה
 הימינו ות'מין השמאלו ותשמאל הרפה
 אהה! מי ינחמני על שכרה
 כי מי ידמה לה בחבירה? —
 כה ספר ויקוץ במר נפשו הגבר
 על סוסו כי נפל ומת בדבר

.....

ב

יפקד מקומו

ג

תולדות גדולי ישראל

תולדות רבינו משה בן מיימון זכרו לברכת נצח

בארבעה עשר לחמס הראשון הוא חדש ניסן, שנת חרצת אלפים
 ותשע מאות תשעים ואחת לזירה נולד הרב משה בן
 מיימון זכיר קורד"ט בלחן שפאכ"ען צמחז אכדלחז"ען, הוא בן לאציו
 החנס ר' יוסף בן ר' יצחק הדיון ב"ר יוסף הדיון ב"ר עובדיה הדיון ב"ר שלמה
 בן הרב ר' עובדיה הדיון, ואמו הימם צמ קצ, אך לא נודע שמה, ויהי
 נהקסוסם בלחמס ותמם, ותממה ילל האור הזכ העליר לכל ישלחל בלחמס תולדות
 צימי

צמי נעוריו הן מצינו *) וילך לעיר שהיה שם הרב יוסף בן מל"ג
והתחיל ללמוד ממנו והפליג בחכמה עד שהיה שמו נודע נשער צה רבים
לרוב ידיעתו וזקילותו וחכמות רבות, ונאלץ ספרדים ודפסק הקיס צית
בעקדש והתאספו אליו רבים מהגלילות אשר סביב, ונכדו אליו גויס לשמוע
מפיו תורה, ולשמות נאמם את דבריו, ונצד גדול עשו לו.

בהיותו בן כ"ג שנה וכו' נאמן מולדתו **) התחיל לכתוב הסגול
הגדול בידש המעשה בלשון ערבי ונתחילת שלשים לשיו במל
אותו מצאדים * סדר זרעים נפתח ע"י הרב יהורא בן שלמה בספרדי
המנוח בן אלחרי"ו וכו' היה קדוש מעיד מלמד על"ע (קדיה עליוס
מליחא כנענים וסוחרים נמדינת דרפ"ת צמחו פרלואל"ני) ע"י ראשי
חכמים להעתיק אל ל"ב פירוש בסדר סזס * ופיעתיק כזה גם ילא שמו
בכל גויי הארץ שהוא מפורד ומליץ גדול ולו יד וזש בכל חלמה *

החכם הזה ראה כנפחה שמוצו עזר וטעולים המוצרים על
סומתיו, עתידה תורה שפסחה, יאצדו החכמות וישפחשו
צלמודי המוסד והדס, על בן צדוה צינתו וברל דעמו עמד לתקן המעות,
לגדוד גדל, ולעשות מסלול שלש אשר לא דרך זו ארס צעמן לצוד התלמוד;
שיהיה מקל למצין ולצלתי מצין, כל אחד לפי דרכו יקנה לכל הפחות טובה
המחשבה ותמימות המעשה, ושיהיה הכהגתם ועצותם צסגונן אחד לא
אצרות זה צלה וזה צנה; על בן און חקר ותקן העתקת המעשה בלשון
שהיו מצינים ומצרים צו והדים התכסול מצני עמו שלל יכנו צברונם מה
שלס אינו מצין ויחלק להם טעיפי התלמוד לענפים ולמחלוקות רבות
צין צהכמתם עם ציתם צין צהנהגתם עם חזיריהם צין צעין המידות
הדעות והמוסדות למען ידע איש מלאכת חוקר המועל עליו צינו לצין
שמים וצין ארס לעבור, ומה גדלה עוצמו עמנו צחצוד הזה * אמנם באשר
בכל דוד ודוד עומדים צני צלי שס עלינו לללותינו בן עמדו צימיו גם בן
לכשי עלי חכמים צעיניהם וננונים נגד פניהם ואשר צחקתם וגובה לצס
מהלו צסמון הנש"לים המלמינים לצצניהם מצלי צחינה והנלישו את רוח
החכם

*) כפי הנשמע על דבר הקלף והציון אשר צחורו צעיו ואחריו צהקסותו צהצנת
ההורה, וילעבו עליו לחמור: צן קלצ, מה לקלצורה וחכמה? צרה מצות חציו *

**) חמור כותבי קורותיו כי לאחר שחלל כרמו צתורה וחלמה צצית מדרשו של בן
מח"גם, סצ לארץ וולדתו, ולא הן צותה חצותיו החלה, כי חס אל ראשי
העיר נצקס סרשון לדרוש צרנים, וצצנת דרס ורפליג להרחות את חממהו,
חציו חכירו ויקס וילך מצ"ה ויסקרו ויוליכוו לציתו צצוד *

החכם הזה, הוֹלִיאוֹ דָבָר ודוּפִי עָלָיו, הִפְנוּ פֶתוּחַ לִמְדָּה וְלִמְדָּה לְחֹסֶד וְדַבְרֵי
הַנְּאֻמִּים נִלְמְדוּ וְנִתְמַסֵּס הִפְנוּ לְעֵנֶה שׁוֹר וְדָבָר נִזְנֶה, וְחִסְרֵי אֶל הַמִּלְלִים
קִלְדֵי יָד לְכַלֵּל מִשְׁפַּע מִדַּעַת עֲלָמָם נִמְשְׁנוּ נַעֲמֻתוֹת חֲלָקוֹת לְשׁוֹסֵם וְנִתְפַּתּוּ
מֵהֶם לְדָבָר מִתְּעָה עַל הָאִישׁ הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה; לֹא חֲנֻמָּה יִשְׁכְּלוּ שְׂכוֹנֵת הַחֶסֶד
וְתַכְלִיתוֹ נִחְנֻדָּיו הֵימָּה לְהַרְצוֹת מִרְדֵּה וְלִהְיֶיהֶם, לִהְיֶיהֶם אֶל טוֹכֵר הַלְמוּכָה
וְהָדָם צִוְּשָׁר וְנִתְחַסֵּס, וְלִחְצֵנָה צִמְיִימָהּ הַתּוֹרָה וְהַמִּלּוֹת וְדַבְרֵי מִדּוֹת יִקְרֹת
מִרְדֵּה הַלְדָּם וְנִתְחַסֵּסוֹת לִהְיוֹת מַעֲשִׂיהֶם לְרִיזִים וְנִתְחַסֵּסִים בִּם צִמְיִי מִלְּהִים
גַּם צִמְיִי מִדָּם, וְעַל כֵּן שָׁלַח לִפְנֵי נִשְׁדָּרוֹ הַכּוֹלֵל, הַקָּדָם מִרְדֵּה עַל כָּל
הַקָּדָם וְעִנְיִימָהּ וְיִנְשָׁר צִיָּה כּוֹנֵנָתוֹ צִמְיִי מִדּוֹת מִעֵינָן סִדֵּר הַלְמוֹד וְתַכְלִיתוֹ
שִׁיבִיהֶם כְּפִי הַחִיָּקוֹן וְהַסִּדֵּר הַרְאִי לְהוֹעִיל לֹא עַל דֶּךְ פֶּטֶטוֹ וְלִהְיֶיהֶם הַרְצָה
שֶׁהוּא יִבְיַעַת נִשְׁרָה כִּ"ל שִׁיבִיהֶם הַכּוֹנֵנָה לְקִטּוֹת שֶׁכֵּל טוֹכֵר וְלֹא וְסִדֵּרִי יִשְׁרָה
וְנִתְיַעַת יִתִּירָה וְנִתְעַלֵּת מִדָּם מִרְדֵּה מִדּוֹת לְהַחֲזִיק קִיּוֹם הַקָּדָם כָּלֵל וְנִתְעַלֵּת
וְיִנְשָׁר צִיָּה הַמִּקְוִים בִּ"ל הַעִיָּקֵד מִהַנְּצוּלָה אֶשֶׁר הַפִּיחָהּ לְנִצְיָלִים, וְאַחֲרֵי כֵן
הוֹלֵךְ וְחֹקֵד אֶל הַפֶּדְרוֹשִׁים הַמְקוֹנְלִים הַלְכָה לְמַשָּׁה וְנִתְעַלֵּת כְּלָלִיתָהּ וְקָדְקוּיָהּ
וְפִרְטִיָּהּ וְנִדְבָר עַל חֲלֻקֵי הַקָּדָם וְלִפְנֵיהֶם הַרְאִי לֵהֵם צִמְיִימָהּ.

וּבְסוֹף הַקָּדָם מִנִּיחַ חֲקִירָה יִקְרָה וְעוֹצָה וְאֶשֶׁר לְרֹד סְגוּלָּה יַעֲזֹרֵה
כְּלִימָתִי לְהַעֲתִיקָה הַכֹּהֵן קִיָּלֹד נִמְדָּן לְתוֹעַלָּה לְעִידִים לִימִים לְמִדּוֹ
שָׁכַל (לְמַעַן הִלִּית צֶם אֶשׁ הַמִּשְׁקָה, וְלִהְיֶיהֶם גַּחְלִי הַכּוֹסָף לְשׁוֹם לֹא אֶל
דַּבְרֵי, וְלֹא יִפְנוּ אֶל רִבְזִים וְנִתְעַלֵּת), יִלְדוּ חֲדָשׁוֹת וְנִתְעַלֵּת וְנִתְעַלֵּת וְנִתְעַלֵּת
שָׁלַח מִתְעַתָּן אֲזוֹן מִעוֹלָם הַיּוֹלָלִים מִפְּנֵי דָבָר אֶמֶת, עֲדִיו יִתְנַגֵּד, יִרְוֹ
כִפְשָׁם הַעִיָּפָה מִנְחִלִי תִנְגֵּתוֹ, וְיַעֲזֹר כִּי רֹחַ ה' דָּבָר צוֹ וְנִתְעַלֵּת עַל
לְשׁוֹנוֹ. וְאֶם אֲמַנְסֵם רִבְזִים וְכֵן שִׁיבִיהֶם שֶׁכֵּרֵה כִּימֵי דַבְרֵי, הִלָּל תִּלְדוּ דַּבְרֵי
לְקָדָם שִׁנִּית אֶל חֵץ, כִּי דָק תוֹעַלָּת לְעִידֵי יִמִּים אֲנִיחָם מִנְקָשִׁים, וְנִתְעַלֵּת
הַדַּבְרִים הַעֲתִיקִים כִּדְשִׁים מִקְדוֹשׁ, וְנִתְעַלֵּת אֲנִי צוֹעַ כִּי יִשְׁרָוֵה עַל אֶשֶׁר
הַתּוֹעַלָּתִי לְנִצְחָה, בְּלִיתִי לֵהֵם אֶת הַנִּשְׁרָה, כּוֹנֵנָה מִיִּם חִיִּים, אֶל יִשְׁרָוֵה
לְמַלֵּא, וְיִנְדְּרוּ עַל הַנִּדְרִים לְשִׁמּוֹת, וְרִבְזִים יִלְקוּ צִדִּים אֶל פִּיכֶם מִן הַמִּים,
כִּי זֶה מַשָּׁה הָאִישׁ ה' הוֹדִיכֵה אֶל הַעֵץ וְיִשְׁלַךְ אֶל הַמִּים וְיִתְחַקֵּן — וְזֶה לֵּאמֹר:
וְהִזְדַּהְרוּ לְדָן הַדְרִישָׁה דַּבְרֵי הַתְּחַמִּים לִכְּנָה זִכּוֹת, וְנִתְעַלֵּת לְעִיָּן כֶּסֶם,
וְאֶל מִתְעַלֵּת לְהַחֲזִיק דָּבָר מֵהֶם, אֲנִי כִשְׁרִיחָה צִמְיִימָה דָּבָר מִדְּרִישָׁה,
וְנִבִּיל כִּפְשִׁינִי נִתְחַמֵּת עַד שֶׁנִּצֵּן עִנְיִימָהּ, וְעַל כֵּן לֹא תִתְעַלֵּת לְעוֹלָם
מִרְחִיק דַּבְרֵיהֶם אֶלֶל אִישׁ מִנְקָשׁ מִלּוֹה, וְנִתְעַלֵּת יִתְדוֹן לְהַנְצוֹת הַתּוֹעַלָּתִי,
וְאֶשֶׁר לֹא הִלִּיד לָנוּ דָּבָר מִן הַמִּלּוֹדִים הַכְּבִירִים, וְנִתְעַלֵּת שִׁדְעוֹ מִתְעַלֵּת
דַּבְרֵיהֶם כְּלָל צִמְקָה הַהוּא כֵּל יִתְעַלֵּת, לֹא לְשִׁקֵּד עָלָיו וְשִׁמְרוֹה תַכְלִית

הַחֲנֻכָּה

החכמה • ואמדו אין להקצ'ה צעלונן אלל ד' אמות של הלכה צלצד ,
 וחשז לצך לזה הדצר , שחס תסתכל אחרו על פשטו ממלכו רחוק
 מאד מן האמת , כאלו ד' אמות של הלכה צלצד היו הפנויה הקדשה
 ושאר החכמות והדיעות מושלכות אחרי ביו? וזמן קם וגזר ואחריו
 שלל פיתח שם הלכה הנורל לומר שחן להקצ'ה חלק צעלונן כלל? —
 לצל חס מעיין זה הדצר עיין שכלי , תראה זו מן החכמות דצר פלל ,
 הדין כי הקדמותם נפקיים אללל שכל דצר נמלל יאטך עב"ם להיות לו
 תכלית , וכאשר נפקיים להם זה הדין הכללי התחילו לחלק כל הממלאים ,
 לדעת תכלית כל מין מהמינים , וזהו כי כל מלא שחול מלאכותיי
 נמו בפחד להביא על העץ , וקדוה לחתוך זה , היו תכלית עשייתו
 ידוע • אלל מה , שהמציאות המלאכה האלהית והחכמה העצמית , יש
 מהם אשר תכלית המלאכה נעלמת מהדעת , אמנם דברים
 שהם גדולים ומעלים יותר גלי , ידיעת תכלית נדירותם תעיד יתרון
 אכזי החכמה • אך על הכלל יש לדעת שכל הממלאים ממלא צעזל
 האדם ; מהם למשל מהם למעלה זולתו מהם לקפואה , וכל מה
 שמתלא שחן זו מועלת לפי מחשבותיו מתלה הוצד צחלשת שכלו ,
 כי אין ציבולת האדם להיות דעתו מקפת וכוללת ידיעת כל הטעמים
 והתכליות , וכאשר מלאו התכלית צעזל האדם , הוצדו לחקור מה
 תכלית האדם? וכאשר האדיו לחקור מלאו לאדם פעלים רבים מאוד
 וחקרו על כל פעולותיו הכוללים למלא פעל מיוחד , ומלאו קועז
 מועל אחד אשר אליו יסדו צלכתן כל שארי הפעולות להיות תכלית
 אחד צלצד צעזלו כדלל ושאר פעליו הם לקיים עתידתו , והפעל
 האחד ההוא הוא לצייר מושכלות ולדעת אמיתיות , והנכד
 שצמושכלות לצייר צנפאו אחרות הנורל וכל הכלה לעיין ההוא ,
 יתחייב להרחיק רוד התענוגים כנפמים , שהאדם נטיהיה דוד
 מאוס ומגזר המורגשות על המושכלות ומעזיד שכלו למחזתיו , אז
 לא יתדע הכח האלהי אליו (ר"ל השכל הנביר) וישז אז כאלו הוא
 צריה מורה שוחה צתוך יס הפוכו • ונתצר מלאו המוקדמות שתכלית
 העולם ומלואה הוא איש חכם ועוז , אשז לו יד ושם צלל ומאוס ,
 כאשר יהיה לאיש ההוא מעיני האדם הדעת והמעשה , דהיינו הדעת
 לצייר צשכלו אמיתות הדברים ע"פ שהם עליו ולהשיג כל מה שאפשר
 והמעשה הוא מקון ויושר הדברים העצמיים והממוסיים שלל יהיה
 שטף צמענוגים ושלל יקח מהם אלל מה שיהיה זו מיקון גופו ונקון
 המדות

המדות כלם, וע"כ האים שיביה על ענין זה הוא התכלית והוא
החפץ וזהו הדבר מוסכם מהנצי"ם" (*).

וואם ישאל השואל אם החכמה האלהית המליצה באלים צדק תכלית
ליור המושכלות מדוע המליצה השם כל האנשים אחד לא יניידו מושכל?
ואחשבו שאנשים כאלה הם לשתי סגות, האחת להיות משמשים (ועוזרים)
להמשיכילים שאלו יהיו כל בני אדם מצדדים חכמה נשחת תיקון
העולם (**), והסביבה השנית מפני שאלו אנשי החכמה המה מעטים
מאוד וזה הדבר נחתייבה בדרך החכמה האלהית, ואין לשאול מדוע,
כמו שאין לשאול למה היסודות חרבע, וכנף ההמון לעשות חזרה
לחכמים שלא ישלדו שוממים, וגם יהיו קלחם עוזרים לקלחם, וא"כ
מתזרר שהכוונה המיוחדת צדדיהם כל מה שיש צפולס הכוה הכפסד
אינו. אלא שיש השלם הכולל הדעת והמעשה, ומהם תלע שעל כון
אמרו שאין להקצ"ה צעולמו אלא ד' חמות של הלכה, כי ההליכה
בדרך ישר כשהוא מרחיק מהעוונות ומקרב להמושכלות אלהי"ה.

סדר מועד נעמן ע"י יוסף בן יצחק בן אלופארה — צמח שמונים
לשעדות תקנ"ז ועולה גדול היה לו ב"כ, כי הולך ללכת אל
ארמגאח"ען ובמדינות ווס"קא (huasco) ולחלות פני זקני חכמים אשר
צאקארה באסא על כהר עז"רה, למת לידו שני סדרים הם מועד ונשים
אשר נמלאו לצד צידם, ונפל צגורלו סדר מועד וסדר נשים נפל צגורל
בר"ד

(*) כמו שחיינו שמונים כלם לעשות צדקה ומשפט, לנפח קרנת אלהים ודעת
דרכיו, כמו שישעיה קורא צביון — הבה יהיה לזם? הלא זה לזם הצרכהו,
פתח חרצונות רשע, הלא פרום לרעז לחתך וכו'. וחתמה על הרוז מהמתחשדים
שדוחגים על נפש רעיהם ואים צאחיהו יקנה צעצלה וזעם אם יראה צו דבר
שלא כהובן לדעתו מעיגם שכל יסחאל עריצים וחללם לא יחג צעם שירעז
לפרום לו לחם או כדומה לעונת גופו, הנה סיג יסער חדר יקסון, ישפות
שלוש צספיו ולבו יקצן חרף גט משה רבינו חמד מה ה' שואל מתך כ"ח
ליכאם? ר"ל יראה דומות וכבוד אשר ממנה המסעף כל יוסר ולדק, וכל חכמי
הפילוסופים מודים שאין האדם שלם אלא בשיהיה כולל הדעת והמעשה, דרשו
נח הטיז הדעת והמעשה, גם חכמיו ז"ל אמרו לא המדע עיקר אלא
המעשה, ומי המון שומרים זה הכלל? ראית צני' המעשה והנה מעוטים,
ראיתי — לקחה מוסר! —

(**) צינו נח את דברי החכם אהם החפילים שצניכס כללם יהיו כלם חכמים כלם
נצונים כלם יודעים, ואינם לדמדים שום חומניות או ידיעות אחרות לפרנסתם,
כ"ח כלואים צחדם וסם ילפסו כסום עגור, זו רעה חולה!

כר' יעקב זן משה עכסאי הנקרא בר"ש ועזרת חזרו הכנס החסיד
ר' חיים זהר' שלמה רופא זן בא"קא' סדר חיקין מתקן ע"י שלמה
בר יוסף וסדר קדשים ע"י נתנאל הרופא בר יוסי בן אלמע"לי, ומס'
סנהדרין בעתיק ר' יהורא אבן תבון' וצפוק יר' הציג חקירה גדולה
באמונה ועיקרים ומדבר ממחלוקות הכיתות והדעות לפי השתנות שכלה,
וכונת תכליתם המאזינת צעמי ע"ה ובמול ועונש, והדמנ"ס משיב
עליהם צענות ישירות ובסדרות חזקות לשזור את צריחי טענותיהם ולהפיל
בצנרי חזיונותיהם.

ובסוף דבריו הציג בעיקרים וי"ג יסודות האמונה אשר גם עליהם רצו
החולקים, ובתוכם שטנה עליו, ואף כי עדות הרמנ"ס בעדות
כל החנמים, ובעדותו על פיו מספריו אשר חזר שכלם מלאים ידעת ה'
ודוממותו, שהיה מאמין בכול כנון וירא אלהים וסוד מרע, וכנל התפרסם
באומותיו בודל תעלתו וערכו, לכן היה דאוי לו לחלק בנוד, ת"ע לא
חשבו לכבודו ועדערו עליו ויורו המורים נחלי לשונם להפיל מספר
יסודותיו — ועל מה לאו ועל מה ככה נהייתה זאת, לא ידעתי לפגי,
ופן ואולי קרה זאת להעדר המשפט וההסכמה, כי אראה שהוא כסגולה
לאומותיו העדר ההסכמה והתבוננות קצתו על קצתו, ומי חדש ולא
ישמע קול ענות קול חוצצ להצות אש, כי נשקה אש ציעקצ ולהצה בישראל?
ועל מה? על אשר איש כפתרון דוחו יפתר, יחד קולעים אל העשרה ואת
המטרה יחטאו! —

ומבל ההמון אשר הפליגו לחלוק עליו בדברים; לצד אחד נודע לו
לאזהר דבק יריצ את ריצו, והוא דין יצחק אברבנאל, וישאר
לו לצדו להפך בזכותו ולהלדיק בהשפטו, הלא כה דבריו נספרו ראש אמנה
ומדור שיחי וכעסי חס לצי בקרצי, כי שמעתי אומרים נשכילי עם, כלכה
אחרי מאהצינו חסד"אי ואל"צו וכשליכה ממנו עצמות משה איש
האלהים כי טעמתי מעט דבש פיותיו ויערי סודותיו, מתקן לחכי
והמה אומרים חמת עכסוצ תחת שפתיו — כי משמתי את כל כליו
ומלאתי כל מחשבותיו דריאות וטובות, והלה דברו עליו כוזים, ויחשנו
דבריו מאיש שונה ופתי, וימדורו ודורו צענות חלושות דקות
ושדופות קדים; עלי נהפנו צירי כי אראה שני יוני באיות או שני
עפרים יקומו לנחק על הנשר הגדול בעל הכנפים — לכן דברתי בלבי
להוציא לאור משפטו, אי אענוך כל עוני וארך להצילו מיד צוריו
הלוחים אותו! —

ועוד

G 2

ועוד חזר שמונה מקדים לנח' אבות בלשון בגדי וכדומה נח' הזאת
המאמר להיותו יקרה בעיניו מפני שיהיה מדרגתו נמדדת באדם
החשובות והישגות. והאלוהים לדבר זהם ולהכריע לך אפשר לאדם להרגיל
עצמו צמדות העוונות עד שישובו קרין חזקה ויהיה קצוות נפשו. וכאשר
לאו חכמי לונ"ל (לא ידעתי לנזון אם הוא Lyon הנקראת על שם המחור
Lyonnois היושבת צידתתי ים האמלעי; או אם הוא Luniville קרית
על מלפנים מונחת צפון Lottringen וזני אלה הערים נמלטים צמדות
לדעת) פירש זאת המענה והפרקים אשר הקדים הרב צביאדרו הענינים
וצקאו מהחכם הרב שמואל לבן תבון להעתיקו. ובהיות שדברי הרב נאמרים
מפז ומזוקקים שבעתים, רבו דבריו משמן והמה פתיחות לכל צלי שער
החכמה, והנה מעצמות תבונת נפשו לא מלכו ידיעה יתורה זולתי ממה
שמע ונחמין מתוך חנודיו יען מחשבותיו ופעולותיו יחד יתלכדו ולא
יתפרדו חכו דמות הליש הישר. שפיו ולבו שווין והמה דומים לראי מולק
כן יתבלה ויתרסה מתוך פתיצות וטובת מחשבותיו דומי וחדוטי פעולותיו
אשר עשה צמי חלדו, לכן הסכמתי להעתיק פה דק פרק דביעי:

„המבצעים עושים הם המעשים השווים המעולעים צין שפי בקלות
משיהיו דע הא' מהם תוספות והב' חסרון (למשל בדרות לדקות
מבלי צחינה הוא פזונות, וקפילת הידים היא כילות, והמעולע הראוי
היא כדיצות שיעיין למי ומה ומתי וכמה) ולאמנם ישונה נאמת המעולע
וללו דרך האדם לנזון, וכמו שהגוף נשילא עשווי מלה על איה
גד נטה, ונעמד כגדו בהפכו עד שישתווה ואח"כ נסתלק ידיו מן
ההפכי ונעשה מה שיעמידו, כן מעשה צמדות. ומה שעשו החסידים
הקדמונים לנטות אחרי קאה האחרון לפעמים, כמו צנים ולנוח האמר
והצנוד צמדות? לא עשו דבר מזה אלא או דרך דפואה או להפסק
אנשי המדינה, וכאשר לאו החכמים צעייבהם שהחסידים עושים אלה
הפעולות, ולא ידעו בוונתם חשנו שהם עוצות, כוונו אליהם צחשנם
שיהיו כמותם, ויענו את גופם ויחשנו שהם קנו לעצמם מעלה ומדה
עוצה ושונה יתקדו אל השם (כמו שעוד היום רבו הכסילים המסבפים
גופם ומומעים מעצמם. אפילו העבד הראוי ומותר, ואומרים בלצנס
הכל ה' נזה זאת, חלפת הממילה לעלות השמימה — יש חושב ללמד
עולם שכלו עוז, ויצוה תכל ומחודותיה למלאכה נמצה וממם, ויאמר
צחלקות לשור מה יושיעני זה, וכאשר בגיע עתה להנשא אל המנוחה
ואל הכחלה, אז הוא נמחר ופוחז לשאת משארות העולם ומחודותיו
לדורות צמלתו על שכמו, ולא יעזרנו הנשם לקחת מלוא חפריו כל
אשר

אשר יוכלון שאת, ונפיו ידבר עליו וללבי מה תתן לי ואנכי הולך —
 והם לא ידעו כי ילכו לרחוק עתלקות וללו הפעולות דע, וכמו
 שתלכו שהש"י ענה ע"י כצילו זכריהו וזוה ארסם ציוסר ונחפלה לנד
 לא כלום, וזה אמר להם: כי נמסם וספור צחמישי וכו' הלא נמתי
 חני? וכי תלכלו וכי תשתו וכו' — כה אמר ה' לצאוס לאמור: משפט
 אמת שפועו וחסר דחמים עשו, איש את לחיו, אלענה ויתוס גד ועבי
 אל תעשוקו, ועתה איש את לחיו אל תחשורו כלצנס, והאמת והשלום
 שבהו! —

לרוב חכמתו ונקיאותו צדיעות דעות, היה אהוב לצדיות, וימלא חן
 צעיני השולטן אשר צמדים ויקח אותה להיות לו לרופא, ושהיות
 שזה הדבר טבעי להיות אומן שונא אומנתו, לכן גם הרופאים כדארתם
 את כצורו ואת דוד גדלו אשר נשאו השולטן ויקבלו למשה וישעיהו והלשינו
 עליו שערצ סס המות צחצושת אשר עשה לו צעת חליו, והשך צחסדו
 ונלכצתו אשר אהב אותו לא דלה להאמין ולחשוד אותו צכך כ"א במד כלצו
 שהרופאים לשלחתם אותו העלילו עליו להדפו ממעלתו, עכ"ז להיות יולא
 ידי חוצתו להראות כאלו דולה לפסוק עליו הדין ללש להצילו לפעיו,
 וידעו לו סימלט מהר על נפשו ויתחצא, אז גם אל מערה אחת צכצרת
 ארץ הסמוכה לעצרים ושם חצר ספר יד החזקה כלשון עברי לא וחצרו י"צ
 שנים אחרי פי' המסנה והוא ד' חלקים כללים י"ד ספרים והספרים נחלקים
 להלכות דעות על כל הס"ס והדינים והמשפטים והחוקים.

חתימה בדרך הסמך

ה מ א ס ף

לחדש כסליו תקמ"ו

א

שירים

לכבוד

המוטל הסוג מלך הדיל וחיי חסד

לורוויג י"ו יר"ה

מלך פלסנאכ ונאווטרע וכו' וכו'

בלשון כבוד וחסד כל יעצור, לפטור את היהודים ממש צווי מאל שבעיל
עליהם גדולות קדושות, לשלם מנם נפשם בשער.

מה רם כבודך!

ימים יחידך

צרים יפחידך

מכם הוריה

לורוויג מה גדלת!

חופיה מלאו צים

מבצריה ברזל

גדל אל בסאך

* * *

* * *

הפלא הפלאה

אל יושבי שפל

כאור

יען לעשות משפט

מה טוב אור חסדך

הַשָּׂפָת עֲרָפֶל
שָׁלוֹם הִרְבֵּיתָ

**כָּאוֹר שֶׁמֶשׁ לְעִבִּיר
וּבִהִיבֵלֵי הַמַּלְכִּים**

חֶסֶד הַמִּצְוָה
נִפְשָׁה גְּעֻלָּה
קִנְיָה קִנְיָה

גַּם אֶל זֶרַע יַעֲקֹב
תָּתִים מִכֶּם נַפְשָׁם
וְלִצְלָם הָאֱלֹהִים

**בָּרוּךְ בּוֹיֵינוּ
אֶעֱשֶׂנָּה כָּלֵה
בֶּל עוֹד יִתְּנוּ**

וְהָאֵלֹהִים אָמַר אֲדָם הֵם
אֲנִסוֹף חֲרָפְתָּם זֹאת
בֵּית יַעֲקֹב מִבֵּם זֶה

מאת
נפתלי הירץ וויזל.

בערלין אדר תקמ"ה לפ"ק.

ב

יפקד מקומו.

2

תולדות גדולי ישראל

תולדות רבינו משה בן מיימון זכרו לברכת נצח.

ח' ת' מ' ה'

ובאשר גמד החצור הגדול הזה חנר עוד ספר המלות והוא לדעתי
נעין הקדמה, מפני שכוונת החכם היה צחצוחו צחינת תכלית
הסדר

סדר, וזה אשר שם נכל זמן וכל עת, וגם לתת טעם וסדר לכל
 מלה בסדרה ובהלכות, כי אם יסכל ההמון מצלי לנקט סדר וסדר כלל
 ולא יצוק להם תכלית, זה יציל לפעולות הכל. כי כוונת כלל התורה
 על שם דברים והם תקון הכפש ותקון הבוג; אמנם תקון הכפש הוא
 שינתנו להמון דעות אמתיות כפי יכלתם, ומפני זה יהיה קלם צפירות
 וקלם צמח, שאין צמצם ההמון לסבול השגת הענין שהוא כפי מה
 שהוא. ואמנם תקון הבוג יהיה בתקון עניני מחיתם קלם עם קלם,
 וזה הענין ישלם צמי דברים, האחד מהם, להסיר החמס מצנייהם,
 והוא שלל יעשה כל איש הישר צניניו, לכל יעשה כל אחד מהם מה
 שצו תועלת הכללי; והשני ללמוד כל איש מדות תועילת צהירה, עד
 שיסודר ענין המדינה. ודע ששתי הכוונות האלה, אחת מהן כלל ספק
 קודמת, והוא תיקון הבוג שהוא ההגה המדינה ותקון ענין אנשי כפי
 היכולת, והיה הצרכה יותר תחילה, מפני שאין יכולת להביע אל הכוונה
 הראשונה והוא תיקון הכפש אשר שיביע אל השמים הזאת. ותורת מהם
 דנינו הסוללת כל המצות העצמיות למודיות נמוסיות שפעיות ושכליות; אמנם
 זאת לתת לנו שתי השלמות יחד, ד"ל תקון עניני בני אדם צהיר העול, וצקנות
 המדות העוצות והמעולות, עד שתתכן עמידתם והתמדתם על סדר אחד,
 להביע כל אחד מהם אל שלימותו הראשון. ואחרי שהחכם המצונן את
 רוח הענין אשר עליו וצארו ולחלקו ולסדרו צאופן הראוי, והיה הצדור
 גדול מאוד עד שכתעט החטיט התועלת המכוון שיהיה תועיל לכל אדם,
 על כן שם אל לנו גם טונת ההמון אשר תקלד ידם התועיל עצמם
 מהצדור הגדול, והשתדל לחצר חצור יפולל כל דיני התורה ומשפטיה עד
 שלל יהיה דבר חסר ממנו, ולא יחצרהו כלשון התלמוד לפי שלל יציורה
 מאנשי אומותינו כי אם יחידים, ומלות ממנו זרות וקשות אפילו לצקאים
 צתלמוד, לכל חצרהו כלשון המשנה המורגל כדי שיקל להקורט צלי עמל
 העיון וטורח ההשכלה; כי עיקר כוונתו ומחצותיו כפי אשר יתגלה לנו
 מעגנות פוכן חצוריו היתה, להנחיל לנו דברי אמת צדודים, והולכים
 על הסדר צהגהה עיוסרה ומפורשים למצני מדע, ללמד דעת ויראת
 ה' לעורי לז התועים מדרך השכל, להציט מוסר צלצנס למען יחקקשו
 מעומאת היצר ומגבולי המחשצות המוחצמות; וכל מנמתו צחצוריו וחקירותיו
 ללמד דעת כל עמי הארץ, צין צעניני האמונות צין צדעות ומדות להישייר
 ולתקן להסולכים צחשך, וע"כ חצר ב"כ רוצ ספריו כלשון ערצני שהוא
 כלשון שהיה כל העם מקלה מדברים צו ומצניס, כדי להאיר עיני לאומים,
 לעשות.

לעשות לרי לנפשותם ותדורם למחלת גופם, ואם רעים מלומדותינו דנוהו
במלכות הדיוט, ויריבו במשיח ה' וידעו עמך עליו, השורש לנז שלא ידעו
לעומק דבריו ולא צחוכו ואלו הראוי להביע טובה מחשבותיו ויוקד למדור
במשפט השכל, וכל זה מחסרון דעתם (וכמו שהוא עצמו מתעורר על עיני
הסבילים ההפך צפיתחתו לספרו המורה ודבריו זהבגל שמה) לא מחסרונם, כי
עמו עט סופר מהיל דובר נחות בלשון נקיה יפה אף נעים סמוכים צטור
טעם ודעת, דברי חפץ וכתב יושל כמסמדות נטועים, והוא מכת הקדושים
אשר בארץ, לא יוליד מתחת ידו דבר שאינו מתוקן כ"א הכל כפה ומנופס
מזורז ומלונן צמלית הצחינה והלירוף, תהילת ה' יצטר, ואם חוקי ה'
ותודותיו יפאל צמקבלות, יגלה ערות הרשעה להצותה צעימי כל צעל
נפש, ויאשר הנדקה ללכת צמעגליה כי דרכיה דרכי נועם וכל כתיצותיה
שלום, וזה מופת גדול ועד כאמין על גדולת נפש החכם הזה שיש לסמוך
על שכלו ודבריו לשמוע צקורו ללכת צדרכיו יותר ממה שיש לסמוך על
חצוים אלפים עין ההדיוטים, וכל חכם לז האוכז את אלהיו ואורב כל
אדם ישמח לנו ותבל נפשו בלמודי האיש הקדוש הזה, יכיר את מעלות
הנכבד, ויתן כבוד לחזריו, אשר כל הוגם צס יהיה כמעין המתבדר.
וממנו יקרה כל שלימות ותתחזק צנפשו האמונה צתום וציושר לא כאלמות
הפתאים מצלי צחינה. וזה עד לעצמו על גדול תפארת חזריו דונס מהם
נעמקים בלשונות זרות, וצפרט ספר המדע אשר נעתק ע"י החכם
(Georgius Gentius) אל לשון לאטין, ולפני ההעתקה הזאת תלך אגרת
כתובה להקורא מהחכם הזה, וצהיות ששפתותיו דוצצות משרים ופולל
הוא בלשונו אשר נחות ידבר וגם תהלת הרמז"ס יספר, אמרתי להציבה הנה.
”אל הקורא שלום! אחרי אשר נכנסתי וצאתי אל תוך חדר ל"ה ודליתי
דברים אשר מעולם לא חשנתי ולא עלה על לבי, שנים ספל וכנזה
מכל העולם כמו עם היהודים, יהיה חכם ונבון כמו דליתי. אכי צתחילה
חפנתי וחשקתי ללמוד את הלשון להצין בלנד הכ"ד ספרים על מנת לעשות,
ולכן התחננתי אל האל י"ת שימלא משאלות לבי, והוא צדחציו במלמי
טובות והפיק לרמי עד אשר צמודתו וחמלתו יבטתי ומלאתי יותר ממה
ששאלתי ממנו.”

”אחר"י בן צקלמי צספריהם ומלאתי ספר צתוך ספרי דצינו פשה צד
עיימון אשר נקדל חלכות דיעות וקדלתי פעם ושתים,
וצענור יופי הלשון ויוקד הדברים שלחתי צו ומלאתי מועיל צמלח.
להיותו כולל דברי חכמה ומוסר המתקוים מדגש, צלנד כל אמריו חין
צבם נפתל ועקש, כלם נכחיס לצדין, וכלל כלם דאויס לכל פיתות צבי
אדם

אדם והמונים. צדקותי שהם היה צדקותי, והעדרתי ענין אליו תפלתו
 שיחמיל חסדו עמי, ויתן לי דרך להעתיק אותו עלשון עברי אל רומי
 לתועלת העולם, גם צוה האל'ית' הפיק דלוי, עד שנסיתי עשיתי והשלמתי
 כאשר היה צלצני, צדק האלים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו ממתי! "
עמך אמה הקורא האליל והשולחן ערוך לפניך קרב אליו וטעום
 תועלותיו, נסה טועתיו, איך הוא מדריך ישרה לאשר קטה
 מן הדרך הנכונה, ותמיד למי שפגל בערוך הסכלות והדשעה, מיישר
 החידות לאשר הדגיל נפשו צדעות, ומדפא לחולי הבזק והנפש, מיישר
 לפתאים צחכתה ומוסר אשר הוא טוב מפנימים. וכפי מעשי רומיוס עם
 צתו, כאשר נקשו אותה לאשה שני אנשים א' דש וא' עשיר, ואציה לא
 דלה להשיאה כ"א את הדש, וישאל המלך אלכסנדר לרומיוס על זה.
 ויענהו: אדוני המלך! עשיתי זה צעזעז היות העשיר חסד דעת ומוסר
 מלשמוע עשיר, והדש הוא צעל מוסר וחכמה, ומתוכה יוכל להתעשר. —
 אזל עתה אכח פנו אלו צעלי מוסר? חזל על דלצקין ולא משתכחין!
 ולא נשאלו כ"א מעטי מספר, כי כל אחד אחרי שרירות לזו הולך,
 וכזהל ודודק אחרי קימי הנלי עולם, מצוים את ללעס, החכם עושה כמו
 כסיל, ונצון כמו הדיוט! אליבס אישים אקרא וקולי אל המוכיכם, צואר
 אלי פתאים והצינו עדמה, וכסילים הצינו לז, קנו צדי למכתיכם ודפואה
 לכתשותיכם להבהיג צמשים דרכיכם ורגליכם צמיתות חיים!"

הנה צאמת תותתי ושמתתי לקלחת מולאי הספר הזה, אשר הוא
 דלוי להכתב צאותיות מוזהבות, צהיותו עלא כדמון חכמה
 ומוסר, דליתי ספרים אחרים אשר הם נכחים וטוים, אזל לא יקרים
 ומועילים לכל העולם כמו זה, לכן העתקתיו שלא יהיה נסתר לצלמי
 מצין אותו צלצונו, כ"א ככלה ונדוע לכל מי שמצין צלשון רומי, למי
 שידלח חיים טוים ואדוכים צעו"הו, כי לא דצר יותר מתוק ממה
 שהורה דצינו משה שהוא ערב צדצר, שמי שיכרהו עלמו צדך מוסדיו
 ומכהגיו הטוים יהיה צלתי חללים, ואף כי חסדיו דעת ילעגו וישרוקו
 ממה שהוא מצטיח חיים צלתי חללים, למי יודע שהחכמים ישצחוהו
 וישצרוהו."

לכן אמה הקורא הנכבד, מהר קח מוסדיו עתים עטות לך, קשרם
 על אצבעותיך כתצם על לוח לנך ותעשה כמו אפלטון אשר לא
 דלה שחלמיו וכתצו מוסדיו כ"א צתוך לזס, ונדלותו א' מתלמידיו
 כותב צמילה מה שהיה שומע ממנו, לוכו לשדפה, ואמר לו כתוב צלות
 לנך מה שישמע. ואך מדגדי החכמה, ואל תניע צמילה מן תאחד לך
 כשתצקסם

השתעשעה, כי כל חכמה אשר לא תבנה עם פעלה לזנה חכמה, וכן
אמר, סוקראטוס. אל טאמיוס כאשר שאל למה לא הביאו לכפוז צמפר מה
ששמע ממנו, אמר לו מה מאוד אתה צועה צעדות הנכמות הנחות,
ולמה חושך הדעיוגים החיים, כלום גנאי גדול הוא אם אתה רוצה להיות
חכם, ויפגשך איש הדרך וישאלך על דבר חכמה, ולא תוכל להשיב מלנך
אל תשוב אל ביתך לדלות וללמוד צעדות הנכמות, מה הדין ההחכמה! —
כן תעשה אתה הקדוש, השתדל לקצוע כלנך לחכמה והמוסר הכמוצים
צמפר הזה, ויהיו נך קטורים וקצועים צמו הכפס והגוף, ותשמוד לעשות
ככל הכתוב צו ומתוך זה תביע אל מדגרת החסידים אנשי מעשה, ותביע
צעזרת האל לאהבתו ותקשר עמו קשר של קיימא ולא תחסר דבר: תביע
אברז למעלה ונחמד למטה, צורך מן השם ומצורך מן הצדיות, וצלו
עליך כל הצרכות והשיבוך. "ע"כ לשון חזכום."

אמנם מקור הקבלה והמשמחה היה מחמת ספר מורה נבוכים וספר
המדע שחזר, עליו כתבו שטח, והבדיל המחלוקות שחזקוהו
לפיקודם, כי קמו צמונטפול"יער אנשים בני צליעל, דב אחד ושני'
תלמידיו הוא ר' שלמה ותלמידיו ר' יונה ור' דוד, ודברו תועה עליו,
פך אשר קנאו חכמי מדו"ה ויתר קהילות פרובאנ"ל וקרו והחזיקו את
שלמה החטאים האלה. ונדארתם כי כלתה אליהם הרעה עם שגייהם,
הסיפו להצמיד את הקבלה למלא רשעת פוענות, וישלחו אחד מהם
עם כתביהם צכל גלילות נרפת, ויפתום צחלקות לשונם ע"י תחצולות
דממה, והסיחו דבריהם צאניהם עד אשר שמעו לקולם, ויעזר אותם
דברום, לשלוח נדויים וחדמות לדברי מדו"ה, ונדלות החנמים האלה
כי נשקה ציעקצ את הגולה הזאת, צחקו אחד מהם מחכמיהם, הוא
החכם הישיש ר' דוד בן קמחי ושלחו אותו ליתר הקהילות להקבל
ולעמוד על נפשו מיד כל מדינה ומדינה וכל עיר ועיר, ממעלת קאטאלאנ"יען
ואראגאנ"יען לא התמהמהו לשלוח מלודים וחדמים לקבל המורדים.
וזרזו מתשגן התשונה אשר הביע להרב הכ"ל מן ר' יהודא ברופא,
דבריה חדים כחד פסיפות, והמם פתיחות למחן ולפנוע חררי
צעור, וכל השומע ישתומם לבו, זאת ענינה:

"**יגער** ה' נך הטען, דוד הוא הקטן, מאין צאת? הלא ידעת אם לא
שמעת כי מקלט דברי מורה נבוכים, צדדו על עמידת השמע
צנענון ועל פי האתון בי זה צמראה נבואה ודרך משל וכו' וידע
ותשכיל מן מולא דבר, בי העם הכולנים צמושך המחזיקים צם'
המורה, נדמים הם מדמים, לא אור החכמה נכס עליהם, ולא שם

חכמת

חכמת יומיו מקדש זהם. ועתה שעת צוקלי ליענך להבליס עם
המורה ולהתלונן בללה, והיה אם שלום תעבך, אז תתענג על ה'
וסר עונך ותטאמך תכופר וכו'. וכל זאת מורה עלינו לחוס על
כבוד של ה'התנ"ס ולהורות כי היה נדון כלים חמדות, ולו כלל
המנה עשר ידות, ויותר מהמה מדותיו רבות וחייבים לו לרחק
לחם לנף זכות וכו'."

ועל כללית הזה השיב דוד קמחי, גם כפשו עליו תפסנו: לשמוע
מדותיו על לים הכלבים אשר אין עול בפניו, ואין זו שום חטא
ועון, וזלתי אם שמחנותיו צענים שבת צחוריו היו זכים ובהירים
יותר ממחשבותיהם אשר לא מחשבה כ"ל חזימת תפל כדיר חלמות, ואם
בסות הרוח ובסון לנצ הכה צערוך את עיני שכלם מצלי ראות הכונה
בגדו במסלול ודרך הקודש, מה להם כי ידכלו בשער צה דכים את הפקח
הרואה צאמת וצממים המדלות הבהירות משמחי לז ומשיצות כפש?
פרוע דברו סרה על לים אשר אין זו כפתל ועקש צדכיו מנהגיו ומדותיו
כאשר שונאיו ענאם צעל כרחם יספרו שצחו, אם עח עיניהם מדלות
מצלי מסוב — וקדר עליהם היום, והשמש יהפך להם לחשך, וימששו
צדעות, הצדויות ומזימות הכלים בעור צהרים? — על כן עטה
במעיל קנאה ויקנע למשה צמחה בעצרים הנאים עליו, ודוח כציר
למדי פיו."

"ידו"א אתה יודך לחיך וכו', שכל לערכה לפיך ולחיך כי הולדת
מפיך מילים, וה' הוא יודע כי לא צנה לצי ולא פמתי אל דהבים
ושטי כוז ולא נעיתי מדרך סלפונה, ואם הדשעים הוסיפו וגרשו
לבנאי להאשימני צעירכם המה את עוונם ישאו ולאם לא תנקו כי
חשדתם נקי חכם. שכל צלמדך כי הרצ הממים על חויציו יתבצר
וקדמת לכל קהילתינו עוברי דת — הן זאת לא נדקת כי יש זהם
חכמים גדולים ודכים שמונה למרס מנריסו — סרת מן הדרך
צהחיק יד צני בליעל, ומחו מה? — לא עלינו תלונתבם כ"ל
עלונם; ואם נשים התלמד צימנו וצימכם ידענו כי נדק, ולמחו
הם המחזיקים דפ וסומכים דגני חכמים — צמינו פפוח לדוחה,
מפרכים עמים צנעה, עושים נדקות צכל עפ, העל אלה יאמר
עוברי דת? — חלילה! ואם אתלמן לעלות צכולס אשר הקים לנו
הרצ מורה נדק לין תימה צזה וכו', ולאם חשדתם אותי על לא חמם,
יכל פ' וישטט! —"

גם הרצ רצינו משה צד נחמן היה נסומני נמשו ונעזרי ידו לחמלו ציפין
צקוק, ולדבר כתומו צלצו להחלל על חדות המורה אשר הרעיש
לח והרביז ממלכות, וילגש צדקה כשריון, וזהב צדס למחש יחבול,
להשצית חויז ומתקס, וצוה יצוה אל המלחמה שערס.

”אל כל רצותי! כנהמות תחשצוני, בתצנית שור חולל עשז, כתצו לי
מלחיה עעס דנתס לחונה? — כל צקן צרפתי דצניה ושדיה ללס
הסכימו לכרות את כל אשר יהבה צס' המורה וס' המדע, למס
פרשתס לרצו הקהילות רשת המדס, לשלול צאלה כפסס, ולס כחמס
נצור להרצ הבדול? — פערתיס פייס והעתרתס צדצדים נשמעין
למדחוק צאמרכס על בגלון, יס לכו גדול מעס שמעשה צדוקי —
הכס זאת לס צדקתס, לס דצרתס נכונה, וחרכיה ולעננה לעיניס,
כי לס אשז עמי אים, ואל בגלון ומורלו חקנל.”

”חלל שאלתס עוצרי דרך, המלחיקים לשון ומפלגים לסער צשצחו
סל הרצ הבדול, צמעלת חסידותו צעולס ענותותו צגדולת יחוסו
וקצת כיסו? לס רליתס ספריו? לס דקדקתס צחצוריו? השמעתיס
חוטו מצעטו צדצדי חו"ל? ויותר מן הדין לס ללס להקל ראש כנגד
שער המדח — מי הבה הלדוקים אשר היו צחים צתורה? מי נתן
למשיסה הצייתוסיס? הלל הרצ עשס זאת! — והנני מעיד עלי
סמים ואלן, כי שמעתי ממגידי חמת שצכל חלרות מלכות תימן, היו
מחכרים סס הרצ צכל קדיס, בחייכון וביומיכון ובחיי דרבנא משה
בן מיימון, ולמה רצותי תצלעו את מחלת ס' — וכו'.”

וכאשר יאל הר"ר שלמה מונטיפילי ער לפדצות רעה והשחית את דרכו
ומעשה מלשין ומוסר ואלל קודלל צי השולטן והכומדים, לשדוק
ספריו עד שהביע הדצדים סל הקרדי"לל עס אשר היו היחורים והללוים
סליו צסננה גדולה וללעג וקלס צמי הגויס, לס חס הדעצ"ן ויכתוב
חברות לקהלות חללללל"ען חלוול"לל בס קלללללל"ען לכרות ולהחריס את
דצי חלמה עס שני מלמידיו עד שיסוצו פדרכס הרעה חקר העזו מלחס
להוציא לעז על הדעצ"ס.

גם דצים מחקרי צקן הסכימו לקיים ולקצל עליהס ככל הכתוב ע"י
הדעצ"ן ויסלחו כמציס צכל גליליתיהס כדצדים חללה, וצעת
חלל לנצו צברי חדרות ועטו מעילי קנלות, חקו ונמתק צעד עמינו
ועד חורס חלליו לצל חחי ללס לשמחה, והידל דצו ס' חליס מלחמות
יעיד קנלה צלי חקד וידלה, ויקנלו למס ולחורמו הקדושה, המושה
חוטנו

לוחם מים הכבלות, החוקים אשר שמו צוים הבידו את כבודו ושמו
הולך בכל המדינות.

ועוד קמו שלשה חדשי משחית והם נסיתים את העם ומדיחים לנתר
מדרות על הרצ המצר, ולכל איש אשר נשחית לבו ומוחו,
ונתה עינו יפתוס צפיהם ונלסונם יכזבו לו להוליכו צמחשים עד אשר
החרימו הקורא צם המדע וס' המורה, לזאת יחדד לנביו והנה בלש
עזרתיו וקבלתיו דברו לכל הקבלות אשר בכל מלכות ארצאנל"ען להקבל
ולעמוד על נפשם, להיות ידיהם עמנו להלשם צהם ולקדש שם שמים
המחולל צויהם ולהסנים לדתם, להמיתם ולהנדינם עקבל (באשר
עשע לשלמה צ"ד אברהם ושיי תלמידיו דוד ויונה) אם הם שמו פיהם
או יסיתורו לדבר על הרצ המצר עד שישובו מדרכיהם וממעלליהם.
והמחלוקות האלה בגדיל כמה שנים, עד אשר גם דני נרפת שצו
מדרנס ונחמו מאשר פשו, וצוה מאשר כפצו, ושלחו
בתנים להחלל לבם סכמי פראוואל"י; והם אז העומאה המעורר מדרים
הוא שלמה, צד אברהם ושיי תלמידיו סדומים לו אחרי אשר ראו כי לא
מתקיים תחזולתם ולא עלתה צידם מחשבתם, לעלות אצד ולהנביא עוף
מעל הנשר הגדול אשר יפרוש כנפיו, לעלות אל השמש, עומד לנס עמים
אל שהכל פונים אליו, ואין גם אחד מהנחמים אשר הכירו מעלתו
ומעלת חזונו נתנו למוט דגליו, ורצים מעמי הארץ הוללו חושים להלשם
צערו ולהללו סכף מעול וחומץ, אז לעת זקנותם מינות חזקה צם, עזרו
דרך ה' והלכו חשיכים שרוכים ארחותם, נעו מעבלותם — זה חלק מחרחר
דיו, חלח ענת עורר מדרים; המה יאצדו, זכרונם נעשן יבלה, בס
קנאתם גם שנאתם כמורם יהיה; אמתם זכרון הליך יעמוד לדוד דורים
מעשי ידיו להתפאר לא יצולו, וצקצ ספריו יחיה שמו לתהלה ולתפארת
עד אין קץ! —

במו הפסל, נסך חדש מעשי ידי אמן, צמנית הדד ומיושר המחוקק
כנועם הנצב, כתפארת אדם חי, עומד עול מסכה הנסוכה מדי
חדש משחית; אז (תפארת שהצד נכד מלך הפכו כיתרון האור מן החשך)
הרואה את הפסל הראשון, יכזר למה לו פי שנים יקר וגדולה, לו משפט
הנחירה צמחה וכשרון המעשה, באשר שאחיתו הפסולה הקרונה אשר
נכחו תעמוד משחית מראיתה לא תואר ולא הדד לה זמגלת ומרוממת
מדרגת מפלת הכננד והמסולל — נעו ין נכד מעלת דיק צאמונתו
יחיה, ציוס מכה ומריצה באשר יעמרו נכחו צבי צלי שס' יען הכמנ"ס
צכל הקטעות ושנאת חנם והמדינות והנצוים שעצרו עליו, היה מן
הנעלנין

הנעלצין ולא מהעולצין, שומע חרפתו ומחריש, לא היה פאה פה לנאות
ולהקל כנצור אחד מהם, יאז דרר וידוס עד כי יעצור הזעם ויתר
תפארת מדותיו בלא הם בלויס וכדלויס מנין ספיר ספריו וסגוריו אשר
כתב לזנו דמלמדו, שהוא היה עניו ושפל דוס מעורב עם הנדרות, וזי
לעשות חובתו וזהו דמלמדתו, אהב עבד לז פולס דרע ותמיד חושק
לשפוט עניי עם דלדקה ולהושיע לזני אציון לזכר עושק בני כפיוס,
תורב לזהמיר ידמותו תמיד דנקודת האמנעות וזרחה מהקלות, וקרביל
פמעריו ללכת דרך דקיקים לשנת כלל אכני מדע, ולהחלצת דעמך רגלי
פכמים ללמוד מלדקת מעשההם, בולך תמים ודורר חמת כלזנו, תוכר
כנרו ולשפוט מדגרת עם כלזנו חושק, ומעלה על כל בני דורו דפומתו
ומחמתו, חוק דלויס דמקד החוליס העמיס ופמן להם דפולותיו מדנה
בסתר דלקותיו ומלזני ד, אהבת אלס תכדע על כל מדותיו הטובות,
כוחה שגמו לסנול עור הניצור, ועם דוב חולשתו ודפיון נחות נפשו ובופן
היה מתיחד ומתבונן ללמוד וללמד, ולמען הדלות תפארת יקר דוסו והרר
מבורס כפשו, אמתק הנה דקילור נמרץ משט מדבריו אשר כתב לזנו
ולתלמידו הכ"ל וזה לשונו:

, , מר שזכרת מענין צואך אללי, צוא תצוא דרכה על דרך הניקוד לא
לקבל תועלת הלמוד, כי קלל זמני תלמוד כמו שאספר לך: אני שוכן
במארים והמלך שוכן באלקאי"רה ולי על המלך תהנה כנר תלמוד, אני
אספר לי חזלתי דלותי בכל יום בתחילת היום, אנוס נשימאלסו
חולסה או יחלה א' מענין או תפלגיו לא אסור משס, וכשלא יחלה שס
מכשול ולא יתחדש שוס חדש, אשר למדנים אחד חלי היום, על כל
פנים לא אביע קודס, ואני מתרעב, ואמלס האנסקדות כלס מללות
בני אלס גויס ויהודיס דהם חסוד וכלתי חסוד ושופטים ושועדים
אזהבים ושונאים עד דז ידעו את עת שזני וארד מעל הכהמה
וארחק ידי ואלס אליהם לפייסם ולרעותם כדי למחול על כדוס לסמפין
אותי עד כדי שאוכל אכילת ערלי, והיא מעת לעת, ואלס לרפאותם
ולכתוב להם פתקות ונוסחאות רפאות, חיליהם לא יסור הנכנס
והיולא עד הלילה, ולפעמים בלמות התורה! עד סוף שמי שעות
מן הלילה או יותר, אספר להם ולזוס ואדבר עמהם, ואני שוכס
פוקד מרוב העיפות, סוף דנז לא יוכל אסד מישאלס להתבונן עמי
זולת יוס השנת או יצאו כל הקהל ואנהיב כנצור ממה שיעשו כל
ימי השבוע."

וזה

בזה עופם הכתב צדק קורה אשר כתב לנו החכם גדמותו, וללמו על אורות ספר המורה שחבר זה לשונו:

ויעוד כי אני מוחל על כבודי ומותר על עלבומי הרבה, ושמע ממני כי אני לא חזרתי זה החצור כדי להתגדל בו בין היסודים, בשם יודע כי לא ערתי בו ראשונה חלל לעצמי ולכפשי. ואני ידעתי ונתלמדת אלני כי יפול זה החצור בלא ספק ביד מקנאים ויבנו ויפחיתו מעלתו, ויפול בלא ספק לשרידים אשר ה' קורא על האמת וכו'. שאתה אחד מהמוסר, ואפילו לא יהיה לי צומצם זה וזאתך, די לי. — ודע כי יש הרבה צעירי אנשים אשר אין להם שם כלל וכו' ותביע להם מן הקבלה שלא רצו לעיין בזה החצור כלל כדסלל יאמר עליהם שקצלו מעלתו (אתה הקורא אל תתאכזר צדק החכם הזה, קרא כל אותם פעמים ושלל, כי אמת יבנה חיכו, אעפ"י ידעתי כי האמת יפתח — אף ידפא) והם נפחות מעלה מזה מאד וכו' והמה גם הזמן וההלכה צעלי בדות, ואעפ"י איני חושש להסדלל פשגח עליהם, ואם הכריחם הוחד והעמין לומר שאיני צעל דת ולא צעל מעשים, ואמר זה, וכל זה לא כלל לא יזיקני ולא יעביסני, ואפילו ראייתי צעמי ושמעתי צלזלי, לא הייתי חושש, אלא אדבר עמו ויהיו נכנע אלי ונשיצו דברים טובים כלים ודכים לו אשתוק כפי העמין ולורך השעה. —

ועתה צעינך תראה הקדש היקר! מכל דברי המשכיל כי הם וישר הוא האיש משה ולא עולמה בו, והוא אוסף כל המדות והמעלות שמו חכמים; יודע מה אצריך לךעת ועושה מה שראוי לעשות, מעשיו נאמרים נפחיל מחשבותיו ודבריו מעידים עלי יושר לבבו כי בו חרות כלל השלימות וכשרון המעשה החכמה והמישור. — אם אמנם מתקדדו שמו צענים, עזרו צד ובקלי אש, והמעטירו פחים ובפרות עלי ראשו, יתעטף בשמלת נקמתו ומעטרו, ויתן המסור על פניו ויעמוד חזק כסלע איתן, ולא ימנה אל דהנים ושערי בוז, כ"א צועח בה' הוא יעצור הזעם, בואלו חי הוא יפרקו מלדיו. —

סוף כל דבר מרוב ספריו שחבר יתבלה ויתדלה שהיה יחיד צדורו נמשל לאותות השמים שלא יתחדשו כ"א בנסות מלות שמים ויותר, פעם אחת; וצויתר נראה בו דמות פלא, מעמי שבהיות כח האדם בגדר ובגבול מלך טפחות חלדו מלקצן חכמות רבות, וגם הסתכלנו ברבה פעמים שחכמה אחת לו חלק אחד מעשיותיה יש צם די ויותר עמל ועורח עד יקצן צדורו ויאסוף נפחמו כל פרטיה וקדוקיה אפילו האיש השוקד ומאמץ כח להשיג, ואעפ"י הרעצ"ה הרבה והגדיל בכל החכמות והמדינות משרשם

משרש כמו ענפיות סלחיות תורניות מרות סכרת השמים, וזקי
צדיעות ולמדי אריסטוטלס אפלטון בליתוס עמיסטיוס וסלרי חכמי
קדם חמנו, וזה הוא מפורסם, נדל לשנה מכל יחד החכמים המפורסמים
נעמן הזה שלל הבניל עמנו נחמה אחת ב"ל הפריץ כפרץ מים רחצ ויחי
לנחל שועף, על פן שמעו פולך כל הארץ יומם לא התדלל לעמול נכל
מאמצי נחו, אף לילות לא נתן לעפעפיו תנומה, עד אשר האיר עיני
המויניו נכל מדע, והקיננו מן הכרדמה, למן לנר נבדורי נח לעלות
המסילה העולה צית אל, להוריד חכמה ותנומה, לשזור למאזים נמי
חכמה, לנהל עלות על מצוע המדעות אשר מיניו מן המקדש יונאים,
וצדוק פיו חיילים יגדל להפיץ עמי מחשבות הכל ודעיונות המוכיות מקדש
הלכדות, לעשות דרך לעזור מחשבות טהורות ולמס, על כן כל גויס
יאשרוכו שהוא בגולל חושך עפני אור ומעציר לילה ומציא יום, ועד
אפסי ארץ יכללוהו, וינכוהו נשם חכם האמיתי הנשר הגדול נכד מזרחי
וכר מערבי, ועד הדנו ציקרו ותהילמו יספרו נכל דוד דוד *)
עם האשה אשר נשא (אמנם לא מלאמי נשום ספר ממי לקחה ומה סמה
ומאיה משפחה) חן ה' לו שני ילדים נן ונת, אולם נחו מתם
עליו נבעדותה, ונו היחיד והחצי נדמותו וללמו הים חכם וכנון גדול
ויותר לו לנדר ולניו אהבו, כי למד אותו כל החכמות, כנן הלך נעקבות
פניו ואלא שמעו נכל הארץ, ותהילמו נאיים הגיון על דבר חכמתו ותור
הנכבד *

ויהי

(*) החבורים אשר חזר ואשר קתלם יולחן לנפום וקתלם עורנו נכתובים חלה הם 1
אגרת תחית חסתיס, אגרת תימן, אגרת לחכמי מרסיל"ע, ס' הישות,
סלות הניון, ס' הורבות, ס' החלופות, ס' ידעיות ח', ס' הסיבות, מונחים
נעקד הספרים של Vatican, ס' הנמצא ס' חנפס ס' הרפואות מועתק לנשון
לחצי, ס' באב מסי חיצור נערני וזה שמו שער משה, (והוא עורנו עתה
היום נעקד הספרים להקלין הנבד ר' סאיר פרידלעבר, וכלל חבור הסתתה
פרקים והקדמות לנרעים נלשון ער"י ולא עין) * ושאר ספרים על הכפואות ועל
הנחמים אשר לא נכתקו לנשניו, פירוש אבן סינא Comment. Abencinnae
חצר נחלים והעתיקו מס' חזן סנה שקנל תהסולפן הגדול מלך מלרים (חולי
הוא ס' הקוזון הגדול אשר נדדנו והוא כלל כל חכמת הרפואה) נצת ד'
חלף תהקמ"י (לנירה ומלא נצית עקד הספרים של הכומר dominici, וממנו
סופר שהמלך פערדינאנטס הראשון טאל ממנו שיתן לו הספר הזה וישקלל
נפף מחירו שני מאות כנר זה וימאן לעזור לו הספר לגדל חשיבותו, וש"ת
המס"ב אשר מפס נותימליהם, מלנד ס' אד והמורה ופי' המעניות הדועים
ומלרים לעיל.

ויהי כי שרנו להבדל'ם הימים לשבת. צמרים, ויקם ללכת אל ירושלים
והשב לשבת עד יום מותו, אך אחרי כן היתה רוח אחרת עמו, ולא
עמד שמה ימיה דנים, דשב אל מצרים, והם שקעה שמשו, ויבוע ויאסף
אל עמיו זקן ושנע ימים בן שבעים שנה, ומקצר בגליל העליון נכסוד
גדול, ויבנו ויסקדו עליו כל העם מקטון ועד גדול, וישאמו אל כל גדול
ואוס מלכה ימים!

זאת תולדות אים קאלכיס, ואלה היו קדושים, כל ימיו אים תם
וידל אלהים, דודש טוב לעמו, ולא נסה מעשעול האמת אף כי
סנצוהו לרות דנות ודעות, ואשרי העם שזכה לו, ודאך שנתן מנצוד
והנחתו לנצר ודס! — ואם קמשיכילם צעם קקור על למות ספדיו,
הכירו לנצנס לדודש דעת תכונת נפשו מעל חנוריו, קנו מדע מספרו
המדע, והורו עלמיוס נספפו המורה, הפוך זה דכולה זה, לנו גם
אם נתיצותיו לאמר האמת והשלום, לנפש שלום וטובת כל אדם
כיחדי נשעל, ותהיו למפלות בין העמים.

ובטרם אחרים עת גי אליך הקורא דוד, האוין הפנלנטי ואם לא
תמלא פה ספורים יתל מתולדות אלים בגדול איה נאשר קוית ודמית
צדאשיתך, הן לא עלי אשם, גם אכני נכסף בנספתי לדעת יותר מנצור,
מה הביע אליו צמות חלוד ובהמאורעות והכללות ויתר הקורות, כי
האם מעוררים איהם דמקום להדמות כמאור, אך מה אעשה, אם מגיב
ממנו דגר אין? — ילאתי להסביל צינה, ואנא אל העין, נאל חפרה
שרי המדע, כדור משכילי עם, והנה אכן העתיק יומין על פיו — וכאשר
גללתי את האנן ודליתי מים עמוקים, עמוק עמוק הוא עד שאין יד
שכלי מנעת לשאור ממנו, כמעט נלממו וחדצו מדוד ימים ושנות עולמים —
אכני נאז על עין המים ואומר מי יסקני? מי יקסוד חבל נחל וימי
צרימי עד שיסאור וידלה עמים עמוקים? והנה אין אמתו יודע עד מה!
והמעט אשר ליתי נעמל וטורח דצ קצנתי מדוד ספרים וציות מספרי
א"כ אף שאינו מספיק כ"א למלוא פי — הנה הנלתי לך, ובתום לצני
ונקיון כפי עשיתי זאת, למען תפ לו זכרון ושאריית לדוד האחרון, ולא
יסוף זכור מזוענו עד עולם; על כן תדינני לכך זכות, ותדאך המחשבה
למעשה! —

שמעון בר' ז'

המאסף

ה מ א ס ק

לחדש טבת תקמ"ו

א

שירים

לכבוד חיה מהולל צעקרים, צומו פתוח לרוחם, ירח חלום וחם צמחיו, ה"ה
 ריעו ומודעו ס"ת וקלין עס, לפני מלכוס תילז, סוחד טרז יפיק ללח.
 כה"ר נפתלי הירץ מעדלסהייס נר"ו צעיר סטראסבורג על יוס צסודס, כלשר
 צסמחת לזו בלה חת חזני לחמוד, עזה ה' חסד עס עמו ציר אדונינו המלך המושל,
 חדיד ורצ תצונות לודוויג י"ו יר"ה ומשל צמלכיות סרלח"צ ונאווארי וכו' כי נתן
 ית לצוד יסרלח צל יתנו עור חסד ופסס צסער *

אל מי דמית?
 גם דרכי יושר;
 אף לא רוב עושר;
 שם טוב קנית!

בהדרה נפתלי
 חקי אל שמרת
 יגון לא יטף
 בין שרים אנשי שם

מים יריקו
 ישקו ישביעו;
 אומר יביעו
 רצון יפיקו!

בשמים מעל
 ארץ תוציא לחם
 בן אישים כמות
 ומגיד עמים

כַּעַת בְּשֵׁרֶת טוֹב צוֹף אֲמַרִי שֹׁפֵר
לֵאמֹר: שׁוּר בֵּית יַעֲקֹב! אֹר לָךְ וּזְרָח;
כֹּה דַּבֵּר הַמֶּלֶךְ כֹּה חָק עַל סִפְרוֹ

* * *

* * *

אֵל יִתְּן יַעֲקֹב עֹז מָכֶם בְּשֵׁעַר
בְּמָכֶם שׁוּר וְשֶׁה בָּא אֶל מַמְבָּח,
רַב יִתְרוֹן הָאָדָם עַל בְּהֻמוֹת יַעֲרֹ

מ א ח

בְּעֶרְלֵךְ אֶרֶץ שְׁנֵי תִקְמָה לִפְנֵי
נִפְתָּלִי הִירֵץ וּוִיזִל

+++++

ב

מִכְתָּבֵי סִימָה

ב א ר ר ח ו ב ו ת

לְהַשְׁקוֹת עֲרֻבוֹת מִטַּע לִ"הָק וּלְהַנְחִיחַ זֶה הַשְׁרָשִׁים הַנִּמְלֻחִים זַחֲשֹׁנָה
וְשִׁקּוּלִים עַל חֶסֶקל הַעֲזָרִי, לְמַעַן הַרְחִיז אֶת גְּזוּלָהּ וְחִבּוּלָהּ: תַּפְחֲרֶתָהּ

נֹדַע לֵב מַשְׁכִּיל, כִּי מַעַת גִּבֹר הַאֲוִיז, וַיִּגַּל יִשְׂרָאֵל מַעַל אֲרַמְתּוֹ, כִּשְׁנֹחַ
הַדָּבָר מִן הַלֶּשֶׁן הָעֶזְרִית, כִּי לֹא כִשְׁאֵר לָנוּ מִמֶּנֶּה דָּח מִה שֶׁמִּמֶּלֶךְ
צַח"ךְ, וְהַשְׁאֵל אֲשֶׁר לֹא הִשְׁתַּמְשׁוּ בּוֹ הַנְּבִיאִים, מִנְּבִי לֹדֶךְ אֲלֵיוֹ צַחֲצוֹר
מִלְּמַדִּיהֶם וְסָדוֹר מִלִּינּוֹתֵיהֶם, אֲחִינּוֹ לֹא נָדַע מֵאֲמוּנָהּ — וְדָד שְׁפָתִים
אֶךְ לְמוֹתָר לְהַדְרִיעַ אֶת בֶּל הַיָּקָד אֲשֶׁר הֵלֵךְ מֵעַמּוֹ עִי אֲזָדַת שְׁלִימוֹת הַלֶּשֶׁן,
וְגַם הַמַּעַת הַנִּמְלֵא צַח"ךְ יֵשׁ בּוֹ מִלּוֹת מַסּוּפָקוֹת, כִּי לֹא נֹדַע צְרוּר עֲנִינִיָּהן,
וּפְדֻעֵי הוֹדוּתֵיהֶן, אֲכֵן נִיחָם לָכֵן עֵינֵי הַנֶּעֱדָךְ אֶל הַמִּלְּמִידִים אֲשֶׁר נִמְלְאוּ

זֶה

זהם ; גם נזקק להן לפעמים עוד מלשונות המזרחיים הקדומות אל העברית
 וממלא כזה במקומות הרבה בפירש"י והרמב"ם ושאר גדולי מפרשי המקרא .
 וכבר ראו צימי חכמי התלמוד להביא דלית משאר הלשונות על מלת
 מסופקות שנתקרא כמ"ש במס' ר"ה דף ק"ו לא ידעי דבן מלי וטלעטותיה
 וכו' . והוא הענין שהשיב החזן למלך הכחד במאמר ז' סי' י"ח , מלא
 ,, ליתתה (ר"ל השפה העברית) מה שמלא נושאים (ר"ל קהל ישראל) מתדלקת
 ,, נדלותם ונדה צמעותם וכו' והיו חלו שלש לשונות משותפות מתדמות
 ,, הארמית והערצית והעברית צמותיהם ונהליכותיהם וצמעותיהם וכו' ."
 ואמנם אין ספק שצימי חכמי התלמוד, עדין היה קיים חלק רב מן הלשון
 הנשכח עמנו אחרי הזמן ההוא צעקך לוק בעיתים ; ויותר מה צימי חכמי
 המשנה שהמה ידעו דרכי הלשון צלילות צלי ספק, ולכן לא סרו גדולי
 מפרשי המשנה מלת צלור למלת שמתלא צמעות, צלופן שיביא מולאן
 מלשון העברית, וגם השדשים אשר לא נמצאו כלל במקרא והשתמשו בהם
 צמטם על משקל העברי, יתלו החסדון צידעיתיו ויתרון דעת שלמות
 הלשון הכדורית לחכמים ההם, וכמו שצד זה הרמב"ם צפ"י המעניות ר"ס
 מס' פדומות וצמט' כללים פ"ב משנה ב' צמלת ויופך יע"ש, ואין לדרך
 להרבות דליות אל הענין הזה הנגלה ומצולד לכל מצין, ואמנם דליות
 לעורר על זה נקראה, למען הדויע על מה העצמו חקני בדורש אשר שמו
 צמטת פניו חליו .

והנה המעט הנשאר לנו מן הלשון, מלת ה' היתה זאת, כי הקים
 חכמים חכמים ונצונים לצנות חומותיו ולהקים את עמוריו,
 ולהרחיב את גזרו, עד כי יפין ושחלל יפרץ ואין מחסור דבר אשר לא
 נוכל לזכור צד צמטתים . ומשכיל על דבר ימלא טוב פרו ותרומתו, לכלכל
 דגרו צמטת, וכל איש אשר להצת הלשון מוסקה צו, ירומם קרנה להיו
 דליות נחשת ולעשות צדיות גדול למען לא ישלטו צה זרים המנגדים לדרכי
 הלשונות, וילמד דעת ודדן פזונות מן החכמים הקדמונים אשר השתמשו
 צה צדנות טרחת, כי עמד טעמה צה ולא הורקה מכלי אל כלי, ונגולה
 לא הלכה . וכל המלות המעוללות דגדרי החכמים אשר השתמשו בהן צעת
 ההיא, אין דליו שיפול הספק צהודלותיהם וצשקליהן, אף כי כפלות הן
 צעיותיו, כי המה ידעו את משפט הלשון, וצעקצותיהם נלך, ואת חקותיהם
 נשמד, וצאודם יהיה לנו טור המליד כשמש צלדים . וככל אשר עשה
 הרמב"ם צצאוד פעל תרם ויפך אשר זכרו שלל הרחיקם ממחזק הפעלים
 העצריים אף גם כי צלעדס אין מחסור צלשון כי המה כדדפים מן הפעלים
 שמתלא צמקרא, מכ"ש צהמלא צדדריהם מלה על משקל העברי המצדרת
 חיוה

לפי הוראה אשר לא התגלגל עיניה כל כך צמלה באחתה דרדני המקרה
וקרובה אליה זהירותה, שאין ראוי שנעזב ההשתמשות צמלה שהיא אשר
יש זה תוספות צלול הענין. ואיני מסופק בצדוד הכלל הזה המהובב בס
השאלה הלוואות שמציאים צעלי הלשון דליה מן המלות אשר השתמשו צהן
לחשים חכמים. וידועים מצעלי הלשון ההוא; ויותר מזה ראוי ונכון הדבר
לעשות כן כל"הק. צענוד שלמחנו עדים בדבר וידענו צידעה נלמנה שכל
צעמינו חלק רב משלמות הלשון אשר היה נודע צימי קדם, ועוד כוונה
לקמן שיש צלי ספק בדברי חז"ל פעלים עצריים אשר לא נמלאו בנפשו.
וראין אמת שהמדקדקים האחרונים ויש מן הראשונים סרו מן הדרך הזה,
ומלאו לשים את הכלל הזה כל"הק. יען הסמכים על משענת המעמד חז"ל
שלאמד: לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמן. ואיני צעני. לא
למלא משען ומשענה צמלד ההוא, לרחק את הכלל הזה, ואף
כי נצטרך לכתוב מדעת וידעתי שכל מצוי ומך ערני מלחלוק על הקדמונים,
ולהכריע צין הדעות, תלחצי בהבנה אל האמת אשר צלצי כתמוד צערה,
ולא לזכר למנוע מחמת דעני. צניאור המלמד המכיר ואומר: כי לשון זה
לא מלאתי צש"ס רק במקומות שהקפידו החכמים על תלמידיהם והזהירו
לותר מלשנות לשון המנהג או ההלכה מן הלשון המקובל אלס, ומורגל
בד צמי החכמים אשר צחרו איה מלה, ויחרו לה איה הוראה מיוחדת,
אף שיש יתר הצלול צמלה אשר יצחרו צה ע"פ דרני המקרה, מ"מ לא ראו
לפת רשות לתלמידיהם להשתמש צלשון אחר על הענין הזה ממה שהסכימו
בד החכמים הקדמונים, אע"פ שאין המלה ההיא מצולדת כל כך ע"פ
דרני המקרה, רק היא מלה מיוחדת מוסכמת הוראתה ע"פ החכמים
(ובמהבב כל החכמות להיות צהן מלות מוסכמות מצעליהן כנודע) ובענין
הוראת מלת פגול שעיניה לשון רעוב כמ"ס דש"י צפ' קדושים, והסס
הזה נלמד צמקל צאסוד עצרת הזנה צמחשנת חן למקומו, וצכל הס"ס
מיוחדת הוראת הסס הזה והפעל שלו על עצרת הזנה צמחשנת חן
למענו, כי חן למקומו פסול יקרה צדצריהם ז"ל כנודע, וכ"כ דש"י צצאוד
צמס' פסחים דף י"ו ע"ב צד"ה איה עון הוא נוסח וכו', וכ"ה ענין
מבצעת ומלכפת כמ"ס התוס' צמס' יומא דף כ"ה ע"א צד"ה נועל מלכפת
אל אחר מהס וכו' יע"ס, ולכן הזהירו מלשנות הלשון כי חששו פן יהיה
השנוי ההוא סנה להכרות מחלוקת צישלל, אחרי שכל אחר יצנה צמה
לעצמו, וישתמש צלחת מן המלות שיצטר צה, ופן ואלו צדצות הימים
תשתנה המלה אשר הונחה צעלס וראשונה על הענין ההוא צהסכמת
החכמים, ויתעוררו עי"כ ספיקות על כוונה הסמיית ולא יודע על איה
לופן

ארצן שהיתה. כי בקל הדבר מאד להשתנות חיה ענין ע"י השתנות הוראות
 השמות המדפוס, וכן ש"ט צפ"ק דעדות צד"ה אלא שדס חייב וכו':
 והיינו עומד שחייב לוהד כלשון דבר שהדי יש טעם כלשון למה אמר כן,
 כל שכן שלפעמים אפשר שגשגנוכו ללשון אחרת שאפשר ללשן להשתמע
 מיניה צורתו הלשון כפי הכוונן כלשון שאמר דבר, והוא מה שהיה
 צריך מאד לשון תורה לעצמה וכו' כלומר שאין ראוי שיפול לז' חכם
 על חיה מלה שהשתמשו בה חכמים ואינה מסמכת עם דרכי התקדש, כי
 אמנם דרך החכמים כן הוא, שלא יתקשרו בצורות מכהבי הלשון, רק
 יסכימו לפעמים על יחוד חיה הוראה לאחת מן המלות, והיא תקום למד
 דגריהם על הענין שאין זלכן אין לשונות מלה מן המלה או הדין
 צאחה הלכה, למען הקיצ אותה אל לשון הכתוב, והיו מקפידים על זה
 לשמור מפי תלמידיהם שהפילו לשלח על שפתם מלה הכבדה במקדש
 ועזו המלה המוסמכת מן החכמים על הענין ההוא, כפי ש' צמס' ע"ז דף
 כ"ח ע"ג צמס' מיניה ק' אפי' מד' יוחנן יין שמכנו כדרי מהו? אמר ליה
 ואימא מזגו? אמר ליה אלא כדכתיב קאמינא! עצה עצה מסכה יכה א"ל
 לשון תורה לעצמה וכו', אף שגלת מסכו מלה ע"פ דרכי התקדש מכוונת
 יותר אל הענין הנאמר שם כפי' המוס' שם צד"ה כדכתיב קאמינא יע"ש,
 וכן צמס' חולין דף קל"ז ע"ג כי סליק איסי צד הימי אשכחי' לר' יוחנן
 דקא מתני לי' לדריה דחלים א"ל תמייהו דחלת? א"ל כדכתיב דחלים
 מחלים א"ל לשון תורה לעצמה וכו' והיה זה להם כי חששו פן יצאו עוד
 אנשים אחרים ויטעו צעיריהם השפוט צמילת כגשים או כגשות ויוכל להיות
 שגגות הימים תשתנה המלה הנשנית מפי דביו הקדוש ויפול עי' בהספק
 על אחד מן הענינים אשר הוא הענין בין המדפוסים ההם, ואף שהיה
 הענין דחוק מאד מ"מ עשו צוה שמירה יתירה ומעולה צמס' שלא
 הכיחו לשונות דבר מן המנהג; והער הנאמן על הפירוש הזה הוא מה
 שלא השיב שם איסי לר' יוחנן מחשבות עדויות הן צדיו שהשתמשו
 החכמים צמלת דחלים כמ"ש חוץ מן הדחלים הכנוניות (שצ"פ"ה) ואין
 הדחלים יוצאות חנויות, גמד גמלים ואמר דחלים (כלאים פ"ט) הדי שבס
 לשון חכמים כן הוא וא"כ מה זה הקפיד ר' יוחנן? אלא ודאי לא היה
 קפיד דק צמקס' ההוא דוקא כדי להדחיק החלופים והשנויים לטעם
 שהתנאל

וע"ה הדברים האלה התברר שמה שאמרו חז"ל לשון תורה לעצמה וכו'
 אין המאמר הזה כולל להיות לשון מיוחדת וברך לעצמה לכל דבר
 חז"ל, רק שלמדו צמס' שאין פלא בקמל דגריהם חיה, מלה שיצאת חט

מדרבי

מדרכי המקדש, כי ככל יתכן היותה מוסמכת ע"פ החכמים על אחת
הדרכים מיוחדת. וחולס המלות המצולות דצדריהם ז"ל על מהב טעם
הלשון העברית ומלצות כסמיני הזמן ושמיני הכופים חולתם על דרך
לשון המקדש אף שלא מצא הדש האול כלל במקדש, או שהשפתו צלחה
שם על משקל אחר מן המצא במקדש ששם האול, דלוי לסמוך על שלימות
דיעתם ולגזור על כל אלה שהם פעלים עבריים מפליטי ל"ה הכהנים
לכו למטה מלכד אותם המצאים צח"ך ונכון לסדרם בין שרשי ל"ה
ורחצו לז נכון העלין אשר צינפיהו לא יפלא מענו דבר להדיל גם בין
המדפסים המצאים דצדרי חז"ל מילי העברים ודומים צהוראותיהם להוראת
אחת שם המצא צח"ך, וכוד וכוד מלצו צה לשומה הקדושה ורצ עז
ותעצמות לעם צדרי ס'!

מעתה נשים את פנינו להוכיח, שאותן הפעלים שהשפתו צהס חז"ל
ולא מצאו צכתו יש מהם שאין המלצו מלגור על היותו
מילי ל"ה, ופה ראינו מקום להתוכח עם המדקקים המשימים כוסחות
תפילתיו צהמצא צהן דצורים אשר לא מצאו דומיהם צכתו; כי האמנם
נחיק להם עונה על כל העוז האול אשר הציצו לעשות, ושמו את לזס
לקדשה אל המלצה הזאת לישר הדורים ולמקן כוסחות התפלות ממוקשי
פועיות, ולהרים המכשולים אשר נפלו צהן צגריי המקורות וחלופים
וחלופי חלופים, והציצו ציורים למקום המתב והנביצה וכדגש והרשי שהם
למאירת עינים צכצמת המלות והמצאים אשר ישמנה עינים על ידיהם,
וישימו את הכנסים לצקעה, צתיקון קשר הפעלים והמצאים היוצאים
פון מעצם המליצה הנלוחה וכיוצא דצדדים האלה שיש מקום לתלות
המכשולים צגגת המדפסים ועלילותם, ואכן לא עוז עשו צמה שגורו שאין
דלוי להכניס מלה תלמודית צמסח תפלותיו. אף כי אמת יהבה חכם,
וכל איש משכיל יתן תודה לדצריהם, כי כן המעט לאלהים האול, ושדלוי
לכל איש להתפלל ולהתנפל מחינתו לפניו ותעלה צשפה דצורה, ולא להתערב
לשון אחרת צלשון הקדש, וגם על תכלית הכוונה הזאת תקנו אנשי כנסת
הגדולה סדר תפלותיו, למען יהיה בעס ככהן, ולשון עלבים תמהר לקצר
צחות, כע"ש הדמ"ס צהלכות מפלה פ"א הלכה ד"י כיון שגלו ישראל וכו'
וע"ש, אף מי הביד להם הדצורים התלמודיים שגורו עליהם שהם מלשון
ארמי כי לא מילי העברים המה? הסם שלא מצאו במקדש? — הנה כמו
כן לא מצא שרשיפך ותרס במקדש, ועכ"ז לא עלה על לב טהור הדמ"ס
ז"ל לומר צהס שאינם מלשון עברי, דן מלה כחסרון צדיעתמו ויתרון
כגשר חכמת הלשון הנודע לחז"ל, וכן נלמד נכל הדומה לזה מן המלות

שהשפתו

שהשומעו-בהן בסדר תפלותיו, כי לולא שידעו מיעדי התפלות שהחלות
 שהן מולאן ועוצאן מלשון העברי, לא היו משמשים בהן הפקמים השלימים
 ההם בעלי הלשון הנחה, ולא היו מוסיפים להן מקום צמוד התפלה,
 אחרי שכל פגמה פניהם לצד וללזן את כל דברי קדש הלולים, ולא יעצור
 אד צמרכם וכדברי הרמב"ם; ולכן חס המלא תמלא חיה דבור כלשונם,
 הכדלה מתנבך לדרכי המקרא, לא נבזר צמחילם הדעת על היותו שלא
 כדת ומשפט הלשון, רק מוטל על כל איש לתקן הדבור ההוא בכל מה
 דאפשר, עד שיהיה דבר דבור על אפניו, כי הם היו בעלי הלשון, ומי
 משלבו יגיד על פניהם דרכיהם כי לא כן עשו צמה שנצחו לפעמים משקל
 לו פעל אחד צמה שבה המקרא צו? כי לולא שידעו כי חק לישאל הוא
 המשקל או הפעל ההוא לא היו צוהרים צו, ולא זו כלל שנוכו צלי ספק
 על ההודאה המיוחדת המצולת צין הכדופים, יש ג"כ ליחס אל צחידתם
 צמשקל אחד ויתר מצולתו להיצת כוונתם לרמז צו על דוים בעלמים
 מפללות תמים דעים, ועכ"פ כלם שרשי ל"הם המה אף שלא נמלאו
 צמקרא.

ומלבר מה שהשרשים הנמצאים צתפלותינו יש להם משקל ל"הם הנצול
 צמשקל לשון הארמי, הנה גם מלות העצם שאין להן משקלים
 כוללים יש מהן צהשבה וכוכל לקרצן צנקל אל לשון המקרא כמו מלת **בִּינִין**
 שערבה השאלה על מקום מולא בהלכה, היא צעצמה הודלת מלת **בִּינִין**
 צלתם (צדלשית פ"צ) רק צנמלת מאין כתובה האל"ף, וזי"רי המ"ס מורה
 על חסרון הנו"ן ממלת מן, וצמלת מנין כתובה הנו"ן, והאל"ף ממלת
 חין צנלעת צמכהב לותיות אהו"י ע"ד יתן ה' את שלמך (ש"א ח') שהוא
 כמו שאלתך, ועד"ז מלת **אֶפְיָךְ** מורכבת מן **אֶף** אלו והלמ"ד דבושה
 והראוי צחסרון היו"ד אחרי הפ"א רק שכהו ח"ל לכתב היו"ד אחרי חידת
 קטן וכן ו"ו אחרי שחק קטן מפני חסרון הנקוד צדנדיהם ז"ל כמ"ש צמשה
 צ"ק פ"א בהצמה חיה מועדת לא ליגח ולא ליגוף ולא לישוך צנכלם כתובה
 יו"ד אחרי הלמ"ד אף שיצא דגש צלות שאחריה לתשלוס נו"ן פ"א הפעל,
 וכן אמרו צנפ' כתובות דף צ' ע"צ לא כשאו לא קחני אלא לא מישאו, וכן
 הציס המוכיס (פרה פ"ח) שהכ"ף דבושה כמ"ס צמי"ט שס וכתובה צו"ו
 ודגיס מלך דועיסה; גם מלת **בִּינִין** היא מורכבת וענינה כפי צד
 וכן מלחמה כתובה צב' צמדנר דבה פ"ד הו כלי נך מסדדן לחס הפנים
 וכו' וכהנה מלות דנות צדנדיהם ז"ל ולא לחוקות הנה מלקצ מללוחיהן
 מלשון העברי, ולאו מלמו מלות באלה צסחד תפלותיו הייט גוחרים עליהן

צלי ספק שהן עזריות אחרי שדעת שפתם צדוד חללו שפה אחת צל"ה
ובל בני התעוררות מלשונות אחרות הרחיקו מסדר התפלה ומעצבם של
הנדרות וכל אשר יאירו דות מערכת דני הרמז"ס ז"ל.

ומן העם הזה נדמה לי לקים נוסח נדנתינו לישב נסוכה, וכל
כמי שאומד שלא לנדר לישבת נעצור שהוא המשקל הנמלא
צמקד משל"נ משקל מלת ליטז שלל נמלא כמורה צמקד? כי אלו לא
היה המשקל הזה צדוד כלשון, לא היו צוהדים צו מתקני הנדרות ונמ"ס
צמה שקדם; ומלכד זה אין כ"כ זרות צמקל הזה אחרי שיש לו סמך מן
המקד צמה שמלאו צמלד השרשים נחמי פ"ל יו"ד שמוח היו"ד צמקד
עם אותיות צכ"ל כמו ב"בש קנידה (ישעי' כ"ז) איכנו מניח לו לישון
(קהלת ה') וצנרי כלמ"ד לרא מפי דוד (ש"ס י"ח), ואף כי כל אלה

הם צחולס עי"ן הפעל מ"מ ילשו מלצותיו קריאתה צנירי וכנר נשתנה
בזה צו משלד הבזרות צמה שהעין נקודה צנירי צנווי ועמיד מצנין הקל
כמו צכ יך יד אשכ אלק ארד ודומיהם; וצדנתינו צל"ג צמלה לידר לילך
נקדאים צנירי ואיכנו רחוק כ"כ צמקל העצרי אחרי שמהגב הלשון הוא
להיות המקד דומה למקל היחיד צנווי נדרע למתחילים צמלכת הדקדוק.
ויותר מזה יש להתעורר צנרית להפריש חלה שהפעל הזה מענין צדוד לא
מלאו כלל צמקד צננין הפעול, אצל מלאוהו על ענין אחד נלפעו
יפריש (משלי כ"ג) שהוא מענין עקינה ויש כמורה ספיקות הדנה אם
נשים לצנו עליהן. אף צמעת כל הענין הזה סוצצ והולך על הכללשארנו
שמלכד אשין לתפוש על מיקרי תפלתיו צדצרים כאלה, אדרבא נציא מהם
דליה, ועל דרך משל נאמר צמה שעניינו הדואות, שתקנו לומר צנרית
להפריש חלה אין ספק שידעו צדוד משפט הפעל הזה כי כן הוא, ולאחר
ערם ישראל נסמך על כל דצדיהם הנלמדים צמעת ולדק נשתמש גם
אחרנו צדש פרש צננין הפעיל על הענין ההוא וכן נאמר צמלת מחל
לנו, המחזיר נשמות ודומיהם שלל נמלאו כלל צמקד ונמלאו צמנע
הצנרות, וכן אמרו צמס' צ"צ ק"כ ע"ל ויקח ויחיד מצעי לי? ופשיעו
נמשעו שהיה לו לכתוב ויחיד ואלו לא היה הפעל ענרי לא היה מלמדם
חסר כלום צלמדם ויש מצעי לי.

גם לא נכוניס המה דני המביה צנרית התורה לעשוק צסי"ן צתה
עעם שתהיה כוונת הצנרית על הפלפול התלמודי והמלה נבזרת מן
כי התעשקו עמו (נלשית כ"ו) הכתובה צסי"ן, והוא עשות מנחם
פנים: ולשון אין הוראת ענין מלת התעשק מלשון ריב ומנה כמו שנלמד

עד; ועוד לו יהי כדצרי, עדין לא תקו כלום; בעצור שלא ממלא השדש
הוא במקרה דק צננין התפעל ואין לבזור ממנו צנין הקל כמנוחא אלל
המדקקים; ועוד שאין זה ענין הצדקה כי עיקר נוחת הצדקה היא על
העוול והיגיעה ופנות המאשנה הטענה והסרת טרדות עיני העולם
מלבו צמעת הלמוד, והפלתו צלל הזה, אלל לא שתהיה ענין הפלתו
עיקר בוחת הצדקה (יעוין צמ"ט וט"ז ח"ה סי' מ"ז), והוא צממו ענין
מלת התעסקו כלומר שהיו טרודים ונתעממו עמו כדצרי הדין הזה, והוא
ג"כ ענין מלת עסק צלל מקום שחזר כדצרי חז"ל, וכ"ה דעת אונקלוס דר"י
האב"ע ע"ד ק"ק ושא"ר המדקקים ומפרשי המקרא ואין פולה פה ומלפ"י
ואולי המלה הזאת מענין עסק שדצרי חז"ל, האמנם שנתב דר"י
עסק ערער אין בוונתו להיות הודלת המלה הזאת מיוחדת על הענין ההוא
דוקא, דק שגא ללמד על ענינו במקום הזה, לפי שלשון עסק כולל כל
הענינים הנעשים תחת השמש אשר ישים האדם אל לבו ויטריך את מחשבותיו
בהם אם למלחמה אם לשלום או לשאר הענינים. לכן הורה דר"י ז"ל
צממו הכל צממוס הזה ענינו על עסק הערער והוא כולל ואח"כ מפרש
צדור שאח"כ, כי התעסקו עמו נתעסקו עליה צדירה וערער יורה
נח שהעסק אמנם היה צדירה וערער וכ"פ הרא"ס ז"ל. הרי שדעת
המדקקים והמפרשים צהודלת מלת התעסקו מסבמת לדעת הפוסקים
בנונת צדנת לעסוק צד"ת ושאין הצדל כלל צין מלת התעסקו הכתובה
צס"ן וצין השדש הזה הכוזר תמיד כדצרי חז"ל צסמ"ך ואולם במקרה לא
מלאכו שדש הזה בשאר הצנינים אלל כדצריהם ז"ל ממלאים לדק צננין הקל
וגם צננין המעיל צלמדם ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה (יומא
פ"ה) ואין ספק שהיה צדור אללס שמוש הפעל הזה צננינים האלה.
ואם יאמר האומד שהאמת כן הוא שהודלת השדש הזה אחת היא צס"ן
או צסמ"ך, ומ"מ ראוי לצדך לעסוק צס"ן אחרי שגמלא כן במקרא,
ומה שהשתמשו בו חז"ל צסמ"ך בוונתם צזה להיות הולכי דרך ואולים לא
יתעו צקריאה והודלת המלות שהן משרש הזה אחרי כדצריהם ז"ל אינם
מנוקדים ונקל להתחלק ענין השדש הזה לענין עשוק וצול ע"י חלוק והמיו
הקריאה וכמו שכתבו כן גם בשאר השדשים כשרש ארס, יחס, כרס,
ודומיהם הכתובים במקרא צס"ן וגם השתמשו בהם צסמ"ך בכל מקומות
מושגותם? הפשוטה שאין העעם הזה אחת, כי כזר ממלאו שדשים שהשתמשו
גם בהם ז"ל בהם צס"ן בשדש שזר שום חולתם וכשגממו אלל תקדו ושם
אלל ושם (סוטה דף ה') היה זה המקום היותר ראוי לכן לכתוב המלה
צסמ"ך לפי העעם ההוא ח"ו שאין זה עעם הצדק דק שהאמת כן הוא
שהיה

שהיה צדור להם להיות עיקר השדשים ההם נסמ"ך אף כי המעשים
הנמצאים תהם במקור כתונים נס"ן; וכמו כן נמצאים שדשים רבים נכתבו
כמו שמנת עזים כשית (דברים ל"ז) ושדרות צלדים (מ"א ו') בשורי מהם
(הושע ט') והנושאים נסבל עומשים (נחמ' ד'), כל אלה וכיוצא בהם עקדם
להיות נסמ"ך כמו שגלו מהם לרוב במקור ועתה מעט יגלו נס"ן תעורר
הסמ"ך ע"פ המסורה, וכן יש מהם שהיפך זה כמו וסוכרים עליהם יושבים
(עזרא ד') במקום וסוכרים והגע נעמך אלו לא היה נמצא במקור שדש
עמם כ"א מלת והנושאים נסבל עומשים היינו אומרים ג"כ שדאוי להיות
תמיד נס"ן, ונאמת רואים שנחנו כי לא כן הוא וכן נאמד שדש עסק
להיות עקרו נסמ"ך אף כי השנים הנמצאים תגלו במקור כתונים נס"ן,
ולכן אין לשנות הנוסחא.

ויש עוד חלופים ושנויי נוסחאות נמצאת המחדר ההוא ונמצאת שער
תפלה להדו"ה ז"ל הצמים על היסוד היה אשר לא יקום בהמשל
הכלל אשר יחיד נפתח דברי, ועל אודות הכלל ההוא שמי מחקרי וינאמי
צדדו הזה לשאול את פי דורשי הלשון ואורחי האמת, ואם שמי כז
מחסי במקרי, נחשי צפני יענו, והמה ידועי ונעמגלי לך ינחמי ויתעמו
לצני נדניהם ויחידו עיני צלור חכמתם כי את האמת להצני. והנה
צנת זאת דברי המחדר ההוא נמחלה לאור צעין הבהתו נמלת לעסוק
קדמתי לו לשלום נמכתב דברי דודים והודעתי לו שגבתו אשר שגב צהבה
ההוא ושם ערנתי טעמתי נקודה כפי המספיק לכוון נמחור. אך האמת
אביד ולא שנחיד כי דרכו נסתרה נפלת ממני לא אדע מדוע לא עמס
אותי דבר לא נצדור ולא נמכתב, ואמרתמי אבי אל לני שתיקתו כהודאה
דמיא עד כי זה שנתיים ימים הביד לי נפ"ך שיש צלורו נמכתב תשובה
על טענותי אשר קדש נשם באר עשק ולא היה המקום והזמן גודם לחקור
על אודות הצלר ההוא, ולטול חכיתי עד הנה לשמות ממי צלור, לכן
חפרתי את הצלר הזאת וקדמתי את שמה רחובות כי עתה הדחיו ה'
לכו את גבולות הלשון, ואולי יעשה גם הוא נמוני להסיר מנסה צלור
למען ישמו את מיתבי הנמלים להקשיב מעגהו, והמתארים להעמיד את
תפלתם הלשון על מלה, המה ינחנו את דנריו ולמעת וילאו משפט ויוכיחו
צין שמינו והיה זה שלום.

הקטן חיים קעסלין מבערלין.

המאסף

ה מ א ס ף

לחדש שבת תקמ"ו

א

קינה הגה והי תחת שירים

בת עמי חגרי שק, כתפליני צעפר, קדאי לוס, קדשי ענדה, כי יוס
מהומה ומנוכה לך צדקס כזה, ענר עליך האוס להסיר ממך כל
מחמדך, לנדה חננתך, ונפלה חקתך צבויס, נפקדו שמיך, ונחשך
מלךך, כה — כי צל השמש נלהדים! עוד לא הביעו ימי השלום, עוד
לא צאו שנות סין צס חסן, ומשה האיש אשר העלנו מצור היום, מנולת
הנערות אל צמתי החננה והדעת, עזז לותנו כלך לו — צדך האמת
כלך כל ימי חייו, נלהבת האמת מפנה גויחו ומעל רוחו, ונלל האמת
סוננת בשמתו ה'ה נשמת הרצ הכנס והקדוש החוקר האלכויו כבוד מוהר"ר
משה צן ר' מנחם זנר לדיק לנדרה, כמותו ידנה צישראל, אשרי מי שזכר
לחופו, אשרי מי ששמע מפיו תורה, אשרי האיש הולך צעקצותיו, אשרי
מצדיו, אשרי שומרי לקחו, יהי נועם ה' עליהם כל ימי חלקם, ותהי
אחריתם כמותו!

נאלמנו דומים מפתוח פה לרצ מתולדות הלדיק הזה ומרצ טווצו וחסדו
עמנו עם ה', עד אשר נצליגה, לשום הפוגה לעינינו הנברות
על דצד הכפר אשר צל אלינו היום יוס ד' י"צ שנת מידק לצנו ד' ואל
צרי"ל חה לשונו:

אין שלום למד ה', כי לקח עטרת מפלרתינו מעל ראשינו. אוי כל לנו
כי שודדנו! כי זה משה האיש אשר למדנו צללו נחיה צבויס, טרס
ידענו מה היה לו, פתאום עזזנו צנקר השנס ציוס ד' הענר, יוס
תוכחה ונאלה, אזי אזי רצנ ישראל ופרשיו! הנק למדוס נמעלה,
ואין עוד למנו, נחלה מנתי לא סונל דצד ואל צרי"ל

על

על זאת היתה דוה נפשם, חדלה מאתנו מלאך דרך נחמה, לכן צמד
נפשו השגנוהו דבר צאס ב' י"ג הכ"ל. זה לשונו:
מה נאמר? ומה נדבר? הו! תענו כשה אגד מזלי דועה. הו! כי
שתינו קוצעת כוס תמרוים, תחת כוס דו' אשר שתינו נדנדיך
הנעימים כפעם נפעם. המס נמס לנצ העס הזה על השמועה כי
צאה—מד לנו אחינו! מד! איך נפלו משמים אלה! עם ב' איך
ידדת פלאים! אהה! נפונה אנהאנה לנקס תנחומים ואינינו! חכמי
לנ אגדו עשתנותם, דוגני נחות לשון עלבים ידעו; כי כל ראש
לחלי וכל לנצ דו! אוי נא לנו!

אנא ידך נפשו! הו! נא לנשדנו תנחומות מהר, יהי נא חסדך עמנו
לנחמנו תחת אשר ענינו. שמח נפש ענדיך אחיך המדוכאים.

חרל"ע.

ב

מכתבים

מכתב מאל"הו

הנחון לרגלי מנהיגי חברת חינוך נערים בק"ק בערלין יע"ח.
ראשית חכמה קנח חכמה, ושוקד על דלתותיה חיש יחרל מדאוג
אליה.

חכמת שלמה פ' י' ט"ז.

רבותינו שנצטפו לנש פושיה ולפון הגנדים הרעים החכמים השלמים
קליים ורוזנים לדיקים; מנהיגי ופרנסי חברת חינוך נערים
צפיד אלהים קדית מלך דב בערלין, אורס יליד טצעתים כאור שמע
נלהרים.

אשרי הדור שאתם מכהיגו, ואשרי העומדים לפניכם, השומעים את
חכמתכם; הנה את הור קולכם שמענו מקנזי און, קול מצד
שום משמיע טוע, קול קודש לחכמות ותבאנה, נגוים נשמע הדד קולכם,
וגש"מו

ובש"מ אומר: מי האיש הירא את אלהיו וך לבנו להיות קטיר לעוור, וללכות את שלום אחיו, יקריז אלינו את העולה על לנו העור לתועלת חינוך הנערים ותלמוד תורתנו הקדושה, ואשר יטינו דבריו צעירים, חכים יתקרי, ויקדלו דבריו צפני קהל ועדה; ואשר דבריו לא יאמנו, יבוכו עד כי יצאו אליהו, ואשר לא יורס לא יושפל, והעטדות תהיינם לעוניה ולידעיה ולחן ולכבוד צהיכל ה', והיה כל מצקש ה' בלימוד תורתנו הקדושה יצא אל היכלו ואל יעד בדתו ובתורה יעשה.

דן תוכן לכות הוא יודע, כי עודמי נער ורך רע עלי במעשה אשר נעשה בחינוך צנינו בגלל, וצפרט צפרט להם ספר תורת האלהים בעולה על הדוח, וצדקן את מוסס צאגרות אשר צהצנת קנת מהם דבריו סקר, וצקנתם בעור כללו, צאשר מתוכם למדו לשקר צפשו הכתובים, צפירות המעכה שנו את לשונם, וצהצנת התלמוד יחלק העם, עד כי חלק ידעו, ומצחיתין לא ידעו, וצהצנת ספרי המוסר כלנו צגדולות וצנפלות, שדו צשמים פיהם ולצגנס תהלך צלדן, ועל כי עשו העיקר טפל והטפל עיקר, הפכו הקערה על פיה, ועל פיהם יכה כל עמי והיה העקוב מציסוד וסדנכס כצקעה, על צאף ספוג תורה וסאמת בעדות וסד מרע מסולל, צאשר בוכחו צמאמדינו אשר נמצנו צשנת סקט' צ לכות ספרי כמלין סחנס והמסודר הכנים במוסר' צ נפחלי הירץ ווייל, סכו לדנלכס לעוניה ולצדכה, שימו עיניכס העוניה עליו, ודלו סס כנים דברי סאמת סמי? סך סמרים ססס סיו כולס סוויס לדעה, ולא סיה לנו על מי להשען, כי סס ינס סיש ספני סלדו וסגעו סדוד וסכיו ידו סל סקיד וססנו ססס, וסס סיהנדים סאסוללים וקיעו סצני גיד מוספנת סערתות ססמר יעלה סועל וספון סת חומותיהם.

דן עשה לא בימים הראשונים לשלית העם, סה, כי דע ססלס סמן תדיה, סססה וספן ססלו סת יצולס יצול, ססמיה, וען סדעת יסן פדיו, סאשר ספפון סזה יססה, דוח לפון ססולל גסס כדנות, ודוח צהיר עזרה על סס סנל, יספן ענן סודו, סססת כל ססמים יססכו, וסודו על סספוט סלדן, ס"ס מלכסם דחכסם סשר סולין עוריס צדך לא ידעו, וצחצחות לא ידעו סדריכס, מענו סנה מענו יספן סמנו קרן מלחמה, מלכסם דלו וקמו סרים וססתחו, ויומר סהיה חכס עך למד דעת סת ססס צתורת סלסס וססכת סדיע, וסאשר סהצ ססמיה סיה וצחצחיה וסילקיה וצחצוקה כן סספן סליו כל סיש חיל וסכי לסס לסר, וסמלס סלדו ססמה ודעת וסין קיה לסולרותיו, ססיף וססמר יקדו כדוכיס צידו, לא נעשה

נעשה כן לכל בני למינס סוד ספרים מעל יהודה • צדוך שנתן מכבודו וחכמתו
לצדד ודס !

דן כל אלה דחתה עיני בצפרי מנשרי הכנמות, ותקח אומי שמן מנחה
מרחמים ויועלו ארץ, אשר מדי עזרם עלינו בגידו לא נחזו את אשר
דאו, אך לא האמנתיו על אשר נאיתי ותדלינה עיני, יקד ספרי החוקר
הגדול נמוהד"ר משה בן מנחם נר"ו אשר האיר עיני הכולם צפרושו, ובעיניו אחרי משה אשר הניח פנס להאיר כל בני עולם נמה שלמד העצב
צכלל, ובהשגחת הנפש צפרט, ואשר אין ערוך אליו צכל חכמי ישראל אחד
חתימת היד להדמנ"ס ז"ל; ועודנו לא יסוד מדעתי עם כי נאיתי ציערת
הדגש ונפת לופים המולק מפי המקיס מעפר לשוניו הקדוש נמוהד"ר
נפתלי הירץ וויזל נר"ו אשר לו דומיה תהלה, ואשר לא קס נמוהו צפאל
הדר צן נחות הלשון אחד ר' יהודה צן חיוג ז"ל; והשלישי הדופא כל צדד
ומפליא למשנת הפלסוף המעולה נמ"ר מררכי נר"ו אשר לו יד ושם צחכמת
הנצב וידבר על העליט ועל האנשים ועל אשר צמים מתחת ללון, דבר
קטן וגדול לא נעלם ממנו כאשר בעידו שומעי שמו וקוראי ספריו הלא
המה שלמה הגדלים דאש לאסיפתצס היקרה, צדוך השם אשר לא השנית
לחכמות צואל, ואשר הרים לחננס מערת ישראל וקדש לכס עמנואל •

דן כולכם קוראי אש התורה מצעדי זיקות החכמה, ומי אומי ומי ציתי,
כי אפינ פני לעלות ולרעות לפני יקד הדמננס? אך צאשר ידעתי
כי החכמה צרה ולא תצול לעד, נקלה להבנות ללוחצים ולהמלא למנקהים
אזרתי כבדל חלני לכתוב המעט אשר ידעתי, ועם כי אכבד צשמנס העוד
ונעזרתנס הדעה, אף כי לא אצוא, עם צי אענה אף אומי חלקי ואחרו
דעי בס אומי:

דן האדם היה לאחד ממצא המדוס צמרוס מפאט נעשו, ומלך צופו עיר
מלך אדם יולד, על כן צצלו צלאשמים צי האדם עץ הסדה; ועודנו
לך ועוד נעשו צצולונו, ועודנו צצצו וצמחקמד צפתס ישבר והיה ללא
הועיל, ואס יסמך אומי עליו וצא צכפו וצקנה; על צן נחמיל להשלים חוקר
מצנן, מלידה, ומכריזן, כאשר הודונו כל חפצי האוסר, וצפרט המאור
הגדול הדמנ"ן ז"ל, חכמת אדם תאיר פמו הלא היא נחתה על סמר הישר •
דן עמה כדנרנס כן הוא, נחשור צכל חוקר לדעת מה נעשה לעד
היולד ללמדו ספר ולשון ולמת לפתאים עדמה, לנער דעת ומזימה,
להרים מכסול מדרך עמינו, ולתקן מולאס ומוצאס מצית ומחזן, והיו
צמינו כנעיעים מצוללים צנעוריהם, כאלוים נעס כ', צדוך העס סכנה
לו צדוך העס שה' אלהיו! על זה דליתי ונחון אל לגי לסנצ אס פני הדגל
לשני

לשמי ולשמים כפרוזה ובעדקלין, והיה בלשון למקור סדר, והשמי
לכעמדתו, והשם יסוד לסעיפים, כאשר יודוני סעיפי.

התיקון בלשון הוא ללקח מדות ועלויות מרווחים משוחים בשם, על
כי ידוע הוא כי כאשר הכסף כונת מנחון מפרי עינים היא
יותר מחדכת במחשבותיה, והמליץ החכם צמליו כלכליים השבין בחכמה
צדק מרומי קרה, ליד שערים מצול פתחים, וקרה נוח: לא למדתי לזית
יעקב תהו נקשרי במקום חץ דלשוני.

שניית, כי המלמדים עצמם יהיו מלוצנים צהוד וחדד ולא יהיו צנדיים
זלים ומשוללים ולא יהיה דבר על צנדיים כאשר בורנו דר"ל;
ונוסף על זה הוכרח החכם — עלאספוס — אשר כתב כי המקיות החילון
הוא לזית על המקיות הפרימי.

שלישי, כי הנערים יהיו מקיים צנופס וצנדיים, קחלותיהם תלמלים,
למוריהם עשויות, פלרס חנוש עליהם, ועליהם צנדיים;
ולפיה הכל צמלה אחת, יקויים צס, והיה מחיך קדוש ולא יראה צן
ערות דבר.

רביעי, כי צין צמעת הלימוד צין צמעת המפלה ישנו נחוקת כמורה,
עיניהם למטה ולצס למעלה ובופס יסר הולך, ולא יתנועעו
ממדה שמש עד מצולו שלא כדרך כל הארץ כאשר עשו קלת חסירי דעת
מלחינו אשר היו ללעב וקלס לכל משפחות האדמה, על כי הדעת מותנת,
כי ציסוד הבוף תתייבז הכסף, ועל דרך דמו אומר, ולא אותי קדחת יעקב
כי יבנת כי ישראל.

חמישי, צין סדר הזמנים יתקנו שעות אשר צפס הנערים ילחקו צמקל
או צאצן יד או צכל דבר אשר יקל על האדם כענוע אצדיו,
וכוא דבר טוב לצדירות ומחמד ללימוד המלאכות כגון לחוק הכדור ודומה,
ולא כאותם אשר חשנו אותם לאיסוד, כי שמורה ועדוכה היא דצדרי דר"ל
לא חרבה ירושלים אלא צצניל שהיו מלחקים צכדור צצנת, אלא צחול שרי!
ומינה שמעין שהלחוק הזה מכהב ישראל הוא.

ששי, צכל יוס כעלות הממחה המלמדים ותלמידיהם. ולכו לטייל חוץ לעיר
זה יהיה להם למשיצ כפס ולכלל את צדירות גופם.

שביעי, המלמדים למלחמת שמים גדולה כזאת יוכרחו לתת כל זמנם;
אם כן איפוא, שגר צמלחם וחלף ענדותם יותן להם צדיות ולא
צנער כאשר קרה עד עתה לרובם כידוע, כי העניות וחוסר הפדכסה לא
הייתה מדה טובה, ומשל קדמון הוא: חסודי פחסלה והיכי קפמי?

שמיני

ט I

שמיני, עומה אלכא אחת יא לי לשאלו והוא דבר נחמנו צו גדולי מעשה
תורת חיפון מעשים, אשר לכל עם ועם, אם טוב הוא לקצן
הנערים צנים יורעו יחד עם יאכלו וישבעו, ויחי לצבט עליהם המורה,
או אם המור הוא טוב לאס? ולפי דעתי על הענין הזה אי אפשר לתת
תקון כלל, כי כפי המקום והכמות והזמן לא ידע, היבשר זה או זה?
רשיעי, וכן על הדרך הזה, כי כפי הזמן והמקום יתוקן בית וועד לאסוף
צו התלמידים העמים לא יותן להם החזון צנים? אך צוה כפי
מחשבותי, הקצון לאס ונאס לעולם, על כי הולות והעניות לא הביחם
מדה טובה, ואשר המער רואה מהוריו נחקק כלל, וצני עמי הארץ הם
מדרג לפרושים, על כי הנער הוא ספוג שהוא סופג את הכל, ומה טוב
ומה נעים אם ינרעו מהספחה נמלת נאלי רוח, והיו לאחדים ציריו;
ואולי כי על זה פוזר ד"ל בלשון הזהירו, הזכרו צני עמי הארץ שמהם
תלא תורה, ותכל העמים וצנל המקומות יותן להם צנל ללבוש ולחם
צוקר לשונת צנים המדרס, ושלא לניש יותן גם לעשירים צמדה ענמה,
ומה נכד אם יהיו שוים צלזופים העמים והעשירים!

עשירי, צנים אלהים ילבו צרם כל כפ ומלמדיה ושם יתוקן מקום אשר
צו ישנו יחד וישירו יחדיו את שיר ה', יען כי לאס דלית את
עמי עמי צנניותם צנניותם צנים הנכסת, זה אומר צנה וזה אומר צנה,
ובס שלוחי ליצור צועקים כבדוים, על כן טוב הוא ללמד הנערים דלית
חכמת הבינון ואז צרצות הימים כל העם מקבל יענו צבגון אחד. ואין
זה דבר אשר יאמרו עליו דלית זה חכם הוא, כי חכמת הבינון לט היא,
על כי אין גוי וממלכה אשר לה שלשים ושה כל שיר ולצננות אלפים
משוררים כאשר היה לנו צנים קדשינו ותפארתינו, ועל זה שר המשדל
הנעים ר' עמחאל צן שלמה, "איך תאמר חכמת הבינון אל הנכרים?
והי בונת בוננתי מארץ העברים" — והאמת הוא כי צין לחינו צמ ספרד
לא היתה כזאת. ולא צרם ה' —

אחד עשר, להיות פעמים צננות המדרג דרש תוכחה חירות
הנעשים הטובים, כי מהם ילמדו מצד התלמידים מלכות
שמים היקרה הזאת אשר היא כל האדם, יען כי כנס העם צמחה וצטוב
לצב לשמוע דורש טוב לעמו, ודברים היוצאים מפי החי מתישנים על לב
השומע החי יותר מהלקח על ספדי המתים. ומדבלא צני חכם אחד, כי
להיטיל אומה ולעשות עם חכם וננון די צהיות לה מלמדם חכמים ומוכיחים
כנוריים. עתה איפוא אשר האקתי עמי צפחדור, לא אכנס לעדקלין
עך

על אשר את דעתי דעתי, ואומר: כי אמת הדבר ונצל גדול והוא מיום
נפילת עטרת ראשנו כי הלכנו מדחי אל דחי ואין דורש ואין מנקה תועלת
כולל, אין מנקה אין טוב לרע, כל ישראל בני מלכים הם, כלנו משרי
קטריז, דורשי רעותות, מורי דינין, לופי צמרכנה, אחים אכזרי, שוחט
השור, פכה איש, זנח השה, עודף כלב, כל אלה נחרו צדדיהם ודרך
אחד להם, כלנו בני איש אחד נחנו כאשר היתה לישראל ציוס דדתו
מזרימה, חה על בני היהודים האומללים שוו צמעשיהם וצמלנושיהם,
ותחילתן שעדיהם בלכתם ילכו וצממדם יעמורו, צמלת נכחי דוח והדינר
אין אתם, על כי הילדות והשחרות נהפכו למחשית, וצמדם היותם לאיש
היו נשואי ששה ומולדי בנים אשר גדלו כמותם, ולוקח מהם קללה לכל
העמים, קחת אשר צימים האלמונים קודם להם עם חכם ונבון.

זאת סיפוח ענתי, את תלמי שמוע צחלי צמור כפתיו דעננה, ומלכי
ארץ מנשאין את היהודים לעצור ולמשל, חקור והיו לנאשמים.
והיה גם אכזרי ככל הנשים ושאר משפחות האלמנה לעמוד ולשרת ככל
מלכת עין ומלכת ארץ וכל עצרה נשדה; כי יתרון ארץ ככל היא —
ולמה זה כולכם הנל תהצלו צמח ומתן אשר צו דרגה אחת מי יורם ומי
ושפל? — נכנה בדרות לעפינו אשר צמם כלם ילמדו סדר התפילות,
ציאור ספר תורת האלמים, המעשה אשר יעשו, ותורת האדם: ועת
היותם בני מלכה, היואלים למלכה ידעו המוטל עליהם ואשר יוהדו
עליו מדי חדש נחדשו ומדי שנת צממנו כאשר נאמר, והנאשרים צמם
ילמדו משנה ש"ס דיני התורה ודמיון וכל אשר צמם חכמת התורה יקרא
והיו לנב, והיה כל מנקה ה' יאל אל המחנה ההוא לעלות ולהורות,
לשנת על כפא משפט לדרוש צדקים ולהכניג בקהלות; על כי חכמת אומה
אחת אינה תלוי צמען ידיעת הדנים כי את צדק ידיעת היחידים;
והנצור הכדון כפי דורו די אשר כל איש ידע מלכת חוקו והמוטל עליו
להכנהג נפשו ואשתי ציתו, כי לא נוצרו כלנו להצין הוויות דאציי ודצל
או להעמיק ולהחזיז סתרי תורה, כי גצור מעל גצור שומד וגצוהים
עליהם, ולעם הארץ חוק חמץ ניתן להם אשר לא יעצרו את תפקידם,
ועת ומשפט ידע לז חכם, אשר ילל את העיר צממנו:

ועתה צבוא הבנה לראות את הנית יחלק אותם לשנים, החדר והעליה:
ונחמד יוצאו נעדי בני ישראל צעת היותם בני ששה שנים ועל
ידעו לקרות כל"הק, אשר ילמדו אותו מן הנשים המלמדות על דרך
אחינו בני ספרד ובני איטליה, על כי אמת הוא כי הנשים הם דנות
לנצ ומלומדות צמלנות לחנוך לנער על פי דרכו, ומקצלים הנערים

טוב היותם בני שלשה שנים, ושלשה שנים עלמדות אותם סדר ולחן
הקדושה, ועת עלותם לבית הכפר ידעו אשר יראו ויזינו את אשר ישמעו;
ואז המלמדים ילמדו לשונם הקדוש ולשון העם אשר הם גרים בתוכו
בארץ, סדר, וזמן, אשר נאמר: שני השנים הראשונים ישנו בבית הכפר
שתי שעות קודם חלות ושתי שעות אחריו, וילמדו ספר תורה האלהים
עם דקדוק קלר וקל' להבין כל"ז, וכלשון ההוא עלמו דיני כבוד אז ואם
ותפילה ק"ש לילות, וזכרת המזון וכדומה להרמז"ס אשר הוא כלשון נח
וקל להבין. בזה השלישית והיא התשיעית לעת לידתם ישומו שכל
בתורת האלהים עם ציבור מספיק, כללי הדקדוק ודיני השבתות וימים
טובים ככתבם וכזמנם להרמז"ס עלמו, וספר אשר יכתב נגד אמירת לשון
הרע ולהרחיק מדבר שקר, רכילות ובגות הרע, עם פסוקים מורים על
כל ענין וענין מדבר או קבלה, ונפרט דברי משלי או זן סידר,
כגון על כפוי טורם, משלם רעה תחת טובה, לא תמוס רעה עיניו,
ודנים כהנה, כאשר עם לבב, המחזירים אשר תנחור, ואשר קטנם ענה
מתמי, ואשיפתם עטרתם לראשי; ועוד שעה אחת צנוק וצערז ללמוד זה
כתיבת לשונם הקדוש, ולשון העם אשר הם נקראו.

בד' שנים הבתולות עד היותם בני שלשה, יפודשו להם כל כ"ד ספרים
עם פירוש מספיק אשר תמנו ילמדו חלק המעשי ומעט מעט מהחלק
העיוני דיני אורח חיים ויורה דיעה ושנו מוסר, ועל הכל ילמדו ספר
יחזקאל להם, ובו יפודשו תורת האדם כאשר הוא אדם ותורת היסודי
כאשר הוא יסודי, ובו יאמרו חזקת האדם למלכו האלוה לעידו האיש לרעהו
והיחודי לחסיו ונאמר זו (דרך משל) כי כלנו בני איש אחד נחנו אז אחד
צדקנו כללנו ותנכיתו, ובי דוב עשרת הדברים הוסדו על אהבת הרע כי
ואהבת לרעך כמוך הוא עקד אשר עליו תלויה כל התורה כלה; ויפודשו
מעשה הלל הזקן עם הגר, דיני גר תושב, ודע כהנל כאשר השי' מורק
הזהב לגוי, ודנות באלה; וכי משפחות האדמה לא חויצו כ"א זו' מלות
וחלק לעולם הנה שנה הוא להם חלק עצודתם, כי אין הקצ"ס מקפח
שנה כל גריה, וכל אשר צדק לא צדקו אלל לכבודו, ויציאו ראיה מן
הפסוקים, כל אשר יקרא בשם ה' ימלט, כי נשבעתי נאום ה', כי לי
תכדע כל דבר חשנע כל לשון, כל הנקרא בשמי ולכבודי צדאיתי יצאתיו
אף עשיתיו וכדומה; וכי מאהבת ה' אותנו ומשמדו את השצורה אשר
נשנע לאבותינו הנדילנו מן העמים וקדשנו צמלותיו, ולפוס לעדא אברא
אך תחת השמים וכל אשר נעשה תחת השמש משפט אחד לכלנו, ובתורת
האדם אין כדל צין עווד אלהים בתורתיו לאשר ענדו במנהב אבותיו,

וכי

ומי מיום צדוק אלהים אדם על הארץ לא השמיד אומה על עצומה, אך על אספ עוזו הנחות אשר הם עיקר תורת האדם, הניח המצול על כי החיים כל נשר את דרכו, הפיל צמי המגדל על גאה וגאון ודרך דע, הפך סדום וצמתייה על גאון שנעת לחם ועל כי יד עמי ואציון לא החזיקה, הכה המלכים בכל מכה על אשר לדרונו נגד תורת האדם, לוונו להשמיד שצעה נעממים, לא על כי עמדו לאלהיהם כי אם על כי כל מעצות ה' עשו לאלהיהם ויצחו את צניהם ואת צמתייהם לשדים, ועד למען ע"ז הכניח עמוס אשר חזה על רוני הנוים ובהוכיחם על אשר שלשו פשעיהם, כל תוכחותיו אל כל הנוים והעמם אשר העיף עליהם הם על עוצם את תורת האדם; ויהודה אשר ערך דך עם אל הוכיחם על מאסם את תורת ה' וחוקיו לא שערזו. זאת היא קבלת אצותינו, כך היא חזנותינו להאמין וכך יפה לנו ללמוד את צמינו אפדינו, למען ידעו קחת מוסר יולו דנים ויחנכו ויולו איוציו ויצונו ותרל איוצמי ותנסה צושה. —

במשך הד' שנים האלו יחולק להם שתי שעות ציוס הלימוד הנקרא בעדינותינו (Studia humanitatis), והם למוד כתיבת לשון לשכחי, החשבונות, מעט מהקורות את מדינתם והסמוכות להם, וקדוק הלשון, חילוק תפת הארץ ושם הימים הנחלים הנהרות וההרים וכל אשר מרים רוח האדם מדרך עם הארץ, ועם זה צלחתם למלאכה או לסחורה תהיה דעתם מעורבת עם הכריות, ולא תהא כזאת ציטלל, כאשר צימים הראשונים הכל נשכח מעדתינו ולא ידעו צין ימינם לשמאלם, ונשמדם בסדר הטוב הזה לדרצה ישונו משלר העמים לטובה ולצרכה וכל דוליהם יכידום כי הם זרע צרך ה' ואף אחד צלחתם למלאכה או לסחורה כאמור עד תום שנת י"ו יחויצו לנול לזית המדרש שעה אחת ציוס השנת ושתי שעות ציוס חגי העם אשר הם דרים צתוכו, וצימים ההם יחודו למורי השנים האחרונים עד אשר יהיו שגרים צפיהם, וציים השנת ילמדו קינור ספר מעלי וספר צן סינך אשר בעתקנו, וציים חגי העם יכתבו וישיצו אל לנס קינור החננות ודיעת ערימי העולם הנכרים למעלה.

בג'י הבצירים אשר לא יולו למלאכה, או הרוצים ללמוד וללמד, הנם צמי עליה, והם צשנת הי"ד ילמדו משנה עם פירוש ר"ע וגמרא עם רש"י, ספרי התורה עם פירוש הרמב"ע, וספר מצדה הפרימים; צשנת הט"ו ילמדו משנה עם פירוש תוספות י"ט, עוד גמרא עם קס"ו, ספר חובת הלבנות וספר אגן צוחן; צשנת הי"ז משנה נכ"ל, גמרא עם תוספות, עקידת יצחק וספר סנדלש"י עם פירושיו, וצשנת הי"ז היא השנה

השנה האחרונה לשמוע צלמדים במלך עם תוספות כ"ל, ספר הכוח
וספר התורה וספר מחזרת עמנואל, אשר יסודם ואשר יודפס צמדיכפיה.
או תחתיו חסיפת שירים אשר יודפסו פה, או אשר ידפיסו בני חזרת,
לשון ענן יר"ס.

אזהרה ראשית היא שעד תום שנת י"ג לא יגשו הכתרים אל הקדש
למזל משנה ובמלך, עד אשר לא תלכו כדמם לחם המקדש,
צד קדש הדינים, ויין המוסר; ולאברהם הזאת דעה היא לכל בני
הבולה בכלל, ובמדת למקדת אחינו אנשי גאולתנו אשר קדו מדך תורה
שנכתב ולא ידעו את המעשה הטוב אשר נעשה לישראל ולא נשאר
להם לא כתב ולא לשון צמחמל פימיכו לך אמרינו למידה וסמור
לכדמל לא יקד!

ראשית שנת י"ח לימי חייהם היא השנה הראויה לפנות לבני המדע
הכולל ושם כל איש כפי אשר ידעו לכו לקדשה אל המלכה
לעשות אותה, ולמד הכוח, ההקדש, והרפואה, המדינה, הביגון,
וחכמת הכוכבים, חוקי העמים ודיני ומשפטי המדינה והעיר, הכל כפי
דרכו. אף אשר יעד ה' את רוחו לנחור צמלכת שמים התוכחה והוראה
ופתרון הקהלות אחד למדו ד' שנים צמלך הכולל חכמת הטבע, עודמו
עמוד לפני ה' יהיה שלוש שנים ושם ילמד פה אל פה ההוראה והפונחה
וצגנה הרצינית יהיה כל פדיו קדש הלולים, ולהוסיף להם תפלות, זה
דרכו כל הימים למדך השנה ההיא לחנך עצמו ולהיות למופת לאחרים:
יום א' לימי השבוע יפרש אגדות, יום ב' יפסוק דיני פיסוד ופיתר, יום
ג' דין ציון אדם לחזירו, יום ד' דיני קדושין וביטוי, יום ה' דיני קנסות
ומשאל ומתן, וכן יחזור חלילה, יום ש"ק ידעו צדדים ואחר כל הדברים
והאמת האלה יוכתר החזירות וילך ללמד הכתרים צערי הפדות או
צמלך העיר, ואחריו בן יושם סוף לרז, עד צל יומו לישראל כסל דין
או הוראה או תוכחה ועל כדון הזה מורה אני כי עוד עמוד צמלומי
לכתוב ספר צל"ז צו יוכלו כל דרשות השנה מדי שנת צמנתו על מדה
טובה או כד מדה רעה, כאשר עשו צעל צינה לעמים וצעל צמנת
שאלו, אך לנטות מעט אל דרך הנוים אשר אנו דדים ציניהם.
הצוחדים להם איזה פסוק ודודשים עליו ועל חלקיו דגרי מוסר, ולעשה
בן גם אני

עוד לאלוה מילין ואזהרה דעה לאוריינת, כי צל למדוי הכתרים לא
יראה ולא ימלא למד אברהם לא עיניה ולא מקלטה, כי ההוגה
זה עודנו נער ילד, לו מה שביצא עליו דע"ל האומרה אינו מתקבל

עבד והשומע מן החרד, כי כאשר הונחנו במאמדינו בג'ל אין לאדם להיות לו עסק בנסתרות הכס עד אשר ידע מה הוא הגרמו צהם; והם צלע צלנן את ראשי צמינו צדצרים אשר אחרי כל העמל והעורר להצנים, מוכרח להזהיר אותם כי לא ידעו את אשר בינו? אין זה כ"א צנום צית וטח אותו חפל! ודעה עוד מאת, כי אשר לקחום בפשטם שחק עליהם, ואשר פלמיים אותם משתגעים צהגנסם, והמציים פניותם הם בני עליה והנס מעועים. הכלל בעולה כי הדצרים ביקדים האלו הם אשר קדמוינו ז"ל קדומו ספרי תורה, על כי הסתירו צם הדצרים אשר לא לנו לבלות לנשים לנערים ולקלי הדעת, ולצותיט האחרונים נשתמשו צם הפך כוחם מחציהם כאשר למדום לפנערים וקדשו צם דצנים, הם כי לא להוציא!

ורעה חולה עוד מאת פשת צין מקלם אחינו אשר כל החפץ ימלא את ידו צספרי האוכר ומדרשים בעלמים, בני קדלו ספרי חכמת הקצלה ספרי תורה להסתיר אותה, ותבי להיפך, כאשר כל מאכציה היולום צמתה ציד כל עוצר, עליה קוק הרצ **הפד** צמי צחדיו הממחילין: הקבלת תתן קולת וכו' ועליה ידו כל הדורים, על כי תחת אשר צימים הראצונים נעלמה מעיני כל חי, עתה מדעסנה דבל, וצלו צה פריצים וחללוה, עליה צנה היכל הצליו החיו"י המהצחיל, ונה לנו אחרי לצי צצור ויצולו מדסה, וימדדו את חייהם וצלו צפס המים המעדרים למדים וישתו התלמידים הצלים אחריהם ועתו; ומצלו עוד שם שמים מתחלל צהכחפת פמליו על מעלה ודצדים אחרים שלא נתנו להנצח, ואשיעם צושיצנס להסיר ממסרי הנערים כל דצר סוד ושקר לא יצן כפשתו:

ועתה עדס אלו מלפנים שלס אלהי מוטל עליכם כחציר ולא מזהיר, וללו הן: א' להוועד ולהועץ על ענין המצטל ולא להיות בקדול לעיינין סלפין ולסלפין עיינין, ואשר צמצטל האותיות לא ינחינו כחוק הוא הדסה? ועוד רצות כאלה; ועל כיוצא צזה שחק הרצ עמואל צשירו הנעים על תיצות קרציו — קרציו — קרל שול — קרל לו: ויכי כפכל לכת צעקצות אחינו הספרדים אשר צאמשערדם אשר להם אשר יקות צמצטל וצלשון, צ' להשגיח על דצורי ומעשי הנערים ולישר אותם על ראשית מעשיהם הדעים, ואשר לא יפסר יוסר מאתם ויגורס מהסתפח צנחלתם, על כי הנערים הם כתלמים הדעות אשר האסר מוקיב האחרים, וסוטל אחר יאשר עוצס הדסה; ולהיות וציויס צחקיית הנערים

הנעדים מדי חדש נחקשו ופעם אחת בכל שנה חדשים נחקרה הכוללת, ולאשר מעלה על כלם בלימוד וזמנעה, יותן שר דרדר נראה ויכיר על הכונע או כיסם על חיק במשיחת זהב או עננע אשר יוחק מצדה אחת נורת המלך ומאדה השנית פסוק יורה על חכמת ועל זריזות הנער, כי ח"י טוב לאדם כי אם לדלות את כפשו עוצה נעמלו וכל העם רואים! — ב' על ענין ספרי המוסר ושאר ספרי הלמוד לריך שימת עין על כותביהם, ולחיות מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת, על כי דבר אלהים הוא וקשה להולמו, וישימו עיניהם הטובה עליו כי לא דבר רק הוא מנס, וכדבר הזה פלדיו ימיכם וזכות הדעים יהיה תלוי בכם.

עוד להודיע מחשבותי על דרך חקירת התלמידים, הם לכם השאלות והתשובות אשר בתנתי אשתקד להורות, ואם לא יישרו צעיריכם שימו תחפיהם כאשר על לצננם ולא אועד קבלו דעתי כי אתם רשאים ולא אני.

את כל אלה חשבותי למשפט חיבור נעדי בני ישראל והנם כתולים לרגליכם ואתם תשאו את אשר העוה עצדיכם, כי לא לכדוי עשיתי אלא להדנות כבוד שמים; ואם ימצא תמצא צדי שמן מן הטובה אשר עם לצדי, הנה היא לכם למנה, ואם אין הקצ"ה ידך המעשנה למעשה. ואתם כהני ה' משרתי אלהינו חקו ואמנו לכבוד תורת אבותינו! ואל שני יצדך אתכם, יפנה אליכם, וירצה כבוד תורתכם באת התלמיד הנפוף והעזר הנלצע המשתחווה מרחוק.

גראדקסקה ר"ח אדר תקמ"ד • חצעיר אליה מורפורגו •

ת ש ו ב ת

דב מפורסם אשר צמדינת פולין ע"ד השאלות צעמן הלנת הכתים אשר נלו במלסוף בשנה העברה, וערוצ ענותותו בזר עלינו להעלים את שמו, עד אשר יורה אותנו להזכירו.

על אודות שאלת בנדרם נם' המלסוף לשתי תקופות הראשונות דשנת תקע"ה דף פ"ו, הנה לפי הסוביל דמס' צ"צ נראה שהיו מביחין בארון

בארץ צלופן שהיו יכולין ללדוק, וגם אם יתעורר מתרדמת ההתעלפות
לא יחזק, וזה דאמרינן שם עושה תורה של מעשה וכו' וכו' ד' חמות
לדון ודומין ו' פוסק ד' ודומין ו' מי' רבינו שמאל שלל מהם טומאה
נזקעת ומפרש ריב"ס שהכוין היו פתוחין מן הצד וכו', ולגלגלה יקשה
לא יעשו חלל טפה וגם לא יפתחו מן הצד, אלא ש"ע שהוא מעט
שיוכלו לסקוד, וגם מעטם שם יתעורר המת מתרדמת ההתעלפות וזה
עצמו בארון ופסול המכסה שם שידום אותה לאויר טפה שזיכה וזין
הקרקע: הרי לפנינו שם עושין מערה וכו' וממחין הארון זו אין
עוצרין, אך הארון לריק שיהי' זו נקב מן הצד, או מעט מזהר קרקע
תחת ראש המת במזלזל ש"ע י"ד סי' שס"ג ס"א

אמנם על אודת שהקשו על הבהת אשרי מי שרואה לגלות את המת
וכו', וזה דבר שא"ל, אליב לפיכך הדין על צדו, ואז יוסר
תלונת כבוד, והוא ש"ע י"ד סי' שס"ג סעיף א', ואם נתנו בארון
וקצרו בקרקע אינו עוצר עליו, ומ"ע פה לקצרו בקרקע ממש, ועיין ש"ך
שנזקק שם בארון כפי שיהא באילו קוצרו בקרקע ממש, ולפ"ו מכל לקצור
המת בקרקע ר"ל להשים אותו בארון (ר"ל בארון שאינו קבוע במקומות
למען לא יהא עיבוד לפתחו אם ישמע קול רגש, וגם לא ישימו עליו
עפר כהר תצור) שיש בו נקבים ונקב א' יהי' פתוח החוצה לאויר למען
אם יפח נשמת חיים לא תשחות מהצל המצור, ולפקוד עליו כל שלשה
ימים במזלזל ש"ע י"ד סימן שג"ד ואם ישמע קול רגש אז יעזור
הפוקד, ויצואו דברי הרב ז"י על כן שכתב הדין דפוקדין על המתים,
שלא ידעת המדינה אינו נוהג צו"כ, והוא נגד דברי הב"י לכתוב דיינים
שאינם נוהגין צומתיו, ולפ"ו מזה גם תלונת כבוד על הב"ה אשרי
שכתב מי שרואה לגלות את הקבר וכו' ר"ל אחר ששם כל הב' ימים ולא
שמע קול רגש רואה ציוס שלשה לגלות אולי יש בו חיה סימן חיות אפ"ה
מותר לטפוקי מדברי הש"ע י"ד סי' שס"ג סעי' ו', אסור לפתוח הקבר
וכו', שהוא דעת רבינו ירושם הביאו פד"ש ע"ס מ"ק

ובמאור יפלא צעיקי על כל חכמי אשכנז שאינם מוחין להקצר בארון
שם. ועיין גם' הזוהר פ' ויחי על פסוק ויושם בארון צמחים
שכתב, שמי שאינו שלם צדיותו כיוסף הצדיק דינא יפקד עליו אם יושם
בארון שלם, ולכן נהגו כל חכמי פולין שאין קוצרין כלל בארון; אמנם
עכ"פ לריק לעשות זו נקבים

ועל

ועל אדות אשר שללו כבודם מדוע אמרו צמחיתן הרי זה עמולו ולא
זכרו עונד צל"ת, מלכה לי כי הטעם עונד צל"ת לא היה מספיק.
בי גם השם עונד צל"ת; אך מטעם דהרי זה עמולו הרי זה משום כבוד
המת ולא כבוד השם דאשון כבודו קודם לשמי, ולא הקמי לינו עונד
צל"ת דהרי בלינו בלינו לנכדו.

ואקודר ולשפחוה ולענד שלום לכל הנגידים והתכונים לנשי הצדקתם
ישלם ה' דרנה צמחית ידיו וכל אשר ספנו פלנימו ה'.

ה מ א ס ק

לחדש אדר א' תקמ"ו

א

קול נהי *

על פומ

רני משה נ"ר מנחם

מדעסות

מנצב"ה *

בארץ צדקה חיים

ויהי נתיבת אל-מות (מלי י"ז כ"ח)

נחל שזטה מות! תשטוף על חלד

מדי עברה תקח גם שב. גם ילד

לא תשא פני איש לא תהדר גבר

גם זה האיש משה אף בו פגעה

ובשבת עברתה עת בו נגעה

שב רוחו אל אל ועפרו קבר

רבות

(*) דפוס כנר דפוס חנוך נעדים צנזרין, חתום לפרחוט געין כל יפיו הדפוסות
סה סגית צנזרין חתום צנזר חתום סה.

רבות פה פעלת משה! רִיף
 אה קול נהי נשמע אומרים אִיך!
 יללת אוהבי חכמת נחם שבסך
 כי רבים השבעת ממטעמיה
 הנסתרות מהם דרשו ממך
 מדרש קשה בצור בקע מטה

אִיך ספר חכמה לא בו דרשת
 אִיך מחקר שכל לא בו חקרת
 כך הגו סיגיהם שבע זקנו
 אם מעטה על ספר הובלו
 או מדלתי פיה לחוץ נולו
 גם משמן רכו מדבש מתקו

מות! עץ הטבת שאר פריהו
 לא כלו שחת אפס קצהו
 עוד מכתב חכמתו חרות על לוח
 עוד דובר עם ריעיו לשון וספר
 לא משפתי בשר עפר ואפר
 לא אומר ודברים כי אם ברוח

גם רוזנים תמהו על מפעליה
 כי באבן ספיר נוצצים מליה
 יין מפוס ויב אותם השקית

על בן פאר הי"ת לבני עמה
ממשך קסתה חתו קמיה
כי לא קטן יעקב אותם הראית

על נשמת האדם כבוד סבות
הות בוי צלמו הבוק בקות
ונתיבת (*) אל מות שתה לה נצח
אך (**) יש אל ממעל רנו שפתיה
מורדי אור הכרעת בעונו מופתיה
(***) ולמועדי שחר חידו עני מצח

בל רק על מופתיה נשעו לכה
****) אמונ כי אמרת אל איש ריבה
צניח טהור זה לך ופאר באשה
לו חקרי לב בלם בזאת ישכילו
מתהו לא דרך נפשם יצילו
כי ינה גם להם להב אשה

שבע הללתי על *****)
עתה רבים ראו כי טוב טעמה
גם הדור האחרון על זה יורה

ומה

(*) ספרו קעראן על השחרה הנפש

(**) ספרו על מליחת השם

(***) בן קרח שם ספרו הנ"ל בלועז' (ריא מארגענשטונדען)

(****) בן השיב בספרו לחוש ריחו יאקאבו צעיר דיסענלורף (34—Page) הדד

הוא למשיב. כוחות כחלים, וחוכמת מגלה היא לכל חוש הנשען על משכני שכלו

(*****) שיר מהלל ריח שכתתי אז, לכבוד מרגוד האשכנזי

מִי אוֹסִיף דַּבֵּר רַבּוֹת פְּעֻלָּה
לִי אֵין הַמָּטָה יוֹתֵר עֲמֻלָּה
אֶה בֵּין שׁוֹבְבֵי קֶבֶר פְּתֵאוֹם שְׁמָה

בְּשִׁדְחוֹ עַל מִשְׁכְּבָה תִישֵׁן! הַנּוֹחַ!
אוֹר לֹא רָאִתָּה עֵין תִּרְאֶה בְרוּחַ
כִּי מִקְסָה הָאֲדָמָה בַּל עוֹד עֲלֶיהָ
וּלְיוֹם פִּזּוֹת שׁוֹבְבִים שְׁנִית יְנוּכוֹ
וּבְקוֹל * שִׁירֵי דָוִד הַדּוֹם יִשׁוּבוּ
נָם אֶתָּה בִּקְהֵלֶם תִּרִים קוֹלָה

נפתלי חידין וויזל *

(*) לזכרון מרבנות... שפדנאט ספר תולדות נחלאל סוף נסמן חשכמו

3.

דומיה נעימה הנה מסביב לי.
בדממה אאין קול אנהותי;
במסובתך ליל! אבלינה. אספור ואקונן.
עד ירונו סוכרי בוקר מעם שירמו.

4.

על קברך יסתי! אפול ואשתמח.
בנוגה הסהר עלי הארץ;
לכי רעייתי! אקריב המעי האהבת
אלך תמתי! אביא אנהות לבי.

5.

רוחך אם בין רוחות קרים
(מנשמות בין הרוחאים על קברך) מרחפת
אנא. הטי אונך. שמעי קול בדי.
ולעין נגדה תשימי הפונה!

6.

הואילי החק נחמות לגפשי
תנחת. והאומללה. מזהלת שאוף מנות.
אמרת מצוא אותו ינה.
בחדש מצל משכן עפרך.

7.

אתנה הרוחות! התחורנה אחורי
התוסיפנה שאב על האדמת.
מקום ינוע שם ההלך.
מנורתכן ראשית ימות היותכן?

8.

אם בן, נא היינה מלאכי ושמרוני,
הורינה דרך אלך כל ימי חלדי,
ואם אמוט, ואם ימעדו קרסולי,
חושניה ובואינה חיש לתמכני!

9.

וליום הפקודה, עת רוחי
(בבריתה את צבאות השמים)
מוסרות הגויה תנתק,
וקל מעל פני הארץ תעלה.

10.

אזי בואי אתי, יפתי! בזיו יקרתך,
ושכרי מחיר אהבתי קחי עמך;
רוצי לקראתי, ובדיך כפות תומר,
לענדם עטרה לראשי.

11.

מרחוק השמעני קולך הערב,
קראי נא ואנכי אענה;
וקרן אור פניך, לקראתי שליחי,
להאיר לי דרך בואי אליך.

12.

אחוזי יד נלכה יחד
בין מהלכי חשך וצלמות
אל ארץ טובה ועדינה,
שם — פרחי האהבה יתנו ריח.

ע פ

ב

מכתבים יהונתן ותמר *

יהונתן

אחותי רעיתי! הנה השכמת היום ללכת, ערס מלאה השמש גדלה
ההד; עוד לא החל העלוקה לשורר, והשכני עוד לא העיר
השחר, ונעור שכנפ העל על הארץ, מעבולותיך נעו * מה החג הזה
לפני היום מפני, כי לראש לשמורות אספת נסלך מקדולי הפדח ונלני
העמקים? —

תמר

שלום לך אחי! ומחין תבוא אחי? מדוע נמוגי פחדת היום ללכת
בן כוכני צוקר? מה מעשה פס בדממת נסך? —
אנכי אל הנחל ידתי, לאסוף דולאים שושנים עור ואכלות, ואזרח
אחתי לפני ערס כורי, השוכנים צתומות עלי משכנ,
ובהקירותם ישעו קעורה בלפס, ויתענבו פנועס ריחם, וישמחו וידכנו
כי נפתי משכנס *

יהונתן

אחותי רעיתי! נפלאה להנחך לי, מאהצת הדבורים אל הנלנים! —
הנה שמעתי את אצניו מדבר — הלא גם את שמעת! אחותי
אחש לעת הערבים — כאשר מפעפיו יציעו, אל פני הבצעה, שמה אור
למושג לו, "פי יתן ותכי פס סוכה ללל יומם ומחסה משרב" גם אכני
שמעתי, אולם מחדש הייתי ודמיתי בלתי שמוע פלומה * ועמך למי
השמש

השמש השגמתי קום ונמיתי הסוכה חמדות הבטן קשרתי אל ירנותי.
משורי לחותי מדלש הבצעה, כי כליתי בעללכה, אך אל כל פגדי דבר,
עד אשר צעיניו יצטו, כי זה היום בגילה וכשמחה צו.

ח מ ר

אחי! איך ישמותם, ונפשו תביל לרלות מעשי ידיך מדחוק, גם עתה
סתלך בללט אל ערש יצועו, ואליע לפניו הנלמים כאלה.

י ה ו נ ת ו

אם יקינו ויריחו את ריח הנלמים, אז יעלה שחוק פיהם, ויאמרו הנה
חמד נתנו עשתה זאת: איפוא היא העלמה הטובה? אשר פלטן
זרועותיה לתת שמחה וביל לנו ערש הקיטנו!

ח מ ר

אורה! דנק ואח! אם צער פחלון יסקיף, וידל את הסוכה בוננת
לשנתו, אז שפתותיו ידוננו: איך? לא חולס אנכי? היום
סוכה פעמור על בצ הבצעה? איך זה כי אם יך הנן יקיר עשתה זאת,
גם צרוך יהיה! כלילה לא ינוח, ותדום שנתו מעיניו למען כלכל שנתנו
בשמחת נפש, בה יאמר, ולצננו יעלה, זה היום בגילה וכשמחה צו,
כי משכים בצוקר לעשות עוב, מאור יצליח בכל מעשיו, ועל כל נדר
פודה ביל!



אשרי משכיל אל זדמו, צרנה יקלור מאה שערים שמחת נפש ומשוש
רוח, בצוקר ימיו יביל צם, וצערד ימיו הנה למשען לו. — —

שמעון בר"י

משלי הערב (*).

פתיחה.

הכון אנוש לקראת אלהיך אשר
נטה בדוק שחק וארץ יסד,
כי מה אלהיך מבקש ממך
כי אם עשות משפט, ואהבת חסד.

השחור יושני תנל, דומו! וייללס הקשינו תורם עליון.

בכל מקום אשר תופיע השמש, ואשר ישו סרוס; איס סחן לשמוע, מי
נכון וידע?

נא

(*) הספר הזה קטן הכמות וגדול החוכות הנה הזמן לדי, * והוא נכתב עלשון
לרפתי, ולרוב יוסיו-ולחות לשוני ותפארת חין ערכו צעניני המידות הטובות
ודעת הנמוסיות אשר נקדצו ועתק-תלשון ענגלערי אשר הים כתב צו בתחילה,
ושם המחבר סלחי; והקרא צו פעם ושתים, שלשתי והוספתי לעיון צו, וכל
עוד שקראתי בליתי סגולות יוסיו ותפארת חדש אשר יופיע מתק כותלי
מדברותיו, אז אחרתי אל לצי, לא יהיה לנכרים לזרם כ"א יהיה גם לעירי
אותותינו מחורו ויתחממו מבחלי תורותיו, ויזכו לכתובות יקרות ומדות
תרומיות, כה חשנתי — אז חשתי ולא התמהמתי, לאזרני חיל, לקרב אל
המלחמה ואכתוב — וס' הים צעזערי לבחור צעדי.

ועתה אהנלל לז, שאם תמלא הקורא היקר, סרוס העתקתי חיונה תפארת עם
דברי הספר עלמו כאשר תקרב אחד אל אחד, שאז נא לפעם עצדן; כי לא
צמל ולא צמד עשיתיו. קא על כל פשעי תבסס אהבת אדם ואהבת האמת
לדונני לכך. זכות, יען את האמת אני מודה, שעיקרי הדברים נאמרים באמת,
לא שניתי את ענינו ולא הפסדתי את טעמו, כ"א הנחתי הדברים כמו שהם
לא להוסיף ולא לגרוע ואם נכל זאת נכשלתיו. אתה הקורא הנצון! נלכה
על דל ספתי! ולי מה יקרו רעיון. עצדן שמעון צר"ל.

נא תבן בלעכס תורת חיים, כדדו לת חוקי האמת, ועשיתם אותם]

* * *

משדרי ילא הכל, לין בכול לעוז, חכמתו לעד עומדת, ועוזתו
בללה עד לין חקר.

* * *

יושב הוא על כסאו, ונשמת דוחו יתן חיים לארץ ולאלהיה.

* * *

יגע בכוכבים ושמחו, ישיבו לרחותם.

* * *

הולך על כנפי דוח, ורצונו מלא תכל, לך עד לפסי עולם.

* * *

המשפט, הנצור, והתפארת — מידו נתנו.

* * *

אותות החכמה, בכל תעשיו ידעו לך ילדיו, וצית מנוח קלרה
מהשיגם.

* * *

בינת האדם כלל עוצר, תעשה דוחו לחלוס יעוף, יציע בנסף
והנהו כמתעתע.

* * *

אבל חכמת שדי תליר כאור השמים, לא תכוז, כי רוחה מקור
האמת.

* * *

המשפט והדחמים לגלי כסאו, חסדו ואלהבתו דשומות בכל מעבלותיו.

* * *

מי

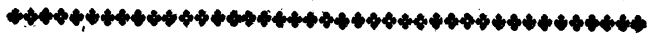
מי ימרוך לה', המעטת כלנוס מכלה?

מי ידמה כל עוזו? מי יתעשל סליו בחכמה, ואל חסדו מי יסוה?

אנוש! כלל כול עשך, מקודמו כמך כלך, רוח רוסך ופעולתו.
מתם כזרו וקיצתו פמה.

ארחך ודנעך פללות ילידך, מעשי קיו כפה.

שמע בקול, כעיסה היא ללזן, שומעה ישכן צעח כפשו!



משלי הערב

חלק ראשון וכולל שמונה פרקים.

פרק ראשון.

מדבר מתחילת הלדס סת עלמו ומסודיו כהיותו עלס פרעו.

טוב לי כי ענתי אם אך נפשי תתברר!
אבחר להיות עבד אם אך רוחי תשתרר! —
בה אתענג ואמאם כל מחמדי עין.

ילוד טסה! דני על לנך ונחן סת עלמך, והסמכל על תכלית דניסמך.

חקור

דוקור העיז כחותיך, התזונן את לרנך, ראה על כל אשר סביבך, אז
תלמוד חקי חיים ואז תלך לנעם דרכך.

* * *

אל תפתח פיך, ואל תעשה מאומה, טרם שקלת מליך, והתזוננת את
הכולך מפעולותיך, אז ירחק ממך כל רע, והחדפה תמום מציפורך,
החדטה לא תבור צאובליך, והנעם לא יקמש פניך.

* * *

הפתי לא יחסוס לשונו, מדצה דברים בוא, ויכלך צדשת אולתו;
באדם דלב אמדולתו עלי גדר, ושם יפול אל הפחת אשר חרוד
סביבותיו, בן מקרה באדם הנזהל צמעשיו, כל יראה את הכולך.

* * *

שמע נקול התנורה, כי אמדותיה אמרי חכמה, ונתיבותיה אל תכלית
הנלה ימורך!

חשאר ברפים הבאים.

ה מ א ס ר

לחדש ניסן תקמ"ו

א

ש י ר י מ

שיר על חמס הסניף נעתק משירי המשורר הליטלני ילני מעטעו"טאזיא
משורר הקיסר יר"ה, ע"י הרופא החכם המשורר מוכר"ל אפרים
לוצאטו היושנ כעת בלסדן.

הן האביב הגיעה

ביפי צלמה פורחת;

הן רוח חן ונחת

בנצנים צחקה.

* * *

עלים לעצים שבו

שב החציר לאחו.

אך פליותי לא נחו.

שלוח לבי רחקה.

* * *

בשביב אשו השמש

בהר ימסה הקרח.

חמדת

חֲמִדַּת כָּל־צִיץ וְסֶרַח
סָבִיב סָבִיב יַצְמִיחַ.

נִדְהָר, כִּי אֶל הָעֵבֶר
בְּלֹאט מִיָּמָיו יִנְהָקוּ
עִם שְׁקוּיָיו נִמְקוּ
אֶת הַשָּׁפָה יִפְרִיחַ.

אֱלִים, אֱלֹהֵי זִקְנָה
כִּי בַמּוֹרֵד שֶׁרָשָׁמוּ;
קָרַח כִּי אִזּוּ עָסְמוּ,
מִפְּאֲרוֹתָם יִפְלוּ.

שְׂדוֹת יִשְׂאוּ לְאֶלֶף
צִיצִים הִנֵּה וְהִנֵּה,
עֲלִימוֹ לֹא עַד הִנֵּה
אֶת הָאֲתִים הִטִּילוּ.

וְדִרְגוֹר אֵף חֵיא מַעֲתָה,
אֶל קֵן אֶהוּב מִקֶּדֶם
בָּאָה מֵאֶרֶץ קָדִים,
אֲדָחוֹת יָמִים עֲבָרָה.

וכבוד

ובְעוֹד תְּחִישׁ הָאָכֵר,
פַּח תִּנְטוּי לֹא תִרָא,
הַלֹךְ אֶל מוֹל אִישׁ פָּרָא,
בְּמַצֹּדָתוֹ נַעֲצָרָה *

* * *

גַּם הִרְעָה אֶהְבֵּתִי,
בָּרָה וִיפֹת הָעֵין,
וְתָרַץ אֶל הָעֵין,
וְחִיטָב אֶת הַשֶּׁעַר *

* * *

בְּחֹוֶץ יֵצֵא הָעֵדֶר
לְרַעוֹת מִיטָב כָּל-שִׁיתָ;
דִּיג הַחֹול יִגִּיחַ
הַהֶלֶךְ אֶת הַשֶּׁעַר *

* * *

גַּם הִדְוָה רַב שֵׁיט,
כִּי שָׁב לְמַחֲזֵה הַחֶפֶץ
בְּצָחוֹק וְרִם וְנֶפֶץ,
וַיִּבְהֵל וַיַּעֲרָ *

* * *

כְּרֵאוֹת נָלִים יִשְׁתַּוְּקוּ,
טוֹב לֵב יִפְרוֹשׁ הַדָּגָל,

אֲדִיר יָבִין הָרָגֶל.
לֹא עוֹד יִזְכּוֹר הַזֶּעֶף.

וְאַתָּה, רָחֵל! תִּכְלָאִי
מִמְּנֵי עֲזַרְתִּי רַגְעַ
בְּמַעֲט, כִּי זֹאת הַגִּנֵּעַ
אֲשֶׁם לֹא הָיָא אֵלַיָּהּ.

רַק אִם חָפְשִׁי אֲשׁוּבָה.
כִּי כָל-מוֹטָה אֲשַׁלִּיכָה;
לֹא עוֹד שְׁנִית אוֹלִיכָה
הָרָגֶל בְּכַבְלֶיהָ.

חֲנוּר מִצְנַפֶּת יָדַי.
לְתַת לְשִׁמְךָ תִּפְאָרְתִּי;
הִנֵּה בִיקַר אֲדִירָתִי
הַבְּלִי זֶהָב הַבִּיתִּי.

עָתָה אִם אַתָּה אֲנוּשָׁה.
הוֹאֲלֵתִי, כִּי הַזֶּעֶם
גָּקֵם יִלְמַד הַפֶּעַם.
כִּי כֹחַ עֲבָדִי קִנְאֵתִי.

הָהָה לֹא! מַעַי תִּסְלַחַי
אֶת רוֹב שִׁיחֵי עַד הָנָה;
וּתְלוּנֹתַי הֵן הָנָה
אוֹת בִּי חֲשָׁקִי בְּלִי תִלְהָה •

* * *

תְּבִזִּינִי, אִם תּוֹאִילִי,
תְּרַצִּינִי, אִם תִּכְסֹּסִי,
תִּחְמְלִי, אוֹ תִקְצוּפִי,
חֲוֹתֶם לְבִי אֶת סֶלְהָה •

+++++

ב

מִכַּתְבֵּי

רַעֲיוֹנֵי אִישׁ בַּעֲלוֹת הַשְּׁחָר •

הַחוּשׁךְ לֹא יִכְסֶה עוֹד עֵדֶן, עֲדַפְל וּקְדוּת כְּפֹלֹ, הַשְּׁחָר עֲלֵם וַיִּפְח
רוּחַ חַיִּים צֶלֶף כֹּל, חֵין עוֹד מְנוּמָה עַל עַפְעַף וַיִּסְכֶּה עַל פְּנִים,
הִקִּיצוּ כָל חֵיפֹ צִיעֵד, וְעוֹף הַשָּׁמַיִם עוֹז קֶנוּ, שׁוֹכְנֵי כָד צִין לֵאלִים וְתַחַם
תּוֹמֵד זְמִירֹת יִתְנוּ, עֲדָרִי לֹאן יִצְקֶשׁוּ מַדְעָה, וְאִיל מִקְפָּן עַל הַבְּצֻעוֹת,
בֶּס אֲרִיָּה יִשְׁלַב, דּוֹב יִכְסֶה וּבִפִּיר יִתֵּן קוֹלוֹ; מַמְעוֹתֶם יִלְכוּ לִצְקֶשׁ עֲדָף
וְלִמְלֹא אֲכַל לִכְפֶּשֶׁס • אֵף אֲכִי רְחוֹק מִתְשַׁלּוֹת קָרִיָּה, וְהַמּוֹן עִיר (כִּי עַה
חֲפִלִּי צֶס צַעוֹנֶס וּבִגְלוֹנֶס? וְמַה יִּשְׁעִי כִּי אֲהִיֶּם כְּאַחַד מִיּוֹשְׁבֵי־הָאָרֶץ? הַקָּרִיָּה
הִיא מוֹשֶׁב הַבְּלוּזָה, צֶה תַעֲזוֹת הַקְּבִלָּה, תַּעֲשׂוֹל הַדְּמִיָּה, וְיוֹשְׁבֵי חֲסִירֵי עוֹז,
זֶהֱ יִמְלֹאוּ אֲוִירֹתֶיהֶם, וּצְתִיָּהֶם כֶּסֶף, יִלְכְּפוּ כְּחוֹל עֹז, וּכְחוֹמֵר חוֹלֹת
כַּחֵס; אֵךְ צֶס לֹא יִדְמִיּוּ קֶרֶס, צֶס לֹא יִתְכַשְּׁרוּ, אֲחוּזָה לֹא יִדְעוּ וְאֲהַבֵּת
חַיִּים נַעֲלָמָה מַהֵס, אִם לִצְעֶה כֶּסֶף, צְרִית רַעִים אֲזִזָּה, וְעֲנֹתוֹת הַאֲהַבָּה
תִּתּוּ נִשְׁדָּרוּ, חַיִּים אֵת רַעֲהוּ עֲקוֹז יַעֲקוֹז, יִגְזְלוּ אֵף יִדְמֹאוּ, יִלְשִׁינוּ אֵף
יִדְנָלוּ

יכדו שקר; חמאס צחילס, סצוב עשרס, וייטז לי מלונותי מאדמותיהס, אהלי מהיכלי עונג) • הביקור אור ואנכי קץ משנתי, שמח ועוז לב הלכתי על השדה, מה מתוק ריח ה'ודאים! ומה נעים לראות צמח השושנה! על נאות דשא אשז ועיני בולכים ותרים כל הכנר • השמיעה אצני, מה גאון תאדם! מה מאד גדלו! אדנס ודחנס מי יביקס? ארזה ועיני לא מביילס • על הארץ אשים פני, והנה חיות ודמש אין מספר, כל איש ימלא מחיה לכפשו, כלס מליאי ששון וגיל; זאת התצוננתי ואחרי שוט מחשבותי, ואמר: אך ה' אלהים הוא יונר כל היצורים הכל יכול, את כל דשא ועשה, תכן שמים צחמיה, יסד ארץ על עמודיה, מוילא צמספר כל לצא הכננים וסופר החול על שפת הים; מה טוב לאדם כי יצן אלה, כי יתחכם לידע את צידו להתצונן את מעשיו ולחקור כל פלאי הטבע! — דעו קדיצי וקליגי עם! היושבים צטירות ובהכלים שוכנים על חטות שן עד חלי היום צחיק רעיתיהס, מלנזשים צבדי שש ודקמה, אוללים מעדני מלכים ואין קנה למאכלס, שותים יין מדקח צכל מיני מדקחים וצשמים כמים, מכלים יעיהס צשחיק וצלחוק, כל היום דודים יקשו ואחרי האהבה ידכרו, דעו! כי עוד לא ידעתם את הטוב, שוא ועמל כל תענובותיכם אין שמחה כשמחת איש מחקר ומתצונן, למא לרעת, גם ימלא די דוות למאן, הוא לכריז ישחק וצקלין עם יתקלס, כי המע דעים ימיהס, דאגה תשחה אותם ונעם חלקס, גם המע ננועים וצוכים, כל חלי וכל מדוה עליהס יתחצרו; והוא חפשי מדאגה, צריא כל העס, ובאז לא ידע, מנת חלקו טובה צארץ וגידלו נעים • פה אשז משתומס ושומע קול התור, מנגד לי צני היונה הגה יגרו, משיקות צנכפיהס ונושקות אשה אל אחותה, שס צין עפאליס, העיף צציר ימלא פיהו, יתן תודות לאל, ויזמר לאלהיו — — לבס כל ידידי! ושר לי צציריך, אורבז אכני את כגינותיך מנגינות צכל ומליל — למה תדום תחדיש פתאום? למה תנוסון חימו ציער? למה נודד אתה, יונתי! תחציל צנכיק הסלע? מה דאיתי? גם אכני חדר ולצניירגו, השמים המקדדו צעבים, גשס וצדד כפלו, אין כח צעלמי ונוע אתנועעה, השמים האירו, קולות אדירים וקול דעס אשמע, אהה! כי דמתי, אהה אצרה? האלה נופרת, תחיל הארץ, והאדמה תחת תרגו, אהה! כי אפתח כחי ונפשי כדגב נמסה, חדרה גדולה אחזתני, על פני כפלתי ואדום, פתאום צל דוח קדים ופיץ ענני חושך, קול הדעס לא נשמע עוד וצדקים לא אמרו הכנו, שקעה כל הארץ צהמות וחיות פלחו דנה לקראת צל השמש וישמחו אל הוד וטובה החוסה, הכותנת חן וחסד צמתק מאודה; אף אכוכי קנתי תחלומי, ונענוד על יס עת יבהוס צענדתו, יכמו ויתגעבו מימיו, יחמדו

יחמרו בליו, והלכיה פתח עד למדוס שביע ועל מפלגי עב חתפלא ופעס
 ממדוס צמולות יס חפול ועד מחתח לארץ מפלכת, יעק ויילל כאיש
 וצנרת נפשו מד יצבה, עד כי ישתוק הים מנהמו וחלל הפחד ורובו חין,
 ילך צלום אל ארצו ויצא אל מחוז חפלו, ישמח כי יראה ארץ חדשה ושמים
 חדשים יציע: כן קמתי גם חכני ואראה כל הכנר מתהפכת לבן אלהים,
 הארץ המיחלת לגשם דותה את למאונס והאדמה למחה תלמיה ונאות דש
 לצשו כל ירק כל עשב, זאת ראיתי וביל נמללתי, אך עיק ויגע היומי,
 עוד לא אכלתי מאושה ומחוס השמש חכני לחה נשא; עתה ידעתוך ה'
 מלכי וקדושי! מה רצו חסדיך! מה גדלו טועותיך אשר עשית לצני האדם!
 קטונתי מלתן תודות לך ועלהלל לשמיך; הרוח נשח אלי פרי נחמד למראה,
 טעמתי והנה גם הים טוב למאכלי מה נעמת פרי! מה מתקת לחכי!
 החזקת ותאמן אותי, נתת כח צנפשי ועלמותי חללתי צני אדם! אם תאזר
 תלמדו לקעת את ה', השכילו את טונו וחסדו אשר כל יום ויום עלי חסוך
 יעשה לצני האדם, אז בכל לבו תאהבו אותו ותמיד תדנקו צו; אך אל
 יסגל לצנח לאמר, מאותות נוראות, ממלחמה ומדעש קדע את ה', צהתפלן
 אדני האדמה ועמודיה ירופפו, צנחום הים צתקפו וצנצנתו, יסים ארץ
 פרי לשממה וכדמל למלחה, או צפנות האדמה את פיה תקיף נחלי גפרית
 ואש ותשדוף ותחדים כל סניצה, או אם תהיה מגפה צארן ודצר יתית
 פתאם, ואלפים ימותו צלי מצין, יבועו צלי משיט, מאלה נכיר את יוצר
 האדמה ואלהי התצל "אך אולי יחשצו כזה וחקר תצונות ידצר כאלה, אם
 יחדר איש והוא ידע לצל תשיגיבו הדעה, צשמחון ילך, צלצ רצו ינוס
 לקול דממה דקה, עיניו תמיד הפות ידלו, יציע שאלו מחתח, ונעלמו
 ממנו מזימות ותצונה לא ידע, יפחד ולא ידע למה יפחד, יירא ותמיד
 צחושך ילך, כלצי מדדך ונאיל ילתיקבו כליד ינוס אנה ואנה; יסוד הדצר
 לא ינקש ואל תנליתו לא יצא, גם אם ידרוש ויחקור הדצר היטב ככלות
 הפחד, יירא אך אל יאכצ את ה'; היאכצ ילך את אציו או את מורו אם
 תמיד צשוטים ייסרהו, תמיד עליו קפפו, ואפו צו יחדה, גם לא יתנו
 לו אות אהבה ונשיקות ריע? גם את ה' לא נאהב אם לא נתצונן כי הוא
 אל טוב, אהבת אב אהב את צניו וכל יצוריו, ידוע אותם מדקן ציפו,
 ומעוז אולרו ימלא נפשו.

בני אדם! הים עוד צנח אם אשר יסקר צה' ויכנז צאלהיו? הים עוד
 צנח אם אשר צקשה עורף וצנלח נחושה יאמר חין אלהים
 צארן וצודח התצל חין? רוצר כאלה חסד שכל הוא ואין לו מצונות, לא
 התצונן חסדי ה' ונפלאותיו לא השכיל, צחושך ילך ונאפילה ימשש, כל
 ימי

ימי היוזמו על הארמה לא דאס אור, דרך עוז לא ידע וישועם לחקק מנו;
 אס תצא עליו דפא או אס יחלא חלי אפול למשכז אוי לנפשו! מה דנו
 מכאנציו וינצומים נבעיו! כל ימי היותו על הארמה היו מחשבות לנו
 ותחזולות נפשו, אך ללכול ולשמות לשמות ולכתענב, גס גתה על ערש
 דוי לא יקרה לדלות את ה' בלדך בחיים ולא יחיל כי ידאה צבאותו, צנעם
 ינוע וצדונו ינוצ אל עפרו ונאצדה ממנו תקוה ותוחלת אין, כאנו אנוש
 וחלי דע עד כי יאסף אל חרדי מות ויהי כלל היה; לא בן מות האיש
 הישר אשר ישים צאלהים כסלו ונאמנה את אל דוחו ישחק ליום לרה וצמות
 יחקלם, נדקמו לפניו תלך ותסלול לו מסילה לשמים, שס תחיה נפשו,
 צקהל ישרים ותמימים ישז ושס ישר ולדיק נכח עיניו, ודעו והיעל דחקו
 מכס * אחי ורעי! יושבי הארץ כלכם! המצקשים האמם והמילים נדפת
 שמעו לי! אס תדלו אים מעול ומדשיע אומר ה' אכזרי הוא, חפץ צמות
 צדצד וצמנפה, ולוהצ לכוניח וליסד, דחקו ממנו אל פגעו צו! כי הוא
 סרה ידצד וחדפות יגיד פיהו, הוא יסיד אתכם מן הדרך העוז ושקר
 ועמל יעוף לכם — — הוא! לאיש הולך צדכיו ושומע לתורתו ויגדף
 אלהים תמעל וינזה את צודלו; — — וה' צהיכל קדשו צכל זאת ירחס
 עליו כי לא אים הוא ויתקלף וצן אדם ויתרבו, לא יסגידו ציד המות
 צס לא אל שאל יודידיהו אף, לא יוליכו צמחשנות, אך ישלח אליו אכשים
 אשר דצרו צפיהם, המה יודו אותו הדרך העוז ויסירו ממנו תכפונות
 לצו, ישפכו עליו דוחס עדי יצאוהו אל ארץ עיפתה, ומאפילה לאורה
 וינאווה *

יוסף בר"ה בר"ן.

משלי הערב

פרק ב *

לדוד מעיני מוסר *

אם אין לאיש מוסר מרפה כל צער

לא יראה אור, סגור יהיה השער! —

מי אמה, אדם! אשר תגלה על חכמתך? מדוע מתנאח צמעלות אשר
 צמחיד צניד קנית?

* * *

ראשית

ראשית חכמה לדעת שלא תדע, ואם חפצת שלא תחשב לאויל צעיתי
לחרים, הסר ממך האולת, לחשוב את עצמך לחכם.

בעלמה יפיתיה מעדי מלצוש כבוד ללכת הלצט, כן כוהב צמוסד השכל
תפארת חכמה.

דברי פי חכם ירמו כוהב האמת, יפלק מליו, על כן חטאותיו ישאו.

לא יצטח על דעתו, אך יפלק עלת דעתו, וממנו יגיע לו תועלת יחד.

יסיר אצו מעמוע תהלה לא נאזה לו; והוא אחרון לבלות את ערכו.

כצעף יגדיל היופי, כן מכל מוסרו נדקותיו יזהירו.

התבונן את איש הנסיל, יעטה באון, עיניו בכל צופות, יהלך להדלות
את עצמו, ויבקש תמיד להיות מופת לרעים.

ילך נקלות ראש, וצעין צח יצט על חלכה.

יעוז מלחו כבד מעדתי, עדי הבדולים ממנו ישחקו על גאווו ועל אולתו.
דעת זולתו יצח, לנז על דעתו ישען, על כן יצוש.

רעיון רוח ומחשבות כוז הכיתוהו לשמוח כאשר ישעע שמדצרים ממנו,
ולדבר מעצמו כל היום.

בתשוקה מולזה, ישאף תהלת עצמו, ונאחזיתו החנק ישל כפשו.

אנקינדיגונג

איינער נייען קאָרעקטען אונד פֿערבעסערטען אויגנאכע דער

חמשה חומשי תורה

נעכסט איינער וואָרטליכען דייטשען איבערזעצונג

פֿאַן יואל ב"ר ל' נענאנט לאָווע

דער אונטערצייכעטע האט דען מיט איהם אין פֿערבינדונג שטע-
הענרען העררען בוכהאַנדלערן שפּאַן פֿאַר גערוימע צייט דיא
אנצייגע געמאכט, דאס ער לאָנגסט וויללענס וואר, אָביגע וואָרט-
ליכע איבערזעצונג דער **תורה** ניא אויפֿלענען צו לאססען, אונד
דאס ער נור דיא געלעגענהייט אבווארטען וואָללטע, אום דיע אויפֿ-
לאגע מיט מינדערעס קאָסטען - אויפֿוואנדע בעווערקשטעלליגען,
דאדורך דען פֿרייז איינעם זאָלכען געמיינטיציגען ווערקעס מעגליכסט
העראכזעצען, אונד דעססען אנשאפֿונג ערלייכטערן צו קאָננען
דיווער צייטפונקט איזט נון אייגעטרעטען, אונד דאז ווערק בע-
רייטס אונטער דער פרעסע. עז שיינט ב"אנאהע איבער-
פֿליססיג, צור עמפֿעהלונג דער געדאכטען, אָהנעהיין פֿאַרטעהייל-
האפֿט בעקאנטען ארכייט איינעם, אונטער דען נייערען געלעהר-
טען דער איזראעליטישען גאציפֿאן זאָ בעריהמטען מאנעס, וויא
יואל ב"ר ל' וואר, עטוואס צו בעמערקען: — יעדער, דער זיך
מיט דעם אונטערריכטע דער איזראעליטישען יוגענד אים העבראָאי-
שען פֿאכע בעשאפֿטיגעט, ערקעננעט דיא נאָטהווענדיגקייט איינער
וואָרטליכען איבערזעצונג דער **תורה** (וועלכע דען קינעד אויז
אללען ביבלישען שריפֿטען צוערשט פֿאַרגעטראגען ווירד) פֿיר אונ-
פֿאַנגער, דענען עז נאָך צו זעהר אן שפראכקעננטניס אונד בעאור-
טהיילונג פֿעהלט, אלו דאס מאן דיא אונטערווייזונג דערזעלכען,
מיט דער איבערטראגונג גאנצער זאָטצע אים צוזאממענהאנגע בע-
גינגען קאָננטע, ווייל זיא צו וועניג פֿאַרבערייטעט, דורך איינע
יא L זאָלכע

זאלכע איבערלאדונג איהרעס געדאכטניסעס נור פֿערוויררט, אָפֿט
אירע געלייטעט, אונד אן דער ערלערנונג דער בעדייטונג יעדעס
איינצעלנען וואָרטעס פֿערזינערט ווערדען.

דאס ביא איינער פֿערדייטשונג דעו טעקסטעס, אין וועלכער דאז
קינד פֿיר יעדעס העבראָאישע וואָרט אויך גלייך דעססען
דייטשע איבערזעטצונג אויפֿֿינדען זאָלל, דיא דייטשע וואָרטפֿאָלגע
אָפֿט ליידען מוס, איזט, וויא עו ביא דערגלייכען בעארבייטונגען,
צומאהל ביא דער איבערזעטצונג אויז איינער אלטען שפראכע אין
איינע נייערע, אויז איינער אָריענטאלישען אין איינע אָקצידענטא-
לישע, איממער דער פֿאלל איזט, — גאנץ אונפֿעדרייטליך; אונד
קיין ביליג דענקענדער ווירד עו דעס איבערזעטצער צום פֿאָרוואַרפֿע
מאכען, דאס ער אן פֿילען שטעללען זיינעם צוועקקע געמעס, דיא
דייטשע קאָנשטרוקציען דער העבראָאישען אונסער צו אָרדנען אונד
ערשטערע נאך דער לעטצטערען צו מאָדעלן זיך געצוואונגען זאה
דאז צוויילען אויפֿפֿאללענדע אונד פֿרעמדארטיגע דיזער פֿיגונג,
ווירד איבריגענס ביא איינער מינדליך, וואָרט פֿיר וואָרט
פֿאָרגעטראָגענען איבערזעטצונג, ווייט נישט זאָ זעהר געפֿיהלט,
אס וועניגסטען פֿאָן קינדערן, דענען זעלבסט דיא האָהערען רעגעלן
איהרער מוטערשפראכע נאָך פֿרעמד זינד. — האבן זעלבע אבער
אייגמאהל גרינדליכערע שפראכקעננטניסעס ערלאנגט, דאן איזט
עו אָהנעהין צייט, זיא דיא **תורה** אין איינער צוזאממעהאָנגענדען
איבערזעטצונג — וויא דיא מענדעלס זאָהנשע איזט — צו
לעהרען מיט דער בעדייטונג יעדעס איינצעלנען וואָרטעס פֿער-
טרויט, ווערדען זיא דאן אום זאָ דאשערע פֿאָרטשרייטע אין דער
ה בראָאישען שפראכע אונד ליטעראטור מאכען.

ביא דער קאָרדעקטור דיזער נייען אויפֿלאגע ווירד אללע מיהע
אנגעווענדעט, אום דיא אין דער אָריגינאל-אויזגאבע זעהר
אונגלייכע אָרטאָגראפֿיא דער דייטשען וואָרטע, גלייכפֿאָרמיג איינ-
צורייכטען. מאן פֿאנד עו פֿערנערס פֿיר צוועקמאָסיג, יענע וויכטיג-
געדען שטעללען, וואָ **יואל בר"ל** אָהנע בעקאנטען גרונד פֿאָן
דער

דער מיינונג אונד ערקלאָרונג דער מערצאהל אונטער דעם קאָסמעני-
טאטאָרען אבוויך, צו אָנדערן, ווא דעם לעצטערעם אנפאסערנער.
אונד דאדורך מייסט מיט דער מענדעלסאָהנשען אַכער-
זעטצונג מעהר איבעראיינשטיממענר צו מאכען; וואָמיט דעם איין
ערצוועקט ווירד, דאס דאז צוערשט אין דיוער וואָרטליכען פֿער-
דייטשונג אונטערדיכטעטע קינד, אויף קיינען ווידערשפּודן שטאַסט.
ווען עס דיאזעלבע, וויא בעמערקט, דעראיינסט געגען דיא סענ-
דעלסאָהנשע פֿערטוישט; אינדעם פֿילמעהר דיא געגענוואָרטטיג
אויגאבע דער ב"ר"לשען בעארבייטונג אים וואהרען וינגע איינע
פֿאַרשולע פֿיר דיא נאך דערוועלבען צו בענימצענדע סענדעלס-
אָהנשע איבערזעטצונג כילדעט. —

דאז וועדק ווירד אין קווארט-פֿאַרמאט, אונד צוואר דער העברא-
אישע טעקסט מיט גראָסען לעטטערן, אונד דיא גלייך נעכט
יעדער העבראָאישען-טעקסטצייילע צו שטעהען קאממענדע דייטשע
איבערזעטצונג, מיט דעם בוכשטאבען דיוער אנקינדיגונג אבערדוקט.
דער פרייז דעם גאנצען, אין פֿינף טהיילען אבערטהיילטען ווער-
קעס אייז: אויף שאָנעם ווייסעם דרוקפֿאַר אונגעבונדען

4 fl. C. M. אונד 3 fl. 30 kr. C. M. פֿאַסטפּאַפּיר

איינע פראָנומעראַציאָן אויף איין ווערק, פֿאַן פֿערהאַלטנעסמאַסיג
אָ גערינגעם פרייז צו עראָפֿלענען, פֿינדעט דער אונטער-
צייכעטע פֿערלעגער, בעזאָנדערס דא דער דרוק עהעסטענס גאנץ
פֿאַללענרעם ווין ווירד, ניכט נאָטהיג, אינדעססען בעליכען יענע
הערדען כוכהאַנדלער, דיא דאז ווערק אין איינצעלנען טהיילען
אונד אין גראָסערען פארטהייען אבצונעהמען ווינשען, ויך אן דעם
אונטערצייכעטען צו ווענדען, אונד דער כיליגסטען בערינגניסע
פֿערויכערט צו ווין.

אנטאָן שמיד

ק. ק. פריפֿיל' אונד נ. א. לאנדשאַפֿטס-

בוכדрукער.

דאז גענוואָרטיגע ווערק בִּכְּוִרֵי הָעֵתִים, ווירד אויך אין דען
 פֿאַלגענרען יאהרען אונאונטערבראָכען פֿאַרטגעזעטצט, יע-
 ראָך דיא רעדאקציען דעסזעלבען פֿאָן דעם דיסיִאָהריגען רעדאקטאָר
 הערן מ. י. לאַנדוי נישט פֿערנער בעיאָרגט ווערען.
 עז ווערען אבער אללע דיאיעניגען הערען געלעהרטען אונד שריפֿט-
 שטעללער איזראעליטישער נאציאָן, וועלכע דיזע זאממלונג מיט
 איהרען בייאטראָגען (זעלכע מענען וויססענשאפֿטליכען אָדער פֿאָע-
 טישען אינהאלטס זיין, אָדער וויכטיגערע פֿאטערלאַנדישע אונד ביאָ-
 גראפֿישע נאָטיצען ענטהאלטען), הירמיט האַפֿליכסט ערווכט,
 דיאזעלבען שפֿאַטעסטענס ביי ענדע דעם מאָנאטס פֿעברואר 1825
 אנהייטטעלכאר אן דען פֿערלעגער, הערן אַנטאָן שמיד, ק' ק'
 פריפֿיל' בוכדרוקער אין ווען, טוכלויכען No. 439 פֿאַרטאָ-
 פֿרייא איינצווענדען, וועלכער אויך דיזע בייאטראָגע, ווען זיא צור-
 אויפֿנאחמע געאייגנט בעפֿונדען ווערען, אויף פֿערלאנגען נאך גע-
 האלט האַנאָרירען ווירד. —

sich erbarmt. Die Zeit der Erfüllung des Bündnisses, das unser Vorfahren, Abraham, Isaak und Jacob der Herr Jehova, der Eine, zugesagt, ist nah. Am Himmelszelt hab ich's Nachts gelesen; und einen Stern noch nie geseh'n, gewahrte ich da, der wunderbar ob euerer Hütte weilte: dann zog er hin gen Osten, nach jenem Lande deutete er, nach jenem Lande des Segens und der Weihe, dahin der Herr uns baldigst möge erlösen; und in dem Morgenrothe tauchte er dann auf, und schwand so meinem Blicke. — Da unterbrach rohes Schelten und Getöse den Seher; denn draußen trieben die Schoterim die Israeliten zur harten Frohnarbeit — und sie zu trösten stürzte Rahath hinaus: kopfschüttelnd sah ihm Amram nach, mit freudigen Blicken Jochebed, und sinniges Lächeln im kindlichen Antlitz breitete Aron die Arme nach ihm aus. Und kein Mondenjahr war seitdem verflossen, da wurde Jochebed eines holden Knäbleins entbunden; das Knäblein aber war Mosah: und was sich mit dem begeben, erzählen die heiligen Bücher des Bundes.

Immanuel Jr — I.

gend, rief er aus: Mein, nimmer so! nicht bleib ich un-
geehrt deinen Keden, deiner Liebe: — aus dir hat ein
Gott gesprochen, der vor Uebel mich bewahrte. Und als sie
wieder das Wort nehmen wollte, verschloß er ihr den
Mund mit Küssen.

Und eine klare melodische Stimme ertönte draußen durch
die Nacht. Es war Miriam, die die Schafe heimtrieb.

Er läßt deinen Fuß nicht gleiten,
Auch nicht in der Finsterniß.
Wenn dich Gottes Augen leiten
Wandelst du gewiß.

Siehe der, der dich behütet
Wacher, und entschlummert nie
Der, der Israel behütet
Schläft und schlummert nie.

Er umfah dich! Nimmer fehle
Dir zur Zeit der Angst sein Ethuz!
Er behüte deine Seele;
Sei dein Schirm und Trutz!

Im Osten röthete sich der Himmel und schön fielen et-
lige Lichtstrahlen in die ärmlich bekleibte Hütte: darinnen
aber knieete zu Füßen des Vinsenlagers, der Sonne zu-
gewandt Jochebed, im brünstigen Gebethe. Und hinter
ihr stand Amram, der sprach zerknirscht: Bethe du für
mich mein Weib, ich wage es nicht die Augen zu Ihm auf-
zuheben, der in der Sonne uns erscheint; ich sündiger
Mensch wollte es wagen einzugreifen in sein Rächeramt;
bethe für mich! — Da trat herein im weiten Linnengewan-
de, mit verströten Silberhaaren, die gleich magnetischer
Lichtstrahlen von seinem greisen Haupte ausgingen, der
Patriarch Rahath; und himmlische Ruhe im verklärten
Antlitz, trat er den Vater nicht beachtend hin zur Mutter.
Du bist erhört Mutter! Unseres Sammers hat der Herr

Weh! wer kann das wollen? jammerte Jochebed, und stürzte hin an die Matte ihres zweijährigen Aron, den sie fest umflammerte, daß er vor Schmerz zu schreien anfing.

Der dessen Wille die Macht sich eint, der undankbare Pharao = Tyrann.

Und in wilder Hast ergriff er die metallene Keile, und gegen Osten, gewandt das Gesicht, kniete er nieder an der Pfoste. Laß dich erbarmen, unsers Jammers — stieß er aus gedrängter Brust in einzelnen Lauten aus — Hort Abrahams! laß aufsteigen vor dir das Wehgeschrey deines im Bündniß dir ergebenden Volkes; und das Kreischen der im zwiefachen Weh' vergehenden Mütter. Begünstige du mein Vorhaben; und schwebe du ob meiner That. Mit diesen Worten erhob er sich, und schritt über die Pfoste des Weh' gen Jehä zu.

Aber Jochebed die im Dumpfsinn gelegen, doch sein Vorhaben geahndet hatte, raffte sich auf, und hinaus in die Nacht rief sie: So wahr der Gott den du beschworen, mein Amram, du bleibst.

Nun muß ich wohl — tönte es schon von ferne längs des Flusses zurück — und er wandte die Schritte und kehrte zur Hütte.

Aber Jochebed umfing ihn in Liebe, um ihn zu besänftigen, und mit innigem Tone fragte sie: was beginnst du mein Lieber? —

Er aber sah starr vor sich hin, und wollte sich losmachen. Und unvermerkt entwand sie ihm die Waffe; so sollte es wahr werden, was deinem Stamme von Israel gekündet ward? „Mörderwaffen ihre Schwerter“!

Aber wild noch rollten seine Augen und schossen Feuerblicke, sie aber hatte ihm vollends die Sandalen gelöst und mit liebevoller zarter Stimme fuhr sie fort: Ja wohl weißt du, wie er ferner sprach: „Verflucht ihr Zorn, er schonte nicht! ihre Wuth — sie blieb ungerührt“! Da entstürzten Thränen seinen Augen, und sie brünstig umschlun-

Die Verkündung.

(Biblische Idylle.)

Vom Frohndienste heim gegen Abend kehrte Amram, und in der Abendsonne Abglanz erhielt sein von edlem Zornmuth geröthetes Antlitz ein feyerliches Aussehen. Sein Weib Jochebed, die im Eingange der papyrusbedeckten Leimenhütte ihm entgegenharrte, glaubte den heldenmüthigen Altvater Abraham zu sehen, als da er auszog für Lot, gegen Kdarlaomer und dessen Verbündete. Und in jugendlicher Frische blühend glich der gesegneten Vordermutter Sara, als da sie Abraham der Fromme ausgab für seine Schwester, nahte sie ihm kosend nachdem er eingetreten, und wollte ihm lösen die Sandalen zum Fußbade, das sie in ärmlichen Thongeschirre bereitet. Er aber sprach wild, was soll Labung mir und Kühle, da in Wuthbrand sich verzehrt mein Herz. Ich will nicht Ruhe noch Rast, die weil doch der Pharao-Thrann nicht Ruhe noch Rast hat in Erfindung neuen Sammers für uns. Da sagte Jochebed: was neuen Sammers mag der Herr über uns verhängt haben? Er der uns verheissen an Isis Brüsten zu nähren, der uns verheissen das Land des Segens und der Weihe: laß mich's wissen mein Amram! und ängstvoll sah sie an ihm hinauf. Du sollst es wissen, stürmte Amram; was den Segen uns wandelt in Fluch, die Fruchtbarkeit zum qualvollen Sammler; was zur Ehelosigkeit verdammt die Töchter Israels; was Liebende in Mörder wandelt, und Mütter zu reißenden Thieren. O der Qual! stöhnte zu seinen Füßen Jochebed, sprich es aus.

Nicht bevorzugt sey uns mehr die Erstgeburt; die nur früher dem Chaos entrißen, um früher wieder gleich in Nichts zu kehren: ersäuft werde jedes neugeborne Knäblein; daß aussterbe der Mannsstamm Israels, und unbeschirmt dem Gözenvolke anheimfallen die Jungfrauen zum Gräuel.

- Verderben komme über die ganze Erde! habe ich vom Gott Zebaoth vernommen.
23. O, gönnet mir euer Ohr! hört meine Stimme! merkt auf! hört meine Rede!
24. Wer auszusäen pflügt, wird er den ganzen Tag nur pflügen? seinen Acker nur umwühlen und furchen? —
25. Gewiß wird er, hat die Oberfläche er geegget, hier austreuen Kummel, dort Wicken auswerfen, Weizen abgemessen anbauen, die Gerste am bezeichneten Ort, an den begränzten Platz den Dinkel.
26. Auf diese Weise züchtigt Gott, zu belehren (zu fruchten) —
27. So wird auch mit dem Dreschwagen der Kummel nicht gedroschen, über Wicken nicht des Wagens Rad gewälzt: mit dem Stabe nur wird Kummel ausgeschlagen, Wicken nur mit dem Flegel.
28. Getreide sollte stark gedrückt werden, er drischt es aber nicht fort und fort; ja, einst zertrümmert er gar das Wagenrad, das Gespann wird es nicht mehr drücken.
29. Auch diese Zusicherung kommt von dem Ewigen Zebaoth: wunderbar im Rathschlusse, in der Vollendung groß!

mmmm

Bund geschlossen, der Hölle eine Gränze gesetzt: wenn auch ein alles überschwemmender Strom daher fährt, zu uns kommt er nicht;" (so spricht ihr einst) Betrug war unser Schutz, die Lüge unser Zufluchtsort.

16. „Darum leg' ich einst, spricht Gott, der Herr, in Zion einen Grundstein, einen wohlhemährten, kostbaren Grundstein, gut gegründet und befestigt (der auf die Dauer arbeitet, übereilt sich nicht.)
17. Das Recht mach' ich zur Meßschnur, die Tugend zum Senfbley, ein Hagelwetter zerstört den trügerischen Schutzort, eine Wasserfluth den verborgenen Aufenthalt.
18. Aufgelöst ist der Bund mit dem Tode, jene der Hölle angewiesene Gränze besteht nicht; fährt ein alles überschwemmender Strom daher, er zermalmt euch;
19. Er reißt euch fort, indem er strömt, mit jedem Morgen strömt er stärker, Tag und Nacht immer fort, immer fort nur Erschütterung; dies Gericht wird wohl verstanden werden!
20. Denn die Unterlage ward endlich zu kurz, sich auszudehnen, die Decke zu schmal, als sich so vieles sammelte.
21. Wie auf dem Berg Perazim tritt Gott auf, ergrimmt, wie im Thale zu Gibeon, seine That zu vollführen — eine Ihm fremde That — und sein Werk zu verrichten — ein Ihm ungewöhnliches Werk. —
22. Spottet nun ja nicht mehr, euere Strafe möchte noch stärker werden; denn Verderben, ja schnelles

7. Aber auch diese schweifen beim Weine aus, wanken vom berausenden Getränke; selbst Priester und Prophet schweifen aus im Trunke; vom Weine zugedeckt, von starken Getränken taumelnd, schwärmt der Seher, schwankt der Rechtspruch.
8. Wenn alle Tische sind voll Unflaths, kein reines Plätzchen mehr.
9. Wen nun Weisheit lehren? Wen die Lehre verständigen? Etwa den Milchentwöhnten, den Brust-entnommenen Kindern!
10. Denn meinem Befehl setzen sie einen Gegenbefehl, meinem Geboth ein Gegengeboth, meiner Nichtschnur ihre Nichtschnur, meiner Ordnung ihre Ordnung entgegen; (sage ich) das Unglück ist nicht fern! (erwiedern sie) dort ist nahes Glück.
11. Als möchte man stotternd, oder in einer fremden Sprache zu diesem Volke reden.
12. Spricht man zu ihnen: „hier ist Seelenruhe“ — sagen sie; nun so laßt den Müden rasten! dieß heißt Ruhe. — Sie wollen nicht verstehen.
13. So haben sie auch von Gott das Wort: „sie mögen meinem Befehl ihren Befehl, meinem Geboth ihr Geboth, meiner Nichtschnur ihre Nichtschnur entgegen setzen, und sag' ich: das Unglück ist nicht fern, mögen sie immerhin erwiedern: dort ist ein nahes Glück: auf daß sie so fort wandeln, zurück straucheln, zerschmettert, verstrickt und gefangen werden.“
14. Vernehm'et also Gottes Ausspruch, ihr Spötter! Fabeldichter! das Volk in Jerusalem zu beherrschen.
15. „Wir haben, spricht ihr, mit dem Tode einen

Uebersetzung des acht und zwanzigsten Kapitels

Jesaja

30111

Herrn k. k. Schulrath Homberg,

1. Weh! dem Blumenkranz des Uebermuths auf der Betrunknen Ephraim's, Haupt! Einer welkenden Blüthe gleicht der Prachtschmuck des Stolzen, von Salben triefenden Hauptes, der vom Weine taumelnden,
2. Einen Gewaltigen hat Gott — mächtig, wie Hagelwetter, wie verderbender Sturm, wie Fluthen reißender Ströme — den läßt er mit Kraft ausgerüstet zur Erde herab,
3. Mit Füßen zertreten ist der Blumenkranz des Uebermuths der Trunkenbolde Ephraims.
4. Einer welkenden Blüthe gleicht der Prachtschmuck des Stolzen, von Salben triefenden Hauptes der Trunkenbolde Ephraims, wie eine halbreife Frucht im Frühjahr, die Jemand, kaum erblickt, kaum ganz abgepflückt, schon verschlingt.
5. Der Ewige Zebaoth nur, wird an jenem Tage dem Neste seines Volkes eine Krone der Herrlichkeit, ein prachtvoller Schmuck seyn,
6. Aber auch ein Geist der Gerechtigkeit dem, der zu Gericht sitzt; auch ein Heldenmuth, die Sieger in ihr Stadthor ruhmvoll zurück zu führen,

Tempel zu Jerusalem aufstellen wollte, erinnerte ihn der jüdische König Agrippa an die Ehrfurcht und Achtung, welche seine Vorfahren und Augustus selbst gegen diesen Tempel bezeugten, an die Geschenke die sie demselben geschickt, an die Vorrechte, die sie demselben ertheilt, an die Opfer, zu welchen sie ansehnliche Summen beygetragen, an die Bewunderung von welcher Markus Agrippa durchdrungen wurde, als er von der Majestät der Verehrung, die man darin Gott erwies, Zeuge war. ^{a)}

Legt man nun diese den Juden günstigen Zeugnisse der alten Griechen und Römer in eine Wagschale, und in der andern jene Spöttereien der spätern lateinischen Dichter, und die Schmähungen ihrer nachplaudernden neuen französischen und deutschen Aufklärlinge und Raisonneurs, die allem Wahren und Guten Hohn sprechen, so muß das Uebergewicht der erstern leicht sich zeigen. Es wird augenscheinlich, daß man zu sachkundigen und denkenden Philosophen und Geschichtschreibern mehr Zutrauen, als zu geschwägigen leichten Deflamatoren haben müsse.

^{a)} Apol. 26.

them er anzeigt, daß die Spartaner mit den Juden verwandt sind; und mit diesen von Abraham abstammten, welches er sich zur Ehre rechnet. Ist es auch an dem, daß dieser König in dieser seiner Angabe sich irrt, so ist es doch immer ein Beweis von der Hochachtung der Griechen gegen die Juden.

Der Zusammenstoppler der Meinung der Alten über die Juden a) aus dem die neueren Verleumder dieser Nation geschöpft haben, hat keine dieser hier angeführten Beweise für sie angeführt; er hat sorgfältig alles gesammelt, was sich in den heidnischen Schriftstellern Nachtheiliges für die Juden fand, aber, nach Art aller Verleumder, das für sie Günstige in diesen Schriften verschwiegen. Wäre er redlich zu Werke gegangen, so hätte er beides, das Vor- und Nachtheilige für sie dem Leser vor Augen gelegt, und das Urtheil ihm zur Entscheidung überlassen.

Indessen war er doch gezwungen einzugestehen, daß sie von vielen Fürsten und Regenten freundlich aufgenommen wurden. Alexander gewährte ihnen in der seinen Namen führenden Stadt Alexanderien gleiches Bürgerrecht mit den ägyptischen und griechischen Bewohnern dieser Stadt. Die Ptolomäer beschützten sie in ihren Rechten, Philometor erlaubte ihnen einem Tempel nach dem Muster des zu Jerusalem in Heliopolis zu erbauen, und Philadelphus schaffte sich eine Uebersetzung ihrer Schriften an. Die Römer bekannten sehr oft durch Senatbeschlüsse, die Treue und Dienste der Juden, welche sie ihnen geleistet haben, und gestatten ihnen nicht nur die freie Ausübung ihrer Religion im ganzen römischen Reiche, sondern auch das volle Bürgerrecht. b) Als Kaligula seine Bildsäule in dem

a) Opip. des Ars. Sur le juifs. b) Jos. Antiq. jud. I. 14. etc.

zugleich auch die Gunst des Volks besaßen, und machte sie zu Priestern, denen er alles anvertraute, was den Gottesdienst angien, und bestimmte sie zugleich als Wächter der Geseze und Richter in allen wichtigen Sachen. Am Schlusse seines geschriebenen Gesezbuches liest man folgende Worte: Moses hinterbringt den Juden diese Worte, die er aus dem eigenen Munde Gottes vernommen hat. a) Trogus Pompeius lobt die Juden, daß sie ihren Wohlstand auf die mit der Religion vereinte Gerechtigkeit, *Iustitia religione permixta*, gegründet hatten. b) — Dio Kassiussagt: „Es giebt kein Bildniß zu Jerusalem, weil die Juden, ihren Gott für unsichtbar und unaussprechlich halten, und sie übertreffen alle andern Völker in der religiösen Verehrung, die sie ihren Gott erweisen. Sie haben einen großen und prächtigen Tempel ohne Dach c); und feyern den Tag, den wir dem Saturn weihen.“ d) Varro billiget die Gewohnheit der Juden, Gott ohne ein sichtbares Bild anzubeten, welches auch bey den frühern Römern üblich war. Wenn dieser Gebrauch, sagt er, immer unter den Römern fortgedauert hätte, so würde die Anbethung der Götter weit reiner seyn. e)

Als die Juden durch ihre Kriege wider die Könige von Syrien berühmt geworden waren, erhielten sie von einigen Republiken Griechenlands Zeugnisse der Achtung. Es findet sich in dem 12. Kapitel des ersten Buchs der Machabäer ein Brief des Arius, Königs von Sparta, an den hohen Priester Onias, in wel-

a) Frag. de Diod. trad. de Terrasson. Tom 7. Page. 247.

b) Justin. Hist. l. 36. c) T. Goldschmidt, den jüdischen Secten von Pierre Seer. Berlin 1823. 1. T. S. 306. d) Hist. Rom. l. 37.

e) Aug. de C. D. l. 1. c. 31.

Gesetzen seiner Nation unterhielt, und die er als sehr vernünftig, und für das Menschengeschlecht sehr wohlthätig anerkannt. a)

Strabo giebt, indem er von den Juden redet, einen hohen Begriff von Moses. Er sagt zu seinem Lobe, daß derselbe erhabnere Begriffe von der Gottheit hatte, als die Aegypter, Griechen und Lybier. Ferner daß Moses Aegypten verließ, weil er die Religionsbegriffe und den Gottesdienst der Aegypter nicht billigen konnte, und daß ihm bey seinem Auszuge aus Aegypten eine große Anzahl tugendhafter Menschen nachfolgte. Moses, sagt er, lehrte diese die Gottheit im Geiste und ohne eine sichtbare Abbildung zu verehren, Frömmigkeit in die Unschuld der Sitten und in die Tugend zu setzen, und alles, was unanständig und ungereimt war, von dem Gottesdienste abzuschneiden. b)

Diodorus von Sicilien, der oft gegen die Juden ungerecht ist, giebt dennoch dem Moses ein großes Lob. Er war, sagte er, ein Mann, der sich durch seine Klugheit und seinen Muth sehr auszeichnete; er bemächtigte sich des jüdischen Landes, bauete darinn viele Städte, und die allerberühmteste hieß Jerusalem. In dieser Stadt errichtete er einen Tempel, der von seinem Volke in größter Ehre gehalten wurde. Er lehrte sein Volk den Gottesdienst, ordnete die Religionsgebräuche an, und gab diesem Volke, das er republikanisch einrichtete, die vortrefflichsten Gesetze. Aber er wollte kein Bild in den Tempel setzen, indem er dafür hielt, daß sich die menschliche Gestalt nicht zur Vorstellung von der Gottheit schicke. Er wählte unter seinem Volke diejenigen aus, welche die meisten Fähigkeiten, und

a) Joseph. Cont. Appion. I. 1. C. 8. Orig. Cont. Gels. I. 1. N. 15.

b) Strabo Geog. I. lib. p. 1104.

ner, Regenten und Republicken, in Bezug auf die Juden sich ausgesprochen. Hirmipus, ein von dem Josephus — aber nicht nur von Josephus dem Juden, sondern auch von Origenes dem Christen ^{a)} angeführter alter Schriftsteller, sagt in der Biographie des Pythagoras, dieser Philosoph habe einen Theil der Lehre die er nach Griechenland brachte, von den Juden entlehnt. Numentius, ein Pythagoräer dachte eben so; er sagte, daß Plato der Atheniensische Moses war ^{b)}. Die erste und ehrwürdigste philosophische Secte hatte also Achtung gegen die Juden. Klearchus, ein Schüler des Aristoteles erzählt, daß sein Lehrer auf seinen Reisen durch Asien, sich viel mit einem gelehrten Juden, von dem er die vortheilhafteste Schilderung machte, sich unterhalten, und viel von ihm erlernt habe. ^{c)} Theophrast ein anderer Schüler des Aristoteles, den Porphyrius aufführt, stellt die Juden als ein Volk von Philosophen vor, die gewohnt sind von der Gottheit, der sie die höchste Verehrung erweisen, immerwährend zu unterreden ^{d)}. Porphyrius selbst sagt, daß die Hebräer die Erfinder der Weisheit oder der Philosophie gewesen sind ^{e)}. Der von Klemens von Alexandrien angeführte Moagasthenes hatte eben denselben Begriff von ihnen. Hekataüs von Abdera ein von Alexander und Ptolemäus geschätzter Philosoph, hat ein ganzes Buch über die Juden geschrieben. Er redet in demselben mit vielem Lobe von einem Priester, Namens Ezechias, und rühmt ihn als einen sehr ausgezeichneten Mann, mit dem er sich oft von dem Glauben und den

^{a)} Joseph. Cont. Appion I. 1, c, b. Orig. Cont. Cels. I. 1. 2. 13.

^{b)} Euseb. präp. Evang. I. 19. Orig. I. 4. N. 51.

^{c)} Joseph. Cont. Ap. I. 1. C. 8, Euseb. ibid. C. 5.

^{d)} Porphyr. de Abstin. I. 2. N. 26. ^{e)} Theodoret.

noch mit dem unbescheidensten Spott, mit dem sie dieselben belegten. — Thaten dieß die Krieger schon, so machten es die römischen Schöngeister, die weder an den Krieg noch an den Sieg Theil hatten, es noch weit ärger. Sie machten es gleich dem Diogenes, der, als die Griechen einst mit Zurüstung zu einem Kriege sehr beschäftigt waren, um doch etwas zu thun, seine leere Fonne von einem Orte zum Andern rollte. Da diese Schöngeister, während ihre Mitbürger den Kriegsstrapazen sich unterzogen, feige zu Hause dem Wohlleben und der unbändigsten Ueppigkeit sybaritisch fröhnten, so suchten sie, um ihre Feigheit zu bemänteln, und doch einigermaßen als Patrioten sich thätig zu zeigen, die gedemüthigten, gekränkten, und wehrlosen Juden, weibisch in einen Schwall von Klatschereien und Spottgedichten zu ertränken, und ihnen aus Ignoranz und Schmähsucht, Gesinnungen, Handlungen und Eigenheiten anzudichten, von denen größtentheils keine Spur bei ihnen zu treffen war. Es konnte aber auch nicht anders kommen, denn es ward ihnen nicht von oben gegeben, indem diese Menschen weder Juden noch Christen, ja nicht einmal Heiden waren, da sie ihre eigene Religion eben so lächerlich machten als sie es mit den Juden thaten, sondern sie waren A t h e i s t e n, die ihr eigenes Ich zum höchsten Princip aufstellten, für den alles ins Daseyn Gerufene da sey, und seiner Willkühr preisgegeben ward. — So machten es die Römer und — damit das tout comme chez nous sich bewähren, sprachen in den frühern Zeiten die französischen, und in den spätern Zeiten auch manche sehrwollende Schöngeister in Deutschland, mit einer eben solchen Ignoranz und Partheylichkeit papageyenmässig ihnen nach. Exempla sunt odiosa. —

Nicht so haben die frühern Philosophen, Staatsmän-

weiter, bis sie das jüdische Reich als eine eroberte Provinz usurpirten, ob sie gleich Anfangs nur als Freunde und Bundesgenossen herein berufen wurden. Sie setzten den Juden tyrannische, unersättlich geizige und blutdürstige Statthalter vor, und um sie in der drückendsten Unterwürfigkeit zu erhalten, überschwemmten sie ihr Land mit römischen Legionen, wovon der gemeinste Mann, das Beispiel seines Obern vor sich habend, sich alle Arten von Ausschweifungen erlaubte. Die Klagen der Unterdrückten bey den römischen Vorgesetzten blieben unbeachtet und unbefragt, weil sie den Vorwurf ihrer Untergebenen, noch größere Ungerechtigkeiten selbst begangen zu haben, scheuten. Die auf ihre, mit dem größten Unrecht ihnen entzogene Freyheit eifersüchtigen Juden, da ihre Nachgiebigkeit und angebrachten Klagen alle fruchtlos blieben, konnten die Tyrannen der römischen Statthalter und die Ungezogenheiten ihrer Sataliten nicht länger dulden, und sie empörten sich. Dieß war die Losung zur Vertilgung des ganzen Volks. Freylich wehrten sie sich tapfer und thaten den Römern großen Abbruch, aber Uneinigkeit und Parteywuth zersplitterte die Gesamtkraft und — sie unterlagen, nicht so sehr der Macht der Römer, als vielmehr ihrer eigenen Mißthelligkeit. Ihr Tempel ward verbrannt, ihr Bund verwüstet, Millionen fraß das Schwert, Tausende dienten der blutigen Schaulust der Römer in den Kämpfen mit wilden Thieren, und Unzählige füllten die Sklavenmärkte und wurden um einen Spottpreis und oft auch umsonst hingegeben.

Die von der geraubten Beute bereicherten, daher übermüthigen, und auf ihrem Siege stolzen Römer, kannten in ihrem Uebermuth weder Großmuth der Verzeihung, noch hatten sie Gefühl für menschliches Elend, sondern sie unterdrückten vielmehr jene, die sie selbst in das unsäglichste Elend gestürzt hatten,

gotteslästerlich und verworren darzustellen, und es giebt kein Laster und keine Lächerlichkeit, welche sie nicht in dem mosaischen Geseze zu finden glaubten, weil sie es darinn finden wollten, oder besser bey den Haaren herbenzogen und mit Keulen hinein trieben. Ja die Bosheit gieng so weit, daß sie sogar die Existenz des Moses läugneten.

Doch sind ihre Spöttereyen nicht neu, indem sie größtentheils solche einigen römischen Philosophen, als: Cicero, Plutarch, Tacitus, und Dichtern, Horaz, Juvenal, Martial, Numentius, nach sprechen. Die meisten dieser spätern Römer waren Epikuräer oder Skeptiker, die ihre eigene Religion verachteten und zur Zielscheibe ihres Wizes machten. Konnte die ihnen größtentheils unbekannte mosaische Religion bei ihnen ein besseres Schicksal erwarten, und besonders da sie derselben Glauben und Gebräuche zuschrieben, die dem was sie lehrt, ganz widersprechen?

Die Verachtung der Römer gegen die Juden war nicht von jeher. Als die Juden so heldenmässig ihre Religion und Freyheit wider die Angriffe des Antiochus Epiphanis vertheidigten und siegten, fand der römische Senat es für gut, sie als Bundesgenossen anzunehmen. Die Juden waren die ersten Morgenländer, welchen die Römer ihre Befreyung vom griechischen Joch bestätigten, weil Rom nur mit fremden Gute freygebig war. *Facile tunc Romanis de alieno largientibus*, sagt Justin. Aber in eben dieser anscheinenden Begünstigung lag schon der Hinblick zur Unterdrückung der Juden. Der Bruderzwist zwischen Hyrcan und Aristobulus, die sich um die Krone stritten, bewirkte den Einfluß der Römer auf die Juden, zwar erst bloß als Vermittler des Friedens, aber ihre Herrsch- und Eroberungssucht gieng Schritt vor Schritt immer

und treffendste Mittel. Man popularisirte und verdeutlichte die sonst bloß in der sogenannten gelehrten Sprache ausgesprochenen Ideen von Atheismus, Pantheismus, Deismus und Indifferentismus, schalt Jeden der anderer Meinung war, dumm, abergläubig und bigott, goß über das Wahre und Gute, eine Brühe von Spott und Sarkasm, fleidete das Gesagte in schönklingende Worte und verführerische Phrasen ein, benebelte dadurch Jene, die bloß an den todten Buchstaben zu hangen, und nie über den Sinn nachzudenken gewohnt sind, und die Falle, die ihnen gelegt ward, nicht zu bemerken vermochten. Das Gift schlich sich unter diesen verzuckerten Pillen ein, verarbeitete sich bey dem Volke gleichsam in succum et sanguinem, und die Folgen haben wir leider in unsern Tagen allzusehr empfunden.

Sollten nun nach dem Dafürhalten dieser Menschen die Existenz Gottes und seine Vorsehung aus dem Wege geräumt werden, so mußte als nothwendige Folge es auch mit aller geoffenbarten Religion, also auch mit dem Christenthume geschehen. Man spannte daher alle Segel der Sophistik auf, und suchte es mit den Waffen der vermeintlichen Vernunft, der Geschichte, der Dialektik und des Spottes zu untergraben und zu erschüttern. Um nun dasselbe bey der Wurzel zu fassen und aus den Angeln zu heben, suchte man das Judenthum, nämlich Moses und die Propheten, welche der Stifter der christlichen Religion zur Basis nahm ^{a)} mit Riesenkraft anzugreifen, und es mit beißendem Spott, und faden Raisonnements, als unwahr, unmoralisch,

a) Ihr sollt nicht wähnen, daß ich gekommen sey, das Gesetz und die Propheten aufzulösen. Ich bin nicht gekommen aufzulösen, sondern zu erfüllen. (Matth. 5. 17.)

nünftigen, mit einem freyen Willen begabten Geschöpfe. Sie beredeten sich, daß dieses allerhöchste Wesen zu erhaben sey, um sich mit der Aufsicht über die Handlungen des Menschen abzugeben, und glaubten durch diesen Seitensprung ihr dann und wann aufgeregtes Gewissen zu beschwichtigen. Von der ersten Klasse spricht David schon a) „In seinem Troste fragt der Schalk nach nichts, es ist kein Gott sind alle seine Tücken,“ und von der andern Klasse sagt der Prophet Ezechiel b) „Sie sprechen: Gott siehet uns nicht, er hat die Erde verlassen.“ Beide Klassen wähnen, weil sie es so glauben, so müsse es auch so seyn, und gleichen dem Strauße, der, wenn Jäger ihn verfolgen, seinen Kopf unter den Flügeln verbirgt, in der Meinung, daß wenn er die Jäger nicht siehet, sie auch ihn nicht sehen.

So lange diese Idee in der Sprache der vermeintlichen Philosophen, das heißt, überladen mit vielen Prunkworten und Bombast sich äußerte, that es im Allgemeinen wenig Schaden, indem diese Ideen bloß in dem Zirkel einiger Superflugen sich herumtrieben, und der gemeine Mann keine Notiz davon bekam. Als aber ungefähr zu Anfang des vorigen Jahrhunderts man auf die unselige Idee gerieth, das zusammenhaltende Band der menschlichen Gesellschaft aufzulösen, die Menschen zu individualisiren, die Schranken aller, sey es göttlichen oder menschlichen Leitung durch zu brechen, und den Scepter der unbeschränkten Willkühr in die Hand zu geben, glaubte man es damit anfangen zu müssen, daß man zuerst die allerhöchste Leitung und Aufsicht, nämlich die G ö t t l i c h e, weg. raisonire, und so sie vom Throne zu stürzen.

Man wählte hiezu, wie man glaubte, das beste

a) Psalm 10, 14. b) Ezech. 8, 12.

mit ungebundenem Sinne, frey und harmlos aufgefasset werden; wenn sie die Saiten unserer Empfindung so berühren sollen, daß solche harmonisch ertönen. Der arme Landmann, der im Schweisse seines Angesichtes pflügen und erndten muß, wird (trog Idyllen und ländlicher Gemälde) im prächtigen Schauspiel der aufgehenden Sonne nur an den Beginn der harten Arbeit denken, und bey ihrem majestätischen Untergange keine andere Sehnsucht als die nach Sättigung und Ruhe empfinden. — Daraus ergibt es sich, daß bey den alten unkultivirten Völkern, nur bey kriegerischen und Hirtenvölkern, nie aber bey Ackerbaureisenden, Poesie gedeihen konnte.

Was hielten die griechischen und früheren römischen Philosophen und Geschichtschreiber von den Juden.

Von Peter Ween.

Von jeher gab es Menschen, die, um nach eigener Willkühr handeln zu können, sich aller Aufsicht und daher auch aller Strafe zu entziehen wähnten, wenn sie das Daseyn Gottes läugneten. Andere aber, denen jeder Halm, jedes Infusionsröhrchen, jedes Sandkorn des Gegentheils überzeugte, nahmen wohl einen Gott als Welterschöpfer an, indem sie aber dennoch ihre Willkühr in den Handlungen nicht aufgeben wollten, entzogen sie dem Welterschöpfer, die Regierung seiner erschaffenen Welt, und damit zugleich das ausübende Richteramt über die guten und schlechten Handlungen der ver-

dieses Palladium unbesiegbar, sondern selbst die Philistäer zitterten vor diesen mächtigen Gegner. a) Auch ist kaum zu zweifeln, daß bei Israel in späteren Zeiten während des Kampfes heilige Gesänge und Psalmen (zum B. der 20te und 48te Psalm, welcher letztere bloß eine Nachbildung des Verses b) קְבוּרָה ה' וַיִּפְצוּ מִבְּנֵי אֱמִינֹן וַיִּשְׁנֹאוּ מִשְׁנֵי מִבְּנֵי (ist) gesungen und gespielt worden. Der philosophische Geschichtsforscher konnte sich, wenn er die unmittelbare Einwirkung Gottes nicht anerkennen wollte, doch leicht erklären, warum, sobald der Glaube, die einzige Federkraft dieser Nation, erschlaffte, die Nation selbst überall unterlag; so bald sie sich aber wieder ernstlich und reuevoll in Gottes Arme warf, sie unüberwindlich werden mußte. —

Wenn aber auch, wie wir angenommen, die Grundzüge zur Charakteristik der nationalen Poesie in der Religion zu finden sind; so ist es doch unlaugbar, daß auch die Lebensweise und Regierungsform auf die Eigenthümlichkeit der Volkspoesie einen entschiedenen Einfluß haben. Wir müssen also die Verfassung Israels, auch in dieser Hinsicht betrachten, um dessen Poesie gehörig würdigen zu können. Auch hier muß sich dasselbe Resultat — daß der Hebräer in der heiligen Poesie excelliren konnte — ergeben. Wir müssen aber weit ausholen, und in das innere Heiligthum der Poesie eindringen, um diesen Gegenstand gehörig beleuchten zu können. —

Die Schönheiten der Natur, sie mögen sich furchtbar-erhaben oder sanft-angenehm zeigen, erwecken einzig und allein in uns einen poetischen Sinn. Dieses lehren uns selbst die Biographien eines jeden einzelnen Dichters neuerer Zeit. — Aber sie müssen

a) 1. B. Samuel 14. b) 4. B. N. 16. 33.

Daß aber solche poetische Schulen, selbst wenn deren Vorsteher nicht Propheten gewesen wären; dennoch nur heilige Sänger erziehen konnten; geht aus der religiösen und politischen Verfassung der Nation, nach deren Bedürfnissen sich die Poesie jedes Volkes modeln muß, hervor. Wenn Barden und Scalden während der Schlacht durch Absingung von Heldengedichten, ihre Völker zu begeistern suchten, und deren Muth bis zur Tollkühnheit steigerten; — so brauchte bey Israel, um Heldenmuth zu entflammen, der Priester nur vor die Reihen zu treten, und die kraftvollen Worte zu sprechen אל תרגו ואל תעצבו מפניהם כי ה' ההולך לפניכם להלחם עם אויביכם להושיע אתכם, und er war überzeugt, daß seine Schaaren siegen werden, weil sie siegen zu müssen glaubten. Und nach diesem Aufrufe durften es die Hauptleute kühn wagen, Jedem der ein neues Haus gebaut, einen Weingarten angelegt, ein junges Weib geheirathet hattet, ja sogar jedem Verzagten und Feigen die Heimkehr zu gestatten. Sie waren gewiß, daß sich niemand dieses entehrenden Vorrechts bedienen, und Gottes Fahne verlassen werde. a) Als sich Joab von Feinden eingeschlossen sah, rief er seinem Bruder, und wahrscheinlich dem ganzen Herre zu: חזק ונתחוק בעד עמינו, ובעד ערי אלהינו וה' הטוב בעינינו יעשה, und hiemit stürzte er sich auf den Feind, und errang den schönsten Sieg. Als zu Eli's Zeiten die heilige Lade im israelitischen Lager erschien, hielt sich nicht nur Israel durch

tieferschütterten Vater zum Widerruf zu bewegen. Nicht einmal zu erwähnen, daß während der zweymonathlichen Frist, die sie außer dem väterlichen Hause im Gebirge zubrachten, es ihr schwerlich an Gelegenheit zu entwischen gefehlt hätte.

a) 3. B. N. 27. 1 — 10.

nicht aufbewahrt. Wahrscheinlich, weil die Handlung, so groß sie auch scheint, nach der mosaischen Religion, die Menschenopfer als das abscheulichste Laster betrachtet, nicht nur nicht verdienstlich, sondern sogar höchst schändlich war. Nur die sanfte Weiblichkeit, das jungfräuliche Zartgefühl weichte dieser Unglücklichen eine Thräne a) והלכנה בנות ישראל להנות לכת יבתה b) הגלעדי ארבעה פעמים בשנה וכו' b)

a) Richter 11. 34 16. 16.

b) Nota. Ein Sachkundiger wendete mir hier ein, daß bey der aufgestellten Parallele zwischen der Tochter Agamemnon's und der des Jephthas zu berücksichtigen wäre, daß dort eine freye Griechinn handelte; hier aber nur eine slavische Orientalinn gehorsamte. Es sey ja bekannt, daß im Morgenlande der Vater die höchste Gewalt in der Familie ausübte, und daß das Weib sowohl im Vaterhause als im Ehestande in der niedrigsten Untermüßigkeit leben mußte. Ich gestehe es, daß dieser Einwurf richtig ist. Allein bey dem Semitischen Stamme, und besonders nach dem mosaischen Gesetze war sowohl die Macht des Vaters als die des Ehemannes sehr beschränkt. Schon bey רבקה heißt es (1. B. M. 24. 26.) נקרא לנערה ונשאלה את פיה. Den Uebertreueren ungehorsamen Sohn mußte der Vater dem Gerichte zur Bestrafung übergeben. — (5. B. M. 27. 28.)

Zwar hatte der Vater das Recht, seine Tochter als Magd zu verkaufen (1. B. M. 28); aber ungerechnet, wie mild ein israelitischer Dienstbothe bey seinen Glaubensgenossen behandelt wurde, indem er bloß als ein Familienglied angesehen war, so wie dieses Kapitel es deutlich zeigt, wie eine solche Magd sich Hoffnung machen durfte, daß sie der Herr selbst oder sein Sohn eheliche. Dieses ungerechnet, so dauerte auch wahrscheinlich, wie es der Talmud annimmt (Tractat Kiduschin 1. Abschnitt) und wie auch aus der Verordnung selbst hervorgeht, dieses Vaterrecht nur während der Minderjährigkeit des Mädchens; sobald es aber mannbar wurde, erhielt es seine Selbstständigkeit. Auch braucht man die Geschichte der Tochter Jephthas nur etwas aufmerksam zu lesen, um einzusehen, daß dieses heldenmüthige Mädchen sich freiwillig opferte; und daß es ihr leicht gewesen wäre, den

David in seinen Klagliedern über Saul, Jonathan und Abner, rühmt zwar deren Herzhaftigkeit und Heldemuth: aber nur im allgemeinen, ohne ein bestimmtes Factum anzugeben, ganz dem Charakter des ebräischen Gedichtes angemessen.

Ueberhaupt konnten aus jenen Zeiten nur nationale und religiöse Gedichte auf uns kommen. Denn nicht nur waren die Sammler der heiligen Schrift Propheten, die bloß Das der Vergessenheit zu entreißen dachten, was für das ganze Volk wichtig war; oder zur Verherrlichung des Ewigen bestrug, sondern selbst die Muse der ebräischen Dichter, die bloß in der Prophetenschule gebildet wurden, befaßt sich am liebsten mit Hymnen und Psalmen. *) — Schwerlich hat die Geschichte je ein größeres tragisches Drama als das der Tochter Jephtah's uns dargebothen. Größer, viel größer und edler ist sie als Iphigenia. Denn nicht um das Schicksal zu versöhnen, nicht den Vater zu retten — denn der Sieg über מִצְרַיִם war ja schon erschollen — sondern bloß des Vaters Gelübde zu erfüllen, opferte sich die Heldinn; und zwar nicht in einem auflodernden Enthusiasmus wo das Ungewöhnliche so gewöhnlich ist; sondern mit ruhiger Besonnenheit und kalter Entschlossenheit stellte sie sich nach zwey Monaten freiwillig zur Vollziehung des gefällten Urtheils. Und dennoch finden wir diese Großthat nicht nur nicht besungen; sondern selbst der Name der Heldinn wurde uns von der Geschichte

*) H. et a. Schon Samuel scheint eine poetische Schule angelegt zu haben, (Samuel 1. 5.) und in Eliza's Zelt stieg die Zahl der Jünger schon auf 100. (1. B. Könige 4. 43.) Früher nannte man die Schüler נְבִיאִים und den Lehrer, den Propheten selbst רֹאֶה. Als aber später der Prophet selbst חֹזֶה hieß, nannte man die Lehrlinge נְבִיֵּי הָרֹאֶה. (1. B. Samuel 11.)

Die ebräische Poesie aus diesem Gesichtspunkt erfaßt, macht es uns erklärbar, warum wir bey diesem Volke keine eigentliche Epopäe finden. So sehr auch in jenen Zeiten Heldenmuth über Alles gelten mußte, so konnte sich keine heroische Tapferkeit, kein ausgezeichnetes Feldherrn-genie, eines Liedes das seinen Namen verewigen sollte, erfreuen. Denn nur Gott ist es, der die Schlachten lenkt, und den Sieg verleiht; der Mensch ist bloß sein schwaches Werkzeug, und nur dem Meister allein gebührt der Ruhm. Dem Helden, ergrünte, wenigstens im Gedichte, kein einziges Vorbeerblatt. Man lese den Siegespsalm. a) Der Name des Helden Joab, der doch einzig und allein den Sieg erfocht, kommt außer in der Aufschrift nicht einmahl vor. Nur im Siegesliede Deborah's b) konnte die weibliche Eitelkeit sich nicht verläugnen; sie rief mit Pathos aus: עַד שִׁקְנִיתִי דְבוֹרָה עַד שִׁקְנִיתִי אִם בִּישְׂרָאֵל! Eine Anmaßung die selbst der Talmud tadelnswürth findet. — Aber auch hier siehet man c) wo es heißt קוֹם בָּרַק וְשָׁכַח שְׁבִי"ךְ כֵּן אֲבִינוּעַם אִזְרָא שָׂרִיד לְאֲדִירִים עִם ה' יָרָד, daß dem Helden sogleich die Siegespalme wieder aus der Hand gerissen wird, indem dieser Vers mit יָרָד ה' לִי schließt. Und wenn es auch heißt הִכָּה שְׂאוֹל בְּאֶלְפֵי וְדוֹד בְּרִבְכּוֹהִי d), so waren es Weiber, nicht Dichter die diesen Lobgesang ertönen ließen. Auch

die Wunder seiner Schöpfung aufzählt, — nur hier zeigt sich bey Schilderung der Naturgegenstände ausführliche Deutlichkeit, strenge Bestimmtheit, und geregelte Ordnung; und wie umständlich, wie genau detaillirt finden wir nicht das Ross, den Behemoth und Leviathan beschrieben. Nur dem Schöpfer ist es möglich, von seiner Schöpfung mit ruhiger Besonnenheit, einen jeden Theil einzeln und im Zusammenhange durchschauend, Rechenschaft abzulegen.

a) Psalm 69. b) Richter 5. c) daselbst 5, 12 — 17.

d) 1 B. Samuel 18, 7.

zeigt sich besonders das Eigenthümliche der ebräischen Poesie. Die Bilder sind zwar kühn, und kolossal, aber unausgeführt; ohne geregelte Ordnung, ohne verknüpfenden Zusammenhang. Und wie wäre es auch anders möglich? sobald der Gedanke des Dichters auf Gott zurückgeführt wurde, lag das ganze Universum vor seinen Augen. Zeit und Raum entschwanden seinem Blicke; der exaltirte Geist konnte die Fülle der zuströmenden Bilder nicht fassen, und in chaotischer Verwirrung vermengten und durchkreuzten sich die Erscheinungen; wie konnte man daher Klarheit und Deutlichkeit erwarten? — Und aus diesem Grunde besteht ein Hauptbestandtheil der ebräischen Poesie in כפל דענין במלות (die Wiederholung eines Begriffes mit verschiedenen Worten.) Der hochbegeisterte Dichter, sich wohl bewußt, daß er sich nicht rein ausgesprochen habe, ringt nach Deutlichkeit; allein sein überschwengliches Gefühl erlaubt ihm selten mehr, als das schon Gesagte, nur mit anderen Worten zu wiederholen.

Zur Bestätigung des hier Bemerkten will ich bloß die Beschreibung eines Sturmes als Parallele der heidnischen und hebräischen Poesie wählen. Man lese wie solcher von dem klassischen Virgil im ersten Buche der Aeneide so weitläufig, umständlich, und in seinen Ursachen so vereinzelt dargestellt wird; und vergleiche damit die kraftvolle gedrängte Schilderung in den Psalmen. a) Man wird sie dort vielleicht schöner; hier aber größer finden. — b)

a) Psalm 107. 23 — 31.

b) Nota. Selbst in der mit Recht so hochgeachteten Hymne Psalm 104, sind die Bilder nicht gehörig gesondert und aufgestellt. Die Naturschönheiten bloß oberflächlich, und gleichsam im Fluge nur erhascht. Nur in dem מענה ה' (Hiob 28 — 42) wo Gott selbst redend eingeführt,

עושה בִּמְהֵרָה וְכִסִּיל ^{a)} und לְרוֹכֵב בְּעֶרְבוֹת בֵּיה שְׂמוֹ
וְהַפֶּךְ לִבְקֹר צִלְמוֹת וְיוֹם לֵילָה חֲחִשֵּׁךְ הַקּוֹרָא לְכִי
וְהִים וְשִׁנְכֶם עַל פְּנֵי הָאָרֶץ ה' שְׂמוֹ: Der
Dichter, wohl fühlend, wie unmöglich es sey, Gott
unter einem Bilde vorzustellen, oder auch nur alle seine
Eigenschaften aufzuzählen, preßt das ganze Uebermaß
seiner Empfindungen in diesen beyden Wörtern ^{ה' שְׂמוֹ} zusammen.
Dasselbe ist auch der Fall bey ganzen Kapiteln als z. B. dem 93ten Psalm, der mit ^{ה' לְאוֹרֶךְ}
^{בְּרִכֵּי נַפְשִׁי אֵת ה' הַלְלוּהָ} und dem 104ten, der mit ^{יְיָ}
schließt.

Es ergibt sich natürlich daraus, daß im Ebräischen
aus jeder Dichtungsart eine Hymne werden mußte,
und selbst im Prosaïschen ein poetischer Aufschwung un-
vermeidlich war; weil der Dichter sich immer auf Gott
als die allesbedingende Ursache hingezogen fühlte. Man
wundere sich daher nicht, wenn selbst im Geschichtlichen
so oft der Dichter über den Historiographen den Sieg
davon trägt. b). Bey Schilderung der Naturscenen

a) Amos 5, 8,

b) Nota, Nur im hohen Liede kommt nirgends der Name Gott vor;
man wollte denn den Ausdruck ^{יְיָ} dafür gelten lassen. Aber der
Kenner wird beim ernstprüfenden Blicke, in diesem Gedichte, trotz
seiner mannigfaltigen Schönheiten, dennoch des ächten Geistes der ebrä-
ischen Poesie vermissen; und den Schlüssel dazu in dem Charakter des
großen Verfassers, in seiner höheren Culture in Künsten und Wissen-
schaften, in seinem Gang zur Ueppigkeit, und in seiner Vorliebe für
alles Ausländische, leicht finden; und daher sich weder über den ^{אֲנָכֹרֶת}
im ^{שִׁיר הַשְּׁחִירִים}, noch über der ^{סֵנֶזְכָּה} im ^{רֹחֵשֶׁת} wundern. — Die ebräische Poesie mußte sich freylich unter
seiner Meisterhand verfeinern und an Rundung gewinnen; aber das
Gigantische ihres Charakters ging verloren. —

Daß aber im Buche Esther, so sehr es auch von Gottes waltender
Vorsehung über Israel zeugt, dennoch der Name des Ewigen nie vor-
kommt; darüber hat bereits der scharfsinnige Aben Esra sich hinläng-
lich erklärt.

fließen, zu dem sie insgesammt wieder zurück strömen, und in dem alle Erscheinungen, so heterogen sie auch immer seyn mögen, ihren vereinten Ursprung haben.

Und Dieses ist es vorzüglich, was der ebräischen Poesie den ihr eigenthümlichen Riesen-Charakter gab. Die kräftige Energie ihrer Ausdrücke, die gedrängte Einfachheit ihrer Bilder, das lebhaft, unverlöschbare Colorit ihrer Gemälde, können von keiner bekannten Sprache, von keiner Nation erstrebt werden. Wenn man es wagen dürfte sich so auszudrücken, so würde man beynahe versucht zu sagen, sie sey so allgemaltig, so unendlich groß, wie das ewige Wesen, auf das sie jede Anschauung, jede Empfindung hinweist; und wer mit der göttlichen Muse des Hebräischen so vertraut wäre, wie der heilige Sänger es war, der dürfte mit Recht ausrufen: *רחוק ה' דבר בני זמלרו על לשוני*.

Die ebräische Poesie steht mit der heidnischen gerade im umgekehrten Verhältnisse. Wenn das Aesthetische der letzteren vorzüglich darin bestehet, das Uebersinnliche zu versinnlichen, so war die Tendenz der Ersteren, das Sinnliche zu verübersinnlichen. Kaum erfaßt der Geist des ebräischen Dichters eine sinnliche Wahrnehmung, und wird nach den Gesetzen der Vernunft, auf die Ursache hingeleitet, so taucht seine Seele im Meere der Unendlichkeit unter. Nur der Name Gottes: „Jehova“ (*יהוה*) dieses eben durch seine so bilderleere Bedeutung, so umfassende, so vollkräftige und gehaltvolle Wort, reißt ihn aus der ganzen Sinnenwelt hinweg. Man bemerke nur, wenn ja manchemal dem Dichter unwillkührlich ein Bild von diesem unbordstellbaren Wesen entwischt, wie er es sogleich bereuet, und wieder gut zu machen sucht. Und dieß macht die ebräische Poesie so höchst imposant. Wie göttlich groß sind nicht die Verse: *איש כלחמה ה' שרו* ^{a)}; dann *סילו* ^{b)}.

a) Psalm 124, 3. b) Psalm 68, 5.

mosaischen Religion verlor, um so mehr gewann sie auf der anderen Seite durch die Begriffe der unbeschränkten Allmacht und untheilbaren Einheit eines einzigen Urwesens. Die Verbindung des Mannigfaltigen zu einer Einheit ist schon längst als Grundprincip der ästhetischen Schönheit anerkannt. Nun aber ist selbst die ausschweifendste Phantasie als Seelenkraft in so fern den Kriterien der reinen Vernunft untergeordnet, daß sie für jede Vorstellung einen zureichenden Grund fordert. Daher kann in der Poesie jener Völker, wo der Polytheismus oder auch nur der Glaube an selbstmächtige Geister herrschend war, keine absolute Einheit zu finden seyn. Denn die Ursachen der verschiedenen Erscheinungen, auf die doch jede Vorstellung immer zurückkommen muß, sind, so wie die Erscheinungen selbst, sehr verschieden, und stehen höchstens in einer korrespondirenden Verbindung.

Aus diesem Grunde mußte die Dichtung der Heiden so mahlerisch und beschreibend werden, weil ihnen ein jedes Naturereigniß ein für sich abgeschlossenes Factum war, das ins Detail motivirt und entwickelt werden konnte. So mußte z. B. bey einem Sturme, Juno die Wolken zusammentreiben, Aeolus die Winde entkesseln, und Neptun die Wellen des Meeres mit dem Dreizack aufpeitschen. Und sollte sich der Sturm wieder legen, so war es wieder nothwendig, daß Apoll die Wolken zerstreue, Zephyrus an der Stelle wüthender Winde erscheine, und Neptun dem Meere Stille gebiethe. Freylich sehr anschaulich, sehr darstellend, aber lauter besondere Gemälde, nur einzelne, vorüberschwebende Bilder. Ein Panorama, wo eine jede Figur nur ein Theil des Ganzen ist, konnte die heidnische Poesie nicht aufstellen. Wie ganz anders aber in der israelitischen Religion: hier hat das unermessliche Weltall nur einen einzigen Centralpunkt, von dem alle Naturkräfte aus-

liten mit der Zeit ganz anders gestaltet; und daher auch ihre Poesie einen ganz veränderten Charakter angenommen. Man vergleiche nur das Buch Samuel ^{a)} und das der Chronik ^{b)} wo eine und dieselbe Begebenheit so verschieden erzählt wird. Wie rein intellektuell im ersten; wie vorfinnlich materiell im letzten. Denn nach dem Talmud war der Verfasser von Samuel der Prophet gleiches Namens; von den Chroniken aber waren es Esra und Nehemia. Besonders aber hat die Geisterlehre der Hebräer nach ihrer Rückkunft aus der babylonischen Gefangenschaft eine gänzliche Umformung erlitten. Dieses hat schon der tiefe umsichtige Blick des Talmuds erspäht; indem es heißt: שְׁמוֹת הַמְּלָאכִים עָלוּ עִמָּהֶם מִבְּבֶל. — ^{c)}

Allein so viel auch die Poesie der Hebräer von der Einen Seite durch die intellektuelle Uebersinnlichkeit der

^{a)} 1. B. Samuel 14. ^{b)} 1. B. der Chronik 11.

^{c)} Nota. Schon zu Gideon und Manoah's Zeiten waren die Gottesbegriffe von Engeln und Geistern sehr abgewichen von ihrer frühern Einfachheit und Klarheit. Hier war die Erscheinung eines Engels, ein sehr häßes Dingen, und deutete auf nichts weniger, als daß der, dem ein Geist erschien, bald selbst zum Geisterreich übertreten müsse. — So heißt es bei Gideon (Richter 6. 13.) אֵל תִּירָא לֹא תָמוּת und bei Manoah (daselbst 18. 16.) מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים רָאִינוּ. — Möglich, daß die Stelle im Pentateuch wo es heißt (1. B. M. 33. 20.) כִּי לֹא יֵרָאִי zu dieser Meinung Anlaß gab — da doch früher die Geister, sogar für Weiber nichts Furchtbares hatten. So erschien der Fagar zweymahl ein Engel Gottes, ohne daß er sie im mindesten beunruhigte. In 2. B. d. Richter 11. hielt ein solcher nach dem buchstäblichen Wortverstande eine förmliche Predigt an ganz Israel. Und wenn wir auch bei Jacob finden (1. B. M. 31. 31.) כִּי רָאִיתִי אֱלֹהִים אֲנִי וְנִצַּל נַפְשִׁי; so bezieht sich dieses bloß auf den gekämpften Kampf, und muß daher in dem Sinne wie לָכֵן נִתְרָאָה פָּנָיו (2. Könige 14. 18. 11.) oder (2. Chronik 25. 21.) וַתִּרְאוּ פָנָיו יוֹאֵל וְאַחֲזִיָּה וְכוּ' genommen werden.

von Gott kam. Man sieht also leicht ein, daß Wesen, für unsere sinnliche Erkenntniß von einer so kurzen Dauer, und von einem beschränkten Wirkungskreise, der Phantasie nur sehr wenig Spielraum, und folglich der Poesie einen nur sehr mageren Stoff liefern können.

Aber was sie für ein poetisches Sujet beinahe ganz unbrauchbar macht, das ist: daß sie selbst während ihrer temporären Erscheinung, nur als gemeine Menschen auftraten. Keine Spur verräth den Himmelsbürger, den Abkömmling lichter Regionen. Abraham bewirthete seine Engel, daselbe wollten auch Gideon und Manoah thun. Got beherbergte sie nicht nur, sondern glaubte sie noch gegen die freche Sittenlosigkeit der Sodomiter schützen zu müssen; und Jakob kämpfte sogar wacker mit einem Engel. Nur das plötzliche Verschwinden beurfundete den Himmelsbothen, den Gesandten des Herrn, wie bey Hagar: א) **וְנָם הָלֵם** **וְרָאִיתִי אַחֲרָי רִאִי**; und ebenso bey Manoah: ב) **וְרָאִיתִי אַחֲרָי רִאִי**. Nur bey Gideon, den der Engel in einer sehr mißlichen Lage, zum Feldherrn aufzumuntern wollte, war es nothwendig, daß er ein Wunder als Beweis seiner göttlichen Sendung zeigte: ג) **וְיִשְׁלַח ה' אֶת קַצֵּה הַמָּטָה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וְהָצִיא אֶת מִן הַצֹּר** d) Freylich hat sich die Geistertheorie der Israe-

a) 1. S. M. 16, 13. b) Richter 13, 26. c) Richter 6, 21.

d) Nota. Zu bewundern ist es, daß die, wahrscheinlich von Moses bey seinem Volke schon vorgefundene Tradition vom **עַץ עֵץ** (wo doch die Nothen vom Sündenfalle, von der Schlange, und den Cherubim nebst dem **הַמַּתְהַפְּכָת** **לְרֹאשׁ הָחָרָב** der Poesie so viele religiöse sinnliche Bilder darbieten) von keinem einzigen Dichter benutzt worden. Nicht die leiseste Anspielung finden wir in der ganzen heiligen Schrift auf jene so interessante Legende. Bloß der Ausdruck **עַץ הַחַיִּים** kommt dreymahl in **בְּרֵאשִׁית** vor; wo er aber überall nur ein Tropus ist, so wie wir **בְּרֵאשִׁית** **וְעַד הַיּוֹם** und **וְעַד הַיּוֹם** finden.

von dem hervorgebracht werden. Dann in dieser reinen Lehre ist es Gott allein, der Alles schafft, erhält und ordnet. Seine waltende Fürsorgung wacht ebenso über: Sonnenstäubchen wie über: Sonnensystemen. Wenn wir daher in Josua ^{a)} finden: **וַיֵּרָא אֶל יְהוֹשֻׁעַ**; so heißt dieses nicht ein „Heerführer Gottes“ sondern der Satz muß so getheilt werden: **וַיֵּרָא | אֶל יְהוֹשֻׁעַ** „ein Vornehmer aus dem Heere Gottes“ das heißt ein Engel vom ersten Range. Nur auf Gottes Geheiß konnte ein solcher Geist eine körperliche Hülle annehmen, und als momentane Erscheinung in der Sinnenwelt wirken. Dieses zeigt schon die Etymologie des Wortes: **מַלְאָכִים** welches bloß: einen Boten bedeutet, der seinen Auftrag zu vollführen hat, und seine Vollmacht nicht überschreiten kann.

Daher der Talmud sehr richtig behauptet, „**מַלְאָכִים כְּשֵׁם שֶׁל מַלְאָכִים**“ das heißt „die Benennung eines Engels ist bloß die nach seiner Botschaft;“ weil die Existenz eines solchen Wesens nur so lange als seine Erscheinung dauert, von uns wahrgenommen, und mit einem Namen belegt werden kann. Gewöhnlich bestand auch die Function solcher in Körper gehüllter Geister bloß darin: den Auserwählten die Zukunft zu enthüllen, wie bey Abraham, Hagar, Gideon, Manoah u. A. Aber selbst da, wo sie in der Natur etwas zu berathen schienen, wird die Erscheinung doch nur Gott allein zugeschrieben. So heißt es zwar bey Sodom ^{b)} **וַיִּשְׁחָתוּ אֲנָחְנוּ**; aber gleich darauf ^{c)} wieder **וְהָהָמָר וְכִי אֵשׁ וְגִבְרִית מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם**. Dieser letzte Satz ist keineswegs ein Pleonasmus, sondern da im Vordersatz das **וְהָהָמָר** welches im Hiphil steht, eine bloße Zulassung bedeuten könnte, so zeigt der zweyte Satz an, daß die Verheerung unmittelbar

a) Psalm 8: 5. 14. — 15. b) 1. B. M. 19, 13. c) dasselbst 19, 24.

„schleudert Blitze umher, läßt Thernans Stürme
wüthen, Libanon's Fiedern niederstürzen und Mo-
rewoogen sich himmelan thürmen. Er gebeut der
„Sonne, daß sie nicht scheine, und versiegelt das
„Sternenlicht. Aber auch auf sein Geheiß verstummt
„der Sturm, und empörte Wellen gleiten sanft dahin.
„Er zeugte die Thautropfen und läßt Schnee die Erde
„bedecken. Er öffnet die Pforten des Morgens, und
„läßt die Sonne in bräutlichem Schmucke hervorgehen.“

Ebenso in der moralischen Welt, ist Gott einzig
und allein, der schafft und wirkt. Gott selbst war
es, der Pharao's und Sichon's Herz verhärtete *) und
der David reizte Israel und Juda zu zählen. **) Kein
böser Geist, kein verführerischer Dämon konnte in die
Sittlichkeit der Menschen eingreifen. Denn daß unter
dem וַיִּרְאוּ der Saul erschreckte, bloß eine düstere
Gemüthsstimmung, ein von Vorwürfen gezeigtes Ge-
wissen zu verstehen sey, haben bereits die besten Com-
mentatoren c) erklärt. d) —

Zwar nahmen auch schon die frühesten Hebräer eine
angeheure Zahl von höheren Geistern und Engeln an.
So sagte schon Moses וַיִּרְאוּ אֱלֹהִים e) und der
heilige Sänger וַיִּרְאוּ אֱלֹהִים f) Aber
diese überirdischen Wesen hatten mit der irdischen Schö-
pfung durchaus keinen Berührungspunkt. Keine Natur-
kraft war ihnen unterthan, keine Erscheinung konnte

*) 1. Buch M. 7. 3. — 5. B. M. 2. 30. h) Samuel II. 24. 1. c) Kriech
und Katbag. d) Nota. Ueber Satan im ersten und zweiten Kapitel
Hiobs, und im Propheten Sacharia (3. 1 — 2) behalte ich mir vor
an schicklichem Orte zu sprechen. — Hier nur die Bemerkung, daß so-
wichtig auch die Rolle war, die Satan im Hiob spielte, dennoch sein
ganzes Wirken sich bloß auf die Körperwelt beschränkte. Auf Hiob's
moralisches Wesen, auf seine sittliche Freiheit, hatte Satan nicht den
mindesten Einfluß. e) 5. B. M. 33. 2. — f) Psalm 68. 18.

kömmt. Denn, daß dieser Gang nach Erzählungen von überirdischen Dingen nicht das Werk der Erziehung oder der Religion sey, beweist die Vorliebe, die selbst die zarte Jugend für Geister- und Wundergeschichten hat; und in diesem Sinne spricht der göttliche Dichter: „Der unmündigen Kinder Lallen befestiget dein Reich.“*) Da aber Religion die einzige Brücke ist, die Zeit und Ewigkeit verbindet, so ist ihr Einfluß auf die Phantasie sehr entscheidend. Und da die Imagination das Organ der Poesie ist, so muß die Poesie jeder Nation vorzüglich den Charakter der Volksreligion an sich tragen. Die Poesie der Heiden wird daher, da ihre Religion der Sinnenwelt so nahe verwandt, ihr höchst Intellektuelles nur veredelter Körper war, im Darstellenden und Beschreibenden unerreichbar bleiben. Aber es mangelt ihr jenes elegische sanfte Lispeln der Geisterwelt, jener leise Hauch aus der Unendlichkeit, wo die Phantasie im Ringen nach Bildern die außerhalb ihres Vorstellungs-Vermögens liegen, so hoch beseligt sich fühlt. —

Nach dieser Voraussetzung sollte man sich von der ebräischen Poesie eben nicht viel versprechen. Keine Religion biethet der Einbildungskraft so wenig dar; keine ist mit den Sinnen so wenig befreundet als die mosaische. Nicht nur daß Gott hier das unbegreifbarste, über alle Vorstellungen erhabene Wesen ist; wovon wir uns kein Bild machen können noch dürfen; sondern dieser höchst intellektuelle Gott regiert auch unmittelbar das ganze physische und moralische Weltall selbst. „Gott ist es, der das Heer der Sterne auflert; aber auch aus seiner Hand erhält „alles Lebendige seine Speise. Gott der Ehre donnert,

*) Psalm 8, 3.

Einleitung

zu einer

Geschichte der ebräischen Poesie*)

von

Wolf Mayer,

öffentlichem Lehrer der ebräischen Sprache

an der k. k. Hauptschule der Israeliten zu Prag.

Das ungeheure Reich der Phantasie, dieses gränzen- und schrankenlose Gebieth, ist der Poesie als Wirkungskreis angewiesen. Diese muß daher nicht nur die Vergangenheit, sondern sowohl das Vergangene als das Zukünftige vergegenwärtigen, für einen jeden Gegenstand einen vergrößerten Maßstab annehmen, ganz getrennte Anschauungen komponiren, sondern sie muß auch, wenn sie der Phantasie vollkommen Genüge leisten will, ein unsinnliches Objekt haben, wozu sie durchaus hienieden keinen Stoff findet, und bloß das Ideal ihres Vorstellungsvermögens zur sinnlichen Anschauung verarbeiten muß. Und dieß ist wahrlich ein sehr genügender Beweis unserer höheren Abstammung.

Warum spricht uns jede Sage aus dem Geisterreiche so sehr an? — wahrscheinlich, weil wir, obschon uns unbewußt fühlen, daß sie von unser Heimath

*) Dieses Fragment mache den Leser auf ein größeres Werk aufmerksam, welches nächstens der Presse übergeben werden soll.

Fünfter Auftritt.

Zwei egyptische Sklaven

(treten hinter dem Monnment hervor).

Erster Sklave.

Hast du's vernommen, Brüderchen? Das ist
So wiederum was für die Königin?

Zweiter Sklave.

Dem guten Posten danken wir die Post.

(Beyde ab).

(Der Vorhang fällt).

Der Priester (erschrocken)

Wo denkst du hin? Ich, dem Gehorsam nur

Zweiter Bürger.

Nein, nein! das kann so schlechthin nicht geschehen,

Der König könnte dennoch es verübeln

Dritter Bürger.

Der list'gen Königin geheimen Wegen

Muß man auf list'gen Weg geheim begegnen.

Behutsam, und von fern .. .

Erster Bürger.

So send ihr Alle!

Da stehen die Tugend- und die Weisheit-Schwäger,

Erklären Gut und Böses, Recht und Unrecht;

Und wagen, gilt's das Gute und das Rechte,

Nichts muthig anzufassen und zu rücken.

Es juckt sie hier und dort, und überall;

Doch wagen nirgends sie zu fragen, weil

Es sonst noch irgend anders könnte jucken.

Sie ängsten sich ihr ganzes Leben lang,

Vorsehen, vorbereiten sich, und haben,

Ist's aus, vom Leben nichts, als den Triumph,

Mit Einsicht stets gesürchtet sich zu haben.

(indem er unwillig abgeht, zerstreuen unmerklich sich die Uebrigen).

Zweiter Bürger.

Die weisen Einrichtungen dieses Hof's
 So einfach sonst, und so geschmackvoll edel,
 Wo sind sie hin? An ihre Stelle trat
 Ein heller Prunk, ein augenblendender,
 Der die Gewalt'gen weckt, die Kleinen schreckt;
 Denn keiner wagt den schimmerlosen Fuß
 An diesen Sitz des Schimmers und des Glanzes.
 Hier in der Hauptstadt, in Jerusalem,
 Sind sichtbar schon die Folgen. Alles ist
 Bemüht, dem ersten Hof des ersten Königs
 Es nachzuthun, das Groß' im Kleinen nachzubilden.
 Bald wird die Wollust und die Heppigkeit
 — Der Beinfraß jedes Staats — sich auch in den
 Provinzen zeigen; und das junge Reich
 In seiner Blüth' absterben und versinken.

Erster Bürger.

Nun denn, wenn so die Sachen stehen, dann sollten
 Die Bürgerschaften keinen Anstand nehmen,
 Dem König ihr Bedenken vorzutragen,
 Es mit bescheiden Gründen unterstützend.
 Nie hat der Weise fremden Rath verschmäht.

(zum Priester)

Du würd'ger Priester, solltest unser Redner....

Bald dürfte sich verbreiten diese Pest,
Und der Gemeine leicht verführter Sinn
Den sinneschmeichelnden Gebräuchen folgen.

Vierter Bürger.

Die Königin, — dieß sieht, wer Augen hat —
Ist auf ein neues Regiment bedacht.
Ihr ist's zu eng an diesem Hof; und die
Bewährten Biedermänner scheinen ihr
Des engen Raumes dornige Umzäunung.
Schon schiebt sie hie und da, wo eine Lück'
Entsteht, den eignen, fremden Günstling ein.
Bald wird sie selbst die Lücken machen, um —
Nur selbst ersetzen sie zu können.

Fünfter Bürger.

Und Salomo? Berechtigt er zu solcher
Besorgniß? Gab er nicht erst heute noch
Des alten Sinnes sichres Unterpfand?
Ward nicht erst heute noch zum Reicheskanzler
Abuj', Abinadab zum Vicekanzler
Und sonst noch mancher Ehrenwerth befördert?

Vierter Bürger.

Weil noch die Königin die anzutasten nicht
Gewagt. Wer ein Gebäude stürzen will
Verspart die festen Stützen bis zuletzt. —

Zweiter Bürger.

Doch um so größer

Erscheint neben ihm die Königin,
 Die, mit des Auslands fremder Pracht und Sitte,
 Als Fremde einem treuen Volk begegnet.

Dritter Bürger.

Mich ärgert es, so oft den Tempel sie
 Betritt, den ihre Gegenwart entheiligt.
 Mit stolzen Schritten schreitet sie hinein,
 Als brächt ihm Ehre ihr Besuch; und in
 Dem Herzen höhnt sie die Religion
 Und unsrer Väter heilige Gebräuche.

Vierter Bürger.

Den fremden Göttern ist ihr Sinn ergeben;
 Und stünd's bei ihr, wir giengen alle von
 Dem wahren Glauben ab, zum Gözendienst.

Der Priester.

Das wolle, der im Himmel wohnt, verhüten!
 Doch ist, ich muß gestehen, bedenklich sehr
 Der jüngsten Zeit erstaunliche Verwandlung.
 Schon hebt ein fremder Altar fremden Gottes,
 Sich in des Königs tempelgleichem Haus,
 Und Opferdüste, unserm Gott ein Gräul,
 Entweihen seine reinen Säulenhallen.

Sunem.

Und sollt es kommen — sollt' ich untergeh'n. —

Thamar.

Dann wirst du Thamar dir vereinigt seh'n.

(Beide schauen sich noch einen Augenblick, mit schweigender Bärtlichkeit an; und gehen dann Arm in Arm ab).

Vierter Auftritt.

(Die ganze Tiefe des Theaters. Ein großer Platz vor dem Tempel in Jerusalem. Zur Rechten des Zuschauers ein öffentliches Monument. Im Augenblick, da der Vorhang aufrollt, ertönt aus dem offenen Tempel ein feyerlicher Gesang, unter Begleitung einer gedämpften Instrumentalmusik. Bald darauf strömt aus demselben vieles Volk, welches sich zu verschiedenen Seiten gruppiert. Hierauf unter Vortritt der Kronbedienten und königlichen Trabanten, der König und die Königin, im Diadem und königlichen Ornato, dessen Schleppen von Sklaven in ägyptischer Tracht getragen werden. Ein viestimmiges: *Es lebe der König!* nur selten von einem: *Es lebe die Königin!* unterbrochen, begleitet den Zug, der sich langsam nach einer im Vordergrunde, zur Linken des Zuschauers angebrachten Ehrenpforte, hinbewegt, durch welche er, nebst dem größten Theil des Volks, verschwindet. Ein Priester und einige Bürger bleiben zurück).

Ein Bürger.

Es ist doch, traun, ein rührend schöner Anblick,
So einen hoheitstrahlenden Monarchen,
Des Ruhm und Weisheit eine Welt erfüllt,
So traulich gegen seine Unterthanen
Benehmen sich zu seh'n.

Thamar.

Noch mehr! o Gott!

Sunem.

Die Unglückselige,

Geweicht der Frevelthat und dem Verderben,
Verfolgt mich selbst mit schnöder Dankbarkeit,
Des Königs Recht, und des Gemahls verlegend.

Thamar.

O Gott! Auch dieses noch!

Sunem.

Ha, Thamar! stünd'

Es so in meiner Macht, das erste Unglück,
Wie dieses zweyte abzuwenden, dann
Bedürft es wahrlich nichts, als — dich — und mich.

Thamar. (ihn zärtlich anblickend)

Ja, Edelmüthiger! Ich kenne nun
Die Stärke deines Gram's wie deiner Liebe;
Und hoffend schau' ich auf, zum Sternenrichter,
Auf seiner Gnade volle Huld vertrauend.
Nicht wird er einer That schuldvolle Frucht
An diese That schuldlosem Thäter rächen.
Was auch des Priesters Zunge sprach, er kennt
Nicht des Erbarmens, nicht der Gnade Gränze.
Drum werde ruhig, Freund, wie ich es bey (lächelnd)
Der königlichen Nebenbuhlerin bin.

Hast du Jehovah's Richterschuß zerstört.
 Die Königin, durch dich dem Tod entrast,
 Sie ist's, die Sünde und Verderben schafft.
 Sie, die des Auslands Götter noch regieren,
 Wird unfres Königs frommes Herz verführen;
 Und er an Himmelsgaben sonst so reich,
 Wird stiften ihr ein fremdes Götzenreich.
 Und fremde Opferdünste werden wehen
 Im Zauberhain und auf der Berge Höhen,
 Und Juda's blindbetheörte Menge wallt
 Zu eines Götzen scheußlicher Gestalt.
 Doch dieses Tempels heilig stille Mauern,
 Sie werden einsam und verlassen trauern,
 Bis er, der Länder Schutz, der Völker Hirt,
 Einst Zion's Mauern sich erbarmen wird."

So weit entsinn' ich mich des Priesters Worte,
 Die mich betäubt zur Erde niederstreckten.
 Doch was mit mir noch ferner sich begab,
 Nicht weiß ich's selbst; es war um Mitternacht,
 Als ich mich auf dem Zimmer wieder fand,
 In wachem Traum das Gräßliche vollendend.

T h a m a r.

Unglücklicher, beweinenwerther Sunem!

S u n e m.

Und doch ist dieß des Jammers Hälfte nur!

War seinem sterbenden Erlöschen nah.
 Ein ehrfurchtsvoller Schauder faßte mich;
 Ich sank zu des Altares Stufen, mein
 Gefühl in heißen Strömen zu ergießen.
 Doch war's, als ruht' ein Fluch auf meiner Andacht;
 Das Wort blieb in dem Busen mir gefesselt,
 Umsonst sich auf die bange Lippe drängend.
 Beschämt, verworren, richtet' ich mich auf;
 Und — ohne daß ich seinen Tritt vernommen —
 Stand vor mir da des Tempels Hohepriester,
 Gleich einer höhern, göttlichen Erscheinung.
 „Unglücklicher, begann er feyerlich,
 Du wolltest beten und vermochtest nicht!“
 Da warf ich schluchzend mich an seine Brust,
 Ihn um des Räthsels schwere Deutung bittend.
 Und wehmuthsvoll mich in die Arme schließend,
 Gab er mir Aufschluß über mein Verhängniß.
 „Nur reinen Lippen — dieß sind seine Worte —
 Mag reine Andacht froh und leicht entwallen.
 Du aber bist ein Sünder, bist gefallen,
 Und unbewußt der That, die du gethan,
 Vermagst Du nicht, dem Heil'gen dich zu nahn“
 „„Und welche Schuld ist's denn die auf mir lastet?““
 „Vom falschen Menscheneifer falsch bethört,

Dir ist wohl gegenwärtig noch der Tag,
Da in des weisen Königs Gunst so plötzlich
Zu steigen ich begann. Man pries mich glücklich.
Es folgte mir die Freundschaft wie der Neid
Erwartungsvoll auf meine neue Bahn.
Man sah des Glücks schnell aufgeblühte Rose,
Und nicht den Wurm, der, in den Blättern wühlend,
In Fluch die segenvolle Gabe wandelt.

Thamar.

Willst du ein Räthsel mit dem zweyten lösen?

Sunem.

Geduld. — Es war am Abend jenes Tag's,
Da ich vom Sturz die Königin gerettet.
Mich trieb es in den Tempel, zu des Altars Stufen,
Um meinen Dank Jehova darzubringen
Der mich, den Winzigsten in Israel,
Zur Rettung unsrer Herrscherinn erkor.
Still war's und einsam in des Tempels Hallen,
Verstummt das Hosanna der Leviten;
Und keiner Stimme Laut durchbrach die Stille
Allein von meiner Füße Tritt erhebend.
Die Lampe schwebte, düster leuchtend, an
Der Decke nächtlichem Gewölbe; und
Des Altars Brand, der ewig lodernde,

Thamar.

Hier nicht. Denn was ist meine Schürmuth anders
Als Gram, ob Deines Gram's verschloßner
Quelle!

Ich kenne dich nicht mehr. Ein fremder Geist,
Unheimlich, grausenhaft ist zwischen Dich
Und mich getreten, unsrer Herzen Einklang
Durch falsche Zaubermacht verwirrend.
Du bist der Vorige nicht mehr. Der Text,
Der Buchstab Deiner Liebe ist geblieben;
Doch ist der holde Geist daraus entschwunden
Und herzlos läßt mich das entseelte Wort.

Sunem.

Ach, Thamar wenn du wüßtest, was mich quält,
Für unsre Zukunft mich erbangen läßt!—

Thamar.

Und dürft ich das nicht wissen? hast du nähern
Vertrauten, als das Mädchen, dem du dich,
Das dir sich für die Ewigkeit geweiht?

Sunem. (nach einer Pause).

Wohlan, es sey. In deinen Rufen will ich
Den heiligen, die Quelle meines Gram's
Ergießen, und dein unbefleckter Sinn
Soll mir Orakel eines Priesters seyn. (abermahls Pause)

Probescenen
aus dem romantischen Trauerspieler:
der
Siegelring Salomonis;
nach einer Tradition

von
L. M. Büschenthal. *)

*) Der verehrte Dichter hatte mir im Jahre 1814, als ich mit dem Plane beschäftigt war eine Anthologie biblischer Dramen herauszugeben, gegenwärtiges Drama zu diesem Zwecke überlassen. Verschiedene Con-
juncturen haben die Ausführung verhindert. d. R.

Dritter Austritt.

(Zimmer der Thamar).

Thamar (Tochter des Abujah). **Sunem** (Sohn des Abinadab).

Thamar.

Du hast der Väter frohen Kreis gemieden,
Um traurig bei der Traurigen zu weilen.

Sunem.

Die Schwermuth thaut an gleicher Schwermuth auf,
Wie sich im Schnee der Frost der Glieder löst.

H 2

Er f l i n g e,

ein

A l m a n a c h

für

Freunde der hebräischen und biblischen Literatur

überhaupt,

und für gebildete Israeliten, insbesondere;

redigirt

von

M. J. L a n d a u,

Inspektor der israelitischen Hauptschule zu Prag.

~~~~~

---

Wien 1824,

im Verlage bey Anton Schmid, k. k. priv. und r. öst.  
Landschafts-Buchdrucker.